

Georgii Bernhardi Bilfingeri De harmonia animi et corporis humani maxime praestabilita, ex mente illustris Leibnitii, commentatio hypothetica / [Georg Bernhard Bilfinger].

Contributors

Bilfinger, Georg Bernhard, 1693-1750
Camerarius, Elias, 1673-1734

Publication/Creation

Francofurti & Lipsiae : Prostat apud Christ. Henr. Bergerum, Tubingensem bibliopolam, 1735.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bqv69c95>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

CCP TT
A.1 h ~~W/5~~
5-38

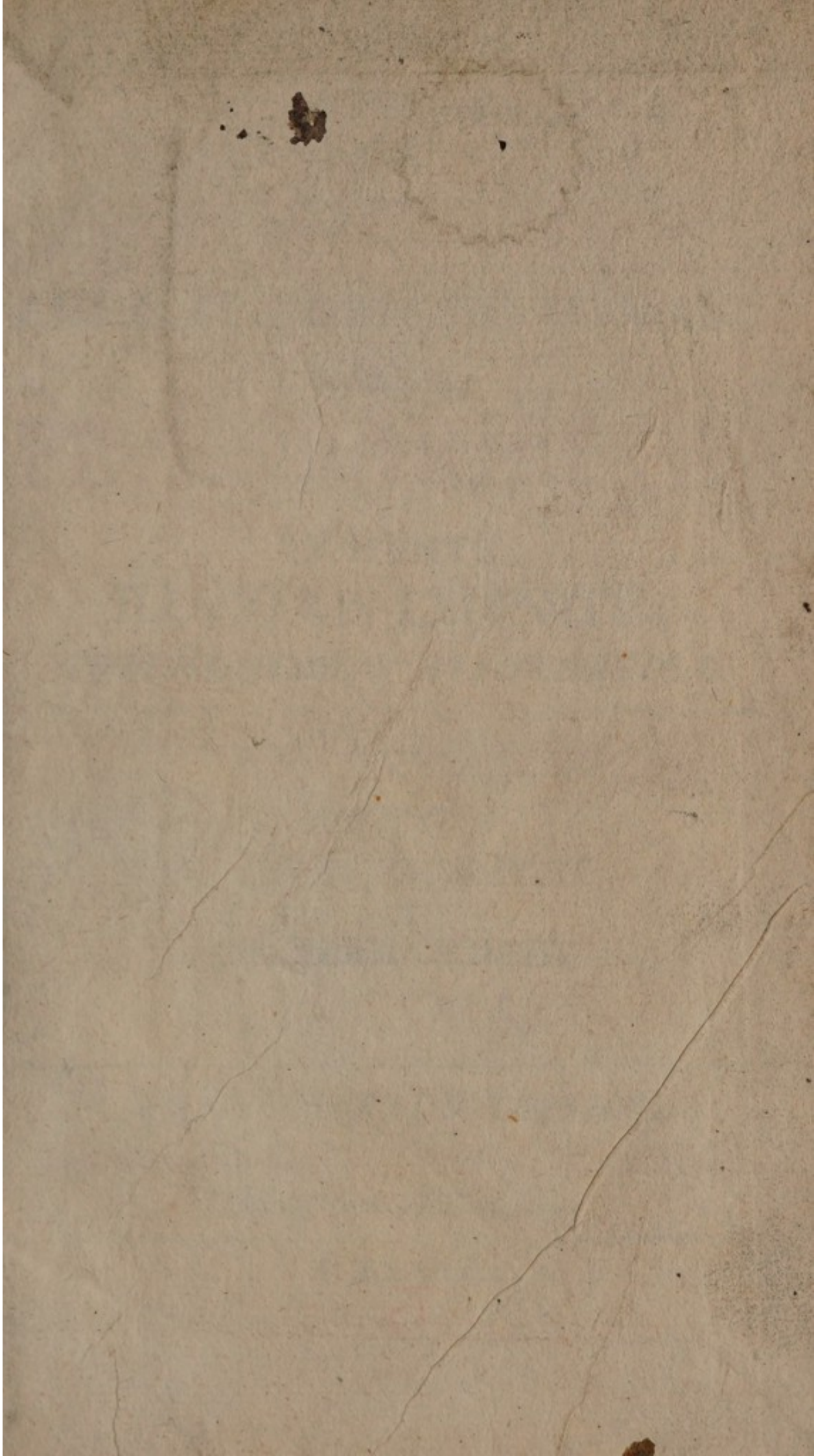
MEDICAL SOCIETY
OF LONDON

ACCESSION NUMBER

PRESS MARK

BILFINGER, G.B.

65100/A

T7

GEORGII BERNHARDI
BILFINGERI

DE

HARMONIA

ANIMI ET CORPORIS HVMANI

MAXIME

PRÆSTABILITA,

EX MENTE

ILLVSTRIS LEIBNITII,

COMMENTATIO HYPOTHETICA.

EDITIONEM HANC SECVNDAM

REVIDIT,

VARHS IN LOCIS AVXIT,

ET

APPENDICE ORNAVIT

AUCTOR.

FRANCOVRTI & LIPSIÆ,

PROSTAT APUD CHRIST. HENR. BERGERVM,

Tubingensem Bibliopolam.

MDCCLXXXV.

LEIBNITIVS in Epistola ad REMONDVM
Tom. II. du Recueil des diverses Pieces sur la Philo-
sophie, la Religion naturelle &c. Par Mrs. Leibniz, Clarke,
Newton, p. 209.

De Lectione Librorum :

J'y cherche, non pas ce que j'y pourrois reprendre,
mais ce qui y mérite d'être approuvé, & dont je
pourrois profiter. Cette méthode n'est point la
plus à la mode, mais elle est la plus équitable, &
la plus utile.

AVCTORIS

PRÆFATIO AD EDITIONEM HANC SECUNDAM.

Bibliopolæ hanc editionem debes,
L. B. non mihi. Putassem, ope-
ra aliorum satis declaratum esse
hoc argumentum, ut meus hicce
labor, inter primos editus, hodie quidem
facile posset Emporiis exesse. Monuit
ille vero, esse, qui recusum postulent.
Neque potui, quod per primam editio-
nem publici Juris factum est, denegare in
secunda.

Do igitur libellum, qualis jam ante
existit. Volui elidere non pauca; me-
mor Bælianæ admonitionis: Libros sæpe
meliores reddi posse, si in paucis quibus-
dam augeantur, & in multis minuantur.
Ita putavi exesse posse omnia, quæ ad

PRÆFATIO.

B. Stahlii Philosophemata pertinent: multa, quæ ad R. P. Tournemini: aliqua etiam, quæ ad Bælii, Lamii aut aliorum dicta. Venit autem in mentem, Lectores plerosque non sic sentire. Postulare illos, ut sequentes omnia complectantur Editiones, quæ in prioribus conspicati sint: præoptare, ut inutilibus auctos, quam ut diminutos superfluis libellos accipiant.

Igitur denuo omnia curavi typis recudi: Et addidi, quæ viderentur utilia, si non pro omnibus, saltem pro nonnullis Lectorum. Scio, neminem posse ita cibos condire, ut convivis sapiant omnibus: neminem, ut multis coquorum.

Distinxi, quæ noviter addita sunt: In Textu quidem cancellis illa [ ] ab reliquis seclusi; in Notis, stellula * signavi.

Accessit appendicis loco dissertatio B. Eliæ Camerarii, quam in primæ editionis Præfatione laudavi. Notas textui subjunctas, eo statim, quo dissertatio prodiit, tempore concinnavi, & Beato nunc Auctori exhibui. Has præter illum nemo vidit

PRÆFATIO.

---

dit hætenus. Legit autem ita benignus, ut me ad illarum editionem non semel ipse adhortatus sit.

Addidi & Epistolam, quam Petropoli ad Joannem Clericum dedi, A. 1726. postquam admonitus fui, ipsum in Bibliotheca Moderna sinistrum de hoc libello iudicium tulisse. Legi hisce diebus dicta Viri, in Tomo ejus Bibliothecæ XXIII. p. 413. sqq. Neque necessarium puto, ut prioribus illis Litteris meis vel hilum amplius superaddam. Exhibeo igitur, quales eo tempore exaravi, & Amstelodamum misi. An ad Virum Doctissimum pervenerint, nescio. Neque enim describi illas, quod sciam, in Tomis Bibliothecæ sequentibus curavit; quod petenti credo, non denegasset, si Nauta literas ad ipsum meas pertulisset. Vale. Dabam Tubingæ, m. Januario 1735.

PRÆFATIO EDITIONIS PRIMÆ.

Commentationem accipis, *Æquanime Lector*, qualem mense *Julio 1721.* conscripsi, & *Septembri* proximo publice promisi. *Paucissima* sunt, quæ ex illo tempore *immutavi*, & in notis maxime, atque allegationibus recens additis consistunt. *Parum* id TUA interest, opinor: Ideoque non indicabo loca. Interest mea nonnihil: Sufficit eo tamen, monuisse generaliter.

Consilium scriptionis erat, ut argumentum dissertationi præberet *Inaugurali*; Et præbuit quoque, quia *summam* Scripti, in compendio expositam, publico disputationis examine dignati sunt *Viri Eruditissimi*, & publica grati animi testificatione dignissimi.

Editionis hanc *causam* habe: Intellexi non semel, esse inter *Eruditos*, qui mallent, *vulgariter* & *prolixè* dici hanc *causam*; quam exponi *strictim*, aut *intertexti* integro *Systemati*.

Inventorem *Systematis*, *Illustrem G. G. Leibnitium*, novimus *sparsim* sua tradidisse, & non raro
enigmata

PRÆFATIO.

enigmata locutum & apophthegmata; aurea quasi carmina fundentem, non sine Systemate, aut traditione & famulicis intelligibilia.

Acutissimum vero *Christianum Wolfium* vidimus, ubi in condendo Systemate Metaphysico elaboraverat, *easdem* quoque sententias, quasi sponte sibi obviam factas, suæ doctrinarum *catenæ innexuisse*, explicitas amplius, & suffultas certius.

Sed vero *non id omnium* opus est, colligere diffinita, & e diversis excerpta commentariis dicta colligare; Namque, ut *ingenium* non desit, deest aliquando *patientia*, aliquando *copia* libellorum, aut a laboribus mage necessariis otium.

Neque illam Rei Litterariæ *felicem* hodie vivimus *etatem*, qua sive *ad unum omnes*, sive *plerique omnes*, tantum in omni disciplina studii collocare vel *possunt*, vel *volunt*, ut *integra* examinare, vel & combinare Systemata, *vulgatum* sit.

Persuasit ea consideratio mihi, *gratiam* iniri *apud illos* posse, qui, sive *gravioribus* occupati, sive *innutriti levioribus*, saltim *aliis* distracti rebus, sententiarum tamen inter Eruditos celebrium *momenta quedam* intelligere gestiunt; *Collecta* enim hoc libello, & *popularius*, nisi fallor, exposita deprehendent, quæ *sparsim* alibi disjecta, aut *philosophico* magis habitu induta conspiciuntur.

Cave autem, ea re existimes *præmitti facilia* adeo omnia, ut vel obiter lecta sese approbent, aut hæreant. Est aliquando *difficilius negotium*, quam

PRÆFATIO

---

ut expediri breviter & facillime possit: Aliquando mea quoque *scriptoris culpa* esse potest, quam non sane lubens contraxi; confitebor autem, & , si possim, emendabo lubentissime.

Illud jure flagito, nolis, *ubicunque* quæstioni *obvia difficilis* responsio succurrat: Eam *semper* Auctoris culpam interpretari. Quo sunt *obvia* magis in disciplinis *physicis* atque *metaphysicis* phænomena: Eo plerumque difficiliore eorundem explicationes Philosophi experiuntur.

Non abnuo rationem Cl. *Astrucio* allegatam, qua conjecit, minui admirationem frequentia, & negligentiore adeo in exquirendis causis animum infeliciorem esse in iisdem eruendis: *Propius* tamen *aliquando* causam contigeris, si vulgata & *obvia* dixeris ut plurimum esse *magis composita* abstrusis, & arte demum, aut speculatione abstracta natis Eruditorum quæstionibus.

Possem *exemplis* fidem dicto facere, si excurrere in illud institutum liceret: Nunc *monitis* pergo, quæ commentationi quidem præsentī necessaria existimo.

Ordinem Scripti *Conspectus* exhibet, eo quidem fine & *modo* scriptus, ut essentialia in compendio connexa sistat. De nonnullis causam accipe. Exposito *Sectione prima* quæstionis sensu, *secunda* differui de numero explicationum. Visum est, fortasse non omnes id *supplere*, quod *Leibnitius*, subintellectum sine dubio, explicite non expressit. Arguit

PRÆFATIO.

guit Vir Philosophus ab exclusione *duorum* ad existentiam *tertii* Systematis: Recte id quidem, si constet, simplicia plura excogitari non posse, & composita premi difficultatibus iisdem, quibus ille simplicia extruserit. *Opportunum* itaque iudicavimus, eam ab initio partem enarrare *distinctius*.

De Numero tractationem excipit altera specialior, quæ singulare uniuscujusque sententiæ examen pandit. Diximus *tertia* Sectione de Vulgato, *quarta* de Cartesiano Systemate, quæ visa sunt; *salvis* defensorum honoribus, quos nihil læsos volumus. Licet *dissentire* in Rep. Litteraria: *Convitari* non licet; si *jura* quidem a *consuetudine* secernas.

Ubi *Leibnitianum* ex instituto *Systema* persecutus sum, *Sectione* quinta, de *Anima & Corpore* egi *sigillatim*, exemplo *Cel. Wolfii*, qui primus diserte & applicate ostendit, vere *Leibnitium* & ex solido dixisse: *Harmoniam* suam esse *Confluentem*, in quo amice coëat, quicquid boni sive dixerint sive supposuerint *Idealistæ* hinc, & illinc *Materialistæ*. Concordiam ipsam ut illustriorem Lectores conspicerent, etiam difficiles: *Specialius* pauca de Legibus utriusque substantiæ conspirantibus annexui; iisdem omnino principiis deducta.

Hypotheticam hanc tractationem dixi, ut *integrum* esset, etiam illa mutuo accipere, quæ fortassis Systemati necessaria esse possunt, & in illa tamen Sectionis brevitate neglecta sunt. Tum vero, ut *scopum* scriptionis obtinere certius possim: Ut enim

PRÆFATIO.

doctrinæ veritatem Tibi non persuadeam, facilius approbabo studium explicandi sententiam VIRI, undique Maximi. Nolui etiam, *asseverata* dictione dissentientes *offendere*. Expositis enim, quæ succurrebant animo, rerum momentis, *liberum & Tibi & Mihi* volo illud *Plautinum*: “Optio hæc „Tua est, utram harum vis conditionem, accipe,,.

Objectionum solutiones, *sexta* dissertationis parte factas, commoditati Lectorum indulsi, non vanitati meæ. Pleræque enim a *Leibnitio* datæ sunt; aliquæ & a *Chr. Wolfio* adjunctæ; pauca *mea* sunt, nec præcipuæ. Neque delector ego Refutationibus: Demonstrationes deperire animum, non diffiteor; easdemque non multas magis, quam bonas. Dixi causam sententiæ, ubi solutiones obliquavi, paragrapho Scripti 252.

Si quas passim occupari objectiones videris; cave, *verborum potestatem* premas, ubi *de alieno* loquor: Dixi non pauca, qualia primo videri ad spectu possent, & quæ a nostris arceri præsepibus consultum judicavi. Ita nolim existimes, mea sententia *petitionem principii* fore, si quis in formanda quæstione negligenter aut dolose versetur: Non enim illa *mea* est appellatio, quam §. statim primo, *nota prima* complectitur. Idem, si placet, iudicium esto de similibus.

Sunt plures ex eo, quo nostra hæc conscripsimus, tempore *difficultates* motæ ab Eruditis: Earum *unicam* illis addidi, quas, hinc inde auditas, antea

PRÆFATIO.

antea collegeram, & supplementi loco adoptaveram. Plures *alias* diserte nunc adungere, institutum non admittit: *Antiquius* enim hoc Scriptum est, quam, quæ illas generaverat, dissertatio mea Inauguralis, d. 13. Sept. 1721. Resp. Jo. Davide *Essichio*, *Tubingensi*, defensa.

Monebo tamen ignaros rerum, ut attendant *Annotationibus* Excell. inter nos Philosophi atque Medici, *Elie Camerarii*, in dissertatione extemporalis, sed erudita, qua *Unionis Animæ cum Corpore Systemata Tria*, *Harmoniæ Præstabilitæ*, *Influxus*, & *Assistentiæ in unum* fudit, d. 27. Sept. 1721. Resp. Jo. Frid. *Braunio* defensa. Sed vero & illis animum advertant, quæ Excell. *Physicæ & Mathematicum Professor*, Jo. *Cunr. Creilingius* suis in *Leibnitiana Philosophiæ Placita* commentationibus, de nostro hoc negotio interseruit, disputatione altera in *Principia Philosophiæ Autore G. G. Leibnitio*, respondente eodem *Dn. Essichio*, *Magisterii Philosophici* eo tempore *Candidato*, ventilata d. 17. Aug. A. 1722. [Nunc in suburbano *Tubingæ Alumneo Bebenhusano Meritissimo Juventutis Monasticæ Moderatore*, & *V. D. M.*]

Vidimus non ita pridem quoque, quas pag. 32. not. y. ex *Amici litteris* obiter allegavimus, *Cel. Lipsiensium Philosophi Godofr. Polycarpi Mülleri* *Meditationes in Theoriam sensuum Generalem*, a *Nic. Hartsockero* traditam, 18. Apr. 1722. Resp. *Car. Gotth. Sachsis* disputatas, quarum §§. 24. - 31. examina-

minans

PRÆFATIO.

minandis de Harmonia Præstabilita Institutionibus
Wolfianis impendit.

Vidimus Eloquentissimi *Croſæ* animadverſio-
nem, in transitu factam, & expositam in *Logico Sy-*
stematè P. I. S. II. c. V. Tom. II. p. 673.

Vidimus *Leibnitianam* sententiam, *Cartesii* more
inflexam a *M. Christiano Georg. Schüsslero* in *Diss. de*
Commercio inter Animam & Corpus d. 5. Aug.
1720. Halæ habita, qua, si mentem assequor, ex
præstituto *vim* motuum, *directionem* ex imperio
animæ deduxit.

Vidimus *elegantem, sed succinctissimam, senten-*
tiam Leibnitianæ expositionem, quam Cel. Theologus,
Mich. Gottl. Hanschius, S. Cæs. & Cath. Majestatis
Consiliarius, edidit, adjunctam Ideæ Boni dispu-
tatoris, A. 1722. cusam.

Et quis omnia enumeret, quæ *diversissimis im-*
buti principis Eruditi de negotio quidem præsentis,
argumento maxime composito, edixerunt?

Unum pro *innocentia doctrine* illustranda fortas-
sis non inepte addidero. Leibnitii Testimonio di-
dici, *complures Occasionalistarum, testatos esse, se*
non aliter assistentiam suam interpretari, quam
Leibnitius Harmoniam. *R. R. P. P. Jesuitas Tri-*
vultinos egregie de Harmonia Præstituta pronuncia-
re, testimonio simul atque calculo *Interpretis Theo-*
dicæ, Coloniensis ex eadem societate *P. R.* constat.
Lipsiensem Theologum, M. G. Hanschium modo
appellat.

P R Æ F A T I O.

appellavimus: Cui comitem e Reformatis Cel. *Jaquelotium* addimus, quando ideis spirituum atque corporum congruere, neque humanæ libertati adversam esse sententiam existimat, Illustrissimum Dn. *Abbatem Contium* Systemati faventem ex Leibnitiana ad illum epistola suo loco exhibuimus. *Lubentes* quoque vidimus, Cl. *Jo. Melch. Verdriesum*, Giefensem Philosophum, atque Medicum cum de Unionem loquitur, id arbitrari Lectorum permisisse, *occasionem* asserere aut *Præstabilitam* olim *Harmoniam* velint? Nimirum veneramur VIRI virtutem, & judicium.

Eidem etiam scopo dedimus *Sectionem* libelli *ultimam*, qua utiles hujus doctrinæ fructus, etsi breviter, indicavimus; eoque facto veritatem Leibnitianæ gloriationis asseruimus. Ut enim *fulciendis* illis veritatibus *necessarium* non sit Systema expositum: Est *accommodum* tamen; & *exaltandis* utile.

Longam vero exili Libello *præfationem*! Legisse tamen, opinor, non pœnitebit; Faciliorem enim, hac cognita, progressus erit, & judicium tutius.

Commoditati Tuæ etiam illud indulgeo, ut *præmoneam*, Sectione sexta *objectiones* distingui *notulis* („) initio paragraphorum & fini additis; in *Baylianis* numeros quoque barbaros objectionibus atque responsionibus intermixtos, mutuo contendendos esse; & addendas §. 170. & 172. notulas modo memoratas.

Errores

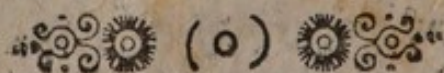

PRÆFATIO.

Errores operatum leviores annotare nihil attinet: Sufficiat, æquitatem advocasse Tuam, & *gravior* expunxisse. *Satis*, opinor, bene se cetera habent; *absente* præsertim *Auctore* per *Amicum*, aliis obrutum occupationibus, curata: Quæ existimavi, moram Lectoribus injicere aliquam posse; inter *Emendanda* collocavi. Facient rem mihi gratam, & utilem sibi, quibus molestum non erit, annotata *corrigere*, aut si quando inter Lectionem hæreant, indicem illum *consultere*. Ita dubium non est, permutatam pag. 90. lin. 3. vocem, impedire sensum: Leges igitur *naturales* converte in *generales* ex indice nostro; & plana facile omnia erunt. Idem in ceteris tene, etsi multo facilioribus.

Dissertationem, paragrapho hujus libelli *centesimo* allegatam, animus erat adjungere præsentibus: Quoniam id fieri hac vice non potuit: *Proximis* illam nundinis excudi curabo, nisi aut negotia institutum alia interverterint, aut ingratos publico labores meos intellexerim; *thetice* tamen illam rem persequar, etsi prolixius, & , quoad possum, planius edisserendam.

Ita vero *vale*, Lector Benevole, & utere *jure* *Tuo*, examinandi omnia, tenendi bona! Dabam
Tubingæ. III. Id. Mart. clō Io ccxxiii.

CON.

CONSPECTUS UNIVERSÆ TRACTATIONIS.

Sectio Prima exhibet Statum Quæstionis
• *propositæ.*

D*icimus Harmoniam Animi & Corporis §. 1. sive cogitationum & motuum §. 2. non unionem §. 3. nisi termino prius explicato §. 4. Anima igitur & Corporis existentiam præsupponimus §. 5. Præstabilitam vocamus cum Leibnitio §. 6. seclusis tamen ceteris Harmoniæ Præstabilite speciebus §. 7. quas inter substantias generatim omnes §. 8. Speciatim inter corpora corporibus, spiritusque spiritibus §. 9. itemque corpora spiritibus collata §. 10. variis elocutionum formulis asseruit §. 11. generalitate a nostro instituto aliena §. 12.*

Sectio Secunda inquit in Numerum
Systematum.

*Ut intelligas, quot simplicia esse possint §. 13. at-
tende, quomodo consentire possint res dua necessaria §.
14. dua contingentes §. 15. una necessaria & altera
contingens §. 16. In duabus contingentibus, qui no-
ster casus est, non esse nisi tria possibilia, ostenditur ar-
gumento §. 17. & exemplo per Leibnitium allegato §.
18. 19. atque ad rem præsentem applicato §. 20. Com-
posita*

posita possunt plurima fieri, sed exiguo fructu §. 21. Possunt aliqua & in Ramos divelli, exemplo R. P. Tournemini §. 22. addita examinis cautela & ad-
miniculo §. 23.

Sectio Tertia examinat Systema Influxus Phyfici.

Quid sit influxus Physicus explicatur §. 24. sed generice solum §. 25. creditur nisi experientia §. 26. qua, cautius perspecta §. 27. deprehenditur hoc loco insufficientis §. 28. Neque ideo statim falsa est sententia §. 29. est fictitia tamen §. 30. rejicienda tum de-
num, si repugnet alicui veritati cognita §. 31. quam Cartesius suam de identitate quantitatis motus regulam arbitratus est §. 32. refutatus primum a Leibnizio §. 33. qui alium priori canonem substituit de identitate virium motricium §. 34. Non utimur illo tamen hac vice §. 35. etsi natura rerum, nostra quidem sententia, conveniat §. 36.

Effectus integer est equipollens (non major) viribus causa ad effectum applicatis §. 37. Et corporea in organa mea impressioni respondet effectus in corpore equipollens, siue plena omnia & materiam motui indifferentem §. 38. vel resistentem §. 39. siue vacuum supponas §. 40. 41. Igitur ex corpore nihil transit in animam §. 42. Sed neque ex anima in corpus, ut R. P. Tournemini visum §. 43. cuius modeste expenditur institutum generale §. 44. & postulatum unionis possessivae §. 45. & suppositiones §. 46. 47. & solutiones difficultatis §. 48 - 52. quae strictius proponitur hoc modo: Anima actio est determinata §. 53. Ratio determina-
tionis

tionis non potest esse in rebus extra animam corporeis
 §. 54. Neque est interna pendens ab arbitrio anime §.
 55. Erit igitur interna pendens a statu anime præce-
 daneo, conformis harmonia, sed non sufficiens influxui
 §. 56. Recte igitur Ill. Leibnitius ad Cel. Stahlium:
 Si anime vi saltamus, nulla est ratio, quare non sal-
 temus ad altitudinem quamcunque? §. 57. nihil ob-
 stantibus finitudine mentis, & corporum ambientium
 resistantia §. 58. & generali proportionis allegatione ex
 fine sumta, & societate anime cum corpore §. 59. &
 transformatione ratiocinationis in motum, atque mo-
 tus in rem incorpoream §. 60. & instantia quoque
 Stahliana §. 61. Remota vero actione corporis in
 animam, & anime in corpus suum, excusatur facti
 audacia §. 62. & per Cartesium transitur ad Carte-
 sianos §. 63.

Sectio Quarta discutit Systema Assi- stentia.

Cartesius, negata anime movendi facultate, di-
 rectionis potestatem concessit §. 64. æque inexplicabi-
 lem §. 65. & Legibus Nature adversam §. 66. &
 difficultatibus obnoxiam prioribus §. 67. præcipue ini-
 micam Canoni de identitate directionis totalis ante &
 post ictum in corporibus §. 68. quam, si Cartesius Le-
 gem cognovisset, facile ad Harmoniam Leibnitii Præ-
 stabilitam devenisset §. 69. etsi Sectatores aliam deinde
 viam ingressi sint §. 70.

Cartesianorum enim sententia Deus occasione cor-
 poris in mentem agit, & vice versa §. 71. Unde est

Conspectus Univ. Tractationis.

Systema Oecasionale; multis approbatum §. 72. & diversis impugnatum studiis §. 73. a Leibnitio tribus precipue argumentis §. 74. a Legum Naturalium turba §. 75. earundemque arbitrarie latarum indiffere[n]tia, philosophiæ minus congrua §. 76. & miraculis §. 77. in eo Systemate perpetuis §. 78. Ut enim generalibus omnia Legibus fiant §. 79. causas tamen naturales non habent §. 80. sed repetitas Dei operationes postulant §. 81. nullo decreti originarii positivo in creaturis effectu persistente §. 82. Sunt nimis tamen, qui physicam ea sententia disciplinam aboleri arbitrantur §. 83. aut loquendi formulas urgent §. 84. aut consequentias odiose extendunt §. 85.

Sectio Quinta exponit Systema Harmoniæ Præstabilitæ.

Generaliter, remotis duobus, manet tertium §. 86. in nostra quidem complicatione §. 87. neque huic fini necessarium est, explicare possibilitatem Systematis §. 88. Leibnitiano more concludentibus §. 89.

Specialius pro Anima notes: Substantiarum simplicium omnium, monadum eque ac animarum, & spirituum, naturam consistere in representatione Universi §. 90. mutarique illas naturaliter a principio tantum interno §. 91. secundum ordinem nature sue convenientem §. 92. ita ut sint quasi specula Universi quoad statum ejus præteritum, presentem & futurum §. 93. representationibus quidem distinctis, vel confusis, claris vel obscuris §. 94. successive ex anima
fundo

fundo evolvendis § 95. adeo, ut mutationes in anima omnes sui principium habeant in anima, sive, ut praesens sit gravidum futuro, §. 96. Pro corpore attendas: Esse aggregatum, vi motrice praeditum §. 97. a Deo materiae superaddita §. 98. Et certis subiecta Legibus §. 99. quarum ope corpus sit machina §. 100. cujus antecedanei status determinant sequentes §. 101. uti de animatis quidem Et humanis corporibus structura §. 102. Et exempla docent §. 103. sic, ut etiam hoc loco praesens sit gravidum futuro. §. 104. Pro Harmonia ipsa: Possibilitatem ejus §. 105. ex divina praescientia Et praordinatione sumi videas §. 106. Et successione mutationum in utraque substantia secundum Leges facta §. 107. Et perfecta primi status in utraque substantia similitudine §. 108. sic, ut etiam hoc sensu, praesens harmonia sit gravida futura §. 109. Necesse est tamen huic argumento, ut, similes illas Leges esse §. 110. Cosmologia demonstret §. 111. Sunt autem earundem Legum metaphysicarum generalium determinaciones tantum specialius applicatae §. 112. eoque consentientes, §. 113.

Collectis illis omnibus Harmonia Leibnitii Praestabilita est non modo possibilis, sed Et actualis §. 114. Liberum tamen esto, an aliter paulo rem inflectere malis §. 115. exemplo famuli apud Faquelotium §. 116. qui humano respondet corpori? §. 117. an Systema tenere universum? §. 118. vindicandum adhuc ab objectionibus §. 119. Virorum quorundam Eruditissimorum §. 120. propriis eorundem verbis, cum fieri potest, exhibendis §. 121.

Sectio Sexta respondet Objectionibus Vi-
rorum Doctissimorum.

*Dn. Foucherius, Divionensis Canonicus, cui pri-
mum Leibnitius Systema suum inscripserat §. 122. con-
cedit possibilitatem artificii utriusque in anima & cor-
pore §. 123. 124. sed caussatur inutilitatem, sive do-
gmatis §. 125. 126. sive ipsius rei §. 127. 128. & Sy-
stema salvandis tantum hypothefibus accommodatum
arguit §. 129. 130. Aliam pro explicando phenomeno
viam suadet Leibnitio §. 131. 132. questionem vero
ipsam presenti philosophia statu nondum existimat solu-
bilem, eoque nec movendam esse, ex doctrina Acade-
micorum. §. 133. 134.*

*P. Bælius bis mentem de Harmonia suam expli-
cuit §. 135. In Objectionibus Primis Systema hoc in-
terpretatur novam philosophia accessionem §. 136. 137.
& breviter indicatis difficultatibus, quas cum Aristote-
licis de virtute activa creaturis communicata §. 138.
139. & cum Cartesianis de mechanismo libertati inimico
communes habeat §. 140. 141. transit ad eas, quas
Leibnitio proprias existimat. Generaliter artificium
majus putat, quam ut illi divina sufficiat infinitas, ex-
emplo navigii, sine motore rerum conscio, sua potentia
insita, appositæ semper & externis rebus conformiter la-
to §. 142. 143. Speciatim in corpore urget, nullam cœ-
cam potentiam, vi impressionis ante multos annos factæ,
annihilata etiam inhabitante anima, convenientes sem-
per motus præstare posse §. 144. 145. consideratis præci-
pue organorum multitudine & varietate corporum am-
bientium, confusionis fontibus certissimis §. 146. 147.*

Unde

Unde nec Cartesiani mechanismum extenderint ad corpus humanum, neque divina omnipotentiae allegatio rei in se impossibili sufficiat §. 148. 149. In anima accedere simplicitatem substantiae, organorum multitudini oppositam §. 150. 151. igitur, ad modum Epicureae in vacuo atomi, sine ulla diversitate uniformem illam persistere §. 152. 153. neque adeo perdurante potentia anima eadem, ideas v. gr. voluptatis, primas deflectere posse in alias. §. 154. 155. Sin omnino variationem postules, affinitatem in illa observandam esse, non saltus ex albo in nigrum, & e Caelo in Terram §. 156. 157. quibus praestandis non sufficiat anima spiritus, sed Legio spirituum, alternative agentium §. 158. 159. In Objectionibus secundis, ad responsionem Leibnitii de multitudine representationum & Lege successionis earundem in anima §. 160. existimat deesse media spiritui, quibus illam Legem exequatur §. 161. 162. idque exemplo animalis musici eleganter illustrat §. 163. 164. negat etiam, vocari in subsidium posse vestigia praeteritorum immaterialia, simplicitati adversa §. 165. 166. vindicata tamen a Leibnitio §. 167. & nobis quoque §. 168. 169. quoniam in eo videtur acquiescere velle §. 170. & acquievisse Badius §. 171. Apologeta quoque Leibnitii §. 172. praeter necessitatem tamen §. 173.

Fr. Lamii verba cum exhibere non possim, in responsionibus ero prolixior §. 174. Urget autem Primo, non differre Systema nostrum ab altero causarum occasionalium §. 175. etsi haud parum differant fundamento §. 176. executione §. 177. 178. & constantia Legum naturalium §. 179. in aliis non paucis congruentia §. 180. Secundo animam non esse liberam in sensationibus

bus suis §. 181. ob consecutiones statuum naturales §. 182. & Legem ordinis in successione obviam §. 183. indignante Leibnitio §. 184. è cuius Systemate explicantur requisita libertatis §. 185. & natura motivorum §. 186. & indifferentia voluntatis §. 187. propositisque diversis illud dogma examinandi viis §. 188. ad objectiones §. 189. propositas, ostenditur, neque hypotheticam actionum necessitatem hac sententia inferri §. 190. neque mechanismum animæ fatalem obrudi §. 191. calculo Trivultinorum quoque Criticorum §. 192. Tertio indignum Deo & parum sapiens Systema queritur §. 193. quoniam extravagationibus suis divinas animæ Leges sequeretur §. 194. ridiculas istas quidem, si faciant, ut bonam animæ cogitationem deserat, dum acu pungitur §. 195. Quarto impossibile automatum putat, quod a se ipso illa faciat, quæ cum ratione homines §. 196. quod propositiones generales enunciet, & Syllogismos condant. §. 197. cui quidem rei explicandæ genesis idearum generalium §. 198. & origo vocum §. 199. earumque generalia significantium §. 200. expenditur, & experientia fulcitur §. 201. Syllogismorumque ex illis nativitas §. 202. & elocutio derivatur. §. 203. Quinto activam creaturis vim omnem negat Cartesiano more §. 204.

R. P. Tourneminius urget experientia testimonium pro influxu physico §. 205. & necessitatem ejus pro obtinenda unione physica §. 206. dissentiente, quoad metaphysicam, Leibnitio §. 207. cum digressiuncula: An in Leibnitiana quoque sententia corpus possit esse Parisiis, & anima Constantinopoli? not. d.) Parentii & Dn. de Maisieux mentio facta §. 208.

II. Nevvtono miraculum audit Harmonia Prestabilita, & experientia contraria creditur §. 209. etsi, nostra sententia, sit miraculi tantum consequens, sed naturale §. 210. manentibus etiam, qua pro experientia postulavit VIR incomparabilis. §. 211.

Sam. Clarkius, Nevvtoni defensor Celeb. repetit accusationem miraculi in hoc Systemate perpetui §. 212. Terminum Harm. Prest sensu vacuum arguit §. 213. & induci necessitatem arbitratur §. 214. negat animæ & corpori magis inter se convenire, quam duobus horologiis longissime disitis §. 215. negat fieri machinam posse, corporis nostri emulam §. 216. qua & illa destinato tempore exequatur, qua decernimus in futurum §. 217. Inutiles reddi ratiocinationes ab experientia deductas metuit §. 218. cum non amplius homo videat in hoc Systemate §. 219. metuit extensionem mechanisimi corporei ad excludendam animæ spiritualitatem §. 220. Existimat, nullam hac sententia difficultatem evitari §. 221. cum non difficilius substantia immaterialis in materialem, quam materia in materiam, agere concipiatur §. 222. deficientibus etiam hoc loco explicationibus mechanicis §. 223. 224. Quibus consulto omnibus specificè responsum est §. 225.

G. E. Stahlius, in Principiis ipsis dissidens a Leibnitio §. 226. allegationem Harmonia Prestabilita Leibnitianam §. 227. ita intelligit, ac si Legem Nature eo nomine appellaret, a posteriori cognitam §. 228. contra mentem, ut videtur, Illustris Viri §. 229. expositam §. 230. 231. Deinde urget, conatibus animæ non semper effectum respondere §. 232. quod Systemati, pro ipsius sententia intellecto, adversaretur §. 233. non item in
nostra

nostra §. 234. veluti ad speciales Magni Viri quaestiones §. 235. specialibus quoque responsionibus ostenditur §. 236. Arguit porro, excludi ortum omnium rerum a causa prima §. 237. sed conciliatum cum Systemate praesenti §. 238. 239. 240. & providentiam atque directionem divinam §. 241. sed vindicatam nobis §. 242. utrumque expressius, ob brevitatem Leibnitii §. 243. 244.

Circa Difficultates adoptivas §. 245. exponitur: Cur idea non pergant corpore aliter affecto? §. 246. Cur in turbinem aëli nesciant, quid agant? §. 247. Cur cerebrum sequantur anima perceptiones? §. 248. Cui bono institutiones & Leges? §. 249. Unde mutationes subitanea, & morum epocha? §. 250. Denique an Harmonia quoque necessaria sit proportio inter motum atque perceptionem? §. 251. Quibus enarratis, de instituto solutionum differitur §. 252.

Sectio Septima indicat Utilitates quasdam Systematis Præstabiliti.

Commoda & Incommoda Unionis non allego §. 253. sed sententia hic exposita usus §. 254. De DEO primum. Postulat Harmonia causam §. 255. non est illa in ipsis rebus, anima & corpore, consentientibus §. 256. neque in natura aut mundo §. 257. Est autem in existendo necessaria, & in agendo libera §. 258. intelligens, providens, potens &c. §. 259. ergo DEUS §. 260. cujus perfectiones ita extollit in Systema §. 261. ut vel hoc argumentum illi probando sufficere Leibnitius arbitretur §. 262. De Animæ humanæ independentia à creatis omnibus, spontaneitate perfecta, & immortalitate verba Viri Magni §. 263. una cum distincta immortalitatis notionem evolvuntur §. 264. Cetera obiter indicata §. 265. obsignantur confessione Lamiana, in ceteris Systematis, corpus plus agere in animam, quam anima in corpus, cum in nostro perfectus utrobique consensus obtineat §. 266.

Appendix.

Dissertationem exhibet B. Eliæ Camerarii, & nostras in illam Notas Apologeticas: Tum & Literas a nobis ad Cel. Clericum datas de eodem argumento.

Emen.

SECTIO PRIMA,

complectens

Statum Quaestionis propositae.

§. I.

Inscribitur hæc Tractatio: *De HARMONIA Animi & Corporis Humani, maxime PRÆSTABILITA, ex mente LEIBNITII.* Harmoniam (a) dico, cum *phanomenon*, cum experientiam volo edifferere. Illud enim, si sollicite attendamus, *facti* esse deprehendimus, quod animæ cogitationes, id est, rerum in universo representationes, quarum nobis conscius sumus, consentiant amicè & conspirent illis mutationibus, quæ ad variorum extra nos corporum præsentiam
A fiunt

a) Nolim hic quisquam existimet, me petere id, quod est in principio, vel quaestionem ita inflectere, ut est in responsione. Quaestio enim *exprimit harmoniam*, quatenus eam in facto deprehendit, neque influxum ponit, neque excludit: Secus atque id in responsione observabitur, ubi *Harmoniam tantum* esse asseritur.

fiunt in sensoriis humani corporis organis: & vicissim, quod motus corporis, quos voluntarios vocamus, respondeant cogitationibus, earundemque in anima successionibus & mutationibus.

§. 2. Quando autem *Cogitationes* (b) tantum, & motus voluntarios hic nomino, nequaquam ea re excludo ideas sive perceptiones obscuras (c), quarum sibi mens nostra conscia non est, vel motus in corpore reliquos; Namque & horum esse mutuum inter se parallelismum atque harmoniam, inferius monebimus: Verum id non *ex facto* intelligimus, *observando* saltim, sed *inferimus* *ratiocinando*.

§. 3. *Unionem* non dixi *Animæ & Corporis*, quoniam ea vox, nimium dives sensuum, discursui nostro aliquam subinde ambiguitatem posset inherere. Si nimiam esse hanc meam cautionem, & scrupulis, quam prudentiæ propiorem existimes, lege *Tourneminiana* (d) in *Commentariis Trivultinis*, & deprehende, magnam systematis & objectionum ejus partem magis vocis illius ambigua potestate, quam rei & experientiæ testimonio fulciri; mirare etiam, *Viros doctissimos* (e) de vocabulo

b) Sequor hic definitionem *Wolphi* *Metaph.* §. 194. *Wir nennen Gedancken die Veränderungen der Seele, deren sie sich bewusst ist.*

c) Vid. *Wolphi* *Metaph.* §. 731.

d) *Memoires de Trevoux.* 1703. May, Art. XCI, p. 869, 870. edit. Trivult.

e) *Ipsum Tourneminium & Abbatem Languetum Montinæum* (de Montigny) *Eleemosynarium Serenissimæ*

bulo isto sollicitos disquirere. [Mirare inquam, non ob raritatem facti, sed ob inutilitatem. Quid enim? aut plura ad unionem postulas, quam ego concesserim, aut eadem omnia, nec plura tamen; aut pauciora solum. *Hic* omnia Tua concedo, addo etiam, quæ omiseris, mea. *Isthic* de unione Tibi plane consentio: sed nihil ex ea novum inferre Tibi dabitur. *Illic* nego unionem esse, qualem postulas. Neque igitur operæ compendium fecisti, dum sub illo vocabulo nescio quid lucrari aut obtrudere mihi conatus es.]

§. 4. Non repugnabo tamen morosius, si istam vocem postules: Admiseris tantum, hoc *Unionem* dici, cum res duæ vel plures, quantumvis cetera diversæ, ita in suis sibi respondeant modificationibus, ut simul sumtæ possint haberi pro una re composita; vel, si vocem unitatis nauseas, pro toto aliquo composito. Hanc animæ corporisque unionem experimur certissime: Num possessiva illa sit? (vox est Tourneminiana) num relativa saltem? id aut non intelligo, aut deinceps docebo.

§. 5. Harmoniam porro dixi *Animi atque Corporis Humani*; ista enim duo hic supponimus. Absit, ut hic velim disputare vel contra *Idealistas* (f)

A 2

de

Ducis Burgundiæ, in Mem. de Trevoux 1703. p. 1949. & 1863.

f) Est Philosophorum aliquod genus, quod nonnullis de corpore difficultatibus permotum, corporum extramentes existentiam negat, & quæ de illa nobis experiri videmur, pro phænomenis tantum habet: cetera neque aliorum extra suam mentem spirituum, neque infiniti Entis existentiam vellicat.

de corporum extra animas, vel adversus *Materialistas* (g) (veniam vocibus consuetis) de Animæ spiritualis in corpore existentia. Quæstio enim, quam enodandam suscepimus, *Dualismum* (h) jam supponit: Et qui Harmoniæ modum indagat, non Harmoniam esse probat, sed sumit; respondet enim quæstioni, quâ fiat, ut hæc duo sibi respondeant? Itaque is, quicum disputat, ipsa quæstione Dualismum profitetur. Si alterutrum neges, cessat Harmonia, cessat quæstio, cessat & responsio.

§. 6. Quando Harmoniam *maxime præstabilitam ex mente Leibnitii* appellavi, illud ideo factum intelligas, ut ex inscriptione possis conjicere, quid maxime systematis nostræ paginæ ferant, cui præcipue fini destinentur? Adducam & reliquas explicandi rationes, & ventilabo etiam, quatenus ea res commentationem nostram plenioram, atque ad memoratam hypothesein explicandum viam facit planioram. Neque enim id mihi onus imposui, ut quicquid de illis vel edictum est, vel in eas dici potest, operosus colligam. Sed præmittam istas, ut quibus viis ad Harmoniam Præstabilitam devenit

---

g) Ita illos appellamus, qui & corporibus cogitationes & cognitionem & conscientiam, & quicquid est spirituum ceteroquin operationum, transcribunt; spirituum adeo in corporibus existentiam vel negligunt, vel negant.

h) Dualistas Philosophi eos vocant, qui & spirituum à corporibus distinctorum, & corporum quoque in universo existentiam, & in hominibus Unionem sive harmoniam concedunt: Quæ solennis est hodieque philosophandi ratio.

nerit *Leibnitius* (i), pervideas, & simul ipse manum quasi ducentem secutus, in eandem sic incidas. Quare *Præstabilitam* dicamus, rectius dicetur, quando ipsum Systema explanabitur.

§.7. Illud saltem hic monendus es, *me non de omni* (k) *Harmonia Præstabilita*, qualem *Leibnitius* asseruit, in hisce paginis acturum esse: Sed de Harmonia solum Animi atque Corporis præstabilita. Scilicet ille universalem rerum creatarum omnium (l) inter se harmoniam, corporum inter se omnium, spirituum inter se omnium, corporum atque spirituum sibi mutuò respondentium inter se, Naturæ adeo universæ, imo & Naturæ atque Gratiæ (m) divinæ conspirationem ex principiis suis adstruxerat.

A 3

§. 8.

- i) v. *Essais de Theodicée sur la bonté de Dieu, la Liberté de l'homme & l'origine du mal.* §. 59. --
- k) *Obiter moneo, nisi sententiarum Leibnitianarum curiosus fueris, posse Te transilire §. 7. - III. incl. Historica est tantum enarratio: Et fortasse difficilior, quia brevitatem hic imperat rei, tantum incidentis, natura.*
- l) *vid. Essais de Theodicée, §. 62. ubi: „Ainsi étant d'ailleurs persuadé du Principe de l'Harmonie en general, & par consequent de la préformation, & de l'Harmonie préétablie de toutes choses entre elles, entre la Nature & la Grace, entre les Decrets de Dieu & nos actions prévues, entre toutes les parties de la Matière, & même entre l'avenir & le passé: Le tout conformément à la souveraine sagesse de Dieu, dont les ouvrages sont les plus harmoniques, qu'il soit possible de concevoir. „*
- m) *Cum Naturam & Gratiam appellamus, cave, illam interpreteris conditionem humanam, qualem à Na-*

§. 8. Quod, ut melius intelligas, sciendum est: Ex Leibnitii placitis *unicuique substantiæ* (n) creatæ vim quandam, sive principium activum à DEO, Universi Auctore, inditum esse, ex quo sine mutua (o) substantiarum in se invicem actione reali & transitiva, mutationes uniuscujusque tanquam ex domestico fonte se invicem consequantur: Ita quidem, ut mutationes hujus substantiæ causaliter dependeant ab eisdem hujus substantiæ vi interna atque statu antecedente interno, consentiant (p) tamen mutationibus substantiarum reliquarum, quæ & ipsæ pendent à statu earundem antecedaneo. Quoniam vero consecutiones istæ non casu contingant aut fortuito eveniant, sed Leges observent atque ordinem: inde fieri, ut substantiis semel à DEO harmonicè constitutis, constanter in posterum conspirent; siquidem ubi antecedentia sunt harmonica, etiam consequentia consentire oporteat, & consentientibus causis (statu scil. antecedaneo respectu sui consequentis) etiam effectus sibi respondeant. Eum vero parallelismum earundem perpetuum vides esse Harmoniam, & præstabilitam

---

ritate experimur, quam divinæ gratiæ & voluntati in singulis hominibus adversam hodie fatemur. Sensum istius parallelismi Leibnitianum vide mox. §. 10. not. q.

n) vid. Acta Eruditorum, A. 1694. p. 111. - & A. 1695. p. 145. --

o) vid. Suppl. Act. Erud. T. VII. Sect. XI. p. 500. n. 7. & Monadologia, n. 7. p. 3.4.

p) vid. Suppl. Act. Erud. l. c. p. 507. n. 53. & Monad. n. 53. p. 26.

tam quidem, quatenus à primo statu harmonico pendulam.

§. 9. Ista de substantiis generatim: *In corporibus* speciatim id principium activum esse vim motricem, cujus perennis ad motum producendum nisus, pro reliquorum corporum ambientium statu atque ad hoc corpus habitu sive relatione, limitatus, secundum leges motuum à DEO sapientissime selectas, consequentes motus producat; ita quidem, ut, quoniam illa limitatio vis primitivæ vel originarii nisus in omnibus corporibus sit harmonica, iisdemque agatur Legibus, non possit non, introducta semel, à principio altiori, corporum harmonia perennare, dum idem illud agens sublimius parallelismum, à se constitutum, interturbet. *Spiritibus* verò, vel in Universum Monadibus, simplicibus substantiis, principium activum esse vim mundi perceptivam sive repræsentativam, cujus perennis ad novas in se perceptiones producendas appetitus, pro creatorum ceterorum statu limitatus, secundum Leges appetituum à DEO sapientissimè delectas, consequentes perceptiones evolvat; ita quidem, ut, quoniam illa vis primitivæ, vel appetitus originarii & universalis limitatio in omnibus Monadibus sit harmonica, iisdemque fluat Legibus, non possit non introducta semel à principio altiori Monadum inter se harmonia perennare, donec Deus illam interturbare velit, vel sufflaminare.

§. 10. Neque id solum, sed & *Monadum* perceptiones atque corporum motus inter se præstitutos esse

esse harmonice: Siquidem prima perceptionis atque appetitus Limitatio non minus pro corporum in universitate statu, quam pro ceterarum Monadum perceptionibus determinata fuerit. Unde nova in Naturam rerum Harmonia introducitur, quam caussarum efficientium & finalium dixit Leibnitius. *Corpora enim motu physico feruntur à caussis efficientibus, impetum corpori imprimenti- bus: Sed Monades appetitu seu motu metaphysico & morali reguntur à caussis finalibus, inclinationem illis largientibus.* Ita consentit regnum caussarum finalium atque efficientium: Et *Mundus Moralis conspirat Naturali: Et Deus machine Architectus eidem ut Monarchæ Civitatis Divinæ spirituum.* Quamvis hæc ultima sensum adhuc (q) ampliorem admit-

q) Istis quippe vocibus aliquando & Harmoniam *Gratiæ* atque *Naturæ* exprimit, quando in Princip. Philos. seu Monadologia n. 90. - 92. ita loquitur: „Hic nobis alia Harmonia memoranda venit, quæ inter Regnum Physicum Naturæ & Regnum Morale Gratiæ intercedit, hoc est, inter Deum, quatenus consideratur ut Architectus Machinæ, & inter Deum eundem, quatenus ut Monarcha Civitatis Divinæ spirituum spectatur. Ab hæc Harmonia pendet, quod res deducant ad gratiam per ipsas vias naturæ, & quod hic globus, ex. gr. destrui & reparari debeat per media naturalia iis momentis, quando regimen spirituum id postulat, ad aliquos puniendos, ceteros remunerandos. Afferre etiam licet, Deum tanquam Architectum satisfacere Deo tanquam Legislatori ex asse, atque sic peccata consequi debere pœnas per ordinem Naturæ & structuræ rerum Mechanicæ; bonas etiam actiones secum trahere remunerationes per media machinalia

admittant, à quo in philolophica hac exercitatione abstinemus.

§. 11. *Vis Leibnitium ipsum audire?* Faciam ergo eum loquentem: Sic ille (r): „Ex his (præmissis Philosophiæ principiis) duplicem, eumque perfectissimum parallelismum constituo. Unum inter principium Materiale & Formale, seu inter corpus & animam: Alterum inter Regnum caussarum efficientium & regnum caussarum finalium. *Et post nonnulla alia:* Hoc modo fit, ut omnium naturalis ratio reddi possit in Anima corporeque, dum status præsens corporis ex statu præcedente nascitur per leges caussarum efficientium, & status præsens animæ ex statu præcedente nascitur per leges caussarum finalium. Illic series motuum: Hic series appetituum. Illic transitura causa ad effectum: Hic à fine ad medium. Et revera dici potest, repræsentationem finis in anima causam efficientem esse repræsentationis mediorum in eadem: Atque ita à parallelismo inter causam materialem & formalem in viventibus, seu in Naturæ Machinis, deducti sumus ad parallelismum inter Efficientes & Fines. &c.„

A 5

§. 12.

respectu corporum, quamvis idem nec possit, nec debeat constanter extemplo accidere,,. vid. Suppl. Act. Erud. l. c. p. 513. [Quæ quidem omnia non sanum solum, sed & egregium admittunt sensum, ubi penitus illa pernoveris. Obiter intuentibus, & iis, qui falsis illa sententiis conjungunt, videri & esse queunt plena periculis.]

r) In animadversionibus circa assertiones aliquas Theoriæ Medicæ veræ p. 4. & 5.

§. 12. *Sed quorsum ista omnia?* Scilicet, ut intelligatur, nos omnem Harmoniam præstabilitam persequi non velle, pro universa, in quam Vir illustris eam diduxit, amplitudine. Verum id agere nos, ut aliquam ejus partem, nobis proximam & domesticam, expendamus fusius, cæteras ex occasione tantum perstringamus. Ita vero jam, remotis, quæ præscindi debebant, ad Harmoniam Corporis atque Animæ explicandam propius accedimus istum maxime ordinem secuturi, quem rebus dijudicandis facillimum arbitramur. Dicamus, quot phænomeno huic exponendo systemata excogitari possint? Et qualia sint singula ista, pensitemus.

SECTIO SECUNDA

De

Numero Systematum sive Hypothesium.

§. 13.

T*Ria esse cognita hætenus Systemata*, quibus Eruditi Harmoniam Animi & Corporis Humani explicare conati sunt, id existimo, vix cuiquam ignotum esse eorum, qui rei litterariæ curiosi sunt. Sed fortasse pauciores in id inquisiverunt, annon excogitari plura possint? Ego sic rationes subduco meas, ut, *simplicia plura inveniri posse, negem*: Variè modificata & inter se

le composita dari plurima, non inficio. Sed, quid ea compositione liceat proficere, deinceps constabit luculentius.

§. 14. Scilicet, si quæ res mutuo conspirare debent, vel absolutè sunt necessariae, vel contingentes, utraque aut alterutra. *Si utraque sunt necessaria*, conspirationis mutuae non alia quæri causa vel potest, vel debet, quam ipsa cujusque natura, quæ rem cogit ita determinatam esse, adeoque, si cum altera contendatur, similem facit & harmonicam. * Atqui illa, de quibus in præsentia nobis sermo est, non sunt necessaria; alterum enim contingens (s), alterum præterea & liberum esse novimus. Igitur illa ne quidem in mentem hic venire solent, quasi Harmonia utriusque niteretur necessitate singulorum.

§. 15. *Si utraque res sint contingentes* in mutationibus suis, altera alteri respondebit, si vel à se depen-

* Quæ ratio est, cur in eadem curva consentiant proprietates diversæ, exprimere viam projectionis corporis naturaliter gravis in vacuo; & colligere radios, qui cum axe parallelis incidunt, in unum punctum? Esse brachystochronam in vacuo, isochronam in vacuo, isochronam in medio resistente secundum velocitates, & esse evolutam sui ipsius? Esse Curvam descensus æquabilis in vacuo, & esse etiam in medio, quod resistat inverfa velocitatum ratione? & quæ sunt infinita ejusmodi.

s) Non moramur hic Necessitatem Hobbii, vel Spinozæ, quam nemo feliciter profligavit, ac Leibnitiis, iis observationibus, quas Theodicæa continet §. 345. - 349. Journ. des Sçav. 1691. 18. Juin, p. 390. 391, Recueil Tom, II. p. 133. 134. 135.

dependeant mutuo per influxum alterius in alteram, eundemque realem: Vel si non dependeant à se mutuo, pendeant verò à communi caussa dirigente (t). Si à communi caussa dirigente, illa vel constanter alteram ex altera determinat, vel semel atque simul harmonice constitutas, unamquamque suis permittit legibus, quarum ope mutationes certo se ordine modoque insequantur in utraque, adeoque maneant harmonicæ.

§. 16. *Si alteram velis necessariam esse, contingentem alteram, præterquam quod id nostro casui applicare non liceat, eadem, quæ modo, causæ determinationis esse debent, non utrinque sane, sed ex parte contingentis, quæ non potest conspirare cum re necessaria, nisi vel ab ea pendeat per influxum ejus, atque actionem in ipsum contingens, vel per externæ causæ directionem, eandemque aut perpetuo iterandam, aut semel faciendam atque legibus alligandam generalibus.*

§. 17. *Non dari alium Harmonie in contingentibus*

---

t) Cave, hic tertium interferas: Si dependeant à diversis quidem causis dirigentibus, sed harmonicis. De illis enim eadem recurrunt quæstiones: Quid est, quod illas faciat harmonicas, an mutuus influxus? An tertia caussa constanter dirigens, repetitis actibus? vel ordine & legibus semel constitutis? Aut fortasse hoc suffugium fore putas, si utramque causam dirigentem facias intelligentem, ita enim se altera alteri accommodare potest? Verum, si corpus ab intelligente caussa dirigitur, cur non ab ipsa anima? Difficultates enim eadem & ibi persistunt, novis auctæ, & ambages hic evitari possent. Puto intelligi, quid velim?

us fontem (v), facile intelligitur. Contingentia enim, cum aliter esse possint, determinationis suæ rationem habere debent: Illam autem nisi in determinante causa frustra quæsieris. Itaque vel alterum alteri (x) est causa determinans (vides *influxum*) vel ab eadem causa determinatur utrumque, & id vel repetita & immediata semper actione (vides *Malebranchianismum*) vel mediante aliquo ordine primitus constituto (vides *Harmoniam Pre-abilitam*). Si casu id fieri velis, scito, me nulli positivo causam negativam, nulli determinato rationem indeterminatam affingere: Vel, ut planius dicam, mihi certum esse, quod nulla existente causa nullus sequatur effectus. Casum autem non esse causam, sed ejus potius exclusionem, quis non videt? y)

§. 18. Equidem non dubito, quin ista satisfacere dicta sint attendentibus: Faxo tamen, ut exemplo res fiat quam clarissima. Fac, duo esse
horo-

v) Redeo hic ad hypothesin §. 15, illa enim pertinet ad institutum nostrum: Possis tamen idem facillime & ad casum §. 16, accommodare, si opus foret.

x) Loquor hic generalius, *alterum alteri*, ut comprehendatur influxus, sive mutuus utriusque, sive non mutuus, qualem nonnulli sectantur.

y) Quando casum hic excludo, id dupliciter intelligendum est: Nolo casui tribuas harmoniam hoc sensu, quod utrumque casu feratur, & sic consentiat; neque etiam hoc, quod alterum casu mutetur, alterum verò Legibus suis convenienter priori accommodatum sit. Ubique enim casus est, ibi effectus nulla causa datur, sive de harmonia ipsa loquaris, sive de consecutione mutationum in utroque, sive in alterutro.

horologia z), quæ consonare debeant: Obtineri id potest triplici methodo. *Una* per influxum, si feceris, ut alterum agat in alterum, idque vel mutuo, vel ex alterutro tantum latere: Hanc viam influxus vocabimus. *Secunda* est, si opificem operi comitem feceris, qui dissonantia ceteroquin vel cessatura in motu horologia singulis momentis sibi mutuo accommodet, alterum dirigens ex altero: Hanc viam vocabimus assistentiæ. *Tertia* est, si satis accuratas feceris eas machinulas, ut singulæ suas leges exactè sequantur, easdemque ab initio sibi respondere curaveris: Ita enim, cum utraque easdem vel similes exsequatur Leges, semel harmonicæ nunquam dissilient; quam viam Præstabiliti Consensus vel Harmoniæ dicimus.

§. 19. *Primam* viam experimento cognovit Illustris *Hugenius* a), ipse rei non expectatæ novitate percul-

z) Comparatio est Leibnitii, Journ. des Sçavans 19. Nov. 1696. edit. Batav. p. 708. 709.

a) Ita Leibnitius rem edidit in iisdem Ephemer. Gallicis, l. c., „La premiere façon, qui est celle de l'Influence, a été expérimentée par feu Mr. Huygens à son grand étonnement. Il avoit deux grandes pendules attachées à une même piece de bois; Les battemens continuels de ces pendules avoient communiqué des tremblemens semblables aux particules du bois: Mais ces tremblemens divers ne pouvant pas bien subsister dans leur ordre, & sans s'entr'empêcher, à moins que les pendules ne s'accordassent, il arrivoit par une espece de merveille, que lorsqu'on avoit même troublé leurs battemens tout exprés, elles retournoient bientôt à battre ensemble, à peu pres comme deux cordes, qui sont à l'unison.,,

perculus. Cum enim duo pendula longiora eidem asseri affixisset, continuæ quidem pendulorum oscillationes similes sibi tremores communicarunt particulis ligni: Qui cum se mutuo impedirent, nisi pendula inter se oscillationibus suis conspirarent, factum est, ut etiamsi data operæ illæ turbarentur, sua tamen quasi sponte, & brevi tempore redirent ad concordiam. *Secundam* observatoris diligentia efficiat; quantumvis misere confiant machinæ. *Tertiam* arte obtineas & sapientia, quæ & consequentes prioris machinæ motus prænosse queat, & alteram priori harmonicam, neque minus exactam construere.

§. 20. *Substitue* jam, si placet, horologiis, *salvis* cetera differentiis *, *Animum* & *Corpus Tuum*: & collige, quot modis conspirare possint?
Habet

* *Salvis* inquam *differentiis*. Doleo sane, & tantum non indignor, abuti adversarios hoc simili; neque impediri illos posse testificationibus quibuscunque contrariis. Argumentum est, quod exercitii gratia disputantibus vix condonet Præses paulo gravior. Dicimus, animum & corpus esse res contingentes; v. §. 14. quærimus, quot diversis modis duæ res diversæ, spectatæ ut contingentes, possint in mutationibus suis consentire §. 17. Dicimus, alteram earum esse non contingentem solum, sed & liberam §. 14. Post hæc omnia modos consensionis ante erutos §. 17. in Exemplo (v. §. 18.) & per metaphoram ab horologiis desumptam declaramus: Applicamus eam similitudinem ad animum & corpus humanum, addito, fieri id *salvis* cetera differentiis. Et *hisce non obstantibus* dicimur animam & corpus hominis subicere necessitati brutæ, absolutæ, mechanicæ, facere ex anima horologium,

Habes primo influxum, si mutuo, vel non mutuo in se agant: Habes Systema occasionale, si artifex Deus constanter illam harmoniam efficiat repetitis operationibus: Habes Harmoniam Præstabilitam, si semel concordia fecerit, atque unumquodque convenientibus sibi & alteri legibus regi admiserit. Itaque tria sunt Systemata *simplicia*, tres potissimum explicandi rationes pro Unione Animæ atque Corporis.

§. 21. Neque tamen negavero; posse *composita plura* hinc enasci systemata, quando volueris vel duo quæcunque, vel & omnia tria sic inter se connectere, ut aliam harmoniæ speciem, partem, periodum ex illo, aliam ex hoc, ex isto aliam derives: Verum illud consultum esse aut fieri utiliter, id hæctenus nego. Non diffiteor, esse hujusmodi nonnulla Philosophiæ capita, ubi diversorum Auctorum Systemata combinando aliquid proficere liceat; qualia sunt illa, ubi constat, quantitatem effectus esse majorem, quam ut ab unius solum allegatæ causæ viribus proficisci possit. Vel ubi nondum constat, an alterutrius causæ vires eo sufficiant, ut effectum integrum præstare queant, cujus quidem rei exempla in promptu forent, si nostræ disquisitioni essent necessaria. Atqui in nostro negotio rem secus habere, non, arbitror, negaverint, qui difficultates singulis objectas, atque inferius recensendas pensitaverint. Sunt enim illa argu-
menta

& quæ sunt plura hujusmodi. Dicite, Lectores, si hoc licet serio rem agentibus, quid non liceat insidiantibus?

menta hujusmodi, ut, si bona sint, mixturas quoque Systematum * excludant; neque minus Testringent, ubi aliquam commercii inter Animum & Corpus mutui partem velis ex influxu, aliquam ex assistentia, ex præstabilito consensu aliquam exponere, quam si ex uno fonte omnes scaturire jubeas.

B

§. 22.

- * Ex quo isthæc disputari frequentius inter eruditos cœperunt, varii quoque generis mixturas prodiisse notum est. Exempli gratia, est, qui influxum copulare contendit harmoniæ præstabilitæ eo sensu, ut animam spirituales & corpus in se mutuo agere posse & agere etiam exemplis obsessorum atque delirantium probare annitatur; addito, sed ut ita agere in se invicem possint, hoc pendere ex præstabilita conformitate duarum harumce Partium hominis essentialium, vicinius corpus aptum redditur ad recipiendum influxum „ Und in diesem Verstande ist das Systema Harm. præstabilitæ nicht nur dem Systemati influxus nicht contraire, sondern vielmehr nothwendig, weilen die Seele oder der Leib ohne vorhergesetzte Ordnung nichts in einander verrichten, oder ihren influxum mutuum in einander ausüben kan; „ vid. kurtzgefaste Gedancken über dem, was in der controversia de Systemate influxus & Harm. Præstabil. eine Logomachie seye, oder nicht? de Anno 1729. Sed vero hæc proprie loquendo non est Systematum combinatio, sed influxus hic est, intruso harmoniæ præstabilitæ vocabulo (vocabulo inquam, non re ipsa, non Systemate) factus. Dispositionem enim corporis, qua organicum est, & humanum, utique præviam esse influxui animæ omnes fatentur & volunt Influxionistæ. Sed quis illam dixerit harmoniam animi & corporis præstabilitam, sensu, quo

§. 22. Interim neque illud inficio: posse aliqua horum Systematum *in ramos dividi*, & quasi divelli, quod deinceps constabit apertius. Ita sci- mus, *Tourneminium*, celebrem Jesuitam Gallum, in Commentariis Trivultinis, non concedere vel- le corpori actionem in animam, concedere autem animæ in corpus: Et si, quod salvis melioribus hic dictum esto, & inferius recurret, mihi videatur, ipsa re admittere, quod verbis impugnavit. Sed utcunque res habeat, Influxus est in Systemate Tour- neminiano: Sive mutuus, sive non mutuus; in- fluxus tamen, quem & iisdem argumentis probat, quibus alii suum, & iisdem quoque modis defen- dit. Itaque habeatur ex illorum numero, eandem- que cum illis classem subeat: Salvo tamen discrimine; salvis, quæ ipsi peculiare sunt, & præroga- tivis & difficultatibus.

§. 23. Velim autem, ut eadem ratione & re- liqua examines, si quæ Tibi succurrant Systemata, ut ne nova putes, atque à prioribus longe distita, quæ pressius loquendo sunt priorum species & ra- mi saltem, magis minusve inter se dissidentes. Sal- tem id suspicari, si me audis, nolito, esse Tibi quartum Systema consonantiæ diversarum cætera & contingentium rerum, donec in §. 15. & 17. næ- vum detexeris aut fallaciam (b). Sed age, ve-
nia-

---

hactenus ea voce utimur. Quæritur enim hoc loco non de generali corporis aut animæ dispositione, sed de principio mutationum in illis determinatarum ef- fectivo & immediato.

b) Ut facilius Examen sit, attende: Influxum posse concipi mutuum, corporis in animam & animæ in

niamus ad specificum eorundem Systematum Examen, eo progressuri ordine, ut sensim sensimque explicentur, quæ pro majori in his rebus Physico-Metaphysicis Lumine successive exorto, vel falsa esse deprehensa sunt, vel suspecta evaserunt. Per-

B 2

vesti-

corpus; vel non mutuum, eumque vel corporis in animam, sine reciproco animæ in corpus, vel vice versa. Assistentiam sive Occasionalismum (venia verbo) posse considerari vel eum, quo dirigitur corpus ad voluntatem animæ, non vicissim ex corpore regendæ; vel eum, quo regatur anima ex occasione corporis, nihil vicissim occasione animæ patientis; vel eum, ubi utrumque pendet à dirigentis voluntate & opera, alterum alteri conformiter agendum; vel eum, ubi alternantibus quasi vicibus, cum anima seipsam determinat, ex ejus occasione corpus à rectore movetur, atque, dum corpus ab ambientibus afficitur, animæ sensus & ideæ ab eodem imprimuntur. Harmoniam denique præstitutam vel ita concipi, ut alterum suis legibus feratur, anima sive corpus, & alterum illi ab extrinseco demum accommodetur; vel ita, ut ex possibilibus infinitis utrinque illa seligan- tur, atque in actum deducantur, quorum ipsa in se natura atque ordo consecutionum mutuo conspirent. Atque ista de simplicibus: Composita ex illis non pauca faxis, quæ enumerare omnia non licet. Sed vel omnia tria componis; vel duo saltim; & quidem cum primo secundum, vel cum primo tertium; vel cum tertio secundum; idque vel respectu partium solum essentialium, ut v. gr. in corpus influat anima, sed animæ corpus sit occasionale solum, vel respectu diversarum in unaquaque facultatum & actionum, vel respectu utriusque generis mutuo commixti, & quæ sunt similia in infinitum.

vestigemus initio *Influxum*, quem vocant, *Phy-
cum*.

SECTIO TERTIA,

De

Systemate Influxus.

§. 24.

I*nfluxum Anima & Corporis communiter mutu-
um credimus, eo sensu, quod 1. Anima, si
motum fieri velit in corpore, eundem vi sua
activa producat, & vel immediate, vel medianti-
bus in corpore fluidis, ejusdem organa moveat;
quam animæ vim vocamus facultatem loco moti-
vam: Quod 2. ubi à corporibus nostrum ambi-
entibus impetus fiat in nostra sensuum organa, id
sensum, perceptionem, ideam vel cogitationem in
anima causetur, atque adeo ex corpore transitus
in mentem fiat. Priori casu *incipit* in corpore no-
stro motus, qui causam sui non in præcedaneo
corporis motu habet, sed ex animæ appetitu & fa-
cultate ejus motiva illam repetit. Posteriori *vel
desinit* in corpore motus, postquam animæ ideam
impressit & in perceptionem versus est, nullo am-
plius motu, in Natura rerum corporea, priori re-
spondente aut eum consequente, *vel*, si id fieri ma-
lis, novus ex priori motu motus etiam in corpori-
bus *perseverat*.*

§. 25. Opinor *hactenus* intelligi, quid sit,
quod

quod Systema influxus vulgatum postulat: Sunt enim ista *generica* saltem, quæ utcumque edisseri possunt. Determinatas vero & *specificas* istorum *rationes* intelligibiliter (c) explicatas frustra desideraveris ab iis, qui non difficiles concesserint, eas dari non posse (d). Neque enim hodie in illo operam Eruditi suam sive ponunt, sive ludunt, ut transitum ex corpore in animam, ex anima reditum in corpus, ut metamorphosin motus in perceptionem, & ideæ transformationem in motum exponant, & species nescio quas sensibiles aut intelligibiles, activi passivique intellectus opera, sine sensu & sine intellectu crepent. * Neque illud agunt, ut à priori sententiam suam adstruant,

B 3

quor-

c) Non dico, *imaginabiliter*, quod *Tourneminius* alicubi substituit, atque in suo Systemate superfluum & alienum putat: Etsi fortasse alii in rebus *ad corpora* relatis, qualia hæc sunt in præsentis negotio, non tam faciles forent in dimittendis explicationibus etiam imaginabilibus, ut loquuntur.

d) Saltim ita communiter censei notum est. *Si quis* fuerit, qui explicationem dari posse specialem & distinctam contendat, illius dicta pensitabo, ubi rei periculum fecerit. Hactenus certe doctissimi quoque viri in hoc negotio defecerunt. Exemplo inferius erit *Foucherii* discursus ex Journ. des Sçav. 1695. pag. 644.

* Sumus in hoc negotio *cautiores* Majoribus nostris, sed non sumus saniores. Intellexerunt illi, ad influxum *requiri* aliquid transiens ex una hominis parte in aliam. Itaque connisi sunt illud investigare. Si nihil effecerunt, non id ingenii defectu accidit, sed rerum ipsarum repugnantia. Posterius nisi fallor

quorum explicatio ejus distincta pertineret: Sed à posteriori cognitam existimant, experientia probatam dicunt, & sensu communi firmatam credunt. Videamus, id quo jure fiat?

§. 26. Certum est, si quis attenderit actionibus suis atque passionibus, quas vocamus, illum experientia cogniturum, mutationes aliquas corporis consequi ad appetitus animæ diversos, & diversas consequi perceptiones ad diversas corporis & sensoriorum modificationes: Idque constans esse & ordinatum in quibusdam actionum generibus, sic, ut posito animæ appetitu sequatur, sublato tollatur motus corporis & vice versa. Verum quis nescit, id Majoribus nostris non raro accidisse (e), ut *a compraesentia* vel ordinaria successione duorum Phænomene-

---

ex hoc majorum suorum facto debuissent eo adduci, ut suppositum, ex quo istæ difficultates nascuntur, influxum examinarent, num revera per experientiam certus sit, & per rationem explicabilis? Atqui neutrum faciunt. Supponunt influxum, aut experientia (obiter spectatæ) illum imputant. De explicacione, nihil ausi perficere, altum silent. Ita parcius errant quam Veteres, sed non magis ac illi sapiunt.

- e) Equidem id hodie notissimum est. Allegabo tamen ejus rei exempla, ut in promptu sint. Dic, unde sint tempestatum ex aspectibus Planetarum prognostica? Scio *Keplerum* hic alias allegare causas: Sed singularis est Kepleri adversus torrentem nitentis sententia. Unde prædictiones futurorum ex Astris adstruimus? Unde lunarem in plantas actionem & influxum arcessimus? Unde reliquas *artes*, *curiosas* vulgò, rectius inutiles, & supersticiosas plerumque, de-

nomenorum ad causalitatem fuerint argumentati? Et quis adeo miretur, ex constanti & perpetua atque adeo & reciproca ista mutationum compræsentia aut consecutione illos mutuam quoque & causalem dependentiam intulisse? * Præcipue, si memineras, antiquis temporibus pro causæ & effectus mutuo respectu atque dependentia explicanda suffecisse hoc, ut qualitatem ab effectu denominatam allegaverint, atque causæ hic in subsidium advocatæ adscripserint, etsi, quo modo illa ex definitione, essentia, vel natura ejus causæ (hic animæ nostræ) atque primo istius (f) conceptu consequatur, ne

B 4

suspi-

sendimus? Experientiam quidem appellamus. Non dico jam, qua fide? Dicam, quo jure? Accidit, ut ea, quæ sæpius in orbem redeunt, quorum multæ sunt & diversæ variationes, semel, bis, iterumque, tertium, quartum, &c. consentire videas; Ex eo causalitatem eruis, & alterius ab altero dependentiam. Si te illius culpæ immunem scias, saltem ita Veteres non paucos, & vulgus ratiocinari, vix abnegaveris. Quam id bene fiat, vid. Wolfii Gedancken von den Kræfften des Verstandes, cap. 5. §. XI. pap. 102.

* Accipe, si placet, Baconis Verulamii monitum. Ille in suo de fluxu & refluxu maris libello, postquam consensu Aquarum & Lunæ ostenderat, ita porro: „Neque tamen continuo sequetur (*idque homines advertere volumus*) quæ periodis & curriculo temporis, aut etiam modo lationis conveniunt, ea natura esse subordinata, atque alterum alteri pro causa esse „ v. Scripta ejus in Naturali Philosophia. p. 149. edit. Amsteld. 1685. Repeto gravem sententiam: *idque homines advertere volumus!*

f) Fuisse istum veteris *Philosophia defectum* communem,

susplicari quidem licuerit : *Nostris* verò temporibus æque ac prioribus , id iudicium à constanti com-
præsentia aut consecutione ad causalem dependen-
tiam se animis nostris jam ea ætate instillare , quæ
rebus sollicitè distinguendis & caute dijudicandis
nondum sufficiat.

§. 27. Vides, quicquid dici pro influxu pos-
sit, id omne comprehendere *titulo experientia, & sen-
sus communis*, ita loquimur, *testimonio*. Subeant
illa Examen accuratius, ut neque experientiam ne-
gare, neque illam sine causa allegare dicamur.
Atque hic distinguas velim id, quod *facti* est, &
historicum, ab eo quod *ratiocinationis* est & Philo-
sophicum sive *dogmaticum* : Distinguas *experienti-*
am,

opinor, nemo contradixerit. In eo nunc omnes
consentiunt, quod, quicquid in unaquaque re pro-
prietatum est & facultatum, ex essentia ejus vel na-
tura consequi debeat, adeoque in illa sui rationem
habere, & ex ea explicari. Interim tamen ante *Wol-*
fianas de Anima Institutiones non memini, à quo-
quam in eo elaborari, ut animæ varias agendi aut
percipiendi rationes ex uno aliquo essentiali conceptu
distincte derivare possimus. *Ille* primus atque ha-
ctenus unicus ex isto animæ conceptu, quo ex factis
experientia cognitæ eruit, Animam esse substantiam
universi pro situ alicujus corporis organici repræsen-
tativam, omnes animæ, quas vocamus, facultates,
sensitivam cum phantasia & memoria, & appetitu &
affectibus & intellectu & voluntate legitimo nexu in-
tulit & distincte explicuit. Vid. Ejusdem vernünff-
tige Gedancken von GOtt, der Welt, und der Seele
des Menschen &c. c. V. fere integro; maximè §§.
747. 749. 753. -- 756. 807. 832, 876. -- 878. &c.

am, atque de experientia *juvencium* Tuum: Distinguas *Phænomenon*, & *phænomeni causam*: Distinguas id, quod *observare* licet, ab eo, quod *inferri* debet. Certum est, facta & phænomena observari per experientiam posse: Rationes factorum, & phænomenorum causas inferri iudicio debere & ratiocinationis vi. * Cum enim observatio, adeoque experientia iudicio contradistincta, absolvatur sola ad rem præsentem attentione adhibita, præter historica nihil continet. Expandi vesicam aliquam flaccidam & superne clausam sub campana antliæ pneumaticæ aptata, si extrudatur embolus: hoc phænomenon est, hoc experientia docet, hoc observatione detegitur. Sed aërem in vesica residuum id esse, quod eandem expandat, aëre ambienti extracto: non observationis est, sed iudicii & ratiocinationis. Apparere jam super Horizonte solem, qui prius eo occultatus erat, observationis

B 5

nis

* Velim & hoc animadverti. Ipsas propositiones historicas *generales* non esse experientiæ immediatæ. Experimur singularia; generalia abstrahimus. Dum igitur in singularibus circumstantiæ miscentur infinitæ, cauto opus est in formanda generali propositione, ut ex circumstantiis in factum influentibus observentur, & allegentur omnes & singulæ. Id nisi feceris: neque historica Tua generalis propositio per experientiam firmatur; multo minus ratiocinium propositioni superstructum. Dicitur autem non potest, quoties hic incauti fallantur. Philosophorum est discere ab his exemplis prudentiam, selectum, cautelas, patientiam &c.

nis est: An solis progressionem, an terræ vertigine id factum sit? rationis (g).

§. 28. *Intelligitur ex dictis*, quicquid præter nudam & simplicem facti narrationem in quacunque propositione contineatur, id non esse experientiam, sed ex eadem fuisse illatum: Ubicunque illatio, ibi Examen intercedat necesse est, annon ex facto intuleris justo liberalius, quæ non consequuntur legitime & necessario. Jam dicere, quod corpus afficiat animam suis impressionibus & anima moveat corpus, significat sequentia: 1. Quod ad volitionem animæ hanc, illam, istam consequantur motus (id quod compræsentiam, vel si malis, consequentiam indicat, & facti est, adeoque observationis objectum) atque id quidem 2. ex vi animæ in corpus agentis: Et vice versa. Atque hoc iudicium est, hoc dogmaticum est, & ex priori illatum. Quo Syllogismo? Compræsentiam aut consequentiam experientia testatur: Habes medium terminum! Sed ex illo cave causalitatem intuleris: Ex communi effectu determinatam causam. Quid ita? Constanter compræsentia esse possunt, non illa solum, quæ à se mutuo dependent,

---

g) Vix temperare mihi possum, quin hic transcribam aliquos *Wolfiana* Metaphysicæ paragraphos. Sed amabo Te, si cum cura legas §§. 326. & seqq. & jungas Logicæ C. V. supra allegatum, & vid. Experiment. Physic. Part. II. c. III. §. 37. p. 84. 85. Facient ista, ut nihil experientiam tribuas, quod non inde consequatur; quod sane majoris operæ est, & artis & exercitii, quam prima specie videbitur. Experti loquuntur.

dent, ut effectus & causæ: Verum & illa, quæ communem causam venerantur; illa enim posita non minus uterque effectus simul ponitur, quam causa in universum posita ejusdem effectus quoque ponitur. Itaque plus est in conclusione, quam in præmissis: Plus est in judicio, quam in observatione: Plus in dogmate, quam in facto.

§. 29. *Quid inde concludimus? An, quod sententia de mutuo animæ & corporis per influxum realem inter sese commercio falsa sit? Ita videtur consequi.* Duæ enim sunt cognoscendi viæ, quibus ad rerum notitiam pervenire datur hominibus: A priori altera; altera à posteriori. Illa ex distinctis rerum ideis (h) causarum vires, & effectuum quantitates eruit, &, si fieri potest, meritur: Hæc ex phænomenorum experientia cognitorum circumstantiis ad eorundem causas eruendas deducitur. Si primam velis insistere, oportet, ut & causæ & effectus claram, distinctamque (plus minus) ideam habeas, atque ex altera possis rationem

---

h) Suppono hic *definitiones* idearum clararum & distinctarum eas, quas primus determinavit Illustris *Leibnitius* in Schediasmate, (quicquid *Lockio* videatur & *Molincusio* in epistolis) longe præstantissimo in *Actis Erud.* 1684. p. 537. & postea repetiit *Chr. Wolfius* in *Comment. de Methodo Mathematica*, T. I. *Elem. Math.* p. 6. easdemque plenius diduxit in *Logica* c. 1. & usui amplissimo applicuit, tum passim in *Logica*, tum præcipue in *Metaphysica* c. 3. & §. sparsim: Repetitas nuper in *Dissertatione nostra* de *Triplici rerum cognitione, historica, philosophica & mathematica*, §. 19. 36. &c.

nem dare alterius, hoc est, explicare ea, quæ in effectu licet distinguere ex illis, quæ cognita sunt de causis.. Atqui illam viam calcare non possumus cum de anima quæritur, & illius in suum corpus organicum actionibus v. §. 25. Neque altera per experientiam methodus rem sufficienter probat, ut modo vidimus §. 27. 28. Quidni igitur *falsam* illam opinionem dicere liceat, & *fictitiam*?

§. 30. *Fictitiam* quidem, non repugnvero: Sed *falsam* nondum dixero. Certum est, ubi nec à priori innotuit, nec à posteriori observatum est, aut legitime illatum id, quod asseritur, ibi rationem non esse, quare idem asseverari possit: Itaque, si quid asseritur, id *commentum* est, non semper mali animi, aut indocilis, sed præcipitati tamen iudicii: culpa est attentionis, non mentis veritati adversantis vitium; gravior sane, quo minor, ita iudicandi causa est vel species, sed quo major probabilitas erat, quæ non cautissime circumspicientibus poterat imponere, eo culpa levior est. Quate *nolim*, id *convitii* vocabulum interpreteris, & hoc nomine insultari putes Viris omnino Doctissimis, quibus hoc Systema per experientiam probari videtur, quod eorum vitæ & studiorum ratio tantam in rebus circa experientias físicas diligentiam aut non requisiverit aut non admiserit, quantam huic rei necessariam esse, modo vidimus: Sed nolim quoque, ut Maximorum Virorum auctoritate & calculis redarguere figmenti rationem, atque eorum testimonio veritatem Systematis superstruere in animum indu-

ducas. *Sic veniam petimusque damusque vicissim.* *

§. 31. Non deest itaque (sic dicta hætenus evincunt) argumentum nobis , quare *asseverari non debeat* id Systematis , quod influxum animo corporique mutuum adscribit. Quæ enim neutro fonte deducuntur ex cognitis , neque à priori Synthetice , neque à posteriori Analytice , illa ego asseverate
nun-

* Petimus vero etiam hoc , ut aliquando tandem desinant adversarii affingere nobis argumentum , à quo alieni sumus. Quotiescunque nostra recensent , dicunt nos arguere , quod negari influxus debeat , quoniam explicari non possit. Atque tum de nobis , (vel monstro potius , quod finxere , suo) triumphant instantiis physicis , ubi negare rem v. g. directionem magnetis non liceat , etsi explicare modum non possumus. Equidem in eo hallucinantur turpiter , quod putant similes esse casus , suum de influxu , & verum de magnete. De Magnete rem , hoc est , factum novi per observationem rei præsentis. Id igitur experientiæ debitum negari non debet , propterea , quia modum explicare homunciones non possunt. De influxu non ego rem cognosco per experientiam , & modum inquirō. Influxus ipse modus est , quo res (scil. mutationum in corpore & anima successio) explicatur. Nihil igitur ad hunc casum pertinet facta de magnete instantia. Deinde instantias damus ad argumenta. Atqui nemo philosophorum sic argumentatur : explicari influxus non potest , ergo nullus datur. Desinant tandem , si qui serio agunt , obtrudere nobis , quod non diximus , imo quod distincte & sæpenumero ab nobis alienum esse , dudum ante ipsorum monita , primi & serio asseruimus , verbis id & factis testati.

nunquam dixero ; saltem non jure dixero , sic ubi eam mihi culpam obrepere passus fuero. Sed videamus quoque , num suppetant , quibus id *falsi convincere* & refellere liceat , rationum pondera ? Id ut perfici possit , notum esse Lectoribus suppono , si quid rejici , ut falsum , debeat , ostendi oportere , quod id vel cognitæ ante hac veritati contradicat , aut Corollario veritatis agnitæ (i) : Vel quod ipsius Corollarium repugnet veritati cognitæ , aut ejus Corollario. Si nihil horum demonstravero , ipse ego primus nego , evictam esse Systematis falsitatem (k) : Si unum eorum ad liquidum deduxeris , nihil amplius postulaverit morosior quicunque Antagonista.

§. 32. Foret argumentum hujusmodi illud *Cartesii* & sequacium , qui in Systema vulgatum vertunt Canonem , ipsis indubium ; modo Recentiores

i) *Obiter moneo* , si quis corollarium veritatis cognitæ , sub ipsa illa veritate comprehendere velit , me non adversari : Sed distinctionis hic factæ causam esse , quod veritas cognita mihi spectetur hic , ut olim cognita , per phantasiam atque memoriam animo denuo repræsentata & cognita : Corollarium ejus intelligatur , ut nunc demum ex ea illatum vel inferendum. Ista enim si discreveris , aliquando in examine sententiarum faciendo , & detegendis , quibus ad sua pervenerunt Eruditi , viis , utilitatem præstare possunt.

k) Infertur hinc , *falli eos* , qui rem omnem confectam putant , ubi confessionem ab adversariis extorserint , quod intelligi non possit , quomodo vel spiritus agere possit in corpus , vel & corpus in spiritum ? Quem errorem & *Wolffio* notatum videas in *Metaphysica* cap. 5. §. 762.

res illum iptum non convicissent falsitatis, atque Cartesianis eum extorsissent è manibus, non sponte illum dimittentibus. Existimavit quippe Cartesius, *Eandem in Universo conservari motus quantitatem*, ex massa mobilis in celeritatem ejus æstimatam: Atque ex eo supposito, recte intulit, non posse influxum realem animæ atque corporis habere locum. Quid enim? Si ex voluntate animæ producitur in corpore motus, qui sui causam non habuit antea in corpore, ejusdemque antecedaneo motu: novus in universo motus oritur; adeoque *augetur* quantitas motus (1) Cartesianæ. Sin ex motu corporum ambientium fiunt impressiones & motus fibrarum in nostro corpore, atque ex hisce deinceps dolor aut voluptas oritur, sic ut prior motus jam cesset, & in cogitationem, ut sic loquar, transeat: aliquis in universo motus perit; adeoque *minuitur* quantitas motus Cartesianæ.

§. 33. Sed quis est hodie, qui nesciat, *falli hic Cartesianum*. Primus id *Leibnitius* (m) demonstravit & contra exceptiones *Catelani Abbatis* & *Dion.*

1) Quare *Cartesianam* hic semper motus quantitatem appellaverim, norunt, qui ex *Leibnitianis*, *Wolfianis*, *Hermannianis* &c. norunt, esse hanc quantitatem impetus, vel momenti sollicitationis, non ipsius motus, cujus tanquam entis successivi quantitas æstimanda potius est, ex impetu in tempus. v. Wolf, *Elem. Math.* T. I. *El. Mechan.* §. 19. p. 542.

m) Vid. *Acta Eruditorum* 1686. p. 161. 1689. pag. 186. 195. 1690. p. 228. 1691. 6. sq. & 439. 1698. p. 429. *Nouvelles de la Republ. des Lettres* 1686. p. 996. 1687. p. 131. 577, 952. *Journ. des Sçavans* 1693. p. 651. & passim.

Dion. Papini defendit, agnovit *Malebranchius*, qui & ipse prius Cartesianam (n) hic mentem induerat, ostendit & *Newtonus* (o): ut omnino probem verba *Leibnitii* (p), qui jam An. 1696. se mirari dixit, viros doctos adhuc admittere eandem motus quantitatem, sensu Cartesiano; mireris vero etiam, *Doctissimum Anglum, Sam. Clarckium* (q) ita loqui, quasi ipse per *Newtoniana Leibnitio*

n) v. Recherche de la Verité Libr. 6. cap. ult. & confer ejus epistolam in Nouvelles de la Rep. des Lettres 1687. p. 449.

o) Traité d'Optique L. III. quæst. ult. edit. Gallicæ Amsteldamensis p. 569. edit. Latinæ p. 341.

p) v. Journ. des Sçav. 1696. 19. Nov. p. 712. edit. Amst. ubi: „ Je m'étonne, qu'on dit encore, qu'il se conserve toujours une egale quantité de mouvement, au sens Cartesien; car j'ai démontré le contraire, & déjà d' excellens Mathematiciens se sont rendus „ conf. & A. E. 1698. p. 429. cum Cel. Sturmii Nat. sibi incassum vindicata. c. 3. §. 2.

q) v. Recueil de diverses Pieces &c. Repons. V. §. 98. T. I. p. 180. „ Enfin, l' Auteur ayant considéré la démonstration de Mr. *Newton*, que j'ai citée ci dessus, est obligé de reconnoître, que la quantité du mouvement dans le monde n'est pas toujours la même „ &c. conf. *Leibnit.* epist. V. §. 99. T. I. pag. 135. & *Clarke Resp.* IV. §. 38. p. 77. & resp. III. §. 13. p. 46. vel, si Germanica habeas, vide *merckwürdige Schrifften zwischen Leibnitz und Clarcken* locis allegatis. Fontem vero illius *Clarckianæ* aberrationis hunc habe. *Leibnitius* ab initio statim epistolarum suarum loquitur de viribus, earumque eandem semper quantitatem conservari asserit: *Clarckius* de quantitate motus ex massa in celeritatem æstimata loquitur. Verum illa differunt ex Philosophia Leibnitiana, qua vi-

tio eam confessionem extorsisset, qua concesserit, quantitatem motus in universo eandem non conservari. Scilicet id diu ante Nevvtoni edita Leibnitius demonstraverat, locis supra allegatis.

§. 34. Ista igitur ratione *Leibnitius* præcipuum totius alicujus sectæ *argumentum* Systemati influxus oppositum *subruit*. Non tamen ea re id salvum præstitit ab objectionibus, ex eodem fonte derivandis, ex quo primam scaturire vidimus. Scilicet ostendit idem ille, loco Cartesiani Canonis, naturæ rerum adversi, alium potius substituendum esse, qui *identitatem quantitatis Virium motricium* (r) ex massa mobilis in Quadratum celeritatis æstimatorum, asserit. Quod ipsum vel ex eo *convenientius* esse deprehenditur, quod motus quidem res successiva, nunquam possit dici existere; etsi enim partes habeat, nunquam eæ tamen sibi coexistunt, sed fluunt: principium autem motus, vel vires in corporibus (s) motrices revera existere, ex ipso

C

motu

---

res vivas ex massa mobilis in quadratum celeritatis æstimari notius est, quam ut hic deduci oporteat.

r) Imo & actionis motricis, v. Leibnit, Act, Erud. 1698. p. 429.

s) Dico in *Corporibus*, non, in materia. Fateor, materiam esse pure passivam; vel, si malis, *vi inertiae* præditam, qua fiat, ut nec motum incipiat per se, nec finiat: De qua olim *Keplerus*, postea *Cartesius*, *Leibnitius* passim, & *Nevvtonus* in Princip. def. 3. Quomodo autem corpora distingui velim à materia, docebit *Wolffius* in *Metaph.* c. 4. §. 626. Tria quippe discernimus in corpore, materiam, sive multitudinem, quæ componitur; essentiam compositi qua

motu successive ab iisdem producto intelligitur.

§. 35. Videtur adeo *brevis* futura nostra *disceptatio*, si identitatem virium motricium in universo vel demonstrare (t) vellem, vel supponere demonstratam. (u) Nemo enim non videt, si animæ volitiones motum efficiant in corpore nostro, reliquis imprimendum, augeri sic in corporibus, sive universo corporum complexu, vires motrices (x): & minui, cum ex diversorum corporum motu, atque in sensoria nostra impulsu oriantur perceptiones. Sed malo, quia fieri potest, abstinere manum à calculis, quibus id ex corporum percussione eruitur, magis etiam à demonstrationibus difficilioribus, quibus calculum vitaturus implicaret: Maxime ideo, quod verear, ut adversarii Legem identitatis, quam dixi, ad percussionem corporum mutuam sic restrictam velint, ut diversum obtinere dicant, si corpora moveantur à spiritibus, & vice versa, si spiritus afficiantur à corpori-

---

ralis, sive modum compositionis materiæ; & naturam, sive principium mutationum, id est, vires motrices.

t) vid. Wolfium in Elem. Mechan. §. 425. 426. T. I. Elem. Lat. p 634.

u) vid. eundem in Metaph. §. 709. & 762.

x) Fac enim corpori jam moto, novum à me celeritatis gradum, voluntaria hujusmodi actione imprimi: erunt vires vivæ istius corporis, ex massa in quadratum celeritatis æstimatæ, jam majores, atque antea; neque quicquam tamen ex aliis corporibus in meum transit, quod inde huc translatum sit.

poribus (y); quemadmodum in simili causa (z) concedunt, corpora moveri non posse sine contactu physico à corporibus, posse tamen à spiritibus, etiam finitis, contactu, quem vocant, * morali.

§. 36. Neque ego pro universalitate istius regulæ contra adversarios hosce satis considerem

C 2

(a) in

y) Ita vero *conjeceram* ego, dum mense Julio Anni 1721. ista conscriberem: quam id feliciter, ex eo colligas, quod postea intellexi Celeb. *Gottfr. Polyc. Müllerum* in diss. de Theoria sensuum Generali, idem opposuisse *Christiano Wolfio*; [aliosque ex eo tempore repetisse eandem objectionem.] Transmitto autem illa, quoniam ab eo argumento hic abstinui.

z) Huc confer *Joh. Alph. Borellum*, de vi percussionis, c. 2. sub fin. §. Quoad alteram partem, & seq. p. 6. edit. Lugd. Bat. 1686.

* Vocant, inquam, non explicant. Ego contactum intelligo moralem, quando bonitas objecti cognita urget appetitum ad hoc vel illud conandum. Intelligo & contactum physicum, quando corpus motum urget aliud corpus ad mutandum locum. Sed contactum corporis & mentis fateor me non intelligere, quocunque is nomine veniat. Fidenter etiam pronuncio, protrudere illum vacuos sine mente sonos, si quis contactum inter corpora & animas moralem loquatur. Res eadem est, ac si quis diceret, se audivisse iridem, gustasse halones, vidisse dulcedinem: atque tum percussis ob rei novitatem, vel potius absurditatem Auditoribus, veritatem facti distinctionibus conaretur persuadere, caussatus, id factum esse auditu dioptrico, gustu optico, visu linguali. Quis talia tulerit narrantem?

(a) in *convenientia rei*, quam nemo facile negaverit. Quis enim non videt, illud magis convenire Universitati rerum à sapientissimo simul atque potentissimo artifice conditarum, ut quæ realia sunt (in quorum censu posuimus principia motus sive vires

a) Hanc mihi cautelam extorsit *Sam. Clarckii*, Celebrissimi Theologi & Philosophi Angli, exemplum in responsionibus ad Litteras Leibnitianas. v. Epist. 1. §. 4. Resp. I. §. 4. & quæ deinceps in sequentibus ad hosce paragraphos vindicandos pertinent. Adde hic prima saltim, quæ ceteris occasionem fecerunt, ad *Serenissimam Wallia Principem* à Leibnitio perscripta. Ita ille: “Mr. Nevvton & ses sectateurs ont encore une fort plaifante opinion de l’Ouvrage de Dieu. Selon eux, Dieu a besoin de remonter de tems en tems sa montre: autrement elle cesseroit d’agir. Il n’a pas eu assés de vüe, pour en faire un mouvement perpetuel. Cette machine de Dieu est même si imparfaite selon eux, qu’il est obligé de la decraffer de tems en tems par un concours extraordinaire, & même de la raccommoder, comme un horloger son ouvrage: qui sera d’autant plus mauvais maitre, qu’il sera plus souvent obligé d’y retoucher, & d’y corriger. Selon mon sentiment, la même force & vigueur y subsiste toujours, & passe seulement de matiere en matiere, suivant les Loix de la Nature, & le bel ordre preétabli. Et je tiens, quand Dieu fait des miracles, que ce n’est pas pour soutenir les besoins de la Nature, mais pour ceux de la Grace. En juger autrement; ce seroit avoir une idée fort basse de la sagesse, & de la puissance de Dieu „. Quæ deinceps disputata sunt, brevitatis studio hic transfiliam: Est enim Libellus, saltim ex Germanica editione, in omnium fere manibus.

vires motrices §. 34.) constantia sint, atque illa tantum varient, quæ priorum limitationes fuerint & modificationes. Itemque: ut, quæ in corporibus fiunt mutationes, sui principium habeant in corporibus, non extra eadem in spiritibus, nescio quo vinculo, ipsis adhærentibus vel innexis; & quæ in spiritu limitationes cernuntur, sui rationem inveniant in spiritu, domesticam adeo, non peregrinam, ex comite spiritus corpore repetendam. Verum ista hic non premam, nisi ipsi Tibi pondus trahere videantur.

§. 37. *Argumentum*, quod præsentī instituto conveniat, quod, nisi ego fallor, facile sit, & quam fieri potest, minimum scientiæ Physico-Mechanicæ, aliunde repetendæ, supponat, nobis exhibere potest Canon Metaphysicus, qui præcipuum Legibus motus principium (b) præbet, Leibnitio mirifice (c) semper commendatus. Illud autem vult Canon noster, *effectum integrum æquivalere causæ plenæ*, atque adeo inter effectum & causam

C 3

b) v. Theodic. §. 346. Nouvell. de la Republ. des Lett. 1687. m. Fev. p. 137.

c) Existimo enim, recte *Collectores Actorum Erud.* An. 1700. m. Majo p. 196. verba *Leibnitii* de hoc Axiomate interpretari, quando is ad *Oldenburgium* scribit: - - - „ ex quo circa regulas motuum mihi penitus perfectis demonstrationibus satisfeci, neque quicquam amplius in eo genere desidero. Tota autem res, quod mireris, pendet ex *Axiomate Metaphysico* pulcherrimo, quod non minoris est momenti circa motum, quam hoc, totum esse majus sua parte, circa magnitudinem „

causam, perfectam semper æquationem obtinere. Voco autem *effectum integrum*, quidquid ab actione causæ proficiscitur aut pendet, sive illa resistentiæ corporum superandæ impendatur, sive alium adhuc extra se effectum producat. Et *causam plenam* dico istas vires, quæ integro huic effectui producendo applicantur atque impenduntur, omnes & solas. Non dubitem, si hoc perpendas, facilem Te Canoni nostro assensurum esse. Sed jungamus eum, cum *subsidiariis quibusdam!* Notum est communiter, materiam omnem sive quiescentem, sive motam, perseverare in statu suo quiescendi, vel movendi (veniam voci *Newtonianæ*) uniformiter in directum, nisi quatenus à viribus impressis cogitur statum illum mutare (d): In pleno eam moveri non posse, nisi tantundem materiæ loco pellat, idque eadem celeritate, & secundum eandem directionem: In vacuo eam continue motum, quia nihil est, quod motui resistat: Denique autem, sisti motum resistentia, sive reactione præcise æquali, neque majori neque minori, quam fuit ipse impetus corporis moti; majori enim reactione reflectitur corpus, ut moveatur porro, sed in plagam priori contrariam, minori autem imminuitur celeritas quidem, sed manet motus tamen in eandem plagam (e). Jam
si pla-

d) v. *Newton*, in Princip. Lege I. p. 12. Wolf. Metaph. §. 610.

e) Sunt facilia omnia, alioquin hic ulterius deducenda. *Primum* ex inertia & passivitate materiæ: *Secundum* ex natura pleni & motus; *Tertium* ex pri-

si placet componamus ista, atque in nervum compingamus.

§. 38. *Sint primo omnia plena, &* si Cartesiana Tibi dogmata placeant, *corpus per se indifferens (f) ad motum*, adeoque nullo ex se nisu præditum, quo possit resistere motui sibi imprimendo: Dicam, factò per corpus motum impetu in meum corpus, ita ut motus in sensoriis organis consequatur, motum iri amplius in universo, præcipue meo corpore, *tantundem* massæ, celeritate eadem & secundum eandem directionem per §.37. Itaque habes effectum integrum causæ plenæ æquivalentem: Itaque, si &, ultra motum istum, perceptionem mentis (g) ex eadem hac causâ de-

C 4

riva-

---

mo: *Quartum* constat ex ratione in textu exposita. Confer tamen, si placet, scriptores mechanicos passim, & *Wolffium* in *Metaph.* c. 4. §. 669.

f) Scio sane per demonstrationes Leibnitianas in *Journ. des Scav.* 1691. 18. Juin. p. 386. *Nouvell. de la Rep. de Lettr.* 1687. p. 142. & passim, Legibus Naturæ adversam esse istam hypothesin: Sed, quoniam id fortasse non omnibus videtur, operæ pretium fuerit, etiam hoc dixisse. Intelligitur vero, me in *hoc* paragrapho considerare alterum corpus præcise ut motum & alterum ut adhuc indifferens. Si enim, etiam in Cartesiana hypothesi, illic impetum potius consideras, & hic corpora contrariis directionibus mota supponas; aliter inflectenda ratio erit, atque omnino ita, ut in §. seq. 39. coincidunt enim in eo casus uterque.

g) Si non caute attenderis, posset in mentem venire, pro salvando Canone id sufficere, quod in eodem genere, motus scil. effectus sit causæ æqualis, perce-

rivare sustineas, effectus potior erit sua causa: Itaque necesse est, illa perceptio aliam ab hoc motu causam sui agnoscat: Itaque in hac hypothesis neque corpus est, neque corporis motus, qui perceptionem & mutationes perceptionum in mente efficiat.

§. 39. *Sint secundo loco iterum plena corporibus omnia, habeant illa vim inertiae, qua non cedant impulsui cuicumque indifferenter, habeant etiam si ita velis, nisi alia aliis contrarios: Dicam, factio per corpus extrinsecum in organa sensuum mea impetu, tantum inde motus consequi, quantum respondet excessui impulsus supra resistantiam, iis Legibus, quas hic longum foret, enarrare; Quas magno consensu hodie, post Wallisium, Hugenum, Wrennum, Mariottum &c. docent scriptores Mechanici; & quae omnes effectum integrum causae plenae aequivalentem, supponunt, vel arguunt. (h) Itaque eadem hic consequentiae recurrunt, quas modo exhibuimus §. 38. Idem medius terminus eandem fundet*
con-

---

ptionem esse in diverso genere. Sed *cave*, locum isti opinioni concedas: Canon est metaphysicus, qui vetat plus esse in effectu, quam in causa; neque adeo corpori alligatus, sed universalis.

h) *Supponunt*, si demonstrari debeant, v. locum Leibnitii allegatum superius §. 37. nota c. & Wolfium in Elem. Mech. §. 24. sq. T. I. El. Lat. p. 543. - Sed *arguunt*, si experimentis cognitas, examinare, atque ad principium generale velis reducere. v. Theod. §. 346.

conclusionem necesse est : Habemus enim & hic in corpore effectum vires causæ exhaurientem, quia æquantem ; quæ igitur vis ager in mentem ?

§. 40. *Sint jam vacua materiæ spatia spatium vel continuo interposita : manebit sane motus, qui corporis particulis impressus est, quamdiu illæ per vacuum movebuntur §. 37. (si quidem in vacuo concipi motus possit) atque adeo, donec corpus motum novis impingatur corporibus, de quibus eadem deinceps valent, quæ modo diximus §. 38. & 39. Neque adeo subsidium in vacuo quis invenerit, quo difformem illam causæ & effectus proportionem liceat ad æqualitatem revocare, & Metaphysico Canoni nostro accommodare.*

§. 41. Et persuadeo mihi sane, neminem facile contradicendum esse paragraphis 38. & 39. si perpenderit, quæ de corporum percussionibus hodie pervulgata sunt, indice saltim digito hic demonstrata. *Sed (i) qui vacuum tenent, illi, vereor, ut Clarckianæ disciplinæ accedant, qui substantias quasdam immateriales in eo operosas collocare videtur (k), atque adeo, velut iste attractantes mutuo corpora, ita hi forte motui resistentes*

C §

tes

i) Potes utramque hanc objectionem transilire, nisi simile aut cognatum quid menti obversetur Tuæ : Mihi id non licebat.

k) Dico, *videtur*, quia non totidem verbis id enunciat : facit tamen id spatium, per quod attractio fit, à materia vacuum, & negat fieri attractionem sine me-

tes eidem incolas concedant, dicam, an obtrudant? *Fortassis etiam alii*, (sive vacuum teneant, sive plenum admittant) in ipsis materiæ partibus animam motui resistantem facient sua virtute; quo facto ipsis videri posset, non omnem impetum moti corporis impendi vel resistantiæ corporis vincendæ, vel motui in corpus intrudendo. Scilicet, si alterutra ratione anima posset motus aliquam partem sufflaminare, ut illa in corpore effectum amplius nullum haberet, videri posset, id perceptioni producendæ in animo superesse, sic ut causæ & effectus æquipollentia nondum tolleretur. *Sed neque hoc pharmaco videtur malum curari posse.* Quodsi animæ virtute tolli motus in corpore debeat, id reactione fieri necesse est; neque enim, nisi reagendo, impediri potest actio, vel ejusdem effectus sufflaminari; reactionem vero actioni æqualem esse oportet §. 37. Itaque oportet etiam esse proportionem inter easdem. Atqui inter res toto genere diversas (animam & corpus) atque modificationes rerum toto genere diversarum nulla est proportio, si Euclidem audias: (comparat enim hæc tantum homogenea) Ergo nec æqualitas (1). Verum fac esse, quod fieri non potest, ut reliquum impetus in corpore moto insumatur
vin-

---

dio: Concedit causam ejus aliquam esse, sed an mechanica sit, nec ne? id inquirendum putat: aliquando id medium vocat invisibile & intangibile. v. *Epist. Clark. IV. §. 45. T. I. du Rec. p. 78. & Epist. Leibnit. V. §. 118. p. 144. & Clark. V, p. 196.*

1) Nimirum illa sunt *homogenea*, & æqualia esse possunt, vel proportionalia dici, quorum unum aliquo-

vincendæ illi resistentiæ, quam ponit motui corporis anima inhabitans: Habes ita sane effectum integrum causæ suæ æqualem, §. 37. neque tamen habes perceptionem aut ideam mentis, quam, non puto, quod transmutare velis in resistentiam motui oppositam, aut illius filiam atque effectum facere. *

§. 42.

ties repetitum potest fieri id, quod est alterum, æquare illud vel *superare*. Sed verò motum repetas licet, quoties tibi cunque placuerit: non erit ille perceptio, aut perceptioni æquipollens aut similis, aut comparabilis. Quis ex motu syllogismum fecerit, vel demonstrationem condiderit, etsi repetito, promotò, impedito &c? [Ceterum obiter admonéo, Virum Clarissimum, qui adversus hanc meam definitionem admonuit, pertinere illam solum ad *commensurabilia*, non ad homogenea in genere, ea quidem in re falsum esse. Conf. Wolf. Elem. Arith. Lat. §. 30. T. I. p. 23. edit. primæ & Dilucid. nostræ Philos. de DEO, Anima, & Mundo §. 327.]

- Velim cogitent Lectores mei, an id spiritualitati animæ conveniat, ut in spiritu mutationes producant motu suo corpora sive externa, sive interna cerebro? Si verum est, quod motus cogitationem generet, cogitent, an refelli illorum sententia possit, qui dicunt, posse DEum corporibus largiri, ut cogitent. Cogitent vero etiam, quibus posthac fontibus probare animi spiritualitatem possint, si tanta est cogitationum & motuum cognatio, ut nasci alterum ex altero possit? Vidit utique hæc talia *Tourneminius*: Igitur influxum corporum in animas activum non admisit: & de influxu animæ in corpus scripsit quam cautissime; arguens ex nobilitate substantiarum, ne quid animo præjudicet.

§. 42. *Sequitur ex dictis*, nisi falsum fuerit illud metaphysicum, quod effectus causæ æquipollens sit, *nullam* impressionem fieri posse à corpore *in animam*, neque perceptionem mentis oriri ex motu, nisi, ultra id & Euclides fallat, & recepta judicandi ratio, quæ proportionem & comparationem negat fieri vel posse, vel debere inter res vel proprietates heterogeneas. Restat, *ut videamus*, quid anima valeat in motibus corpori imprimendis. Sunt enim Philosophi, qui vel sponte largiuntur, non posse corpus agere in animam, sed alterum penitus tenent, posse animam in corpus agere. Est ex eorum numero *R. P. Tourne-
minius*, Jesuita Gallus, vir omnino doctissimus, qui distinctam unionis animæ & corporis explicationem se pandere arbitratus est in Commentariis criticis Trivultinis (m). Abit ille nonnihil à consueto tramite: sed quando tamen & ipse influxum tuetur, animæ saltim in corpus suum, etsi non vice versa; vulgati Systematis modificationem esse concedo, sed iisdem argumentis tentandam, quibus alteram Systematis hujus partem adhuc sollicitare constituimus.

§. 43. In illo autem cardo vertitur *Systema-
tis*

---

m) An. 1703. Mens. Majo, artic. XCI. p. 864. seqq. M. Junio, art. CVI. p. 1063. quibus adde M. Sept. artic. CLIX. p. 1661. seqq. M. Oct. art. CLXXVI. p. 1840. seqq. & art. CLXXVII. p. 1857. seqq. Ita autem ille p. 868. Sans que le corps agisse sur l'ame, ce qui est impossible.

us Tourneminiari (n). Existimat ulterius quam à Cartesianis, Leibnitio, ceterisque factum sit, progrediendum esse, ut principium invenias, quod *distincte* explicet unionem animæ & corporis. “ Oportere inveniri ejusmodi aliquod, quod demonstret

n) Prolixior locus est, sed dabo verba Auctoris, tam honoris causâ, quam ut tutius Lectorum de illa re judicium esse possit. Sic ille l. c. p. 87c. „ Il faut donc aller plus loin, pour trouver *un principe*, qui explique nettement l' union de l' ame avec le corps. Il en faut trouver un, *qui demontre*, qu'il y a entre ces deux substances non seulement de l' Harmonie, & de la correspondance; mais encore une liaison & une dependance essentielle: Une *union* non seulement morale, & en idée, dependante d' une Loy arbitraire, mais réelle & effective: Une union non pas extérieure, mais intime: Une union de possession & de propriété, & non pas seulement d' habitation ou d' usage. Il faut un principe, qui fasse voir, que l' ame & le corps sont autrement unis, que les citoyens d' une même ville, que l' ouvrier & l' instrument, dont il se sert, que l' espace & le corps, qui le remplit. En un mot, il faut un principe, qui fasse voir, qu'il y a entre tel corps, & telle ame, *un rapport* si naturel, si essentiel & si nécessaire, que nulle autre ame, hors la mienne ne puisse animer mon corps; & que nul autre corps, si non le mien ne puisse être animé par mon ame. C'est sur ce principe, que je vais vous proposer mes *Conjectures*. Si je me trompe, j' aurai d' illustres compagnons dans ce malheur. Il est toujours beau de tenter une découverte, où tant de grands genies ont échoué. Du moins ne me suis je pas laissé prévenir par aucun préjugé. J' ay quitté ceux de l' école, comme les Cartesiens le recommandent si expressément; Et j' ay

stret inter has duas substantias non harmoniam modo & conspirationem obtinere, sed nexum & dependentiam essentialem: Unionem non tantum moralem & intentionalem, arbitraria lege nixam, sed realem & effectivam: Unionem non exter-

nam,

crû, devoir encore quitter tous les préjugés, dont la philosophie de DesCartes a rempli plusieurs esprits, Souffrés, que j'explique mes conjectures par diverses *suppositions*, dont je tirerai des conséquences. Si quelqu' une de mes suppositions vous fait de la peine, je satisferai à vos objections, quand vous me les aurés fait connoitre. L'aurai même soin de prévenir celles, que je crois qu'on peut opposer à mon système.

1. Je suppose, que *les corps ne sont differens, que par la differente structure*, qui les rend propres à differens usages, c'est à dire, à recevoir divers mouvemens & diverses impressions, où des objets, qui les environnent, ou des esprits, qui peuvent agir sur eux.
2. Je suppose, qu'entre les differens états, ou peut se trouver le corps humain, *il y a une situation* de toutes ces parties, des humeurs, des esprits animaux, qui le rend *plus propre aux fonctions de l'ame humaine*.
3. Je suppose, que *l'ame humaine* est créée de Dieu, avec une force naturelle de *contenir* les parties du corps, au quel elle est destinée, dans cette situation convenable aux fonctions humaines, que cette force dans chaque ame est relative au corps, qu'elle doit animer: que cette force étant identifiée, c'est à dire, étant une même chose avec la nature de l'ame, fait la difference propre de l'ame, & qu'ainsi les ames destinées à differens corps sont differentes autant, que les corps, aux quels elles sont destinées, sont differens.
4. Je suppose, que *l'ame agit sur le corps par cette force naturelle*, qu'elle a d'en contenir les parties dans une situation favo-

nam, sed intimam : Unionem possessionis & proprietatis, non inhabitationis tantum & usus. Acturum se id per *suppositiones* quasdam, &, si quæ occurrant difficultates, satisfactorum *objectionibus*. Itaque supponere se I. Corpora inter se non differre,

rable aux fonctions humaines ; & qu'elle est déterminée naturellement à cette action sur le corps. §. C'est dans ce rapport de force mouvante, ou plutôt, si je puis ainsi m'exprimer, contenante ; dans cette détermination & dans cette action sur le corps, que je fais consister l'union de l'ame avec le corps. Cette union est une union de propriété, de possession, l'ame s'appropriant le corps par cette action.

Difons la chose plus clairement. Tel corps est uni à telle ame ; ou pour parler plus juste encore, il est le corps de telle ame, parce qu'il a un besoin essentiel de telle ame, pour être contenu dans une situation avantageuse aux fonctions humaines. Ce n'est donc pas seulement, parceque l'ame agit sur le corps, qu'elle est unie avec luy : C'est, parceque son action sur le corps est d'un coté si essentielle au corps, que sans cela il ne seroit pas un corps humain, & d'un autre coté elle est si propre à l'ame, que nulle autre creature ne peut la produire par ses forces naturelles. Voila tout ce, qu'on peut desirer pour une union de propriété & de possession ; & pour qu'on puisse dire véritablement, que l'ame a le corps, & que le corps appartient à l'ame. Ainsi la celebre definition de l'homme, qu'a donnée S Augustin, l'homme est une Ame, qui a un corps, s'entend aisement, & paroît fort juste dans mon opinion. Dans toute autre opinion elle ne paroît pas exacte. Le seul avantage, que l'on tire de ces suppositions, suffiroit pour en montrer la verité. Il est certain, que l'union de l'ame & du corps, est une union de pro-

ferre, nisi partium structura : 2. Alium corporis statum alio magis minusve accommodum esse functionibus animæ. 3. Animas à DEO creatas cum vi continendi machinam corporis in statu functionibus humanis apposito ; easdemque diversas esse pro diversitate suorum corporum, quibus destinantur. 4. Animam exercere vim illam naturaliter, necessario & essentialiter : 5. In hujus virtutis motricis vel continentis determinatione atque actione consistere *Unionem animæ & corporis &c.*

§. 44. Audivimus, quæ sit mens Viri Eruditissimi, quæ sententia ? Nunc *salvis*, quos ipsius virtuti & doctrinæ debemus, *honoribus*, placet examinare, non omnia sanè, quæ dici possent, tum
circa

---

priété & de possession. Ce n'est, que dans mon système, que cette vérité subsiste. C'est donc le seul système véritable &c. &c.

Ista quidem à pagina 870 -- 875. Unicum addam, quia semel cœpi exscribere verba Viri Celeberrimi, ut ne deinceps illa demum interferere necessum sit ; Sic ille pag. 1066. 1067. Le corps humain est environné d'une infinité d'autres corps, qui agissent continuellement sur luy, & dont quelques uns s'insinuent dans ses parties les plus intimes. Quelques unes de leurs impressions contribuent à entretenir la situation la plus parfaite des parties du corps, & facilitent ainsi l'action de l'ame : d'autres troublent cette situation, & résistent à l'action de l'ame. L'ame ne peut pas s'empêcher de sentir sa propre action, ni d'en sentir les variations, c'est à dire, les facilités & les empêchemens. Le sentiment de la facilité de son action fait le plaisir : Le sentiment de la difficulté de son action fait la douleur. &c. &c.

circa prima ejus schediasmata, tum circa objectiones doctissimorum *Anonymi, Langueti, & P. Angierii*: tum & circa responsiones his oppositas, in quibus singulis non pauca negotium faceffere possent lectoribus aliquantum difficilioribus. Excutiamus præcipua, & quæ ad negotium nostrum illustrandum propius attinent. Ignoverit vero mihi, quicumque putat, Virum magnum, quod initio commentationis sibi proposuit, pluribusque verbis p. 864. promisit, præstitisse plenius, ut scilicet *distinctam Unionis explicationem* hic protulerit. *Determinavit* profecto ea omnia, quæ phænomenis explicandis necessaria visa sunt; atque in eo gloriam habet: Sed *non explicuit* ista. *Determinavit* autem pro arbitrio, ut commodum videbatur phænomenis inde deducendis. Atque etiam hic non male egisset, si illa, quæ sumit, simul evolvere aut demonstrare connisus esset. Verum ipse videtur, noluisse id agere: Inde *suppositiones* vocat. *Mihi* autem, salvis melioribus, sic *videtur*: Si quid *explicari* debeat, evolvendas esse ideas rerum eo pertinentium, earumque realitatem esse ostendendam, vel à priori demonstrando possibilitatem rei, id est, exhibendo modum, quo fieri possit; vel à posteriori evincendo, aliter solvi non posse phænomena, id autem, quod asserimus, in phænomeno contineri omnino.

§. 45. Ita nescio ego quidem, quibus ille legibus obtinere possit, aut quibus id argumentis conficere liceat, ut *unionem*, quam vocat, *possessivam* & proprietatis, teneamur admittere. Ut

D

enim

enim hoc non dicam, nescire me, quid id rei sit? neque me crediturum esse, quod id alii intelligant, donec terminis nullam ambiguitatem, sed determinatos planosque sensus fundentibus, id explicuerint; neque id ipsum à Viro magno factum, me existimare, etsi de unione illa, tanquam magnifico, sed nihil significante termino monitus esset ab Abbate *Langueto* (o) *Montinaeo*: Certe experientiam, quam alibi (p) subambigue, alibi confidenter allegat, id non perficere constat ex superioribus.

§. 46. De *Suppositionibus* ipsis ita censeo. *Primam* probo, quatenus corpora hic sensu Cartesiano dicuntur, non Leibnitiano vel Wolfiano, de quo antea diximus §. 34. not. 5. Ultima tamen ipsius nolim intelligi de aptitudine recipiendis ab anima motibus plus minusve proportionata: quam cum *secunda* suppositio exhibeat, non
appa-

o) vid. *Memoir. de Trev.* l. c. p. 1850. & *respon- sionem Tournemini* p. 1863.

p) l. c. p. 1862. Ibi: "L' experience vous convainc, que vous pensés, que vous aimés. Pourquoi la même experience ne vous convaincra - telle de l' empire de votre ame sur votre corps. La sentés vous moins? „ Ita est vero! Imperium proprie sic dictum & exquisite, locum non habet inter animam & corpus; Neque igitur sentiri potest. actionem animæ in corpus veram realem physicam, me iudice, non docet experientia; docet id, quod Imperio alias intenditur & producitur, consecutionem scilicet actionis volitæ, sed alienis viribus præstitæ. Verum id nihil juvet *Tourneminium* !

apparet, quomodo id sine petitione ejus, quod in principio est, asseri possit; hoc enim est, quod quærimus, an & quomodo corporis ad motum recipiendum capacitas, atque animæ actiones aliquam inter se proportionem habere queant. Subscribo hic Anonymo, qui Tourneminianas meditationes ventilavit, in iisdem commentariis Trivultinis, p. 1663. Et sentio idem de *Tertia*: Deum concreare posse animæ virtutem agendi in corpus, tum licet supponere, cum constiterit, id esse in se possibile; Voluntas enim divina & creatio supponunt rerum essentias, non faciunt: sed quomodo demonstrabis possibilitatem, si nescias, quid sit ea actio? quæ fiat? quomodo proportionari ad corpus possit? In quo ipso & *quarta* deficit, nisi ego fallor, suppositio. Animam in spiritus animales agere, & hisce mediantibus in cætera corporis, lego quidem: sed, ut verum fatear, quomodo id fieri possit, non intelligo; neque adeo illius actionis atque inde pendentis unionis *distinctam* per hæc *suppositiones* ideam nactus fui. Circa *quintam* alii disputent, an unio consistat in illa actione? an ejus causa sit? an effectus? an in statu considerata sit? an in actu? an, ut mutuum quid esse possit, animæ actio sufficiat, vel sola? vel conjuncta cum indigentia illa corporis respectu hujus actionis? & quæ sunt alia: de quibus ego facile transegero cum Auctore ingeniosissimo.

§. 47. Fortassis id in *Tournemini* vertent, qui vocibus inhiare solent, quod pag. 874.

verbis antea relatis dicat : „ Tel corps est *uni* a telle ame, ou pour parler *plus juste* encore, il est le corps de telle ame „. Ita enim videtur innuere, *non* dici *accuratissime*, quod corpus sit *unitum* animæ: Atqui omnis Tourneminiana explicatio tanquam fulcro nititur potestate & proprietate unionis. Sed suspicor, alium forte his vocibus sensum esse ex Auctoris mente (q).

§. 48. Cæterum illa quidem tanto Viro digna est humanitas, quando *difficultatum* circa suas suppositiones obviarum *solutionem* spondet & occupationem quoque, si quas moveri posse prævideat: Existimem tamen, id *non omnino sufficere* ipsius instituto. Quemadmodum enim, ex superioribus, non sufficit ad unionem distinctius, quam in alio Systemate factum est, explicandam, ut ea omnia determinatè edifferas, quæ illuc requiri possint? sed ut ista satis explicate tradas, requiritur: Ita neque hanc novam pollicitationem, quantumvis rei convenientem, arbitror absolvere rem omnem. Si *distinctam* Lectoribus *explicationem* promisero, credo illis jus esse, ut paratam postulent & præsentem: non extorquendam demum hinc & inde per objectiones, ex variis & diversis inter se systematis oriundas; quibus sæpe omnibus
fatis-

---

q) Dicerem ex Tourneminiano Systemate fortassis Animam corpori unitam esse, ut loquitur, possessive ac appropriative: Sed corpus animæ, si loquaris accuratissime, ex hoc loco, non dici unitum. Verum generaliter unionem enunciavit inter duas illas substantias. Vid. Notam §. 43. ab initio.

fatisferi potest, etsi, quod ad rem ipsam, ejusdemque modum attinet, nihil novæ explicationis accesserit.

§. 49. — *Faciamus huic dicto fidem exemplo ipsius Tournemini.* *Objectum* est, animam non magis agere posse in corpus, quam corpus in animam: Esse enim hæc duo diversa toto genere. Impossibilitatem, quod corpus in animam agere non possit, admissam Viro Magno, oriri ex illa differentia & disproportione Naturarum. Sed non plus proportionis esse à spiritu ad corpus, quam à corpore ad spiritum (1). Non dubito, Lectorum plerosque existimatuos, quod omnino eam difficultatem sustulerint responsiones Tournemini-anae: de quibus ego fateor, me hæere in quibusdam, sed arbitrari tamen, quod soluta sit objectio, quatenus in hisce generalibus consistit, atque intra istos saltem terminos continetur; non item, si novi accedant medii termini vel scheses.

§. 50. *Sic non capio nervum ejus responsionis,*
 D 3 qua

---

r) Vide Objectiones M. Sept. p. 1662. & M. Octobr. p. 1841. atque responsiones Tournemini, p. 1860. 1861. quibus tria urget 1. Argumentum, (quoniam natura inferior in superiorem agere non possit, ideoque nec superiorem & perfectiorem posse in inferiorem:) comparat illi, si dixeris: Corpus non cognoscit animam, ergo nec anima corpus. 2. Negat, differentiam substantiarum impedire facultatem agendi; agere enim in corpora DEUM. 3. Corpori facultatem negat in animam, quod corpus unico saltim modo (impulsus dicimus) agere possit; animam autem non moveri constet,

qua urget distinctionem inter substantias perfectiores atque imperfectiores; ratus, animam corpore nobiliorem posse agere in corpus, non vice versa ignobilius illud in animam se superiorem. *Neque enim haecenus* in philosophia determinatum est, quid sit, esse substantiam superiorem vel nobiliorem, adeo, ut de quibusdam interdum ambigant nonnulli: *Multo minus* ostensum est, quomodo ex superioritate ista, si quæ sit, substantiarum consequatur potentia agendi vel non agendi in se mutuo: *Imo vero*, quæ communiter ignobiliora habentur v. g. inanimata, creduntur agere in nobiliora, ipsumque hominem: *adeoque* omnium minime determinatum est, quisnam nobilitatis gradus eo pertineat, ut aliquid in alterum agere possit vel non possit. Atque, ista omnia si expedita forent, *demum* id de anima & corpore evincendum foret, gradum eum nobilitatis diversum hic plane obtinere. *Nisi ista omnia feceris* quam planissima, difficilior ero, vel, si mavis, morosior, quam ut concedam, hac distinctione lucem negotio inferri, atque pedem ad distinctam unionis aut actionis memoratæ explicationem illa prævia vel juvante promoveri posse.

§. 51. *Neque in illo* acquiescere mihi licet: quando diversitatis eam advocat causam (s): Corpus uno tantum modo agere, impellendo *: non

s) Sunt verba responsionis tertiæ p. 1861.

* Imo agit duobus: motum scil. impellendo, & quiescens resistendo. An igitur & tribus? sicut hic de anima infertur. Non putem.

non autem posse movere animam, itaque in animam non agere: Animam esse ex se activam; cogitare, velle: qui duo (t) agendi modi sint animæ convenientes. Non igitur determinatam esse ad unum agendi modum. "Tertium illi modum convenire posse (u); convenire etiam, quia motus corporum non possit incipere per corpus; moveret enim, etsi non motum, quod implicat. Itaque spiritum esse, qui agat in corpora (v). Agere ergo in corpus esse affectionem spiritus, & corpus suscipere actionem à spiritu posse: Ergo actionem animæ in corpus non repugnare, neque ex parte animæ, neque corporis,,. Atqui *in ultimo hoc saltus* esse videtur, cum transitus fit à spiritu ad animam, hoc est, à genere ad speciem, eo sensu: Non repugnat generi, ergo

D 4

nec

t) Hic velim conferas loca Wolfii superius citata, in *Metaphys.* §. 878.

u) Etsi per loca Wolfii citata mihi non admittatur, volitiones distinctum à cogitationibus agendi modum requirere; [sunt enim proprie loquendo nisus ad novas perceptiones:] Transeat id tamen. Sed quomodo ex duobus tertium liceat inferre, fateor mihi non patere. Quod non determinatum est ad unum agendi modum, potest esse determinatum ad duos, tres, quatuor & quot volueris. [Æquationes, quæ unam, sed in altioribus dimensionibus, incognitam, comprehendunt, non sunt determinatæ ad unam radicem; sunt vero ad duas, tres, quatuor, & quot volueris, pro dimensione quantitatis incognitæ.]

v) Qui primum universo motum largiatur: Concedo; id enim rectissime infertur ex corporum, secundum hæc, quas sequuntur, leges, motu: Atqui de eo non quæritur; quæritur de anima,

nec speciei. Sed potest in specie alterutra nova esse accessio per differentiam, quam dicimus specificam, ut deinceps huic repugnare possit, quod generi nondum contradixit. * Obtinere nostro casu aliquid ejusmodi, monebo inferius.

§. 52. Utcunque vero ista se habeant, dico tamen, *solide* id argumentum, quatenus ita generaliter enunciatum atque ex natura spiritus §. 49. deductum est, ab eodem Rev. Patre *solutum esse* numero secundo p. 1860. quando negat, diversitatem substantiarum impedire actionem unius in alterum, idque exemplo DEI, spiritus infiniti, probat. Quod enim spiritui repugnaret in universum, id infinito non minus contradiceret, quam finito (x). Ostensum ergo est, supponi falsum in

---

* Quæ circa hunc locum objecit Vir Clarissimus, exposui in Dilucid. meis Philosophicis ad §. 326. in Nota * p. 323. Recte autem solutas esse objectiones suas, pro Candore suo ipse Vir Egregius admonuit: In Epistolis Amœbæis Holmanni & Bilfingeri §. 2. p. 5. sq.

x) Discrimen spiritus finiti atque infiniti generaliter, demum urgeri potest: Si quis pro Systemate influxus ita argumentari velit: Potest DEUS agere in corpus, etsi spiritus: Ergo & anima potest. Hic enim facile intelligitur, dissolvi connexionem, si naturam utriusque distinguas, & ab infinitudine vim agendi derives, non à spiritualitate. Sed mutatur rei facies, si ipse spiritualitatem potentiæ movendi opponas, negaturus animæ movendi corpora potentiam, quia spiritualis sit: Parata enim responsio est, quam in textu approbavimus. Quodnam diversita-

n argumento, prout jacet: adeoque soluta est ob-
 ectionio. Neque tamen est explicata difficultas, ne-
 que distincta actionis animæ in corpus notio ex-
 hibita. Constat igitur vel Tourneminiano exem-
 plo, non fuisse eam nimiam scrupulositatem, quæ
 paragraphum 48. nobis expressit.

§. 53. Neque vero hætenus exposita impe-
 liunt, quo minus liceat eandem *objectionem sic in-
 lectere*, ut responsiones, quas mihi hætenus nosse
 latum est, omnes præscindat (y). Nemo dubi-

D 5

tat,

tis fundamentum fit, id Logici tyrones divinave-
 rint.

y) Nihil est magis commune illo, quod ad diversitatem
 naturarum, spiritualis atque corporeæ, objectam, ex-
 cipi solet de actione divina in universum corpore-
 um. Neque memini tamen, me eam responsionem
 specificè refutatam invenire, atque ita dilutam; ut
 causa elucescat, quare, licet DEUS agere queat in
 corpora, spiritus finitus tamen id non possit? Quod
 divinum velle fit agere, id rectissime dicitur hoc sen-
 su, quicquid voluntas eligit, id ejus potentia perfici-
 cit. Verum, licet id secus sit in homine; inde non-
 dum intelligo, cur volitioni animæ non etiam con-
 juncta esse possit potentia agendi & movendi, non il-
 limitata quidem, sed finita tamen. Videbimus, quid
 in ea re liceat proficere: Sed memineris, me non
 hoc moliri, ut ostendam, quomodo DEUS agat in
 corpora; sufficit me scire, quod agat; verum hoc
 agere, ut allegem causam, quare, etsi DEUS id pos-
 sit & faciat, non faciat tamen anima humana? Me-
 mineris etiam secundo, consulto illa omitti, quæ sua
 fortassis ambiguitate possent sensus commodos æque
 & incommodos aut fundere aut admittere. Tertio
 autem, si obscuri fortasse videantur paragraphi proxi-

tat, determinatos esse & limitatos illos effectus quos anima dicitur perficere in corpore: Quodcunque autem agens determinatum & limitatum in altero effectum præstat, id causam determinationis habeat necesse est; Mea enim sententia, determinatum ut tale non oritur ex indeterminato quia neque quidlibet oriri potest ex quolibet, neque plus esse potest in effectum, quam fuit in causa. Illa igitur causa determinationis in effectum obviæ, vel est in re agente, vel extra eam, in objecto actionis, quatenus id aut solum consideratur, aut circumstantiis suis, v. g. corporibus ambientibus in nostro casu, conjunctum.

§. 54. Si determinationis *caussa est extra rem agentem*, in ipso objecto quod actionem recipit quatenus aut solum consideratur, aut circumstantiis concurrentibus temperatum: oportebit proportionem esse inter actionem causæ & reactionem patientis; limitatur enim & determinatur vis agentis ab objecto, quatenus ejusdem dispositio majoris minorive resistentia aut reactione aliquam virtuti partem aut impedit, aut alio inflectit. Non potest

---

me sequentes, quæso te, ut bis, & nisi grave sit, te legas: Sunt difficiles forte, sed obscuri esse non videntur, quoniam nonnisi determinati sensus vocibus respondent, iidem ex illis sufficienter erui attendentibus possunt. [Cetera omnino suaferim, ut huius loco jungas alterum prolixiorum ex *Dilucidationibus* meis Philosophicis de DEO, Anima, & Mundo S. III. C. IV. §. 325. - 328. incl. p. 321. - 333: ubi plures leguntur & cautelæ, & objectiones, & solutiones huc etiam referendæ.]

est itaque ratio determinans atque limitans actionem animæ, peti à corporis dispositione: Diximus nim §. 41. nullam hic proportionem obtinere, nullamque reactionem in corpore, quæ respondeat actioni animæ in eodem genere. Consequitur utem hinc illud quoque, non posse à nobis adhiberi verba *Tournemini* (z), quod actio corporum externorum in corpus nostrum faciliores vel difficiliore reddat operationes animæ. Difficultas gendi in objecto resistantiam ponit vel reactionem; Atqui *Tournemini* non concedit actionem corporis in animam, ergo nec reactionem aut resistantiam. Hoc est, quod jam ante monui

22.

§. 55. Sin porro determinationis *caussa est in sa re agente*, vel dependet ab ejus voluntate libera, vel ab ejus statu antecedaneo consequentem determinante. *Si à libertate voluntatis consequitur*, tam in actione & effectu determinationem obtineamus, quam volumus. Atque contrarium experimur quot momentis? Certum est, divinam actionem tantum producere effectus, quantum divinæ voluntati placet, nulla in creatis reactione, nulla existente resistantia, quæ divinæ potentia vel actionis effectum possit limitare aut determinare; namque & inertia materiae, & quicumque in corporibus concipi possunt, impetus ad infinitam collati virtutem amittunt proportionem omnino omnem. Verum alia res est, si de anima quaeris, quæ nulla sua

---

z) Conf. verba, qua dedimus §. 43. sub finem notæ.

la sua voluntate vim suam agentem, si quam habere supponitur, eo vertere potest, quo non vergit mechanismus corporis, v. g. ad erigendos directum capillos è capite pendulos, ad motum sanguinis in febribus æstuantem reprimendum, ad elevandos sine machina decem centenarios, & quæ sunt similia. Aut, si quæstionem pro argumentis feras, quodnam in hac suppositione fundamentum est discriminis inter actiones hominis voluntariæ & naturales? Fundamentum, inquit, ex parte voluntatis, non conscientiæ.

§. 56. Si denique determinationem illam virtutis activæ in anima, pendere velis *ab animæ situ præcedente*, atque ita consequenter hunc à situ antecedente; nulla corporis resistentia, vel reactionis proportionem quicquam effective conferent. Habes id, quod in harmonia præstabilita est difficillimum; eo cum discrimine, quod supplementum addas & inexplicabile, & nullâ, sive à priori sive posteriori, via cognitum, de quo superius Faxo, ut id *clarius* appareat: Si novæ actionis qua corpus ab anima moveri dicitur, quantitas determinata pendet à statu animæ antecedente, atque illa tamen consentit dispositioni corporis ratio & organorum ejus & corporum ambientium; requiritur naturam animæ esse hujusmodi, ut semper illa ex se & suo fundo, principioque domestico producat actiones statui corporis atque rebus externis accommodatas, sive harmonicas. Habes ad hæc & inexplicabiles illas animæ *actiones* in corpus, *pro illis* obtinendis harmoniam inter dispositionem corp

corporis & animæ determinatas, ex prioribus in anima determinationibus consequentes, præstabilimus: *Pro passionibus* animæ, quas communiter volumus, & pro sensationibus rerum nihil habes; siquidem omnis in animam corporis actio vel reactio hic cessat, per §. 42. & 54. Verum illa non adducam operosius: neque enim facile devenient ad Viri eruditi, qui in primo hæctenus, (§. 54.) quantum scio, substiterunt, vel etiam secundum §. 55.) illi conjunxerunt. Si & ad ultimum se acciperent, propius ita abfuturi forent à Systemate Leibnitiano.

§. 57. Ista vero, occasione explicationis Tourminianæ, non novæ (a) quidem, sed noviter inventæ productæ: Nunc alia nobis aurem vellent, quæ lucem mutuantur ex præmissis. Scripsit Leibnitius (b) ad *Virum quendam celeberrimum*, atque magnis in *Medicam* artem meritis insignem: " Si animæ vi & non potius potestate mundi explosionem exercentis, saltamus, cur non saltamus ad altitudinem quamcunque,,? Ridiculum verò illam quæstionem existimavit *Vir doctissimus*, probe gnarus, animam esse ens finitum, nec
 poss:

a) Dico id fide Auctoris, l. c. p. 1870. „ Mon opinion au reste, n'est ni nouvelle, ni singuliere. Il me seroit aisé de l' établir par de passages d' Aristote & de S. Thomas „.

b) Vid. Georgii Ernesti *Stahlii* *Negotium otiosum*, sive *Sciamachiam* adversus positiones *Theoriæ Medicæ* veræ, à *Viro quodam celeberrimo* intentatam p. 16. §. 21. Cui confer. pag. 80, 82. 85, 179, 200, 204.

posse effectum quemcunque præstare ; corpus etiam cingi aliis corporibus , quæ saltui resistent : Saltum concedit utique ad quamcunque altitudinem futurum in vacuo , non item nostro casu : quo anima possideat corpus innumerabilibus aliis motibus & corporibus motis circumscriptum atque obstipatum ; ait, paralogismum illi similem esse si dicas : “ Principium corporis humani motorium (quodcunque tandem fingatur) potest corpus hoc per liberum aërem sine multo aut quocunque tandem labore aut impedimento, cursu per aliquot centenos passus, quasi raptim propellere ; ergo debet illud etiam eadem ratione per profundum aquarum , imo per transversum murum propellere & transpellere ,, .

§. 58. Sunt illa hujusmodi, ut nisi caveas possint initio videri tollere difficultatem : Examen accuratius, ita arbitror, non sustinebunt. [Veniamus in rem præsentem, & agamus per Dialogos. It enim & pressius sequi dicta Virorum, & rem brevius licebit omnem expedire] *Anima inquis, est ens finitum : Quis negaverit ? finitum esse, dicit limitationem Recte ! Ergo illius agendi vis non est illimitata, sed limitata : Concedam ! & determinata : Distinguo, determinata hætenus, ut non possit omnia, sed quædam, ita opinor ; sed quærimus, unde sit determinatio, non generaliter sumpta, sed specialiter imo singulariter, cur hîc hoc, tantum, tale agat anima ? Cur saltat ad dimidii pedis altitudinem cum antea ad pedem integrum ? Cur non saltat quoque ad tres ? Septem ? decem ? *Anima non po**

Et imprimere gradum motus, nisi qui dispositioni corporis quadret: Atqui omni corpori quadrat omnis motus, omnis celeritas, omnis directio; hoc mechanici norunt, & qui Physicam discunt. Corpori *er se, & absolute, vel in vacuo, si spectetur: at non ubi circumscriptum & obstipatum corporibus ambientibus, elastica & incumbente sua virtute magnum illud Oportet corpori nostro imponentibus.* Atqui etiam impato corpori, saltem cohærenti & firmo, omnis quadrat, variato tantum impulsu moventis. Si certus est motoris impetus; dicis vera sane: Sed lateris, determinationem motus esse ex corporis dispositione, impetum illum limitante, dirigente, consumente, pro legibus mechanicis, quibus ipsam æque ac reliqua corpora, subjectum est. Perinde, ac si diceres: motus corporis reguntur, limitantur, determinantur, impediuntur, promoventur, finiuntur legibus mechanicis, sed incipiunt tamen & perficiuntur ab anima. *Non omnino: Proportio illa, secundum quam determinatur, relata est ad gubernationem motus, fini convenientem, & iuxta proportionem corporis, quod motu affici debet, respondentem.* Consideranda sunt non solum *Leges mechanicæ, & quam maxime ad finem reflexæ.* Quasi scilicet hæc quaestio sit, an proportio esse debeat in actionibus animæ, si motus pendeant ab iisdem, et cui fini? non potius, à quo principio? quo medio? quo modo fiant illæ determinationes? itaque hoc primum, atque integer discursus p. 84. aliena videntur ab instituto. Quoad alterum, cedo quæ sit proportio corporis nostri atque ambientium, dispositio-

positio-

positionisque nostri corporis ad actionem animæ.

§. 59. *Essentialis conditio animæ est, esse finitam. Negatur ergo ab hac ratione, quod nulla proportio sit inter animam & corpus: sed potius omnino anima habeat proportionem cum corpore communem. An à finitudine rerum sequatur earum proportio, & quidem duarum præcise rerum proportio communis, judicium esto illorum, qui finitum auripondus cum finita hominis duratione, finitum intellectum cum finita viæ, Berolino Lipsiam ducentis, longitudine possunt contendere. Essentialis conditio animæ humane (nedum aliarum) est, ut (ad minimum aliquando & aliquamdiu) sit in corpore. Negatur itaque & ab hac ratione, quod nulla sit proportio inter corpus & animam: cum societas supponat proportionem. Novum est, à societate proportionem consequi, aut præsupponi, saltim inferri posse: Motus & Extensio, Locus atque Tempus, Superficies & Linea, quoties sociata sunt: An igitur eorum est inter se proportio? Illud autem de linea & superficie, ad proportionem inter motum & extensionem; locum & tempus, & multa hujusmodi, cum societate absoluta Agentis & Patientis, formaliter ad unum idemque reducere, ad Triarias, imo subsidiarias cohortes transmittendum est. Dic sodes, quis ad unum reduxit formaliter? A societate argumentum erat: A societate est instantia. Sed argumentum erat à societate absoluta: An ab omni? Societas est, nisi fallor (c), absoluta inter extensionem & divisibilitatem*

c) Dixi, nisi fallor. Quid enim societas absoluta sit

tatem materiæ, in motu inter spatium & tempus. Fortassis tantum à societate absoluta agentis & patientis? An omnis agentis & patientis? DEUS agit in mundum, etsi nulla hic proportio intercedat. Sed hic non est mundo sociatus, ut anima corpori: Recte id quidem; sed vide, quid fecerim? Dixisti primo: *Societatem*, sine addito: Extorsit illam *Leibnitius* Tibi. Jam dicis: *Societatem absolutam*: sed eadem exempla eandem, si quæ est, excutiunt tibi. *Rationem agentis & patientis* alia extorquet Tibi instantia. Jam quid superest: *Societas absoluta agentis & patientis conjunctim*, talis enim est animæ & corporis. Proba, si placeat, ex hoc medio termino *sequi*, vel si tua malis verba p. 84. obvia, societatem supponere proportionem: sed proba, ut intelligant etiam illi, qui Euclidem amant, atque adeo *proportionem* inter *rationem & motum* assequi se posse hætenus negant.

§. 60. *Relationem simpliciter esse motum, imo formaliter, aut vicissim, ego non crediderim, ullum hominem esse, qui dixerit, nedum ut ego ille sim. At verò, quod proportio nulla esse possit aut debeat inter rationem & motum in substrata materia, ego ingenuè fateor, à nullo homine audire speravisse.* Atqui omnes *Euclidei tirones* (d) dicunt, inter hetero-
E
genca

non satis assequor. Mihi societas relationem dicit inter membra unam, aliam ad finem, actiones, officia, normam, originem, &c. Transeant autem hæc leviora cum ceteris.

d) Sunt vero & hi ipsi, qui mirantur dictum Viri cele-

genea non esse proportionem. Substitue voci *rationis* lineam, *motus* vocabulo numerum, & pro substrata materia sume agrimenforiam artem: *Instantia* erit soror discursus Tui, sed fratricida. Neque enim hoc metuo, ut quisquam sit, qui majorem inter illa similitudinem, aut homogeneitatem demonstret, quam inter hæc obtinet: neque diffido tenacitati *Geometrarum*, quibus nunquam hoc extorseris, ut heterogeneis rationem sive proportionem adscribant. De Philosophis autem hoc credo, terreri istos, cum dixeris: *Ratiocinationem, cogitationem* (e) *&c. in motu consistere; omnemque actionem. tam* (f) *moralem & intentionalem, quam physicam,*

berrimi, cum pag. 204. ait: "Possè easdem sine cavillatione proportionem manere, auctis *quantumvis* magnitudinibus: (quæ verba erant Leibnitii p. 180. objicientis) *novum* est edictum,,! Edictum enim hoc illi norunt ex quinto Magistri sui elemento, quo statutum est, æque multiplicia *servare* proportionem simplicium; magnitudines autem ea multiplicatione augeri *quantumvis* posse nemo dubitat. Neque est profecto quisquam Arithmeticæ vel Geometriæ initiatus, qui Leibnitianam vocem alio sensu acceperit.

- e) Verba sunt pag. 99. ,, Si *ratiocinationem, cogitationem, contemplationem, intellectum, dijudicationem, collectionem, æstimationem, electionem, amorem, odium, metum, desiderium, &c. &c.* quocunque modo & intuitu perpendamus: Quo alio modo & medio hæc peraguntur, imo in quonam proprie consistunt (generaliter,) nisi in motu,,?
- f) Verba hæc sunt ead. pag. ,, Adeo, ut omnis actio, tam moralis atque intentionalis, quam physica, quatenus actio est, & ab uno numero ad alterum, ab

physicam, certissime & verissime esse motum; motum quomodocunque consideretur esse ens incorporeum, rem incorpoream (g), imo immaterialem, non accidens purum (h): Credo etiam, illos impense miraturos esse, si dixerō, disputare Magnum Virum contra hæc Leibnitii verba (i): “Omne actum esse motum, (local-

E 2

lem

uno modo effendi ad diversum (ut objecta) procedit, certissime & verissime fit (genericè) motus „.

g) Vid. pag. 191. ubi: “Quod autem anima habeat facultatem motus exercendi, ego quidem semper existimo, planum esse posse intellectui ex eo, quod motus, quomodocunque (etiam in materia, sed tamen non ipsa materia) consideretur, sit ens incorporeum; eo ipso, quia nemo contradicit, quod, licet etiam reputetur alligatus materiæ, tamen non ipse sit materia. Quo intuitu, cum in toto universo valeat, quod, qualis est effectus, talis etiam sit causa, motum, tanquam rem incorpoream, non possum ab alia causa efficiente expectare, quam ab anima, tanquam ipsa quoque incorporea „. & p. 98. idem: “Interim motus ita (quasi materialiter considerando) incorporeum ens, & (tanquam formaliter) perpetuo transitu agens, habet utique exquisitissimam potestatem in corporeas res. Habet, inquam, activitatem in corpora, ut patientia: Ipse ut res in corpora, imo immaterialis: Siquidem tam à corporis materiati, quam ipsius materiæ, affectionibus intrinsicis seu essentialibus, in solidum distat atque differt „. Et quæ sunt sequentia.

h) V. p. 139. sub fin. ibi: “Unde absona illa commentatio ortum duxit, (à qua etiam noster Auctor sibi temperare non potuit,) quod motus sit purum accidens; nempe, ut apertius noster infra eloquitur, plane nihil „. Conf. si placet §. nostr. 34.

i) Verba sunt pag. 16, & oppositiones pag. 111. 112.

lem scil.) non dixerim: Actiones internæ animarum sunt in substantiâ partibus carente. Ne quid jam de actionibus DEI immanentibus dicam,,.

§. 61. Provexerunt nos ista longius, quam postulare videbantur objecta §. 57. Sed redeamus *ad instantiam* ibi allegatam, tantoque minus hic negligendam, quod priora jam inter Virum doctum & Leibnitium maximam partem ventilata sunt; hanc ultimæ demum exceptiones protulerunt, Leibnitio dudum vivis erepto (k). Nimirum

---

Fateor autem, me nihil earum intelligere, neque pervidere, quo collineent. [Nihil enim hoc loco *Leibnitius* dixit, nisi quod uno ore omnes dicunt philosophi; quodque omnino evidens esse quivis videt. Curiosus igitur, & subtilioribus meo ingeniis id disputationis relinquo.] Locus est prolixior, quam ut & hunc transcribere & Lectoris per se ipsum judicaturi oculis subjicere hic liceat.

k) Nimirum *Animadversionibus* Leibnitii *Enodationes* opposuit Vir celeberrimus, communicatas Leibnitio, qui ex intervallo deinceps brevibus illas *exceptionibus* denovo ventilavit, interquiescente negotio, dum ab amicis moneretur *Stahlius*, & typis vulgari acta permitteret; *Replicationem* eo casu additurus ad exceptiones memoratas. Prodiit libellus Halæ Magd. 1720. De pretio illius nihil statuo: *Stahlianam* mentem, ex titulo *Negotii otiosi*, satis inferas; si minus, ex verbis p. 135. "Ego certe primus agnosco; nedum consentio, quod tam tota hæc disceptatio, quam methodus in ipsa observata, nihil eximii momenti ad totam solidarum scientiarum illustrationem afferre, censei possit,,. Si qui tamen *Philosophiæ Leibnitianæ initiati* ejus Viri monita pag. I. -- 19. 175. - 183. attente legant, facturos operæ pretium existimo.

mirum consequens est absurdum : sed consequentia non est Leibnitiana similis. Audi primo Leibnitium : Si determinatio saltus atque adeo & altitudinis, ad quam corpus nostrum saltando attollitur, non dependet à potestate fluidi exercentis explosionem determinatæ virtutis & præcise tantæ, quanta impenditur ad elevandam corporis, ad hanc præcise altitudinem attollendi, gravitatem ; sed potius ab actione & vi animæ, cui nulla gravitatis aut corporæ reactionis vis esse potest proportionalis, minus æqualis : Causa non est, cur, volente & nitente anima, corpus non attollatur ad altitudinem quamcunque, decem potius, quam unius, pedum : In Universo saltim corporeo, atque omni ejus resistantia nihil est, quod in illam animæ vim possit reagere, atque adeo eandem limitare. Itaque perinde est hoc casu, num in vacuo corpus moveatur, ubi resistantia non est, an à vi animæ, cui nulla corporum resistantia proportionari, & quæ adeo per nullam ambientium corporum actionem limitari, circumscribi, aut determinari potest ; quantumvis enim magna corpori movendo resistantia fiat ab ambientibus, non aget illa in animam, adeoque nihil illa detrahet effectui nitentis animæ, si quem habere fingitur. *Intelligis*, nisi fallor, quo nervo Leibnitius à minori saltu ad majorem, imo quantumcunque, potuerit concludere ? Nunc vide & instantiam §. 57. Illa unicum hoc habet, non licere à minori progredi ad affirmandum majus. Atque ita est profecto, ut non dubitem asserere, illam hypothesin esse rerum naturæ adversam, ex

qua hoc sequitur: “Principium corporis motivum potest corpus promovere in fluido parum resistente, ergo & transpellere id potest per solida difficillime locum concedentia,,. *Consequitur autem id non in Leibnitiana, sed adversa potius hypothesis.* De priori post enarrata nemo quisquam dubitet: Posterius sic habe. Si principium corporis motorium non est mechanicum, quod corporum resistentiis proportionale, adeoque majus, minus aut æquale est; sed est vis & facultas inhabitantis animæ, cui nulla corporum resistentia potest conferri, ut proportionem sive æqualitatis habeat, sive inæqualitatis: sequitur, eam non minus superare posse resistentiam muri, quam aëris, atque adeo ceteris (1) paribus corpus suum per transversum murum propellere. Universa itaque res denuo huc devolvitur, ut reactionem corporis contra actionem animæ, adeoque & resistentiam virtuti hujus motrici proportionalem, si fieri posset,

---

D) Dico, ceteris paribus, ne texturam corporis, muro molliorem, opponas: Abstrahimus enim hic ab eo, quid in corpore futurum esset, & hoc unum quaerimus, num isti effectui præstando, hoc est, muri resistentiæ superandæ sufficeret vis animæ? Quapropter si Te id male habeat, quod texturam corporis hic non attendendam dico, substituas pro transitu per muros, saltum in aëre tantum, quantus eandem vim requireret, quæ dirumpendo isti transverso muro sufficeret: Ex eo enim intelliges, ut hæc instantia proposita quadret, solam muri firmitatem, non corporis texturam delicatiorē, hic respiciendam esse.

set, ostenderes. Sed finiamus ista tandem atque otiosioribus relinquamus.

§. 62. Existimo per hætenus disputata intelligi, quare actionem corporis in animam, atque animæ in corpus repugnare censeam veritatibus, aliunde cognitis, communiterque approbatis, scilicet his: Quod effectus non possit esse potior sua causa; quod nihil sit sine causa sui; quod in effectibus determinatis debeat esse ratio determinationis; quod proportio non sit inter heterogenea; & quæ sunt plura hujusmodi. *Neque* adeo id vel *temerarium* dici posse confido, *neque* inepte *novaturiens*, si, salvo meliori iudicio, ab ista, quantumvis recepta & populari sententia recedam, maxime post tot exempla virorum undique doctissimorum, quos si nominare omnes (m) oporteret, numerum, credo, extimesceres.

§. 63. Erat hoc *primum*, quod in mentem venire poterat hominibus, *Systema influxus* dictum, vulgato quidem vocabulo, etsi minus accura-

E 4

to

m) Nimirum *Cartesianos* ex hac parte omnes stare quis nescit? Magnos Viros, Theologos æque ac Philosophos, ex omni genere Cultuum & Regionum. Stare Cartesianizantes *Eclecticos*, *Sturmio* similes: Stare *Leibnitium*, *Wolffiumque*, cum sequacibus: Accedere etiam illos, qui inexplicabilem nodum caussati, nullam apprehendunt partem, omnes æque impetunt objectionibus. Et quis dubitet, esse etiam, de quibus repetere illa *Mottai* liceat, approbata *Croße* in Log. P. I. S. I. c. VI. T. I. p. 130. " Je pourrois deceler ici plusieurs *complices* de mes sentimens, qui faute de courage, en deviendront peutêtre les Censeurs „.

to (n). *Alterum* Systema est *Cartesii*, ex *ambibiorum* genere; potest enim aliquo sensu ad influxum reduci, aliquo ad assistentiam. Ad hanc, quatenus negavit, corpori ab anima vim aut gradum motus imprimi: Ad influxum, quatenus animæ tribuit vim mutandæ directionis motuum. Sed
 exa-

n) Absoluta quidem illa tractatione facile id intelligas, Influxum dicimus proprie, ubi ex una substantia aliquid in alteram transfunditur, hoc est, à priori feceritur, & in alteram ingreditur. Si proprie id de anima & corpore dicas: Necessè est motum ex corpore in animam ire, esse aliquid substantiale, vel ut accidens migrare è subjecto in subjectum; idemque de appetitu ex animo in corpus translato tenendum est. Quæ sane lepidam objectionibus materiam præbent, [neque, uti primo videtur intuitu, ex vocibus pendent, quibus inhiare minus utique philosophicum foret. Cogitent hic Lectores mei de specierum sensibilium transmissionibus in animam, & in intelligibiles transcreationibus, quales antiqui non obscure admiserunt Philosophi; Recentiores autem solo declinant silentio. Si motus corporis in anima perceptionem efficit, (dico autem *efficit* ex hypothesi influxionistarum) quæso ego philosophos, dicant hujus causæ efficientis rationem causandi, & causalitatem: Causa enim & effectus per hæc duas cohærent. Si dicere illas mihi aut nolint, aut nequeant, dicant sibi ipsis. Examinent, an ejus asserti sui quicquam intelligant? an, quamprimum determinate illam rem cogitare suscipiant, convenientiæ quicquam, an repugnantia multum deprehendant? Nolint vacuos sine mente sonos proloqui: Loquantur ita, ut se ipsi intelligant. Ni fecerint, nihil eorum sermones ad me, nihil ad philosophos pertinere sciant.]

examinemus ista sub sequenti titulo, quoniam tanto facilius nobis à Cartesio ad Cartesianos transitus erit. *Vides* autem, quomodo nonnisi *sensim* sensimque aliam atque aliam animæ in corpus vim coacti tandem dimiserint Philosophi, non volentes projecerint.

SECTIO QUARTA,

De

Systemate Assistentiæ.

§. 64.

IN omni motu notissimum est, posse illa *duo* à se invicem discerni: Impetum, gradum, aut *quantitatem* motus, quæ Cartesianæ æstimatione producto ex massa in celeritatem mensuratur; & secundo *directionem* mobilis, sive lineam, secundum quam progreditur. *Cartesio* debemus *applicationem* hujus distinctionis ad rem præsentem: *Voluit* ille motus quantitatem subicere arbitrio mentis humanæ, ne qua ipsi pereat lex ante asserta, de eadem quantitate motus in universo conservanda: *sed* directionem tamen liberam *concessit*, sic, ut motus, qui in fluidis nostri corporis est, suam ab anima directionem nanciscatur, atque ita in hanc magis partem deflectat, quam in aliam.

§. 65. Audiamus *Leibnitium* (o): "*Cartesius*
E § nego-

o) Theodic. §. 59. p. 110. edit. Latinæ, cujus verba hic exprimimus,

negotium hoc velut transactione dirimere voluit aliquo dato, aliquo retento, dum actionis corporeæ partem ab anima dependentem facit. Ratus enim, esse naturæ legem, ut eadem motus quantitas semper in corporibus conservetur, fieri non posse judicavit, ut legem hanc influxus animæ violaret, novumque motus gradum, novam vim corpori imprimeret. Cum tamen animadverteret, in actione motrice distingui posse, ipsam motus quantitatem à directione; Existimavit animam nihilominus posse habere vim mutandæ directionis motuum, qui fiunt in corpore, ad eum ferè modum, quo eques, quamvis equo, quem infidet, vim nullam largiatur, ejus tamen gressum, vires, quo libuerit, dirigendo, moderatur: Sed quia hoc fit ope habenæ, freni, aliorumque instrumentorum materialium, quo pacto fieri possit, concipimus, quæ vero hunc in finem adhibere anima possit, nulla sunt instrumenta. Denique nihil est, nec in anima, nec in corpore, id est, neque in cogitatione, neque in massa, quod ad explicandam hanc unius per alterum immutationem servare possit. Verbo: Sive anima quantitatem virtutis, sive lineam directionis in corpore mutare dicatur, utrumque æque inexplicabile est,.

§. 66. "Adde, post Cartesii tempora repertas esse duas hoc in negotio magni momenti veritates. Quarum prima est, quod quantitas virtutis absolutæ, quæ conservatur, diversa sit à quantitate motus, uti alibi (p) ostendi. Altera, quod con-

serve-

p) Citavimus loca Leibnitii ad §. 33. not. m) p. 28.

servetur etiam eadem directio in omnibus simul
 corporibus, quæ inter se agere supponuntur, quo-
 modocunque demum sibi mutuo occurrant, dum
 scilicet servatur directio centri gravitatis commu-
 nis. Si lex ista Cartesio nota fuisset, corporum di-
 rectionem æque * ac virtutem imperio animæ sub-
 traxisset, & hoc, opinior, eum ad Harmoniæ Præ-
 titutæ hypothesin recta perduxisset, quo istæ me-
 regulæ duxerunt. Nam præterquam, quod alte-
 rius ex his substantiis physicus in alteram influxus
 ulla ratione explicari potest, observavi, *absque*
omnimoda legum naturæ perturbatione ** in corpus
 animam physicè agere non posse,,.

§. 67.

* De hac conjecturâ posses hærerere. Ratio enim, qua-
 re motuum augmenta animæ humanæ Cartesius sub-
 traxit, hæc videtur, quoniam ex constantia Divina,
 eandem motus quantitatem subsistere Cartesius intu-
 lit, v. Princip. Philos. P. II. §. 36. p. m. 31. Sed
 vero directionis summariæ identitatem nemo genera-
 liter ex relatione cum divinis quacunque eruit; sed re-
 ctè ab Leibnitio hic dicitur, eam in omnibus simul
 corporibus, *quæ inter se agere supponuntur*, quomo-
 docunque demum sibi mutuo occurrant, servari.
 Potuisset igitur fieri, ut Cartesius, etsi hujus inter cor-
 pora legis gnarus, mutationes directionum ab anima
 oriundas retulisset ad illas, quas eodem paragrapho
 ob evidentem experientiam vel divinam revelatio-
 nem exceptas voluit. Sed vero conjecturam hoc lo-
 co Leibnitius facit, non demonstrationem crepat:
 Tribuitque Cartesio eam partem, quæ fuisset ratio-
 nabilior opposita. Itaque, si vel maxime suspicio
 falleret, non læderet tamen.

** Has velim voces pensitent, quibus curæ est exami-
 nare has disquisitiones. Argumentum hic non du-

§. 67. Sunt ista hujusmodi, ut pro refutatione dicti systematis nihil addi necesse sit. *Quicquid* enim influxui animæ in corpus oppositum est in antecedentibus, ubi motum ipsum dicebatur producere, id repeti potest contra directionis variationem ab anima derivandam. *Experientia* non magis directionem animæ subjectam demonstrat, quam motus ipsam vim & quantitatem. *Neque* magis intelligi potest, quæ mutatio directionis fiat ab anima, quam qua ratione motus producat? *Neque* directio in corpore moto potest immutari nisi *resistentia*, reactione, aut impulsu contrario, saltem in diversam plagam tendente. Itaque, si impulsus non pendet ab anima, si reactio animæ nulla est, de quo supra disputavimus, etiam directionis mutatio nulla est. *

§. 68. *Legem*, quam Leibnitijs allegat, primus, quod sciam, *Hugenius* (q) in sphericis corpori-

---

citur ab impossibili, sed ab inconvenienti. Suadet ergo, non cogit hætenus. Diximus §. 35. & 36. quid excipere possint adversarii difficiliore: Diximus vero etiam, quid exceptio valeat, ex nostra quidem sententia?

* Velim observent Lectores, quo momento unumquodque horum argumentorum producam, ne existiment, me plus in conclusione inferre, quam est in præmissis. Momenta autem distinximus superius §§. 28. 31. Illos consulant, qui dictorum obliti hic hærent.

q) Vid. Extrait d' une Lettre de Mr. *Huygens* a l' Auteur du Journal des Sçavans 1669. 18. Mars. p. 534. Ibi: " Au reste, j'ay remarqué une loy admirable de la Nature, laquelle je puis demontrer en ce, qui est

coribus deprehendit ; universalem enuntiavit *Leib-*
nitius (r). Quodsi enim plura sint corpora, motu
 n se invicem impingentia, primum inquiritur, no-
 tis inter Mechanicos artificijs, eorundem commu-
 ne centrum gravitatis, pro diversis ante conflictum
 stati-

des spheriques, & qui semble être generale en tous
 les autres, tant durs que mols, soit que la rencontre
 soit directe ou oblique. C'est, que le centre com-
 mun de gravité de deux ou trois ou de tant, qu' on
 voudra de corps, avance toujours également vers le
 même coté en ligne droite devant & après leur ren-
 contre „.

- r) Journ. des Sçav. 1696. 9. Avr. p. 262. “ Il faut
 savoir, qu' il y a une autre loy de la Nature, que j'ay
 decouverte & démontrée, & que Mr. des Cartes ne
 savoit pas, c'est, qu'il se conserve non seulement la
 même quantité de la force mouvante, mais encore la
 même quantité de direction, vers quel coté, qu'on
 la prenne dans le monde. C'est a dire, menant une
 ligne droite, telle qu'il vous plaira, & prenant enco-
 re des corps tels, & tant, qu'il vous plaira : Vous
 trouverez en considerant tous ces corps ensemble,
 sans omettre aucun de ceux, qui agissent sur quelqu'un
 de ceux, que vous avés pris, qu'il y aura toujours la
 même quantité de progrès du même coté, dans tou-
 tes les paralleles à la droite, que vous avés prise.
 Prenant garde, qu'il faut estimer la somme du pro-
 grés en ôtant celui des corps, qui vont en sens con-
 traire de celui de ceux, qui vont dans le sens qu'on
 a pris „. Conf. & Journ. 1693. p. 651. Adde eti-
 am Loy universelle pour quelque multitude de corps,
 que ce soit, dans quelque proportion de masse, de
 vitesse, de ressort, de dureté & de molesse, que ce
 puisse être, par Mons ** Journ. des Sçav. 1699. 4.
 May. p. 315. -- 320.

statibus, ut inde constet, num id quiescat aut moveatur, & si movetur, qua linea, qua velocitate id fiat: deinde post factum conflictum ex legibus percussionum, pro singulis, ad quæ attendere lubet, momentis, inquiritur eorundem situs versus se invicem, atque ex eo eruitur denuo locus centri gravitatis communis, ut determinatis denuo istis punctis de linea constet, in qua id ipsum moveatur post conflictum, aut de puncto, in quo quiescat. Id ubi feceris, deprehendes *veritatem regula* de eadem manente directione centri gravitatis communis in quacunque corporum in se mutuo actione (s).

§. 69. Quemadmodum igitur *Cartesius* ex eo, quod eandem in Universo motus quantitatem conservari voluit, motus spirituum in corpore animalium subduxit animæ imperio, atque volitioni prævios voluit: Ita [fieri facile potuisset, ut] si vivendo attigisset *Hugenii Leibnitii*que de motu inventa, ex regula de eadem manente directione, istam

s) Conf. *Memoires de l'Academie Royale des Sciences*, An. 1706. p. 584. seqq. edit. Batav. Ubi Dn. *Quadratus (Carré)* deducta ex generali formula, lege eadem de centro gravitatis duorum corporum sese percutientium, ex mente & verbis R. P. *Malebranchii*, Magistri sui, communem *Cartesianorum* regulam, de identitate motus in universo perpetua, explicat non de *absoluta* motus quantitate, sed de quantitate motus *respectiva* versus eandem universi partem, sive de *directione* & motu communis *centri gravitatis* ante & post ictum; cujus quidem regulæ metaphysicam quoque rationem reddere allaborat.

istam quoque ab anima independentem, atque à priorum motuum directionibus determinandam didicisset. Atque sic incidisset in id, quod *Harmonia irrestabilis dicitur* ratione corporis: Quod solum teneri non potest, nisi & alterum addas de anima, ejusdemque mutationibus & perceptionibus corpori harmonicis. [Non itaque præter rationem] Leibnitius: *Cartesium* (t), si hodieque superesset in eam sententiam transiturum esse, Cartesianamque Philosophiam (saltem in hoc capite) esse vestibulum veritatis (u).

§. 70. Erunt fortassis, quibus *hæc de Cartesio sententia suspicio minus verosimilis videtur*, quia vident, Cartesianos, *Malebranchium* maxime, & qui illum sequuntur, *Cordemaum* cæterosque aliam inivisse viam, & Systema potius occasionale, à nostro diversum extruxisse. Sed nihil moveor ea ratione, quamdiu diversæ conclusionis causæ & concludendi modi in Cartesio & Cartesianis, quoad præsens negotium allegari possunt. In eo *melior est Cartesius*, quod ex eadem motus quantitate in universo permanente, *non immediate* ad primam ejus causam

t) v. Princip. Philos. Leibnit. in Suppl. A. E. l. c. p. 512. Monadolog. §. 83. Epistol. ad Remon. Tom. II. du Recueil de diverses pièces, pag. 135. quam epistolam historiæ causâ evolvendam puto.

u) Recueil T. II. p. 135. citata: "L'on peut dire, que sa philosophie est à l'antichambre de la vérité, & pag. 138. Je vous ai peut être déjà dit, que je considère la *philosophie de Des Cartes* comme l'*Antichambre* de la véritable, ou l'on n'arrivera que peu à peu.

causam progressus est, sed præexistentiam saltem motus in corpore concluderit; facile idem facturum de directione ut §. antec. diximus. Ex adverso *Malebranchius* cum ceteris ex negata animæ virtute activa *immediate* ad primam motus causam se convertit, ejusdemque activam vim vocavit in subsidium. Causæ concludendi diversæ hæ videntur, quod alter de *ordine* motus magis; alter de *caussa* vere efficiente fuerit magis sollicitus: Alter magis *ex regula* motus generali sancta & inviolabili, alter *ex virtute* infinita ad motum producendum necessaria fuerit ratiocinatus. Inde est, quod *intermediarum* causas efficientes motus particulares hic *negaverit*, ille admiserit (v).

§. 71. *Cartesianos* itaque si audias, *Malebranchium* & reliquos: Ab anima nihil proficiscitur aut pendet effective, quod in corpore fit; nihil in corpore, quod fit in anima. Verum motus corporis omnes *immediate* & unice pendent à divina virtute & actione, quæ *pro occasione* volitionum mentis atque ad earundem præsentiam, motus illos ipsa & sola efficit; & ad præsentiam atque occasione motuum in corpore nostro factorum (quos & ipsos ad aliorum corporum præsentiam, horumque occasione DEUS fecit,) perceptiones animæ produ-

v) Conf. *Cartesii* Princ. P. II. n. 36. seqq. *Malebranche* Eclaircissemens. T. III. p. 178. *Cordemoi* de distinctione corporis & mentis Diss. 4. pag. 83. seqq. apud *Sturmium* in Phys. Elect. Tom. I, pag. 135. 137. 138.

roducit & mutat: Utrumque vero exequitur secundum certas à se ipso semel arbitrarie latas leges, quarum vigore ad hunc motum hæc perceptio, & vice versa ad alium producit alia, & vicissim.

§. 72. Dicitur hoc *Systema occasionale*, quoniam secundis agentibus sive causis virtus omnis activa, sive ex se illam, sive ex divina communicatione habeant, penitus denegatur, iisdemque præter occasionem, ex qua divinæ actionis effectus, pro semel latis legibus generalibus, in quocumque casu determinatur, nihil quicquam relinquitur. Estque id hodie satis receptum, non inter Cartesianos modo, sed & eos, qui videri volunt, nulla sectæ placita sequi, quorsum omnino præferimus præ cæteris *Joh. Chr. Sturmium* (x), Virum de saniori physica meritissimum.

§. 73. Dicitur autem non potest, quam *varie* *judis* de eo Systemate in utramque partem disputatum sit. Verum illa plane silentio involvemus, quæ de motu corporum inter se atque illius communicatione huic systemati intertexta sunt ab illius auctoribus: Neque illa omnia aut diffuse persequemur, quæ ad ipsam animæ & corporis unionem ex eo derivandam vel explicandam pertinent. Unum tamen alterumve libabimus. Nescio vero

F

sane

---

x) v. *Physicæ hypotheticæ Usus Metaphysicum* c. 2. §. 7. p. 837. de *Naturæ Agentis idolo*. c. 4. §. 2. de *Natura incassum sibi vindicata contra Schellhammerum*. cap. 4. & *Act. Erud.* 1698. pag. 208. & seqq.

sane, quo fonte id *Tourneminius* (y) hauserit, quando *Leibnitium* Cartesianis ita objicientem facit: "Neque legem à Deo sibi impositam, agendi conformiter in animam atque corpus, neque conspirationem mutationum in utrisque facere veram quamcunque animæ & corporis unionem,, . Fateor enim, etsi plurimis locis Leibnitianam de eo Systemate sententiam legerim, non me meminisse tamen, ullibi hanc objectionem fieri, neque illam
Leib.

y) v. pag. 869. l. c. ubi: " Il fait aux Cartesiens une Objection, qui détruit entièrement leur Systeme sur l' union de l' ame & du corps. Ni la loy, que Dieu s'est imposée d' agir conformement sur l' ame & sur le corps, ni le rapport de changemens de l' un à ceux de l' autre, ne font entre l' ame & le corps aucune véritable union. Il y a, si vous voulez, un parfait rapport: Mais il n'y a point de liaison réelle, pas plus qu'il y auroit entre les deux horloges, dont nous parlions tout à l' heure. Il n'y a pas de réplique à cette objection: Mais par malheur elle détruit le Systeme de Mr. de Leibniz aussi bien, que celui de Cartesiens,, . De re ipsa dixi in textu: De comparatione hic dicam. Non sequitur sane, si arguas: " Ea non est realis & vera unio, ubi ratio convenientiæ duarum rerum non est in ipsis rebus, sed extra eas in DEO, eademque penitus arbitraria, ut inter duo horologia externi motoris sola directione concordantia; Ergo nec illa dici unio potest; ubi ratio convenientiæ est in ipsis rebus, antecedente sc. utriusque statu, eademque regulis naturæ rerum conformibus inædificata,, . Non enim dubito, quin concedas, posteriori sensu propius atque amplius ad se invicem referri, ut unum aliquod constituere valeant, quam priori.

Leibnitio dignam existimavero, prout hic proponitur, etque in ipsum vertitur à Tourneminio. *

§. 74. Potius hæc sunt argumenta Leibnitii (z): Systema causarum occasionalium (legis verba Vi-
ci Illustris latine reddita ab interprete Jesuita:) præterquam, quod ad conciliandum hujus utrius-
que substantiæ commercium, miracula perpetua in-
troducitur, non cavet perturbationi legum naturalium
in utraque substantia constitutarum, quæ æque vio-
labuntur, sive DEI interpositio ex sententia illa
nova, sive mutuus influxus juxta opinionem com-
munem interveniat. Atque alibi (a) de Bælio:

F 2

“id

* Ceterum de *Unione* sic statuo. *Summa* est vis voca-
buli in Systemate influxus; quoniam illic anima &
corpus in se mutuo influent. *Media* est in Systema-
te harmoniæ præstabilitæ; quoniam ibi principia
successionum sunt unicuique intrinseca, & alterum
alteri ex rei ipsius convenientia normam præstat.
Minima, neque nulla tamen, est in Systemate Assi-
stentiæ; etsi enim omnia pendeant à principio re-
bus ipsis extrinseco, non tamen anima mea percipit,
nisi occasione mei corporis; neque movetur corpus
meum nisi occasione meæ animæ. Sunt igitur con-
nexa, sunt unita: quis dubitet?

z) Leibnit. Theodic. §. 60. edit. Lat. §. 61. edit.
Gall.

a) Theodic. §. 340. pag. 335. quibus confer. §. 353.
pag. 345. Non ei (Bælio) necesse fuerat ad Syste-
ma causarum occasionalium confugere, plenum mi-
raculis & hypothésibus, quas nulla ratione fulciri fa-
tentur ipsi ejus architecti. Utrumque hoc vitium
Systema à genuinæ philosophiæ indole quam maxi-
me alienum facit.

“id autem,, (quod leges naturæ arbitrariæ ac indifferentes sint,) maxime verum esse censebat, de lege unionis animæ cum corpore; opinatur enim cum Cartesianis recentibus qualitatuum sensilium ideas, quas DEUM, occasione motuum corporis, animæ impertiri putant, nihil habere, quod motus corporis repræsentet, aut illis simile sit. Ita in mero DEI arbitrio erat, caloris, frigoris, luminis, ceterarumque qualitatuum eas, quas nunc experimur ideas, aut prorsus alias nobis largiri. Miratus sum frequenter, hominibus tam eruditis sententias tam parum philosophicas, tamque primis rationis effatis contrarias probari potuisse. Nihil enim philosophiæ alicujus imperfectionem luculentius indicat, quam si philosophus fateri cogatur, *aliquid* in Systemate suo reperiri, *cujus ratio nulla* existat. Id sane tantundem est, ac atomorum Epicuri declinatio. Sive DEUS sive natura operetur, suæ nunquam rationes operationi deerunt,,. Similia prioribus sunt illa (b) ejusdem: “Pour résoudre des problemes, ce n’est pas assés d’employer la cause generale, & de faire venir ce qu’on appelle, *Deum ex machina*. Car lors que cela se fait sans qu’il y ait une autre explication, qui se puisse tirer de l’ordre des causes secondes, c’est proprement recourir au miracle. En philosophie il faut tacher de rendre raison en faisant connoître de quelle façon les choses s’executent par la sagesse divine, conformément à la notion du sujet, dont il s’agit,,. Deni-

---

b) Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. pag. 456.

Denique & eo ipso loco, (c) quo cum horologiis hæc systemata contendit, & quem fortasse innuunt verba Tournemini, sic loquitur: "La voye de l'Assistance est celle du Systeme des causes occasionelles: Mais je tiens, que c'est faire venir *Deum ex machina*, dans une chose naturelle, & ordinaire, où selon la raison il ne doit entrevenir, que de la maniere, qu'il concourt à toutes les autres choses de la nature,,.

§. 75. *Tria* igitur sunt potissimum, quæ desiderat Vir sagacissimus. *Primum*, quod neque sic in salvo sint leges naturæ & motus. Perinde hic est, siue anima humana suis volitionibus efficiat in corporibus motum, siue occasione & pro ratione volitionum istarum DEUS producat illos in corpore motus. Neutro casu servantur leges utriusque substantiæ latæ: Neque Ethico-Logicæ (d), quibus anima subicitur, & quæ faciunt, ut affectuum in anima prodeuntium causa sit in anima; neque physico-mechanicæ, quæ motum motui causam postulant in corpore. Nullum enim hic est principium naturale, ut mox dicemus, adeoque nullum legibus naturæ alligatum. Neque id fieri potest: Si actiones immanentes consentientibus Cartesianis ita liberæ sunt, ut quorsumcunque velis, determinare appetitus animæ possis, quidni & illa velle possis, aut eo tempore, ut, si convenienter hisce volitionibus DEUS in corpore

c) Journ. des Sçav. 1696. 19. Nov. p. 709.

d) v. Recueil de diverses Pieces T. II. p. 330. ubi dictas legum appellationes deprehendes.

re motum exciret, leges naturæ & motuum inde patiantur. [Aut igitur ab initio corporeum Systema istis quidem volitionibus conformiter ordinatum esse oportet, aut ita illud turbabitur, ut v. g. in præsentī momento motus existant, qui per nullam motuum Legem ex priori statu orti, sed occasione hujus volitionis demum ab DEI immediata vi orbi corporeo intrusi sunt.]

§. 76. *Secundum*, quod male habet Leibnitium, id est, Cartesianos plane liberas atque omnino arbitarias facere istas Leges generales, quarum vigore DEUS occasione motuum perceptiones operatur, & vice versa. Scilicet id *nunquam ferre* potuit *Vir philosophus*: Dari, existere, aut fieri aliquid sine ratione, sive id de spiritibus dicatur, sive de corporibus. De corporibus facile omnes consentiunt, sine causa efficiente nihil fieri: In spiritibus aliquando hæsitari videas, ubi sine causis finalibus nihil fieri contenderis. Sed qui modum cogitaverit, quo spirituum atque agentium liberorum indeterminata voluntas ad determinatum quid promoveatur, ille, opinor, nullum temere casum concedet existere, quo *sapiens* se ad quicquam sine causa determinet. Itaque id DEO tribui non potest, leges, quas ille inter plures possibles suo operi applicandas selegit, esse plane arbitarias, neque ullo se argumento præ cæteris commendare. Potius arbitror, omnibus rei attendentibus probatum iri, quod Leibnitius (e) porro addit: "In naturæ
quidem

e) v. la Theodic, §. 340. pag. 335. edit. Lat. fin.

quidem operationibus rationes vel à veritatibus necessariis, vel à legibus, quas DEUS rationi conformiores judicavit, petendas: In operationibus autem DEI ab electione suprema rationis, qua DEUS ad agendum movetur, dependebunt, ..

§. 77. *Tertium*, cui nos inhærebimus, hoc est, quod ista sententia perpetua faciat aut supponat miracula. *Miraculum* proprie dictum, definitio, Leibnitium (f) secutus atque Wolffium, (g) consentientibus, nisi me omnia fallant, Theologis & philosophis extra Angliam (h) plerisque, per effectum ejusmodi, qui sui causam non habet in natura rerum, sed extra eam, in Auctore rerum, DEO, unice quærendam: Qui vires creatorum tran-

F 4

scen-

Videntur Gallica clarius dicta: “ Dans les opérations de la Nature, ces raisons dépendront ou des vérités nécessaires, ou des loix, que Dieu a trouvé les plus raisonnables; & dans les opérations de Dieu, elles dépendront du choix de la supême raison, qui le fait agir, ..

f) v. Theodic. §. 207. Le caractère des miracles, (pris dans le sens le plus rigoureux) est, qu'on ne les fauroit expliquer par les Natures des choses créées. Conf. Epist. V. ad Clarck. T. I. pag. 144. §. 117. & adde Theodic. §. 249.

g) Metaphys. §. 633. - 638. Ubi & conceptum nostrorum Theologorum allegat, & contra Spinozæ, Lockii & Clarckii definitiones approbat.

h) Modo diximus, hic falli Lockium, & Clarckium quoque ipsum hic in transversum agi a suis. v. Resp. II. ad Leibn. §. 12. T. I. p. 27. Epist. Leibnit. III. §. 17. p. 37. Clarckii resp. III. §. 17. pag 47. &c. de Lockio vid. Posthumous Works. p. 217.

scendit *: Vel &, qui per naturales creatorum vires, per conceptus, affectiones, naturam aut essentiam rerum explicari non potest; sive cujus ratio reddi non potest ex iis, quæ in rebus observari possunt; ubi tamen *memineris*, in duabus ultimis phrasibus non de eo sermonem esse tantum, quod nos non possumus, sed quod nec ille posset, qui rerum naturas pervideret (i).

§. 78.

* Hic notes velim, fieri dupliciter posse, ut factum aliquod transcendat vires creatorum: vel in genere, ut vires hominum superat desperatos sola voce morbos curare, vel suscitare mortuos, ut vires aquæ superat sustentare solidas ferri massas & similia; vel sub hoc aut isto statu speciali, ubi factum aliquod non superat in genere vires creatorum, sed omnino sui exempla habet in ipsis naturalibus rerum eventis; superat autem vires naturæ, ut ex statu, qui *nunc* est, per Leges Naturæ enascatur status, qui consequitur; ut ex sudo cælo pluvia cadat, ut ruptura Terræ sine causâ terræ motus antecedenti & naturali, ob moralem quidem rationem contingat. Et quæ sunt similia.

i) Nimirum, id non est miraculum statim, cujus rationem philosophi hætenus affecti non sunt. Quis causam gravitatis tenet? An ideo est miraculum, gravem esse lapidem, & cadere non suffultum? Potius hanc ejus naturam esse constanti rerum observatione novimus; & innatare ferrum aquæ, ignem non lædere, corpus humanum in sublime latum secare aërem &c. ultra naturales rerum, & observatione cognitæ vires ascendere legitimo intelligimus argumento. Verum ista diffusius, ubi ex instituto. [Hic unum addidero. Dari posse casus, ubi per hanc definitionem nobis incumbat *το επεχειν*. Da-

§. 78. Hoc præmissis *manifestum est*, si perceptionis meæ, cum ego nunc dolorem ex muscæ manui insidentis punctione sentio, neque in animæ præcedenti statu, neque in corporis cum anima commercio, vera & realis causa est, sed à DEO illa unice excitatur ad alterius præsentiam, id *miraculum* fore; & si sæpius id contingat, miraculum fore *repetitum*; si semper accidat, *perpetuum*. *Neque id moror*, quod dici possit, esse aliquam in corpore illius effectus causam, occasionalem scilicet. *Occasio enim*, non vere influens, hoc est, occasio omnis, consistere potest cum miraculo; quis nescit, occasionem à miraculis non abfuisse? Et quis putet, nostra definitione admissa, id desinere esse miraculum, si ad quamcunque baculi exprorectionem aquæ scinderentur divina virtute? Quis non potius id constans, repetitum, imo perpetuum esse miraculum, admiserit?

§. 79. Ut tamen id clarius pateat, removendum est id, quod *Malebranchio* (k), *Balioque*
 F 5 (l) &

ri, ubi certo pronunciare liceat. Crediderim vero istum casum esse frequentiore in miraculis, quæ vocant, providentialibus, hunc in evidentialibus. Utor vocibus receptis, etsi non aptissimis]

k) *Malebranche* Entret. sur la Metaphys. XII. p. 490.
 “ Par miracles j’entens des effets, qui dependent des loix generales, qui ne nous sont point connues naturellement „. Igitur si legibus aliquid generalibus accidit, iisque naturaliter cognitis, miraculum non est, sensu Malebranchiano. Non disputo de voce, manet hoc tamen, quod effectus ille viribus naturalibus non præstetur. Atque id puto satis esse eo, ut Systema id displicere possit Philosophis.

(l) & ceteris fuit offendiculo. Existimatum est non paucis, id non amplius esse miraculum, quicquid fiat per leges naturales, saltim nobis cognitæ. Verum hic, si placet, *distingue leges* (m) *generales*, (sive nobis cognitæ sive incognitæ,) & *leges naturæ*. Quicquid fit *legibus naturæ*, hoc est illis, quæ ex natura rerum consequuntur, quæ per naturam rerum agunt, & quorum effectus ex natura rerum potest explicari: *id omne* est naturale & miraculo vacuum, eidemque contradistinctum. Sin *leges* fuerint *generales* quidem, etiam cognitæ nobis, sed non possint executioni mandari per naturam rerum intermediam, atque à DEO semel efficacem redditam: *omne id*, quod secundum hæc leges à divina virtute perficitur, miraculum est. Accipe exemplum Leibnitio (n) familiare: Si vel maxime DEUS legem corporibus ferret, ut se mutuo attraherent sine medio, ut libere moverentur in circulo, etsi nihil esset aliud, quod ipsa retraheret à motibus in tangente rectilineis; id per naturam rerum obtineri non posset; itaque, si fieret, miraculum foret, cum divina vis eum naturæ & virium centri-

l) Ita Bælius apud Leibn. Theodic. §. 354. "Hæc omnia citra miraculum peracta fuissent, de his enim omnibus *leges generales* exstitutæ fuisse ponuntur,, . In quo is longius à vero recedit, atque Malebranchius fecerat.

m) Distinctio est Leibnitii Journ. des Sçav. 1709. T. II. Suppl. Juin. p. 602.

n) v. Theod. §. 207. 355. Epistol. III. ad Clarck. §. 17. Journ. des Sçav. l. c. & passim.

centripetarum, quas vocant, defectum una, sola atque immediate supplere necessum haberet. Motus enim ille, cum sit minime simplex, ab uno in corpus facto impetu, quo rectilineam directionem sequeretur, derivari non potest: Sed nova in omnibus punctis actione & versus centrum pressione opus habet.

§. 80. Vides igitur, quicquid sit de legibus generalibus, quicquid de voce miraculi, quam facile tibi liberam relinquo, atque ex hoc discursu, si velis, elimino, *saltim hoc consequi*: Effectus in natura rerum ordinarios nullam in natura causam agnoscere: Naturam non esse Systema, in quo posteriores rerum status aliqua rerum ipsarum convenientia consequantur ex prioribus, aut ingenitum ad eos respectum habeant: Sed esse aggregatum entium, quorum mutationes Auctor eorundem plane liberrimo & simplici arbitrio alicui placito generali sic alligaverit, ut ipse omnia solus atque unicus facere velit isti regulæ conformiter. Quale id foret, si quis liberrimo decreto ordinem sibi penitus arbitrarium præstitueret, eundemque deinceps ita ipse exequeretur; ubi rerum quidem successio & successionum similitudo obtineri posset, quoniam vero nulla rerum inter se connexio esset, sed mera occasionalitas indifferenter determinata, in ea quidem coordinatione nemo Auctoris sapientiam (o) quæfiverit. Verum illud *eo saltim dictum*

---

o) Sapientia nimirum supponit rerum ad se invicem habitudines, mediorum atque finium connexiones:

Etum est, si omnino arbitrarias eas leges feceris: Sin convenientiam aliquam eorum adeoque non omnimodam indifferentiam, admiseris, cessabit id, quod hic est difficillimum, Non evitabis tamen *hoc inconveniens*, quod DEUM animæ atque corpori perpetuum quasi interpretem alliges, qui & pro corpore ad animam loquatur, & animæ voluntatem corpori insinuet, hoc est, quod effectuum naturalium supernaturalem tantum causam alleges.

§. 81. Quod si autem eo Te recipies, ut in illo ipso velis naturam rerum collocare, aut *naturales vocare* eos effectus, qui sequantur legem à DEO latam, sive jussum illud divinum, cujus efficacia nunc omnia peraguntur: Tum distingui velim cum Leibnitio (p). Scilicet divinum illud beneplacitum, cujus virtute nunc in tuo Systemate animantur corpora & afficiuntur animæ, vel *extrinsecam* rebus *denominationem* tribuit, nullam veram & in illis perdurantem vim vel efficaciam iisdem imprimit: *Vel*

Constantiam igitur in executione observes & dilaudes profecto; in coordinatione sapientiam difficulter ostenderis. Neque sufficit mihi viarum simplicitas, & effectuum admirabilis varietas, si nullus præ altero effectus naturalem cum hoc vel alio obtinendi modo cohæsiorem habet. Cedam tamen lubentissime ea objectione, si luculenta sapientiæ specimina in ista suppositione demonstraveris.

p) Disjunctio est Leibnitii in Act Erud. 1698. m. Sept. pag. 430. cui conf. responsa Sturmii in iisdem Actis 1699. m. Majo p. 216.

Vel expressum aliquod sui vestigium in rebus relinquit, inditam aliquam efficaciam, vim vel formam, à qua deinceps pendent & producuntur effectus legem istam secuti. *Si prius*: In eo naturam collocare non licet, quæ rebus est intrinseca; neque effectus ratione naturali ab ea consequuntur, sed unice atque immediate pendent à divina, & repetitis *actionibus* (q) operosa virtute, nihil conferentibus rebus naturalibus, adeoque manent miracula; actionis autem divinæ, sive jussi illius nullus est in corporibus effectus verus, realis, perdurans, nullum apotelesma. *Si posterius*: Concedis in rebus principium, à quo pendent earundem mutationes, saltim in corporibus principum motus, & in spiritibus perceptionum. *Non enim puto, hic sufficere, si dicas, id vestigium esse pure passivum, uti vide-*

q) Dico, actionibus, non, decretis. Ut enim hoc facile concedam, imo urgeam, non posse decreta DEI effectum vacua esse, & sufficere effectibus perennantibus Decretum ejus unicum, perpetuo efficax: Nego tamen, id Decretum posse veros extra DEUM effectus præstare in rebus naturalibus, nisi vel initio perdurantem in illis potentiam producat, vel actionibus continuo repetitis efficaciam suam obtineat. Non igitur imputo *Cartesianis*, quod repetita DEO Decreta tribuant, sed repetitas semel lati ejus decreti generalis executiones effectivas: Neque igitur divinæ voluntatis sive constantia sive efficacia salvam ab hac objectionem thesin præstant. Si dubites: Responde ad *dilemma*, & vel alteram ejus partem assume, vel ostende tertiam, à prioribus distinctam: Loquere autem, si placet, perspicue, & determinate.

videtur voluisse *Sturmius*, Vir Doctissimus, qui habilitatem interpretatur ad ultiores multivarias & specificas impressiones recipiendas: Præterquam enim, quod passivum ejusmodi vestigium sive habilitas, producendis actu motibus non sufficiat, existimo etiam id sequi ex corporum, quatenus compositorum, essentia, non vero esse effectum divinæ voluntatis beneplacito compositis rebus superinductum; quod tamen dici potest de principio activo in corporibus, utpote quod ex compositionis ratione, modove, atque adeo ex compositi essentia derivari non potest.

§. 82. Et fateor profecto, nisi concesseris divino illo & primævo jussu efficaciam rebus & principium activum inditum, *me non intelligere, quid sit id, quod DEUS eo decreto effecerit?* Neque omnino capere possum, quomodo sine ea in perpetuum efficax sit istud decretum, etsi nulla nova volitio aut novus conatus accedat, quo DEUS nunc istos motus producat? Si stuporem hunc putes, explica, si potes, ista *Sturmi* (r), sed distincte. “Uti causam motus, inquit, de novo producendi aliam, quam DEUM ipsum agnoscere non possumus: Ita necessum haud erit in quibuslibet communicationibus aut determinationibus motuum & actionibus peculiaribus, DEUM ipsum, tanquam immediate motum quemvis in individuo de
novo

---

r) v. Diff. de Natura sibi incassum vindicata c. 3. n. §. 3. 6. p. 717. & loca ibi allegata ex Physica concil. & Hypothes. præcipue §. 6. 7. p. 723. 724.

novo (nunc demum & sine omni medio corporeo)
 producentem allegare &c. ,, sed videor mihi tutus
 esse, si me *Leibnitii* exemplo tuear, qui & ipse hic
 suam ignorantiam non semel (s) confessus est.
 Manet itaque ex dictis, nisi divino jussu effectum
 perdurantem, activumque aliquod principium in
 rebus productum concedas: effectuum & mutatio-
 num omnium nullum esse principium internum,
 naturale nullum. Quid ergo! Supernaturale &
 miraculosum. Atqui id vitium est in *Physicis*, si
 effectibus naturæ *specificis*, (iisdemque singulis) cau-
 sa quærat extra naturam.

§. 83. R. P. *Tourneminius* (t) *Cartesianam* in
 hoc negotio *responsionem piam* putat, sed, an *phi-*
losophicam esse concedas, ambigit. De priori ni-
 hil dicam: Saltim de celeberrimo *Sturmio* satis pa-
 tet, eum optima mente & voluntate istam defen-
 dere, ut passim obtestationes docent. *Philosophi-*
cam hætenus non concedo, quatenus id philoso-
 phicum dicitur, cum naturalia explicantur ex natu-
 ra. Consentio itaque hac parte cum Doct. quem
 dixi, Viro Jesuita. Sed in eo non possum adsti-
 pulari, quando idem (u) contendit: Id *Cartesio*
 & di-

s) v. Journ. des Sçav. 1709. T. II. Suppl. Juin. pag.
 600. Et pour dire la vérité, je ne comprends rien
 dans le sentiment contraire, Conf. Act. Erud. mens.
 Sept. An. 1698. p. 432. §. 9.

t) Mem. de Trev. 1703. p. 866. La reponse est fort
 devote: Je ne say, si vous la trovés allés philoso-
 phique.

u) v. L. c. p. 1858. ubi, Si le defenseur des Cartesi-

& discipulis ingratum fore, si legitime causam suam egisset eorum defensor Anonymus, à divina voluntate derivans id commercium, quod hæctenus inter animam corpus ex eorum mente obtinere diximus: *Ita enim opera eorum inutilia fieri putat, & physicam converti in meditationes de voluntate divina.* Verum ista *nec quicquam sequi* video. Fac, omnia fieri secundum Systema occasionale, omnia DEO unice operoso, creaturis nude patientibus: *Non tamen eapropter Physicam abolere* diceris: quamdiu eam divinam operationem concesseris *sequi leges*, arbitrarie quidem à DEO stabilitas, & secundum quas ipse solus operatur, etiam repetitis, si tibi placeat, molitionibus, sed *generales* tamen, quæ ex naturæ observatione atque experimentis possint erui, sic ut intelligas, quænam sint ea, quæ DEUS mutuò velit & faciat se invicem consequi? *Neque minus* laudabile erit, inquirere, quas DEUS suæ in naturam actioni leges fecerit, quam investigare, quibus legibus prodeant naturæ phænomena ex primæva rebus à DEO impressa vi & efficacia. *Meditationes de voluntate divina, si volitionum causas* investigare velis, sunt metaphysicæ quidem, ex divinæ sapientiæ consideratione eruendæ: Sed *physicæ* sunt, quatenus ex rerum naturalium (x) ordine

ens avoit bien prouvé, ce qu'il pretend, il auroit rendu aux Cartesiens & à Monsieur des Cartes un fort mauvais office. Tous leurs ouvrages deviendroient inutiles: La Physique seroit reduite à des meditations sur la volonté de Dieu.

x) Quomodo id fieri possit & debeat vid. Wolfii *Metaphys.* §. 1007. & seqq.

ordine eruitur, quid velit, aut *quibus legibus* machinam suam subjecerit divini Artificis consilium.

§. 84. Uti vero hic nimis largam ex Cartesianismo consequentiam intra suos limites constrinximus: Ita probare institutum non possumus, si *communes loquendi formulæ* in Cartesianos vertantur, quasi res penderent ex formulis, iisque popularibus, quibus phænomena solent exprimi; non contrà formulæ sequi deberent rerum veritatem, qualis ratiocinando detegitur. Itaque id nihil officere puto Cartesianis (y), quod solem lucere, globum ferre, animam movere, hominem loqui, scribere &c. dicimus. Quodsi enim ea vera esset sententia, quam Viri Doctissimi defendunt; quid in eo foret incommodi, si consequeretur, vulgi voces ex philosophorum placitis (z) emendandas esse?

G

§. 85.

y) Malo id *jocum* interpretari, quam argumentum, quando *Tourneminius* p. 867. ait: Vous êtes instruit sur ce que pensent les Cartesiens, de ce, qu'ils appellent les causes occasionelles. Vous vous souvenés, que ce n'est pas le boulet, qui abbat une muraille, mais Dieu, qui l' abbat à l' occasion du boulet.

z) Ita neminem opinor contradicturum *Dodardo*, qui sonum, aëre per contractam plus minus glottidem erumpente genitum, fieri gratum asserit, cum in cavitate oris & *navium* resonare illum contingit; eo forte argumento motum, quod ingrati vocem *per naves* editam vulgus pronuntiet. Loquatur enim vero vulgus, ut consuevit! Philosophi sentiant, ut debent; secuturi naturam rei, & fultam experientia

§. 85. *Esse autem & alia*, quæ urgeantur ad-
versus hoc, quod præ manibus est, Systema, facile
videas apud *Cel. Wolfium* (a). Verum illa suppo-
nunt, præmissam esse de Mundo tractationem: Ita-
que ab illis in præsentia rerum abstinendum esse re-
mur, ne in immensum excrescat oratio. Quem-
admodum & ab illis temperamus nobis, quæ,
quantumvis lenita, *durius sonant*. Cujusmodi est
illud *Leibnitii* (b), posse sententiam *Cartesianam*,
sed *nimum extensam*, etiam non cogitantes ad *Spino-
sissimum* deducere: Quo tamen ipse noluit optimis
viris istam maculam inurere, quemadmodum &
alibi, cum id de sententia quadam alia *Cartesii* (c)
evicerat, *ipsum* tamen, atque ejus bonam mentem
difer-

---

rationem! sunt *plura* hujusmodi exempla in sermo-
ne hominum quotidiano: Sufficiat vero id unum,
quia vehementer obvium. *Histoire de l' Acad. des
Scientes* 1700. pag. 26. & *Memoires* p. 224. *Hist.*
1706. p. 24. & *Memoires* p. 172.

a) In *Instit. Metaphys.* §. 764.

b) v. *Journ. des Sçav.* l. c. 1709. pag. 600. Si le
sentiment contraire étoit *outré*, il pourroit nous men-
ner sans y penser à une doctrine dangereuse. Celui
qui soutient, que Dieu est le seul acteur, pourra ai-
sément se laisser aller jusqu'à dire avec un Auteur
moderne fort décrié, que Dieu est l' unique substan-
ce, & que les creatures ne sont que de modifications
passageres, car jusqu'ici rien n'a mieux marqué la
substance que la puissance d' agir. *Saltem Leibni-
tius eum Canonem, quod actiones sint suppositorum,*
de omni substantia singulari reciprocum esse existimat
in *Act. Erud.* 1694, 1695. & 1698.

c) Locus est in *Journ. des Sçav.* 1697. 17. Juin pag.

disertis verbis defendit. * Verum ista huc usque de secundo Systemate, quod vocavimus Assistentiæ. Sequitur.

SECTIO QUINTA,

DE

Systemate Harmoniæ Prestabilitæ.

§. 86.

Primum generale argumentum esto. *Vidimus*, harmoniam esse inter animam & corpus, atque mutationes utriusque. *Vidimus*, præsuppositâ utriusque existentia contingenti, tres solum diversos esse modos, quibus eam explicare liceat. *Vidimus*, non admitti posse primum, quod scilicet

G 2

cet

---

441. & prolixè 20. Aoust p. 624. 625. Geminus verò prioribus est §. 15. in Act. Erud. 1698. In Sept. p. 438. Ubi & eadem consequentia de Spinozismo ex occasionalitate non limitata occurrit, & Clar. quoque *Sturmi* innocentia simul asseritur.

* Exemplum est, quod pauci sequuntur: Sed laudabile omnino. Si eadem justitia actum esset in causa Leibnitii, potuisset Eruditus orbis carere Apologia haud una: Et eruditi agere, quod scientiis augendis infervisset. Meminerint vel tandem Librifices doctorum: "Non quis dicat, & quid dicatur spectandum. Et: Quod Tibi non vis fieri, alteri non feceris,,. Postulat illud sapientia, hoc justitia.

cet altera pars hominis agat in alteram. *Vidimus*, non concedi posse secundum, quod DEUS harmoniam illam suis semper operationibus efficiat. Itaque *consequitur*, obtinere tertium, quo substantia utraque ita sibi habet res suas, ut suarum mutationum principium & rationes effectivas in se ipsa contineat, ut perceptiones animæ tales & eo tempore ex proprio animæ fundo evolvantur, quales & quo tempore conveniunt motibus corpori humano impressis; utque motus corporis tales & eo tempore ex statu corporis antecedaneo motuumque legibus oriantur, quales & quo tempore conveniunt appetitibus sive volitionibus ab animâ libere elicitis.]

§. 87. Intelligitur, quæ hucusque diximus, *non preliminaris tantum* nostro Systemati, neque omnino aliena fuisse, aut vagæ compilationis affectatione prodiisse: Sed potius *primum* nostræ sententiæ *argumentum* esse, idemque in nostra complicatione satis firmum, Dico *in nostra complicatione*, qua & existentiam utriusque substantiæ involvimus, & contingentiam utriusque, atque adeo & omnis diversæ explicationis aut refutationem aut exclusionem: Ex hisce enim omnibus simul sumptis *ipsa* ejus *actualitas*, adeoque & possibilitas à posteriori concluditur, adeo, ut nisi hoc Systema sit, nullum sit aut esse possit (d): Unde consequetur

d) Vides hic nobis etiam adhuc causam esse, quare doctissimo, elegantissimoque scriptori, Fontenellio ad stipulemur, cujus in Historia Academiæ Scientiarum

retur in datis errorem esse; nullo itaque explicatio-
nis modo salvandum.

§. 88. Moneo autem ista in hunc finem, ut,
si videas, magnum Virum, *Clar. Wolfium* (e),
ipsumque aliquando *Leibnitium in possibilitate Systematis* eruenda aut asserenda occupari, ejus rei necessitatem ad præsentem §. 86. trahere nolis, neque Leibnitianas mihi voces obvertere, quando ille & hoc desiderat alicubi (f) in Cartesianis, quod nonnunquam neglexerint possibilitatem suæ definitionis, ita hic ego Systematis ostendere. Illud enim eo pertinet, si quid ex rei natura vel definitione à priori debeat concludi: Adeoque hætenus à me potuit omitti, inferius solícite observandum §. 105. & seqq.

§. 89. Cætera, cur initio maluerim *hanc viam sequi*, si causam quæsieris, hanc habet inter alias, quod & magis naturalem esse crediderim per §. 23.

G 3

&

1716. pag. 143. hæc verba legimus: Si tous les deux (Systemes, l' un de Mr. des Cartes, & l' autre de Mr. Leibniz) succomboient aux objections, il faudroit, ce qui seroit bien penible pour les philosophes, qu'ils renonçassent à se tourmenter davantage sur l' Union de l' Ame & du Corps. M. Descartes & M. Leibniz les justifieroient de n'en plus chercher le secret.,,

e) v. Ejus *Metaphys.* §. 767. & Leibnitii responsiones Bælio & Lamio factas, & passim.

f) v. *Schediasma de cogitatione, veritate & ideis* in *Act. Erud.* 1684. m. Nov. & *conf. Reflex.* sur l' *Essai de l' entendement* de Mr. Looke Tom. II. du *Recueil des diverses Pieces de Leibniz* p. 146.

& quod viderim, Leibnitium (g) hanc calcaffi in inveniendò suo Systemate. Existimo enim quod interfit rei literariæ, attendere ad modos atque ordinem, quo magni Viri ad sua pervenerint eosdemque vel in inveniendò, vel & in proponendò imitari. Verum ista transeamus, ne videamur filium orationis perdidisse, atque ad logicas observationes deflectere.

§. 90. Specialius & magis pro Systemate, si res expediri debeat, sciendum est ex Leibnitianæ &

g) v. Journ. des Scav. 1695. 27. Juin. 4. Juil. quod locus est, ubi *primum* Leibnitius in publicum hoc Systema edidit, postquam *ultra decem annos* jam præferat. v. pag. 639. Ibi autem 456. refutato prius Systemate Cartesiano, inquit: Etant donc obligé d'accorder, qu'il n'est pas possible, que l'ame ou quelque autre véritable substance puisse recevoir quelque chose par dehors, si ce n'est pas la toute-puissance divine, je fus conduit insensiblement à un sentiment qui me surprit, mais qui paroît inévitable, & qui en effet a des avantages très grands & des beautés très considérables. C'est, qu'il faut donc dire &c.

* Velim Lectores meminerint, scripta hæc esse eo tempore, quo primum prodierant libelli, Leibnitianæ scilicet Philosophiæ Principia, & Metaphysica Wolfiana. Erant etiam inter præcipuos Eruditorum, qui specialem horum Principiorum designationem à me petierant. Sine utraque hac ratione, noluissem adeo longe, & ab ipsis repetere principiis, quæ hic dicenda erant. Hodie id minus forte necessarium foret postquam undique resonant in Auditoriis hæc controversiæ. Relinquam vero, ut ante scripsi; quoniam prima vice sic excusæ sunt: Neque libellum hic de novum, sed emendatum solum.

&, quæ huic consentit, Wolfianæ philosophiæ placitis (h): *Substantias omnes esse vel simplices vel compositas* (i); illas ob simplicitatem suam *uni-*

G 4

tates

h) *Breviter* ista quidem, hoc loco: Neque enim id ago, ut rigidis omnia Demonstrationibus fulciantur, sed ut ordinem rerum & coagmentationes thesium intelligas. Cetera, si tempus ferat & occasio, & circumstantiarum, quibus cingimur, externarum ratio suadeat; dabimus id amicorum monitis & utilitati, saltem commoditati, discentium, (inglorius enim ille labor est, & præsentis similis,) ut siue *Commentarium*, siue *Divinationes in principia Philosophiæ Leibnitiana*, qualia in Act. Erud. edita conspiciamus, Suppl. Tom. VII. Sect. XI. p. 500. seqq. publicæ Eruditorum censuræ aliquando exponamus. Interim, si placet, adi Metaphysicas Cel. Wolfii Institutiones, adhibita in subsidium Præfatione illius ad Germanicam Commerçii Leibnitio-Clarckiani translationem, Lipsiæ 1720. editam ab Interprete Henrico Köhlero. [Fuit animus, cum ista ederentur, conjicere in chartam, quæ eodem tempore Auditoribus privatis exponebantur, secutus filum *Monadologiæ*, quam hic allego, Leibnitianæ. Mutavi id consilium succedenti tempore, & dilucidationes de DEO, Anima, & Mundo philosophicas, quas itidem Auditoribus meis exposueram, typis imprimendas curavi. Eas velim, ut hujus promissi loco Lectores nostri accipiant, & consulant.]

i) Memini eorum, quæ de compositis admonuit Leibnitius, tum passim in Actis, tum & in Collectione sæpius citata, T. II. p. 7. 133. 189. 227. Journ. des Sçav. 1695. p. 461. Non postulat autem hic locus eam subtilitatem; neque ab ista appellatione, qua utimur, Leibnitius abhorret. v. Supplem. Actor. T. VII. pag. 502. n. 17.

tates dici aut *Monades*. Earum *existentiam* neminem negare, nisi qui numerum & multitudinem sine unitatibus possit concipere. Esse autem illas *non perfecte similes*: Si enim id foret, nullam hinc in compositis varietatem oriri posse, saltem ubi omnia plena credideris: Differre autem non figura, mole &c. quibus careant simplicia (k); differre non *statu* externo, quorsum figura &c. pertineret: igitur *interno*, qualis in simplicibus attendi possit. *Statum* illum *internum* posse variari ob naturam finitudinis; finita enim dicuntur, quæ non omnia simul habent, quæ habere possunt, eoque successive illa possunt obtinere. In mutatione successiva omni contineri varietatem & multitudinem; manere enim aliquid, ubi mutatio contingat, & variari aliquid. Multitudinem igitur esse in simplici, non realem sane & partium proprie dictarum: Representatam igitur, & graduum (l), *Representationem* illam multitudinis tanquam extra Monadem existentis, factam in simplici, *generali* quidem vocabulo vocari

k) Carent enim partibus, ex definitione simplicium: Carent igitur extensione, quæ partes extra partes postulat: Carent adeo etiam terminis extensionis, i. e. figura. Ut enim finita sint, eoque limitata in essentia, affectionibus, virtute, effectibus suis: Non sunt eapropter extensa, eoque nec figurata. Quis figuram spiritibus determinat, etsi finitis?

l) Quid à proprie dictis partibus, totum componentibus, differant gradus: Id exemplis vulgo cognitum est. Major est attentionis gradus, qui duobus, aut pluribus objectis considerandis sufficit, quam ille, qui vix uni eorum sufficiat. Neque tamen attentioni par-

vocari *perceptionem* (m) posse. Perceptionem esse diversi *gradus specifici* (n): In *simplicibus Monadibus* esse debilem, sine sensu, sine conscientia, & obscuram, qualis est v. g. soni debilioris perceptio in homine dormiente, non somniantem, neque per sonum evigilantem, qualis est luminis manui meæ allabentis, cujus aliquam impressionem, sed valde perquam infirmam esse, nemo hodie dubitat, * et si neque sensu perceptam, neque conscientia. In

G 5

Mona-

res proprie sic dictas communiter adscribimus, et si gradus quoque ad illarum analogiam consideremus utiliter.

m) Suspendit de perceptione sententiam Eruditissimus Chr. Wolfius in Institutionibus Metaphysicis: Neque minus tamen è suis quoque principiis intulit, statum simplicium internum respicere Universum, & pro vario ad Universitatem habitu differre. In secunda etiam Editione possibilitatem Monadum Leibnitiano sensu perceptivarum adjunxit. v. §. 595 - 599.

n) Ne mireris vocem: Quod gradus aliquando sufficientiant differentiis specificis, non est novum in Metaphysicis. Dabo cum exemplis testimonia, si necesse fuerit. Interim nemo nescit, bonum & malum differre specie, & sæpissime à solis gradibus pendere differentiam. Specificos vero gradus hic illos voco, cum novus cogitandi modus accedit priori, obscuro clarus, confuso distinctus: Et aliam illam substantiæ speciem puto, quæ tantum obscure percipit; aliam, quæ nonnulla clare; aliam, quæ confuse tantum; &, quæ distincte nonnulla, aliam; aliam, quæ distincte omnia.

* Impetum enim in corpora faciunt allabentes radii; ut v. g. elaterem tendant collecti per causticam Lentem; testibus Virorum Doctissimorum experimentis.

Monadibus corpori organico junctis atque in eo predominantibus, h. e. Animabus, perceptiones esse prioribus fortiores & aliquando claras, quales sunt perceptiones sensuum, ut Luminis perceptio, cum oculo incidit, atque in subtilioribus nervi optici fibris, illi rei convenienter dispositis, extantiorum suo nisu impressionem facit: Plurimas tamen & obscuras esse. In Spiritibus denique finitis, tertia Monadum classe, qualis est anima humana, perceptiones dari & obscuras plurimas, & claras multas, sed confusas, & distinctas etiam: Inde esse & conscientiam sui & intellectum, & quæ inde consequantur (o).

§. 91.

o) Existimassem, fatis illa perspicue dici, ut intelligeretur, an Monades Leibnitianæ sint spiritus, an corpora? Quia tamen id sæpenumero ex me quæsitum est: Disertam quæstioni responsionem applicabo. Corpora sunt aggregata simplicium: Ergo Monades non sunt corpora. Sed neque omnes sunt Spiritus; quam vocem tertiæ demum classi propriam servamus. Nimirum hallucinamur in distinctione *substantiarum*: Quando illas *immediate* in corpora & spiritus dispescere consuevimus. Sunt omnes sane substantiæ aut materiales aut immateriales. Ita Monades necessario erunt aut materiales, aut immateriales: Tertium enim nullum datur. Verum id vitium est, si pro substantiis immaterialibus, hoc est, iis quæ non sunt materia, aut corpus, tanquam perfecte æquipollentes spiritus velis substituere. Vide, quæ in eum errorem, & circa hoc ipsum exemplum, dixit Philosophus Celeberrimus, J. P. de Crousaz Logique P. I. S. II, c. IV. §. v. Tom. II. pag. 639. 640.

§. 91. Ejusmodi Monades nec *incipere* poſſe, niſi per *creationem*; nec *interire*, niſi per *annihilationem*: Ceteros enim ortus & interitus modos ſucceſſivos requirere partes in ſubjecto: Simplici igitur momentaneum competere; hujusmodi eſſe illos, quos diximus. *Nihil quoque rerum creatarum & externarum poſſe agere in interiora Monadum*, quia nihil hic tranſponi poſſit, nullus concipi motus internus, ut in compositis; neque quicquam in hæc ſimplicia poſſit ingredi, nihil egredi (p). *Mutari* tamen ipſo quoque factò Monades, uti creata omnia. Mutari ergo oportere non ipſam eſſentiam, aut id quod perdurans eſt in ſubſtantia, ſed *limitationes* ejus, gradum intellige illius perceptionis, quam diximus: Mutari autem à *principio interno*. Principium mutationis hujusmodi omnis generale *vim* vocari poſſe, & per conatum explicari, qui quaſi *medius* ſit inter nudam potentiam, quæ adhuc ſui excitationem requirat ad actionem, & ipſam actionem, & cujus hæc natura ſit, ut nitatur exſerere actionem, atque adeo exſerat, cum impedimenta tolluntur, cujusmodi ſit gravitas in lapide ſuſpenſo, elaterium in elatere tenſo &c. *Actionem* illius principii in monadibus interni, qua fiat mutatio ſive tranſitus ab una perceptione ad alteram, dici *Appetitum*, generali iterum vocabulo.

§. 92.

p) Non *Subſtantiam* primo, ne vel duas in ſimplici ſubſtantias nanciſcare, vel nihil retineas: Sed neque *accidens*, quod tranſitum illis, è ſubjecto in ſubjectum migraturis, Philoſophi negent communiter.

§. 92. Ex ista igitur vi & actione pendere *mutationes* in substantia simplici *naturaliter omnes*. Cur autem nunc hoc præcise, nunc alio modo composita sive Univerſum à Monadibus repræſentetur, sive cur ita nunc *determinentur* illius *perceptiones*, id oriri ex determinationibus ſtatus antecedanei, pro Legibus naturæ rerum convenientibus. *Primam* vero perceptionem sive repræſentationem *quoad existentiam* ſuam pendere à divina voluntate & potentia, quæ res poſſibiles in actum deduxerit: *Determinationem* ejus hanc vel iſtam, *in mundi poſſibilis idea* jam tum obviam, naſci ex eo reſpectu, quem res illa habeat ad ceteras omnes in univerſo coexiſtentes, aut ſucceſſione connexas, hoc eſt, ex ſpatio & tempore, quæ occupet in univerſo, idealiter in poſſibili, realiter in exiſtente. Ita *determinationem* ejus Monadis, quam dicimus *animam humanam*, pendere à *ſitu corporis* cujuſdam organi in univerſo, ut videlicet anima univerſum repræſentet eo præcise & tantum modo, qui reſpondeat poſitioni corporis noſtri in mundo. *Conſecutiones* autem ipſas diverſorum ſucceſſive *ſtatuum ſequi Leges Ethico-Logicas*, ex conſideratione cauſarum finalium atque appetituum eruendas; qualis v. g. illa eſt reſpectu *ſpiritus*, quod voluntas non appetat niſi bonum, & ceteris paribus majus bonum minori præferat.

§. 93. Ita ſingulas *monades eſſe ſpecula univerſi* (q), in quibus diverſæ & mutuo ſibi ſuccedentes, diver-

---

q) Figurata nimirum locutione, cujuſ nequaquam ille

diversorum & mutuo sibi in universo succedentium rerum & motuum, repræsentationes ex suis antecedentibus consequantur, secundum leges appetituum, uti in compositis id accidat ex regulis motuum. *Quapropter fiat*, ut, si quis omnem alicujus monadis perceptionem distincte pernosset (r), ille universos mundi præsentem & præteritum & futu-

fensus est, icones objectorum illabi in interiora Monadum, atque ibi demum repræsentari tanquam à speculis; cum ex adverso principium repræsentationis sit unicuique substantiæ internum. Differunt nimirum à speculo Monades, quod ibi repræsentatio fit in extenso, hic in simplici; quod ibi pendeat ab actione externorum, hic ab interno fiat principio; & quæ sunt plura ejus generis. Cui bono ista? Ne appellatione abutaris figurata. Cetera enim vulgaris de influxu sententia Animam Tuam *proprie* speculum constituit, cui externa rerum objecta icones suas aut vestigia, vel species imprimant. [Notari illud folicite velim. Fuerunt enim, qui nescio quid ridiculi voluerunt Leibnitianæ sententiæ affricare, ex appellatione speculi ad animum translata. Sciant vero illi, in hypothefi de influxu animam esse speculum, quod ab extra patitur, patitur inquam, non agit in sensationibus suis. Rideant igitur specularum philosophiam, per me licet, rideant, quibus pulmo prurit: Sed sciant, nihil istam scenam ad nos pertinere; pertinere ad ipsos Comœdiæ Actores.]

r) Intelligis hinc, quomodo *DEUS* videat omnia in omnibus, & quam infinite variis modis eundem mundum cognoscat. Cognoscit enim totum in quacunque Monade, totum quidem & ratione spatii & durationis. Præfens enim status sequitur ex antecedente, & ex præfenti consequens: Ergo ut nos concludendo unum ex altero possumus inferre, ita is

futurum quoque, status in ea posset internoscere, *quatenus* aliquem ad hanc monadem respectum habent.

§. 94. Quoniam vero *speciatim anima nostræ* hæc natura sit §. 92. ut res omnes sive Universum * repræsentet pro statu & situ nostri corporis organici in universo: inde fieri, ut *aliqua obscure* saltem, alia *clare* quidem, sed confuse tamen, alia *distincte*, sed inadæquate, percipiat, prout illa plus minusve connexionis habeant ad nostri corporis organa & situm. Sic *infinitam esse multitudinem appetituum* atque *perceptionum obscurarum*, quarum tamen non magis conscii sumus, quam perceptionum in somno

---

intuendo potest unum in altero intelligere. Cognoscit autem hoc universum toties sub alia ratione, quot sunt hujusmodi Monades, sive naturæ elementa, mundi pro suo situ repræsentativa. De quo plura in *Metaphys. Wolfian. c. ult. §. 972. -- 974.* Adde inferius notam §. 109. ex *Theodic. Leibnitii §. 360.* [Atque dum hic intelligis, quid ego mihi velim, cum dico, DEUS *videt* omnia in omnibus: quære etiam ex aliis, quid isti sibi velint, cum dicunt: DEUM *esse* omnia in omnibus? An hoc solum volunt: DEUM in se possidere realitates omnes? An istud: Omnes rerum realitates esse à DEO? An aliquid aliud, & amplius, & fortassis *ὑπερλον.*]

* Obiter admoneo, si cui id fastuosius videatur, dici *res omnes*; fecerit operæ pretium, ut de limitationibus cogitet, intra quos coercere istam repræsentationem velit. Atque ubi satisfecerit sibi, officiose rogatum velim, ut publice mentem, & distincte exponat, & determinate: quo possimus & ego & alii proficere ex ipsius laboribus. Si nec sibi satisfaciat; domi habitet.]

nno insensibilium: *Illas* tamen omnes non minus concurrere ad determinationem perceptionum consequentium, quam res in universo illis respondentes concurrant ad motus in illo consequentes.

§. 95. Intelligi & pendere hinc *idearum* inter se consecutionem atque *evolutionem*, quia representationem aliis plurimis commixtam, atque adeo obscuram, cum vel clara fit vel etiam distincta, quasi evolutam dicere liceat. Sic *in corpore* quidem luminis vel soni impressiones in faciem meam pluribus aliis aëris commotionibus & impulsionibus commixtam non distingui posse ab iisdem, nisi vel oculi vel auris, tanquam organi magis minusve huic vel illi motui recipiendo accommodati, ope fortius hæc, quam alia, impressio in istam corporis partem, agat, adeoque ab ea possit discerni. Eiusdemque generis esse *in anima* perceptiones istarum impressionum, quæ discerni non possint, dum adhuc pluribus aliis permixtæ sint; in fortiores fiant, ut dignosci præ aliis atque ab his secerni possint, inde sensum generari, & ideas clariores, aliquando & distinctas.

§. 96. *Ista* vero ratione *mutationes in anima* omnes sui principium habere in anima, è cujus fundo, summa prorsus spontaneitate, nulla alia re creata quicquam effective conferente, istæ omnes scaturiant, convenienter tamen legibus Metaphysicis generalibus; atque, ut ante diximus, appetituum Ethico Logicis. Unde conficitur id, quod

Leibni-

Leibnitius figurata locutione non male edisseruit: Præfens gravidum est futuro. (s).

§. 97. Eadem & similia de corporibus dici auides: Composita nimirum esse aggregata ex simplicibus, tanquam elementis naturæ, non similaribus tamen aut uniformibus, sed inter se differentibus; Id nisi foret, nullam in composito differentiam obtineri posse, saltim in hypothese, quæ vacuum neget; utcunque enim partes moveantur vel transponantur, succedere similia; substitutis autem æquivalentibus non obtineri diversitatem. *Iisdem substantiis, quia res creatæ sint, mutationes competere:*

s) Nimirum hoc est, quod communiter supponimus, etiam non attendentes, cum rationem reddere de præfenti rerum conditione jubemur; quis enim nescit, ex antecedaneo illam statu peti communiter. Et possumus id sane, quotiescunque rerum aut appetituum in præfentem statum influentium curiosi fuimus, aut esse potuimus; potuimus vero, quoties ideæ satis claræ aut distinctæ sunt, ut earum conscii esse possimus & meminisse. Sin obscuræ fuerint, rationem in antecedaneo quærimus sane, neque invenimus tamen specificam; etsi, dari illam, negari ex ea causa non possit. Illud solum hoc loco, si placet, attende: *Nihil adversus libertatem moliri eam regulam. Pariunt gravidæ naturaliter: Necessario non item. Sequitur adeo præfens ex antecedaneo status naturaliter: Necessario non sequitur ex ista comparatione.* [Tum vero, sic ubi naturalis consecutio opponitur libera: scias, nos de sensationibus loqui hac vice, in quas non homini majus imperium est, quam est foeminis in partum.] Verum ista prolixius, cum ex instituto. Conf. dicenda inferius, inter objectiones Lamianas, §. 173. - 187.

ere; Mutationem compositorum, quâ talium, fieri motu; scilicet partium vel additione, vel detractio-
ne, vel transpositione. Itaque requiri *principium motus*, sive vim motricem.

§. 98. *Vim illam motricem non consequi ex eo, quod Geometricum sit in materia, non ex illius extensione vel impenetrabilitate, vel modo compositionis partium: Ex quibus passiva materiæ attributa pendeant, mensurabilitas, divisibilitas, mobilitas &c. Itaque altius hic Principium requiri, & metaphysicum, vim à DEO corporibus inditam, quam Naturam dicas: In corpore enim tria considerari posse, id quod aggregetur, materiam sive multitudinem, modum aggregationis sive essentiam compositi ut talis, & principium mutationum, sive Naturam, quatenus ab ea corporum motus pendeant.*

§. 99. *Eam vim originalem, sive primitivam, esse in singulis corporibus varie determinatam: Determinationem illam pendere à situ reliquorum in universo corporum, quorum respectu DEUS vim primitivam in quolibet corpore limitaverit, ut habeant in sese vires derivativas, mirifice quidem inter se diversas, sed harmonicas. Illam vero vim derivativam exserere se producendo motus corporum non utcunque, sed pro legibus motus à DEO constitutis; libere quidem, quatenus eas non esse Geometricè necessarias, per Leibnitiana inventa (t) constet, sed non tamen omnino arbitrariè & indif-*
H feren-

t) Paragrapho demum 98, indicata obiter, peculiaris,

ferenter, ut aliis visum fuerit, verum pro ratione sapientiae suae, quae convenientiam sectetur & ordinem, atque inter plura possibilia seligat optimum.

§. 100. *Eas leges observatione & experimentis detectas, ipso facto ostendere, quod corporum motus & mutationes cohaereant, quoniam secundum illas & explicari & praedici possint. Hujusmodi esse illas, quod causa & effectus equipollean, quod in universo eadem & virium motricium & actionis motricis quantitas & directionis totalis ratio persistat quod reactio sit equalis & contraria actioni &c.* Regulae autem corpora legibus suis Physico-Mechanicis ita ut alter ex altero motus secundum illas prodeat. Unde fiat, ut Machina sit hic mundus (u): Machinam enim dici corpus aliquod, quando varii ejusdem motus pro diversa partium connexionem secundum leges motus ex statu & motu ejus antecedente determinantur & consequuntur.

§. 101

quam de *Dynamica* Vir Ingeniosissimus meditabatur scientiae fundamenta. De qua, si placet, confere Recueil de diverses Pieces Tom. II. p. 7. 200. 133. 134. 231. 232. 233. Theodicée §. 345. seqq. Journal des Sçavans 1695. pag. 445. 1697. p. 261. 1692. p. 308. & 368. Itemque in Actis Erud. ac An. 1695.

u) Conf. Chr. Wolf. in Metaphys. §. 557. & quae inde consectaria fluant, vide omnino §. 1037. & 1038. Similia dabimus ipsi quoque in Dissertatione de Origine & Permissione Mali; namque & ibi usus est harum observationum non contemnendus.

§. 101. Sic *rationes mutationum* contineri in corporibus, eorumque essentia & natura: Neque *ordinarie* (x) quicquam fieri in universo corporeo, quod sui causam non agnoscat in corpore. Verbo: *Statum consequentem* vi Legum, quibus aguntur corpora, *determinari ex statu antecedenti*: Causamque adeo motuum neque externam esse corporibus, neque supernaturalem tantum; esse internam & naturalem (y).

§. 102. Eandemque hic rationem esse *corporum animatorum*, etiam *humani*, quorum tanto extantior cum reliquis universi corporibus connexio sit, quanto subtilioribus partibus artificiosius sint contexta. Ita *sensuum ope* perfici, ut, quæ ceteroquin debiles forent corporum impressiones, fortius deinde feriant; ut v. g. radii luminis *dioptrico oculi artificio* collecti notabiliorem in nervos impressionem

H 2

x) Dico *ordinarie*: Ne existimes, adeo sanctas nobis esse Leges §. 100. memoratas, ut neque DEO integrum sit, suadente sapientia aliquid extraordinarium & miraculosum perficere. Neque enim identitas virium motricium aut directionis totalis, Deo opponitur, sed Scholasticis illa, ista etiam Cartesio, utrisque pro tuenda incognita illa, & incomperta & inexplicabili actione animæ in corpus suum, turbaturis Leges corporum, divinitus impressas, & experimentis æque ac fundato illis calculo cognitatas.

y) Vides, me loqui non de prima motuum origine, quam DEO transcribimus §. 98. sed de proximo motuum, quos in corporibus naturalibus observamus, principio.

tionem faciant, quam sine eo facturi essent, aut hodieque in alia corporis organa faciant.

§. 103. *Omne tamen illud, & quicquid hinc consequitur, mechanicis subesse legibus, atque motu mediante confieri; quod etiam satis obvium & palpabile sit hisce casibus, ubi nulla interveniente animæ opera sensibili, v. g. in terrore subito, motus in nervo auditorio excitatus, mediante cerebro in exteriora corporis membra transeat (z); itemque cum turbato corporis, maxime nervorum & fluidorum, statu, nihil motus ex animæ imperio consequatur, quia scilicet leges hic cessent mechanicæ, & quæ sint plura hujus generis.*

§. 104. Quibus omnibus hoc obtineatur, ut & in nostro corpore agnoscendum sit, consequentia pendere ex antecedentibus, atque adeo & horum respectu verum esse illud Leibnitii: *Præsens gravidum est futuro.*

§. 105. Quemadmodum autem ista declarant, quid in singulis fiat, anima & corpore nostro: Ita
jam

---

z) Conf. Cel. Chr. Wolf. *Metaphys.* §. 778. & ex-
pende, *utrum* eo casu *convenientius sit*, ex motu or-
gani unius ad cerebrum communicato mediantibus
nervis immediate consequi motum organi alterius:
An mediante demum perceptione animæ & appeti-
tu, ita ut motus prior corporis faciat in anima per-
ceptionem, perceptio animæ faciat appetitum ani-
mæ, appetitus animæ demum faciat in corpore mo-
tum, reducendo quasi postliminio in corpus, quod ex
eo diffugerat in animam.

jam videamus, unde *harmonia* (a) pendeat? Scilicet id experientiæ testimonio novimus, concordare hæc duas hominis partes; atque eatenus id assumimus & ab initio & modo etiam §. 87. 88. Nunc verò, cum à priori instituitur nostra disceptatio, ejus rei possibilitas ex nostro systemate ostendenda est: Id §. 88. promissimus.

§. 106. Videas autem, hic eo provocari, ut dicatur: *DEUM* utriusque consecutionis scientem, ita *preparasse corpus* atque animo aptasse, ut mutationes motuum in illo consequantur eo ordine, quo perceptiones [& appetitus] animæ: *Animam* eo *instruxisse* modo, ut repræsentet mutationes sui corporis, atque aliorum, quatenus cum isto connectuntur. Factumque id esse *semel atque simul*, non quasi necessum fuisset, singulis universi mutationibus sigillatim accommodare perceptiones singulas,

H 3

gulas,

a) Obiter moneo, *quam* ego *harmoniam* dicam, ex paragrafo statim primo intelligi. Neque est negotio præfenti simile accommodum, quod à *chordis* ad unisonum reductis sumitur. Ut enim tactæ alteri altera consonet, aliquo sensu ex influxu est, dum motus, vibrationum impulsu, aër chordæ tactæ conterminus, tremorem suum transfert ad alteram quoque similiter aut proportionaliter tensam, eoque vibrationibus etiam similibus & oscillationibus sui æque velocibus idoneam. Dixi tamen, *aliquo sensu*: Neque enim ab impulsu illo harmonia est, est à tensionis ratione; nimirum hæc efficit similitudinem & excitabilitatem soni, excitat impulsus. Verum de illo nolim ego laborare anxius; Tu, si placet, noli id simile (rectius, illud dissimile) ad rem præsentem transferre, aut ex illo arguere,

gulas, & singulis animæ appetitibus singulos corporis motus: Sed quod *sufficiat*, utrumque semel conspirare, & postea suum ordinem sequi; ita enim fieri, ut, nisi alterutrum ab ordine desciscat suo, nunquam amplius discordare possint.

§. 107. Nempe *quales Leges Universi* structura sequatur, ejusmodi regulas sequi ejus *repræsentationem* quoque, * esse convenientissimum. Quod si enim in universo *plus causæ* sit, ut effectus hæc vel illa ratione consequatur, dubitari non posse, quin in repræsentatione *plus causæ* sit, cur effectus hoc vel illo modo consequi intelligatur. *In utroque* nihil fieri sine ratione sufficiente, quod si igitur *res rei causam* contineat sufficientem, etiam *repræsentationem repræsentationis* sufficientem continere.

§. 108.

* Velim animadvertant Lectores mei, quoties de Anima corpori harmonica loquor, solas appellari perceptiones, repræsentationes, ac sensationes. Quoties de corpore, ut Animæ harmonico, loqui me de perceptionibus & appetitu seu volitionibus animæ. Potest hæc res magno esse usui: Ita enim intelligitur, quod suo loco disertius memorabo, quæstionem de libertate, hoc est, illam de consecutione appetituum ex perceptionibus esse ab hoc instituto alienam; non illam pertinere ad negotium harmoniæ præstabilitæ. Posse de appetituum ex perceptionibus consequentia, hoc est de libertate dici, quicquid velis, & consistere tamen Systema harmoniæ præstabilitæ. Id nisi planissimum fecero in sequentibus, consentiam sane, ut mea omnia vel ob stuporem ingenii aquis, vel ob malæ voluntatis crimen flammis destruant.

§. 108. Hoc nisi fuerit, *de primo* repræsentationis statu *dici non posse*, quod Universi naturam satis exprimat aut repræsentet; non enim omnia exhiberi, quæ in eo distingui possunt. Sin primus animæ status ita Universum exprimat, ut ex ejus facta repræsentatione consequatur, secundum quoque eadem ratione exprimere statum Universi secundum: Sequi jam, omnia sic exprimi in repræsentationibus consequentibus, uti revera sese habeant in Universo.

§. 109. Atque adeo & hic *harmoniam priorem continere in se causam* harmoniæ consequentis, & sic omnium *subsequentium*: Esse igitur & in hoc capite verum illud generale: *Præsens gravidum est futuro* (b).

§. 110. *Ista* quidem *hactenus* ex Philosophia Leibnitii atque Wolfii, celeberrimorum in restaurandis Metaphysicis Duum-Virorum, salvis tamen, si qui de meo accesserunt, erroribus. Unum hic addidero, prioribus sive supplementum sive explicationem, in eorum gratiam, si qui sunt, qui mu-

H 4

tuam

---

b) Verba Leibnitii in Theodic. §. 360. C'est une des regles de mon Systeme de l' harmonie generale, que *le present est gros de l' avenir*, & que celui qui voit tout, voit dans ce, qui est, ce qui fera. Qui plus est, j'ay établi d' *une maniere demonstrative*, que Dieu voit dans chaque partie l' univers tout entier, à cause de la parfaite connexion des choses. Il est infiniment plus penetrant, que Pythagore, qui jugea de la taille d' *Hercule* par la mesure du vestige de son pied.

tuam utriusque harmoniam secundum diversas in utroque leges obtentam fortasse specialius paulo (c) expositam vellent. Scilicet id non sufficit, *diversi generis res* ab initio conspirare, & tum suis quamque *legibus regi*, ut postea quoque conspirare credantur, *nisi simul aut supposueris aut ostenderis*, eas leges inter se *esse harmonicas*.

§. III. Non dubito, id in genere sequi ex his, quæ §. 106. - - 110. dicta sunt: Sed tentabo tamen, num aliquid in eam rem dici possit magis specialiter. Equidem si *disciplinam*, quam hodie desideramus, *Cosmologicam* Viri docti excolerent, non dubito, quin hoc negotium felicius procederet. Ea enim doctrina, si, quod titulus (d) promittit, legitime præstaret, *generales nobis leges exhiberet*, quibus & corpora regantur, & spiritus, five universim Monades. Exhiberet porro leges *cuique generi proprias*, ut quemadmodum de legibus motus plurima hodiè *Wallisii, Hugenii, VVrenni, Leibnitii, Newtonii, Mariotti, la Hirii & aliorum*

c) Quid promittam, videas? Non sane plenam & valde specificam rerum expositionem: Sed specialiorrem paullo, quam sit ista altera §. 106. - 110. exposita.

d) Non enim defunt libelli *eo titulo* insignes, qui, ut cetera boni sint, & omnino egregii, non tamen id institutum habent, aut perficiunt, cujus hoc paragrafo mentionem feci. Nolim igitur, existimes, insultari hoc loco Viro longe præstantissimo, *Nehem. Grevv*, Anglo, cujus inter cetera, quæ ætatem ferunt, scripta *Cosmologiam* quoque prædicant eruditi, à nostro tamen instituto abludentem.

rum opera innotuerant, ita & de legibus (e) appetitum, quas sequuntur Monades, constaret paulo specialius.

§. 112. Meminire ejus negotii de Mundo in Universum Cl. *Wolffius* (f), atque aliquas simul regulas generales, alibi & de corpore & de spiritibus, v. g. anima humana, nonnullas exhibet. Deas alias generales vide apud *Leibnitium* (g), cui ple-
 rasque debemus. Speciminis loco hæc sunt: *Naturam*

H §

turam

e) Quod id huc usque factum non sit, inde ortum puto, quoniam libertati noxium id esse existimatum fuerit, si & spiritus in suis volitionibus alicui ordini aut regulæ generali adstringantur, quod utique *verum esset*, si leges istæ forent absolute necessariae, & pellendo agentes, quales olim creditæ sunt leges mechanicæ, & obtrusæ spiritibus ab extrinseco. Sed contrarium obtinere, in nostro casu, inferius docebimus. Cetera quis nescit, *receptam* undique *regulam* animarum, ut non appetant nisi bonum, aut sub specie boni: Quæ, ut constans sit, libertati tamen electionis inter plura non officit.

f) *Metaphys.* §. 709. habentur generales: De corporibus vide §. 665. & seqq. de anima §. 847.

g) *Novell. de la Republ. des Lettres* 1687. Juill. p. 745. seqq. [Rogo autem Lectores meos, præcipue illos, quibus placet ad DEUM referre studia scientiarum, ut hunc quidem locum evolvant, & reperita lectione examinent. Videbunt, quomodo *Leibnitius* etiam abstractissima philosophiæ capita referat ad pietatem; ipsas scilicet mechanicas corporum Leges è divinis repetens attributis. Longior locus est, quam ut huc describi debeat: Longiorem tamen optabunt, quicumque legent, & intelligent.]

turam dicimus *non facere saltum*, valetque id dictum & de corporibus & de spiritibus, quorum mutationes nunquam naturaliter * transeunt ab extremis ad extrema nisi per intermedia. Dicimus, *effectus equipollere causis suis*: Id in motu vulgatum est, & communiter pro principio assumitur, non à *Leibnitio* tantum, sed & aliis, *Papino*, *Nanus* (h), &c. utroque contra *Leibnitium* de motu disputante. Obrinet vero *et in spiritibus*, ut, quo plus causæ sit moventis, siue distincte cognitum, siue confuse, siue & obscure perceptum, causæ adeo finalis, ut in corpore & motu efficientis, eo major effectus sit: Unde & affectuum vehementia pendet (i). Dicimus cum *Leibnitio*, *Ordinatis datis, ordinata esse quæsitæ*. In mechanicis id probant problemata de motu, in Metaphysicis testantur idearum & ratiocinationum consecutiones. Dicimus per *legem continuitatis* (k), cum differentia duorum casuum in datis minuitur ultra datam quamlibet differentiam, etiam sic minui differentiam in quæsitis. De motu videas, quæ à *Leibnitio* contra *Cartesium* & *Malebranchium* detecta sunt: De
mente

* Potest transitus esse velocissimus, ut in cataractis fluminum: Est tamen per intermedia, si naturalis est. Supernaturali divinæ actioni nullas hic leges obtrudimus.

h) *Papinus* in Actis Eruditorum, locis ad §. 33. citatis. *Nanus* in Journal des Sçavans 1691. 16. Juillet. pag. 457.

i) Conf. Metaph. Chr. *Wolfii* §. 881.

k) Quam primus se invenisse ait *Leibnitius* Theod. §. 348. Recueil de div. pieces. T. II. p. 417.

mente id, si placet, experiare exemplis, v. g. amoris atque odii tui in diversas personas vel electionis atque averfationis duorum voluntatis objectorum: Videbis enim tantundem minui affectus differentiam, quantum vel alteri addendo, vel detrahendo alteri, voluntatis tuæ motiva reduxeris ad æqualitatem.

§. 113. Ex isto vero, quem hic vidimus, Legum Ethico-Logicarum atque Phyſico-Mechanicarum consensu, *quid aliud consequitur*, quàm hoc: *Leges corporum* (plurimas hodie cognitæ) & *Leges Monadum* (plurimas adhuc incognitas) quantumvis diversas, tantum tamen inter se, sub generalibus scilicet legibus metaphysicis, *convenire*, ut harmonicas dicere, iisdemque mediantibus effectus harmonicos ex causis harmonicis derivare liceat: *Hoc est*, leges illas esse hujusmodi, ut, si semel corpora monadibus, & corporibus monades conspirent, utraque autem suas leges sequantur, illa nunquam non conspirare possint: atque adeo harmoniam *præstabilitam* inter illa esse possibilem.

§. 114. Atque ita, nisi fallor, præstitum est, quod 88. ad hanc deductionem requisivit. *Colligamus rem denuo in nervum*. Possibile est, ut corpus atque anima conspirent, etiamsi principium mutationis sit unicuique intrinsecum saltim. Id quidem ex dictis §. 105. - 113. consequitur: Neque defunt argumenta, quibus id reipsa obtinere persuadeas. Nimirum experientiæ testimonio conspiciunt mutationes corporis & animæ §. 1. & §. 26. sed utrumque sibi habet res suas & suas sequitur
 leges

leges, Anima per §. 90. - 96. corpus per §. 97. - 104. Ergo necesse est, ut à DEO semel sint harmonice constituta ab initio, sic ut ex priori eorum harmonia consequantur cæteræ, eo fere modo, quem diximus §. 105. - 113.

§. 115. Quodsi *nolis integram* hanc sententiarum *catenam* recipere, relinquam & id arbitrio tuo, num velis ita rationes tuas subducere: Ut *pro actione anima in corpus* explicanda, dicas, DEUM, qui omnia animæ cogitata olim novit, excogitasse deinceps & accommodasse animo aliquod corpus in eum modum, ut sui mechanisimi virtute hæc peragat, quæ mens ipsi vel imperitaret, vel imprimeret, si reale utriusque & physicum foret commercium: *Pro actione autem corporis in animam*, dicas, eundem, qui & corporum nos ambientium collisiones & motus noverit, ita illis animæ naturam attemperasse talem, ut ipsius repræsentationes justo tempore externis illis in corpus nostrum agentibus respondeant (1). De cetero de impressione corporum ambientium in nostra, & de origi-

---

1) Scio fuisse, qui Leibnitianum hoc sensu Systema intellexerint, accommodata esse sibi mutuo animam & corpus, vel corpori animam vel animæ corpus; aliquos etiam *preoptasse*, ut harmoniam ex præscientia divina derivando, animam quidem sibi relinquere-mus, corpus autem ex animæ nutu, aut ad ejus mutationes accommodati à DEO decerneremus. Quos si recte intelligo, hoc volunt, ut alterum sibi relinquamus, alterius vero naturam ad alterum tanquam ad aliquod præsuppositum à Deo attemperatam, & quasi in illius gratiam inventum esse & excogitatum

rigine volitionum animæ in actionibus liberis, *
 ic pace mea, quod lubet.

§. 116.

concipiamus. *Esto fane id liberum unicuique*: Illud Systemati est convenientissimum, ut neutrius naturam demum alteri, *quasi de alieno* & ab extra attemperatam dicas, sed ut inter infinitas animas, sibi relictas & suis domesticis legibus à se ipsis directas, aut sese determinantes, itemque inter infinita corpora diversis motuum determinationibus ab intrinseco principio limitata, observata esse plurima à divina omniscientia existimes, quorum successiones mutuo consentiant, adeoque pro obtinenda rerum creatarum harmonia præ ceteris in actum existentia divinâ operante omnipotentia sapienter deduci mereantur. Quo fane in casu nulla major animæ vis infertur, quam in sententia modo memorata; utrinque enim sibi relicta suorum est ipsa mutationum fons & principium, cui vehementer extrinsecum est, num illi demum ab Ente aliquo intelligente quæratum & excogitetur & accommodetur corpus harmonicum; (quo modo Inventiones hominum cognito fine de mediis circumspiciunt, eademque illi conformiter coordinant:) num dicas, inter possibilia infinita, divino intellectui simul præsentia, repræsentari etiam, quod ipsi conspiret in toto; non accommodandum demum per partes. Neque est utriusque sententia alia diversitas, quam in modo considerandi originem possibilium, de quo plura hoc loco edisserere, nihil attinet. Necessaria videas in Institutionibus Metaphysicæ Wolfianis, §. maxime 995.

* Rogo etiam atque etiam, ut huic monito Lectores attendant animos. Quantum anima corpori debet respondere, pertinet ad sensationes, non ad volitiones. Potest harmonia præstabilita consistere cum sententiis de libertate omnibus. Atque ut hoc vel cæci

§. 116. Foret autem ejusmodi Systema illud, quod *exemplo* expressit *Jaquelotius*, (m) si strictè rebus inhæreas: Libellus enim ipse cum ad manus non sit, de mente Viri doctissimi nihil asseverate definivero. Simile *exemplum hoc est*: Admisso vel animi gratia supposito, te esse artificem primi ordinis, qui facile possit construere machinas humano corpori externè similes, & quæ motus aliquos præstare possint humanis corporibus familiares; po-
sito

possint palpare, fingam, tanta animam indifferentia præditam esse, ut volitiones liberæ nihil rationis ex statu ejus antecedaneo admittant, sed sine omni illius influxu ex merissima æquilibrii indeterminatione ita consequantur, ut nec boni species in objecto debeat præsupponi; addam vero, quod omnes admittunt, nosse DEUM futuras hominum volitiones. Dico, his positis harmoniam præstabilitam posse consistere. Quid ita? Fecit DEUS animam ejusmodi, ut ex seipsa evolvat sensationes, quales situi & motui corporum externorum conveniunt. Hic nulla difficultas est; sensationes enim nec sunt nec esse debent in nostro Systemate, liberiores, quam sunt in altera Influxus sententia. Jam ex præsentibus sensationibus, vel illarum occasione sequantur, si velis, indifferentissimæ volitiones: & oporteat, ut illas exequantur corporis organa. Dico, DEUM fecisse machinam ejusmodi, quæ justo tempore hos motus intrinseco elatere perficiat, quos appetit & imperat anima. Quid hoc ad libertatem? consistit illa in volendo: & hanc quidem partem intactam reliquit Harmonia præstabilita; imo nunc etiam exequitur volita: adeo scilicet illa libertatem non impedit, ut omnino ejus decreta perficiat.

m) Libro de conformitate rationis & fidei allegato à Leibnitio in Theod. §. 62,

sito amplius, te pernosse quid ego per aliquot dies hac vel illa hora, modo & sine, famulo imperare velim meo: Consequetur, te machinam construere posse, quæ destinato tempore me accedat, & dum omnia prolocutus fuero, coram me consistat; tum verò, quasi iussa ex obsequio factura, eadem omnia perficiat, quæ fieri voluero. Ita vero me, artificii simul & consilii tui ignarum, dubitare non posse vides, quin ex mandato meo atque illius vi facta fuerint omnia, quæ tamen mechanismus non ex meo sane influxu, sed ex harmonia ab artifice ante stabilita, præstitit.

§. 117. *Suppone* nunc famulo huic mechanico corpus humanum, quod & ipsum esse inachinam in confesso est, Hydraulico-Pnevmaticam vulgo dictam, vel cum Leibnitio Pyrotechnico-Hydraulico-Pnevmaticam; substitue *Hero animam*, quæ, quid fieri velit, intelligat, eademque fieri præoptet vel jubeat. Videbis eadem in utroque negotio phænomena fore, atque adeo vel hoc simili intelliges, quomodo corporis motus consentire possint appetitibus animæ ex præordinato corporis Mechanismo, sine vero, reali, effectivo, physico animæ in corpus influxu (n).

§. 118. Diximus autem ista *in eorum gratiam*, quibus forte id grave est, approbare universum Systema,

---

n) Intelligas etiam, an illa actionum harmonicarum vel imperatarum consecutio sufficiat eo, ut per experientiam cognosci influxum evincas. Eadem enim hoc casu phænomena, nullum tamen influxum probant.

stema, prout §. 90. seqq. expositum est, ut si qua sibi videantur minores hic difficultates experiri, atque ea, quæ sub finem §. 115. conceditur, libertate utiliter frui posse, hæc postrema seligant, dum alii universa teneant. Scio enim, *Leibnitianam de monadibus doctrinam*, quod nova est, difficilemque habet aditum, non proxime futuram esse communem: Quamvis ultra *Wolffianam* (o) cautionem vix quicquam addi possit, ipsaque de monadibus theoremata ab eodem satis demonstrata sint ex natura simplicitatis.

§. 119. *Hactenus* pro adstruenda atque explicanda Harmonia diximus: Nunc ad eandem contra objectiones vindicandam, resolvendasque difficultates progredi juvat. *Mihi* quidem, si quid hic dubii movendum esset, omnis res triplici capite comprehendi posse videretur: *Aliæ* difficultates pertinent ad ea, quæ per Harmoniam nostram fieri debent *in corpore*; *aliæ animam* tangunt; *aliæ unionem utriusque* concernunt. Sed aliter visum est viris doctissimis, quibus suam de hoc argumento sententiam exponere placuit; aliter itaque & hic nobis agendum erit, quibus eorum vestigia legere constitutum est (p).

§. 120.

o) *Metaphys.* §. 599. & 900. conf. super. ad §. 90 not. h. & m.

p) Potuisssem utique sine multa difficultate ad ea capita objectiones revocare: Nec feci tamen; namque & tu potes, quod ego poteram, si reductas velis. Cetera malo longior discursus fiat, quam ut parata tibi exceptio sit, enervatas primo objectiones Viro

§. 120. Ad meam quidem notitiam illa per-
 venerunt : *Opposuisse* huic Systemati aliqua *Fouche-*
ium, *Belium*, *Lamium*, *Arnaldum*, *Parentium*,
Tourneminium, *Newtonum*, *Clarckium*, atque *Stab-*
ium. *Arnaldina* quidem nulla vidi, neque aliun-
 de novi, ipsum hic dubia movisse, nisi ex Leib-
 nitii (q) testimonio : Quo etiam intellexi, *Bour-*
quetum (r) [virum multis ex eo tempore, & egre-
 giis

rum Eruditissimorum, & truncatas esse ; tum solu-
 tas facilius, formidabiliores utique futuras, si inte-
 græ forent.

q) Ille in discursu de conf. fid. & rat. §. 26. ita: Les
 paralogismes specieux renferment souvent quelque
 ouvertute utile, & donnent lieu à resoudre quelques
 difficultés considerables. C'est pourquoy j'ay tou-
 jours aimé des objections ingenieuses contre mes pro-
 pres sentimens, & je ne les ay jamais examinées, sans
 fruit: Temoin celles que Mr. *Bayle* a faites autre
 fois contre mon Systeme de l' Harmonie preétablie,
 sans parler icy de celles, que Mr. *Arnaud*, M. L^e
Abbé Foucher, & le P. *Lami* Benedictin m'ont faites
 sur le même sujet.

r) Idem in Epistola ad Remundum Tomo II. du Re-
 cueil pag 61. " Il y a à Venise un Savant Francois
 nommé Mr. *Bourquet*, qui m'a fait des objections,
 je crois qu'il est amy de Mr. l' Abbé *Conti* - - -
Monsieur Hermann & *Wolffius* ont recû les remarques
 de Mr. l' Abbé *Conti* sur mon Systeme, j'espere qu'il
 m'en feront part, & je tacherai d'en profiter „.
 Ceterum aliunde constat, non alienum ab hoc Syste-
 mate fuisse *Contium*, ita enim Leibnitius in Epl. ad
 ipsum, l. c. pag. 561. L' Idée, que Mr. *Newton*
 donne ici de mon harmonie preétablie n'est pas cel-
 le, qu'en ont quantité d' habiles gens hors de l' An-

giis clarum [speciminibus] objectiones, & Dn. Abbatem *Contium* observationes fecisse in sententias Leibnitianas; nescio tamen, an & hæc pertineant ad harmoniam nostram, an ad alia potius philosophiæ capita; neque memini earum aliquid in publicum prodiisse. Quæ in epistola ad Dn. *Contium* opposuit Dn. *des Maisieux*, illa titulum magis communem habent cum negotio nostro, quàm rem ipsam. Disputat enim historice de sententia *Hippocratis*, *Parmenidis*, & *Melissi* circa substantiarum durationem atque indestructibilitatem animalium. Num ceteræ, quæ perierunt, illius annotationes propius ad nostrum negotium pertinuerint, dicere non possum, quoniam ipse earum Auctor illius rei non meminît. *

§. 121.

gleterre, & quelques uns en Angleterre: Et je ne crois pas, que *vous même, Monsieur*, en ayez eu une semblable, ou l' ayez maintenant, à moins que d' être bien changé.

* Dedi heic Catalogum scriptorum, qui eo tempore aliquid de Harmonia præstabilita publice disseruerant. Interea temporis nemo non de isto argumento judicavit, & infiniti scripserunt. Fuerunt, qui particularem hanc quæstionem venditarent pro fundamento, imo & pro nucleo & nervo totius Systematis Philosophici recentioris; coactissima metamorphosi. Fuerunt, qui infectarentur odiosissime; Fuerunt, qui cum bile defenderent; Fuit, qui modeste opponeret; Fuit, qui amice responderet; Fuerunt, qui excusarent; Fuerunt, qui abstraherent; Fuerunt, qui combinarent Systemata; Fuerunt, qui ignorarent, & scriberent; Fuerunt, qui cognoscerent, & tacerent. Ista generatim. Quod ad me at-

§. 121. Age autem, percurramus, quæ Maximi Viri de hoc negotio dixerunt. *Sequamur ordinem unius cujusque, ut, quo illi modo, quibus regulis consueti fuerint rem cogitare, simul elucescat. Exscribamus verò, ubi fieri potest, verba eorum, ut nihil virtuti argumentorum ab ipsis propositorum decedat: Sed demus illa latine tantum, ne nimii simus, vel multum alienâ linguâ in textu loquamur, qui omnibus destinatur nostra Lecturis.* Ubi autem *nonnulla alia* nobis succurrent, quæ scrupulum movere possent, etsi nondum opposita per eos, quos ante nominavimus, illa sub nomine adoptivorum * ceteris subjungamus, ut quantum fieri potest, omnibus occurratur difficultatibus.

I 2

SECTIO

tinet, fuit Vir Eruditus, qui mea quædam ex hac commentatione loca nominatim perstringeret: Illi responsum est modeste, uti decet, in Dilucidationibus Philosophicis sparsim. Fuit qui ex professo mea excuteret: Huic ex instituto respondi; eventu quidem eo, ut ex disceptatione illa inter nos amicitia, & in argumento ipso propior concordia coiverit. Credo & utilem publico fuisse illam disquisitionem. Vid. Literas Cl. Holmanni & Bilfingeri amœbæas.

- * Sunt hæc, quæ ex Amicorum sermonibus eo quidem tempore hauseram, quo libellus primum editus est. Nunc omnia recensere infiniti operis, & refellere omnia nullius pretii foret. Quibus sequentia approbantur, illis sufficient quoque. Quibus hæc non sufficiunt, illis nec cetera approbatum iri certus sum,

SECTIO SEXTA,

Objectiones Virorum Doctissimorum expensa.

§. 122.

P*rimus*, qui suam de hoc Systemate Sententiam publice, quantum scio, exposuit, est idem ille, cui primùm id Leibnitius (s) inscripsit A. 1695. M. S. F. (*oucherius*) (t) Canonicus tum Divinionensis. Extant ejus *observata* in Diario Eruditorum gallico, eodem anno (u); quibus *respondit* sequenti anno (x) Leibnitius. Conferamus huc, quæ pertinent ad harmoniam præstabilitam: Et singulis objectionum momentis responsa interferamus.

§. 123. “Concedetur tibi, inquit *Foucherius ad Leibnitium*, quod magnus universi artifex *DEUS* corporis organa *possit* adeo apte disponere, ut omnes
illos

---

s) Journ. des Sçav. 1695. Juin. pag. 444. & Juill. pag. 455. seqq.

t) Sic intelligas ex coll. Journ. 1695. p. 644. 1696. pag. 261. 1692. pag. 365. 1693. p. 182. 527. atque Theod. disc. præl. §. 26.

u) Journ. des Sçav. 1695. 12° Septembr. pag. 639. seqq.

x) Journ. des Sçav. 1696. 2. Avril pag. 255. & 9. Avril pag. 259. seqq.

illos motus producere queant, quos anima, isti conjuncta corpori, per omnem suam vitam produci volet, etiamsi ipsa nullas motuum mutationes aut modificationes efficiendi facultatem habeat; & vice versa, quod *DEUS* possit eam animæ constructionem largiri (sive illa sit *novi generis machina*, sive non sit,) cujus ope omnes cogitationes earumque modificationes motibus corporis respondentes successive enasci possint, eo præcise tempore, quo corpus suas functiones exserit: quodque id non magis repugnet fieri, quàm ut duo sibi mutuo horologia sic accommodentur, ut quo momento horologium A. meridiem indicat, eodem id & alterum B. præstet, ita ut eodem pondere aut elatere mota videantur „

§. 124. *Accipimus* verò ista liberaliter concessa, & grata mente: *Machinam novi generis* per nos dicas, si machinam voces omne id, ubi ordine sibi mutationes succedunt, singulæ ex antecedentibus suo ordine & modo determinatæ: Quo sensu & *Leibnitius* (y) eam vocavit *automatum* spirituale vel formale, &, quoniam rationale est, liberum.

I 3

Memi-

y) Journ. des Scav. 1695. 4. Juill. pag. 459. & confer infer. §. 144. & memento, Animam sensu *propriissimo* esse Automaton; machinas eo nomine appellari solitas, sensu minus proprio: Norunt id, quicumque Græca callent, & Mechanicam. [Absint suspiciones & odiosa omnia! Habeatur hoc pro exemplo, quomodo fieri possit, ut boni Viri palpabiliter fallantur. Dubium nemini esse potest, quin præsens nota eo fine ab me addita sit, ut ostendam, Automati vocabulum *aliter* sumi de anima, quam de

Memineris saltem, *partes* hoc sensu *nullas* requiri in ipsa re, ut est in machinis corporeis: Hic enim, quia res expediri debet per causas efficientes veras & reales, & à se invicem distinctas, partes esse oportet,

corpore. Illam propriissime, hoc improprie Automatum dixi. Differt autem ab impropria significatione propria, quidni & propriissima? Recte, inquis, differunt, sed quo momento? Potest ipsa hæc differentia nocere causæ Tuæ. Ego vero differentiam indicavi, provocans ad Mechanicam, & Græcum idioma. De his silentium est in objectione; allegatur locus meus, & excerptur, sed finitur verbis: „Memento, Animam sensu propriissimo esse Automaton &c. „ Scilicet ita incautis approbatur meo quasi testimonio, quod ibi dixerat disputator; Wolfianam philosophiam facere ex anima horologium, subicere illam necessitati brutæ, mechanicæ, ineluctabili, & quid non?

Non dicam, id studiose factum esse, quia nemini dolum aut insidias nisi coactus unquam adscribere constitui. Potuit Vir Clariss. falli festinatione, potuit excerptis aliorum. Ne tamen id innocenti noceat diutius; (Nocuit enim ab initio, dum & alius in publico scripto, me non audito, nec visa commentatione mea, adversus me disputare fide Auctoris sustinuit:) Dedi in Dilucidationibus expositionem his verbis:

„Explicabo hoc loco, quis sensus sit verborum consequentium. Provocavi ad Linguam Græcam, & Mechanicam, atque ex illis dixi patere, quod Anima aliter, quam Machinæ dici automatum possit, & quidem Anima proprie, Machinæ improprie. Ἀυτόματων descendere per lexicographos, v. g. Martinium in Lexico Etymologico, Suicerum in Græco, existima-

oportet, quarum altera agat in alteram; ibi autem, quia per causas finales omnia consequuntur, sufficit ut diversitas adsit repræsentationum, sive rerum simplicium repræsentatarum, ut altera alterius ratione

I 4

ne

tur ab αὐτὸς & μάω, vel & ματέω, inquirō, desidero, vehementer appeto. Est igitur αὐτόματου Ens seipso desiderativum, sive *cujus mutationes ab ipso appetita sunt*. Id animæ competit *propriissime*, quicquid in illa fit, fit per principium internum, sive per appetitum suum. Conf. definitionem appetitus in eodem tractatu meo §. 91. pag. 107. *Machina* omnes, per doctrinam mechanicam, habent principium motus sui externum: Igitur *non* moventur *seipsis*, multo minus ex appetitu interno. Quod igitur αὐτόματα dicantur, est ab ignorantia Philologorum *antiqui* temporis, eademque per Philologos *nostri* ævi dudum agnita & emendata. *Suicerus* in Lexico: Ἀυτόματα, vel αὐτόματοι μηχαναὶ sunt opera Mechanicorum, quæ per se moveri videntur, ut sunt horologia. Non igitur sine argumento credidi *per notulam* istam *præcaveri* posse interpretationes vocabuli finistras: Postquam *id* remedium per experientiam cognosco fuisse *insufficiens*; adhibebo *aliud*. Abstine à vocabulo automati, cum de Anima fermocinaris: Abstinebo enim & ego. Abstiniui *antehac ubique* alias. Unum illum locum interferui, ut moneret, *non assimilari* animam machinis. Sine eo non exhibuissē id vocabuli. Si quid *in sententia ipsa*, ut eam enarravi, censendum existimas, audiam illud *verbis non-ambiguis* propositum libenter,,. Ista tum temporis, quibus nihil addo hac vice. Conf. tamen locus Leibnitii infra allegatus ad §. 152. not. y.

ne fieri possit & finis & medium, atque sic repræsentatio mediæ fit ob repræsentationem finis intentam: Quæ, ut facile videtur, spiritui nec quicquam contradicunt; cum multitudo non sit in ipsa re, sed limitationibus ejus, vel in termino, ad quem ejus repræsentatio refertur, extetno.

§. 125. “Verum, *cui tandem rei*, ita pergit Foucherius, *inservire* potest magnum id substantiarum artificium, nisi huic scopo, ut videantur in se mutuo agere, etsi id non faciant? Certe *non* videtur hoc Systema *prestare Cartesiano*, & si satis causæ est, ut hoc eapropter rejiciamus, quia inutiliter supponit, DEUM, considerando motus, quos ipse in corporibus efficit, producere etiam ideas animæ motibus respondentes, quasi id non esset DEO dignius, ipsas statim ideas & animæ modificationes producere, sine corporibus, quæ sint ipsi regulæ loco, atque ut sic loquar, quid agendum sit, commonefaciant: Annon & *merito ex te querere* licet, quare DEO non sufficiat, ut omnes animæ ideas atque modificationes efficiat, sive id immediate velit, sive, quod tu probas, per artificium, sine corporum illorum *inutilium* existentia, quæ spiritus neque movere possit, neque *cognoscere*? Usque adeo quidem, ut si nullus in corporibus motus esset, anima nihilominus eum esse judicaret; eodem modo, quo *dormientes* credunt, se movere membra, & ambulare, etsi illa quiescant & omnino nihil moveatur. Sic & *dum vigilamus*, animæ constanter sibi persuaderent, moveri corpus ex voluntate sua, etsi vanæ & inutiles illæ *machinæ*

chinæ in ipsa *inactione* essent, & *perenni lethargo* oppressæ persisterent „.

§. 126. Fateor me non intelligere hic omnia: itaque in nonnullis *disjunctive respondebimus*, in aliis per modum *provisionis*. Si quæras, *cui bono* istud artificium? *Duplex* sensus est: Vel de sententia quæris, vel de re ipsa. *Si primum*: Cui bono ista *hypothesis* excogitata sit à Leibnitio? Accipe sequentia: Ubi arbitrariæ sunt hypotheses, quæri jure potest, cui bono excogitentur vel supponantur? Si non sint arbitrariæ, sed ex principiis ante stabilitis consequantur, pro examinanda sententiæ alicujus veritate, *inutilis* hæc *disquisitio* est, saltem *non necessaria*, minus etiam illi, utcunque res cadat, præjudicans. Quis unquam *Euclidi* opposuit, cui bono sit illa angulorum in Triangulo rectilineo cum duobus rectis æqualitas? Cui bono incommensurabilitas (z) lateris & diagonalis in quadrato? *Deinde* verò id difficile non est, *dicere*: *Cui bono*. Ad evitandas in Systemate antiquo specierum emissiones & transmissiones & transmutationes & transcreationes, & entitates unitivas & intermedia inter spiritum atque corpus vehicula, & Scholasticorum figmenta, & figmentorū supplementa omnia: In Systemate

z) *Exemplum* est *Leibnitii*, quod nolim sic intelligas, quasi rem rei, adeoque necessitatem harmoniæ conferat necessitati Geometricæ. Comparat conclusionem conclusioni, sive necessitatem theorematis, *ut illati* ex antecedentibus, adeoque id asserit, quod necessitatem consequentiæ dicimus, inferentes legitimo nexu veritatem aliam ex alia, prius cognita.

Cartesiano ad præcavenda perpetua miracula, & legum naturalium turbas, & Systematis hiatus, quos inducerent, res, leges & statuta plane arbitraria: In tertio denique, ad distinctos rerum conceptus formandos, ad reddendam rationem effectui homogeneam, & sufficientem & domesticam, in utroque substantiarum genere, & quæ sunt hujusmodi. Si denique *Uusus* Systematis hic recenseri posse admittas, cogita ex nostra explicatione exurgentem animæ à corporibus independentiam, atque adeo novam libertatis & immortalitatis illustrationem, demonstrationem novam existentiae divinæ: Et summum sapientiæ divinæ specimen &c.

§. 127. Si *de re ipsa* sermo sit, cur DEO non sufficiat facere spiritus sine materia? Memineris primo, id non esse nostrum contra Cartesianos argumentum, quo hîc nititur Dn. *Foucherius*. Deinde responsionem in promptu esse: Majoris id Sapientiæ specimen est, si plura sint creata (a), eademque natura quidem sua inter se differentia, in
muta-

---

a) Argumentum est, quo & *vacuum* è mundo *Leibnitius* exclusit. Sic ille in Suppl. Epl. ad *Sam. Clarkium* quartæ: Je pose, que toute perfection, que Dieu a pû mettre dans les choses *sans déroger* aux autres perfections, qui y sont, y a été mise. Or figurons nous une Espace entierement vuide, Dieu y pouvoit mettre quelque matiere sans déroger en rien à toutes les autres choses: Donc il l'y a mise: Donc il n'y a point d' espace entierement vuide: Donc tout est plein ., . v. Recueil T. I. pag. 61. 62. Videtur tamen, *aliquid amplius* innuere *Leibnitius*, vobis *sans déroger*, de quo ego nihil asseverate dicam.

mutationibus tamen suis harmonice conspirantia. Ita enim plus perfectionis est in Universo, quam si omisisset DEUS illum rerum à se diversarum ordinem tam mire, sed & tam eleganter consentientem. Atqui hoc DEO dignum est, agere & producere id, quod est perfectissimum, miscere *maximum* cum *optimo*, combinare adeo *corpora* cum *spiritibus*. Tum verò *inutilia* corpora non sunt, quam diu & finibus modo enarratis inserviunt, & rationem in se continent determinationis repræsentationum in spiritibus, quod ante asseruimus. Dicerem *potius* eum casum, quem Vir Doctissimus nostro substituit, fore incommodum, si corpora removeas. Cui bono enim spirituum repræsentationes limitabuntur ex situ corporum in Universo, si corpora non existunt. Dico autem, cui bono? Quoniam *ita* & *Foucherius* disputavit, ne putes, me hic alieno misceri negotio, atque adversus *idealistas* (b) disputare velle.

§. 128.

Id certum videtur mihi, si additamento illo major in universo exfurgat perfectio: DEUM illud non negligere. Num autem de *omni* supposito vacuo dicere liceat, id impleri posse *sine detrimento* perfectionis in toto? imo etiam *cum* illius *accessione* nova? id non ante determinavero, quam ostenderis, compleri posse vacuum *sic*, ut illæ novæ substantiæ cum antiquis, (salva etiam eorundem antecedanea perfectione omni,) consentiant. *Nostrum* vero argumentum ferre eam limitationem in textu vides.

b) Nihili enim est id argumentum, si *idealistam* eo velis ratiocinio expugnare, quod ineptum foret, repræsentari corpora extra nos, si nulla existerent, aut quod in errorem Auctor naturæ duceret, si animam effice-

§. 128. Ad reliqua paragraphi 125. hæc habe: Corpora sunt *inutilia*, quatenus physice non influunt: Sed non sunt inutília, quatenus in se continent rationem limitationis & determinationis repræsentationum in spiritibus. Etsi igitur physica cesset connexio, non cessat tamen metaphysica. Deinde corpora *vigilantibus nobis* quieta supponi non possunt, cum moveri videntur; Alioqui cessaret harmonia corporis & spiritus. Quod autem *porro somniantibus* aliter eveniat, id est ex discrimine sensationum & imaginationum: Ut enim id fiat, quod imagineris fieri, non postulat harmonia, imo ne quidem admittit; nullis enim id legibus obtineri potest. Quare autem somniantes non distinguant phan-

ret ejusmodi, ut quasi corpora videre sibi videretur, etsi corpora ejusmodi nulla existerent. *Ut enim illud consequatur, necessum est*, antea demonstrates, posse finitos existere spiritus, eosdemque cogitantes varia, etsi illa objecta non repræsentent sibi ut extra se existentia; itemque posse illos finitos esse, confusis adeo & obscuris præditos ideis, neque tamen eo facto nancisci notionem corporis, aut materiæ. Scilicet *hoc illud est*, quod Jll. *Leibnitius* in Theodicæa monet §. 124. ex quo necessitatem corporis in spiritibus finitis eruit, alia fortassis occasione distinctius tradendum & profusius. *Alterum* autem non magis stringit hoc supposito, quam si errorem vulgi de coloribus corpori inhærentibus, de realitate iridis, de cruribus ejus solo insistentibus, de rotunditate visarum è longinquo turrium angulatarum, de motu solis diurno, de calore cellarum subterranearum hyberno æstivum excedente, de attractione aquæ in siphonibus fuctoria, &c. rueri isto argumento susciperes.

phantasmata & sensationes, adeoque id fieri putent, quod fabulantur, id Cel. *Wolffius* (c) docere potest. *Postea vero inactionem*, vanas massas, perennem lethargum philosophia Leibnitiana nullibi admiserit: Nullum corpus est, quod non moveatur; saltem intestino motu: Nulla substantia, quin agat; sed in se ipsa. *Sin præterea actiones alterius in alteram urgeas*, distinguo: Si actionem definias, mutationem, cujus principium sit in re ipsa; passionem, cujus aliqua ratio sit extra hanc rem in alia: Concedam mutuas actiones & passiones (d). In anima enim est ratio, cur hæc percipiat; est aliqua etiam in corpore, pro cujus situ animæ repræsentationes limitatæ sunt. Idemque dico de corpore; est enim in corpore motus ratio efficiens; est in anima ratio determinationis, quoniam hic motus
huic

c) vid. *Metaphys.* §. 236. seq. atque in universum, quicquid ille de regulis phantasiæ, de somnis, sensationibus & imaginatione dicit, quam rem nullibi sic expositam inveneris.

d) v. *Leibnitium* Journ. des Sçav. 1696. pag. 258. Je ne fuirai pas même de dire, que l'ame *renvoie* le corps: Et comme un *Copernicien* parle véritablement du lever du soleil, un *Platonicien* de la réalité de la matière, un *Cartésien* de celle des qualités sensibles, *pourvu* qu'on l'entende sagement; je crois de même, qu'il est très-vray de dire, que les substances agissent les unes sur les autres, *pourvu* qu'on entende, que l'une est cause des changemens dans l'autre, en conséquence des loix de l'Harmonie. Conf. omnino *Principia Philosophiæ sæpius citata* §. 51. - 54.

huic appetitui respondere debet. Itaque vides *denique*, quomodo dici possit, quod *anima moveat* corpus; quin autem *cognoscat*, nemo ambigit.

§. 129. Pergit *Foucherius* (e): “Et profecto quis non videt, has opiniones fieri ex consilio, & hæc Systemata rebus supervenientia exstrui, ad salvanda quædam *principia ante stabilita*. *Cartesiani* quidem supponentes nihil esse inter substantias spirituales & corporeas commune, non possunt explicare, quomodo alterum agat in alterum, & consequenter eo adiguntur, ut ea dicant, quæ audimus. Verum *Tu, Domine*, qui te *aliis* extricare modis poteras, miror, quomodo iisdem te difficultatibus implices,,

§. 130. Si principia illa ante stabilita intelligas *præjudicia*, veritatis speciem mentientia, præstaret addi, quam negligi probationem subsumtionis: Sin *axiomata*, & theõremata à priori illata, vel ex phænomenis à posteriori aliunde cognita; id laudem Systemati conciliat, non creat vituperium. Recte *Cartesiani* difficultates viderunt, sed non satis caute devitarunt. *Leibnitius* non *aliam* habuit viam, quam calcare poterat, præter hanc unam. Id puto constare ex tota hac exercitatione. Sed

---

e) Hic dabo verba Gallica, quoniam difficilia videntur: En vérité, Monsieur, ne voit on pas, que ces opinions sont faites exprés, & que ces Systemes, venant apres coup, n'ont été fabriqués, que pour sauver de certains principes, dont on est prévenu?

Sed videamus, *quis ille modus sit, quem Domivus Foucherius proposuit.*

§. 131. "Quis nescit *stateram in æquilibrio positam* & sine actione, quam primum alterutri lateri pondus accedat, moveri in continenti, atque alterum contrapondiorum attolli, non obstante contrario ad descensum nisu. Nosti, *entia materialia esse impetus & motus capacia*; Atque id naturale est, ut fortior impetus exsuperet debiliorem. Ex altera parte nosti, *entia spiritualia posse impetum facere*: & quemadmodum omnis impetus resistantiam supponit, necesse est, ut ille impetus sit vel fortior vel imbecillior; (*potuisses addere: vel equalis:*) Si fortior, vincet, sin debilior, cedit. Neque id impossibile est, ut spiritus impetum faciens ad motum corpori imprimendum, illud contrario nisu præditum deprehendat eodemque vel fortiori vel debiliori, quod eo sufficit, ut inde patiatur (*qu'il en souffre*). Hic modus est, quem *Augustinus* sequitur, ubi data opera explicat actionem spirituum in corpora, *Libris suis de Musica*.,.

§. 232. Dicuntur ista ad *Leibnitium*, quasi conformia Systemati ejus v. §. 129. fin. sed ex sententia, ut videtur, *minus dextre intellecta*. Leibnitius substantiis simplicibus finitis impetum, vel *nisum* concedit, agendi *in se*: Non extra se. Nisus *in spiritibus* non est vis motrix, sed est appetitus ad novas perceptiones in seipso producendas. Itaque nihil ille motus imprimere potest corpori, sive id concipiatur, ut in æquilibrio ad diversos motus constitutum, sive ut vehementer resistens (f).

Neque

---

f) *Recte omnino Viri Doctissimi*, qui in æquilibrio cor-

Neque intelligas, quomodo *comparari* appetitus possit cum resistantia ad motum, eidemque vel æqualis vel major dici aut minor? *Multo minus*, quomodo id *dolorem* efficiat, si corpus fortiori nisu contrario præditum sit, quam foret impetus ab anima ipsi impressus. Verum in ista non excurramus amplius.

§. 133. Denique sic *finis* discursum *Vir Doctissimus*, Academicæ Veterum philosophiæ felix atque industrius Cultor: "Scio *multas* adhuc quæstiones fieri posse *ante*, quam omnes resolverimus, quæ agitari possunt à primis inde principiis: Adeo verum est, quod observandæ sint *Academicorum* leges, quarum *secunda* prohibet, eas ventilare quæstiones, quas decidi non posse videas, & quales sunt ferè omnes, de quibus hic loquimur; non quod illæ quæstiones absolute loquendo resolvi non possint, sed, quod *non* possint, nisi certo ordine, qui postulat, ut philosophi convenient de infallibili veritatis nota, atque se submittant demonstrationibus à primis inde principiis. Dum id fecerint, separari possunt ea, quæ clare & sufficienter concipimus

---

poris, in tensione partium motui accommodata, in lenitate impulsus requisiti præsidium sententiæ quærunt, recte, inquam, illi *attendunt*, minimam eo casu vim sufficere ad præstandam actionem; quam sane veritatem *non omnes* abunde æstimant, qui in casibus pæne, aut perfecte æqualibus negligere minutias solent. *Non sufficit* tamen ea observatio, *ubi* rerum comparatio fieri non potest: Ut enim pulvisculus tollere bilancis æquilibrium possit; non potest desiderium meum, utlibet ingens, & diuturnum.

cipimus ab his, quæ obscuritatem intermixtam habent,,.

§. 134. Optime ista quidem *in Thesi*: Si ad nostra applices, vereor, ut Leibnitianam mentem assequaris. *Leibnitius* jam A. 1696. se omnes istas *veritates* nostro Systemati *prævias* examinasse existimavit. Nunc *duæ novæ responsiones* priori accedunt. Puto præsupposita nostræ sententiæ omnia contineri in *Principiis philosophiæ Leibnitianæ* toties allegatis ex *Suppl. Act. Erud.* atque adeo & in iis, quæ superius ex philosophia Leibnitii edisseruimus. *Plenum* autem à primis inde principiis *Systema* dedit Vir vere Philosophus, *Chr. Wolfius* (g) in *Institutionibus*
K
fuis

g) Pro *Leibnitiano* & ex orali traditione sententias Viri edocto, habitus communiter, ab illis quidem, qui nescio quam *Arcani disciplinam* in hac Philosophia fingunt, suasque à veris Leibnitii atque Wolfii sententiis deviationes ea fortassis excusatione emolliunt: Etsi ipse *Leibnitius* de *Wolfio*: Mr. Wolfius est entré dans *quelques uns* de mes sentimens; mais comme il est fort occupé à enseigner, sur tout les *Mathématiques*, & que nous n'avons *pas eu beaucoup* de communication ensemble sur la Philosophie, il ne sauroit connoitre *presque* de mes sentimens, que ce, que j'en ai publié. v. *Recueil de diverses Pieces*, Tom. II. pag. 162. *Cui bono* ista? *Primum* ut intelligas veritatem dictorum *Cel. Wolfii* in præf. ad *Germanicam Editionem Epistolarum Leibnitii*: *Deinde* ut suum unicuique tribuam, neque mea hac coordinatione *Duum Virorum* alteri præjudicem: *Tertio*, ut ne existimes, intelligi dicta, vel inveniri, *sine traditione*, aut communicatione, non posse; etsi *ea mediante* possint facilius & felicius. [Similes de me

suis Metaphysicis. Itaque nihil est, quod *Foucherianas* objectiones amplius extimescamus.

§. 135. Sequuntur *Bæliana*, omnium, quas videre contigit, speciosissimæ, dignissimæque ingenio, eloquentia & eruditione Bæliana. Expositæ sunt primo in Dictionario ejusdem Critico (h), & responsionem acceperunt à Leibnitio jam A. 1698. (i). Denuo productæ & supplemento auctæ in nova Dictionarii editione An. 1702. quibus iterum respondit Leibnitius in schediasmate, quod insertum legitur Collectioni (k) sæpe citatæ, & cui geminæ sunt notæ illæ, quas Monadologiæ subjunxit Henr. Köhlerus (l); nisi quod illud Bælio transmissum fuisse testetur Leibnitius (m), adeoque idem quoque Bælianas instantias expectaverit, frustra

---

rumores ab initio sparsi sunt, majori cum veri specie, quoniam Viri Doctissimi, Christ. Wolfii, institutione usus eram, eandemque publice & gratis dilaudaveram. Monuit autem ipse Vir Magnus in commentatione sua de differentia nexus rerum sapientis & necessitatis fatalis, § 3. p. 6. quod „ ipso tantum Doctore in Mathesi usus fuerim,,.]

- h) Articulo: *Rorarius*; quo plura ejus generis philosophemata persecutus est.
- i) Dans l' Histoire des Ouvrages des Sçavans 1698. m. Juill.
- k) Recueil de diverses Pieces Tom. II. pag. 389. - 424.
- l) Tit. *Leibnitzens Vertheidigung seines Systematis Harmoniæ præstabilitæ*, v. *Monadologie* pag. 47. - 102.
- m) Epist. ad Dn. des Maisieux An. 1711. 8. Jul. scripta. v. Recueil. Tom. II. pag. 383. ubi: Peut-être, que Mr. Bayle a repondu dans quelque sup-

stra tamen à me quæritas in novissima Dictionarii Editione ; alteras demum Viennæ conceptas testetur titulus. *Dabimus* vero & hic *verba Balii*, quantumvis prolixa, ut tanto melius, tantoque etiam commodius, omnem objectionum vim animo comprehendere, & cum responsionibus Leibnitianis, nostro tamen more inflexis, aut, si opus fuerit, aliunde suppletis, contendere possint *soliciti Lectores*.

§. 136. Sic ille: "Initio publice profiteor, me id in parte felicitatis collocare, quod objectiones meæ, quas contra tanti Philosophi Systema proposui, occasionem fecerint responsioni ejusdem, quæ præsens negotium mihi explicatius reddidit, atque ad distinctiorem arcani heic latentis cognitionem me deduxit. *Magnam* ego *Philosophiæ accessionem* (n) interpretor hoc Systema, & qua limites ejus promoti sint. *Duo* sunt *hætenus* Systemata,

K 2

Scho-

plement à son Dictionaire, ou dans quelque autre endroit pas encore imprimé. Car il me marquoit, ce me semble, qu'il y vouloit penser. Mais comme ni cette replique de ma part, ni sa duplique n'ont pas encore parû: Je vous envoie mon Écrit, tel à peu pres, que je l'avois envoyé à Mr. Bayle. Je dis, à peu pres, car j'ay changé quelque peu de chose en le relisant. Eandem vero Leibnitii responsionem leges & in Histoire de la Rep. d. Lettr. Tom. XI. quod intellexi ex præfat. Dn. des Maiseaux. pag. 79.

n) Similia præsentibus edifferuit & *Fontenellius*; Insolens visum est eruditis, superesse novum, quod hætenus latuerit, Systema unionis notissimæ, atque in Philosophorum Scholis tritissimæ. Accipe verba

Scholasticum alterum, alterum Cartesianum. Illud mutuo corporis atque animæ influxu nititur; hoc assistentia vel causalitate occasionali. *Nunc ecce tertium*, quod noviter adjunctum est prioribus lucrum, & quod cum R. P. Lamio (imo cum Leibnitio ipso,) Systema harmoniæ præstabilitæ dixeris. Habet nos ea re sibi devinctos illustris Leibnitius: Neque concipi quicquam potest, quod *æque extollat* intellectum atque potentiam Auctoris Universi (o). Quodsi præterea & id commodum confiderem, quod hac ratione universum negotium unionis animæ & corporis *ab omni miraculo liberum* conferve-

scriptoris elegantissimi in Vita Leibnitii: Sa manière d'expliquer l'Union de l'Ame & du Corps par une *harmonie préétablie* a été quelque chose d'imprévû & d'inespéré sur une matière, ou la Philosophie sembloit avoit fait ses derniers efforts. Les philosophes aussi bien que le peuple avoient crû, que l'Ame & le corps agissoient reellement & physiquement l'un sur l'autre. Des Cartes vint, qui prouva, que leur Nature ne permettoit point cette sorte de communication veritable, & qu'ils n'en pouvoient avoir qu'une apparente, dont Dieu étoit le Mediateur. On croyoit, qu'il n'y avoit, que ces deux Systemes possibles; M. Leibniz en imagina un troisieme &c. Conf. Histoir. de l'Acad. des Sciences 1716. pag. 142. edit. Batavæ.

- o) Consentiant etiam hoc loco *Balius* atque *Fontenellius*: Ce Systeme donne une *merveilleuse* idée de l'Intelligence infinie du Createur; mais peut-être cela même le rendit *trop sublime* pour nous. Il a toujours pleinement contenté son Auteur, cependant il n'a pas fait jusqu'ici, & il ne paroît pas devoir fai-

fervetur, permoverer utique, ut id Systematis præferrem alteri Cartesianorum, modo illius *præstituta harmonia possibilitatem* liceret concipere „

§. 137. Atqui *possibilitatem* evicimus, generaliter quidem, §. 113. *Repugnantiam* Bælius nullibi probavit, quia nullam contradictionem eo involvi vel ostendit, vel saltim ostendere connisus est. *Perterrefecit* imaginationem portentis, rectius mirabilibus, quæ nostrum Systema complectitur: Atqui hoc vertimus in rem nostram, quo enim id artificiosius est, quo majorem id sapientiam postulat & potentiam; eo dignius est divina electione, quæ maximum sequitur & optimum & perfectissimum. Sed audi *Bælium*:

§. 138. “Abstineo illis oppositionibus, quæ non magis Leibnitii, quam ceterorum sententiis adversantur. Itaque silebo eas difficultates, quas patitur suppositio *de virtute activa creaturis à DEO communicata*. Magnæ sunt & fere insuperabiles. v. Sturm, in *Phys. Electiva*, cujus excerpta sunt in *Actis Erud.* 1697. p. 474. seqq. atque *Schediasmate*, quod iisdem *Actis* insertum est A. 1699. p. 208. seqq. & quo respondit alteri *Schediasmati* Leibnitii A. 1698. p. 427. seqq. *Actis* iisdem inserto. Systema Leibnitii non minus atque *Peripateticorum* iis est obnoxium „

K 3

§. 139.

re la même fortune, que celui de *Des-Cartes*. v. l. c. pag 143. [Atqui nec Cartesianum Systema statim ab initio a multis probatum est. Difficilis ad Scholas aditus est novitatibus metaphysicis. Rationes sunt multæ, quæ impediunt, & variæ.]

§. 139. Posse creaturis *vim motivam* concedi ; imo divina benedictione *concessam esse*, postulat divinæ voluntatis efficacia: non potest illa agere, & nihil efficere; moliri aliquid, & effectum post se nullum relinquere; aut apotelesma nullum præstare. Quid autem est *illud in rebus persistens*, & divina præstitum virtute *apotelesma*, si non est vis motrix, rebus infita & perdurans? Motus enim non erit, utpote qui neque existit, neque in existentia sua persistit. *Sturmii argumenta* hoc saltim dicunt, *materia qua tali* neque competere vim motivam, neque posse communicari, quod concedimus de materia prima: In *corporibus* vero illi materiæ accedunt, modus compositionis, ex qua nec dum sequitur vis activa, ut recte Sturmius monet; & natura sive principium motus, ex qua ille consequitur.

§. 140. "Existimo etiam, Leibnitio non minus, quam Cartesianis atque aliis Philosophis, difficile fore, illis obviam ire objectionibus, quas desumere licet à *mechanismo fatali*, quo *libertas humana* proteritur. Verum ista quidem prætereamus, atque ad illa accedamus, quæ Systemati præstitutæ Harmoniæ propria sunt.,,

§. 141. *Mechanismum fatalem* æquæ ac *Epicureismum casualem* optime Leibnitius divitat istis observationibus, quas & antea contra Spinozismum allegavimus ad §. 14. §. 99. repetimus. Ille *fatum* & *casum* ex Universo, qui mundum regi legibus non Geometricis aut Geometricè demonstrandis, atque adeo absolute necessariis, ostendit: Sed contingentibus quidem, eligentis vero DEI sa-
sapi-

pienitiæ præ reliquis convenientissimis. *De libertate* dicam inferius; neque enim ista prolixè hoc loco refutari debent, quæ Bælius non urget. Veniamus igitur & nos ad ea, quæ sunt *Bælio hic propria* (p).

§. 142. “*Prima hæc est observatio mea, quod id Systema divinam potentiam atque sapientiam, divina hac arte expressam extollat ultra id omne, quod potest* (1.) concipi. Concipe (2.) *navigium, quod virtutem habeat, sine omni cogitatione aut directione entis, sive creati sive increati, se ipsum adeo apposite commovendi, ut ventum semper habeat secundum, ut torrentes atque scopulos evitet, eoque præcise tempore, quo id res postulat, portum contingat optatum. Fac ejusmodi navigium aliquot successive annis dictâ modo ratione undis inerrare, & pro tempestatum vicissitudine, pro diversitate regionum maris & continentis, justo semper & apposito modo verti: Consenties mecum, divinam infinitudinem non sufficere, ad virtutem ejusmodi navigio imprimendam; concedesque naturam navigio potentiæ ejusmodi à DEO recipiendæ capacem non fore. Interim id omne,*

K 4

quod

p) Optarem vero, ni grave fuerit, ut Bælianas *initio* objectiones *solas* ordine percurras, integrum earum Systema animo comprehensurus: *Tum demum* singulas cum responsionibus contendas nostris. Facies ea re, ut utrumque assequaris distinctius; ut Tuas quoque, quæ menti responsiones inter legendum illabuntur, cum nostris conferendo alteras ex alteris sive suppleas sive emendes. Fortassis etiam, ut brevius id negotium tibi sit, si illas deinde *solas* repetere velis, quarum videbitur esse gravius momentum, aut solutio difficilior.

quod *Leibnitius* (3.) in *humani corporis machina* supposuit, *multo est mirabilius & portentosius*. Applicemus hoc *Systema Unionis novum* ad personam *Julii Caesaris &c.* „

§. 143. Extollit (1.) hoc *Systema* *divinam sapientiam* atque *potentiam* ultra omne id, quod potest *comprehendi*, non, quod potest *concipi*. Sic *Leibnitius*: *Dicam apertius*. Non licet *distinctis & determinatis* conceptibus assequi id omne, quod hic concurrat, quibusve id viis atque artificiis possit obtineri: *Generaliter* tamen edisserere possumus & concipere, quibus id legibus possit præstari; diximus id, ubi de *possibilitate Systematis* ex instituto egimus. (2.) *Navigium* hujusmodi si *potentia præditum* intelligatur, *qualitate Scholastica*, quæ sine medio & sine dispositionibus machinalibus ista omnia perficiat, qualis est v. g. *gravitas Peripateticorum*, dirigens corpora ad centrum sine mediis, sine cognitione &c. est illud impossibile, omnium hodie *Philosophantium* *judicio*. *Sin machinam intelligas*, quæ per motuum *leges à principio* quodam *mechanico*, secundum partium atque organorum dispositionem agatur atque dirigatur: *Ejusmodi machinam esse possibilem*, nullus dubito. *Casus* enim, quibus ea *machina præparanda* est, non sunt *infiniti*; alioquin nec finita *nautarum intelligentia* ad eosdem præcavendos sufficeret: Itaque hoc est *problema Geometrico-Mechanicum*, facere *machinam*, quæ dato *fluctuum, ventorum, fretorum, promontiorum &c. statu, motu, & vicissitudine*, per partium suarum dispositionem dato motu feratur
atque

atque in datum locum dato tempore deveniat. Ita
 & olim planetis pro conservando eorum cursu regu-
 lari, quantumvis variato, intelligentias motrices
 Philosophi comites adjunxerunt: *Hodie* (Gratias
 Jo. Keplero nostrati, & Isaaco Newtono Anglo) id
 omne multo & exactius & intelligibilius præstat
 eorundem gravitatio in Solem: (3.) Vidimus Bæ-
 lianam suppositionem, recte inflexam, non esse im-
 possibilem: Nunc illud adde, non esse Leibnitiano Sy-
 stemati similem. Navigium id nullam, nisi vehe-
 menter accidentalem, cum mari, ventis, flucti-
 bus, scopulis &c. connexionem habet, atque in se
 idem supponitur, sive secundo sive adverso vento
 feratur, sive scopulos caveat, sive libero mari su-
 pernatet. Itaque omnino id mirum foret, imo im-
 possibile, ut, pro externarum circumstantiarum
 ratione variata, cursum sua potentia immutet, fle-
 ctat, vertat, tardet, vel acceleret. Atqui alia scena
 est corporis humani, cujus universum machinamen-
 tum rebus externis omnibus semel attemperatum est,
 & cujus adeo successiones & vicissitudines omnes,
 successionibus & vicissitudinibus rerum quasi alliga-
 tæ sunt. Ut enim mutationes rerum determinan-
 tur ex statu suo priori, ita & motuum in corpore va-
 riatio: Unde si quam cum rate comparisonem (q)
 ames, dic: Corpus in Systemate Leibnitiano esse
 K 5 simile

q) Comparisonem dico, ne identitatem supponas, at-
 que influxum ex simili urgeas. Nimirum in rate est
 connexio physica, & realis funium influxus: In cor-
 pore non item. Obtinetur autem à principio hic in-
 terno, quod ibi ab externo.

simile navigio quale fluminibus trajiciendis adhibetur, & quod funem sequitur, cui cohæret (1). Sed attendamus animum ad Julium Cæsarem.

§. 144. “Ex hoc Systemate asserendum est, corpus (4.) Julii Cæsaris ita exerere vim suam motricem, ut inde ab ipsa Nativitate ad necem usque *coherentem in suis mutationibus successionem* observet; atque eam quidem, quæ penitissime consentiat perpetuis etiam mutationibus alicujus animæ, quam neque corpus cognoscit, neque in se agentem experitur. Dicitur potest, legem, secundum quam ea corporis potentia suos motus atque actus producere debuit, fuisse ita comparatam, ut certo die atque hora Senatam accessisset, hæc atque illa verba prolocutum fuisset, etsi divinæ (5.) voluntati placuisset, *animam* Cæsaris altero statim die ab illius creatione denuo *annihilare*. Dicendum est porro, quod (6) eadem vis motrix *pro velocitate cogitationum* istius ambitiosæ mentis exactissime se immuta-

---

1) *Eleganter* more suo *Leibnitius* in Recueil. Tom. II. pag. 402. 403. Il ne faut pas comparer nôtre hypothese à l'égard de la masse corporelle, avec un vaisseau, qui se mene soi même au port; mais avec les *batteaux de trajet*, attachés à une corde, qui traversent la riviere. C'est, comme dans les machines de Theatre & dans les feux d'artifice, dont on ne trouve plus la justesse étrange, quand on fait, comme tout est conduit: Il est vrai, qu'on *transporte* l'admiration de l'ouvrage à l'inventeur; tout comme lorsqu'on voit maintenant, que les Planetes n'ont point besoin d'être menées par des Intelligences &c. „.

mutaverit atque determinaverit & quod proprie hunc magis statum induerit, quam alium; quoniam anima ab hac idea transiverit ad istam. Num igitur (7.) *cæca* quædam *potentia* vi impressionis ante 30. vel 40. annos factæ, nunquam postea innovatæ, sed sibi soli relicta, adeo apte se determinabit, etsi rerum penitus omnium, quas præstare ipsa tenetur, profundissime ignara? Nonne id magis etiam incomprehensibile est, atque illa fuit navigatio, quam antecedenti §. expressimus?,,

§. 145. Omnino vero (4.) ista dicimus, sed cave tibi à *potentia*, *qualitate Scholastica*. Porius cogita *famulum Jacquelotii* automatum, quem superius expressimus §. 116. & *auge artificium* istud, dum universum famulitii tempus eo comprehendere possis. Etiam (5.) illud admittimus, imo *urgemus*. Audi *Leibnitium*. (s) In hoc Systemate corpora agunt, ac si (per impossibile,) nullæ darentur animæ, & animæ agunt ac si corpora nulla darentur; & ambo agunt, ac si unum influeret in alterum. Existimo *intelligi Leibnitium*, si superiora legeris. *Alterum* dicit de causa mutationum mentis atque corporis vera & reali: *Alterum* de respectu mutuo determinationis in utroque. (6.) Hic si placet, vide, ne Systemati nostro tribuas, quasi modificatio & determinatio illa penderet à *potentia*, *sine sensu* & intellectu, sese ad ideas animæ accommodante: Pendet potius à *potentia summe intelligente*,
quæ

s) Leibnit. in Princ. Philo. §. 84. quocum conferas Wolfii Metaphys. §. 777. & 780. & notam nostram §. 127.

quæ machinæ structuram ita potuit ordinare atque ideis accommodare, ut, structuræ & texturæ ipsius ratione, modificationes motuum consequentes destinato fini respondeant. *Causa, cur machina corporis hunc magis statum induat, quam alium, duplex est: Altera efficiens, pendens à structura & motu antecedaneo, atque hæc est physica; altera est saltem methaphysica, atque ut sic dicam exigens vel determinans primi status in corpore, pendens ab animæ repræsentationibus motui huic harmonicis.* (7.) Si, ex diuturnitate temporis putes difficultatem nasci, cogita primo illud, finitos tamen casus esse, variationesque isto tempore faciendos; deinde memento eorum, quæ diximus §. 106. sufficere scilicet, ut utrumque semel conspiret, ita enim & deinceps conspiratura esse omnia, dum subsistat utrumque, atque legibus suis mutetur & regatur (t). Impressiones novas non requirimus, neque pro virtute conservanda, neque pro regendis directionibus: Illa nimirum in universo perseverat, ex superioribus; istæ pendent ex machinæ, & partium inter se connexionem, figura, situ &c. Nihil adeo hic est incogitabile, nihil repugnans.

§. 146. "*Augentur vero (8.) difficultates, si cogitaveris, humani corporis machinam complecti infinitam fere organorum multitudinem, & obnoxiam esse actioni corporum ambientium, quæ suis impres-*

---

t) Similia de *Animis* vide apud *Leibnitium*, epistol. V. ad Sam. Clarkium §. 91. Tom. I. du Recueil pag.

mpressionibus infinite variantibus mille & amplius
 ipso modificationes efficiant. Neque intelligo,
 quo (9.) *medio caveri* possit, ne præstabilitæ har-
 moniæ aliqua *confusio* exoriat; & quo fieri queat,
 ut non interruptum ordinem sequatur per omnem
 longævi hominis vitam, nihil obstantibus infinite
 variantibus modis, quibus tot organa in se mutuo
 agunt, innumeris stipata corporibus, frigidis mo-
 do, modo calidis, mox siccis, nunc humidis,
 semper autem nervos diverse vellicantibus. Mea
 hæc est sententiâ, organorum multitudinem atque
 ambientium corporum varietatem necessarium esse
 instrumentum, quo infinita varietas mutationum
 corporis obtineatur: Verum an illa (10.) *varietas*
 ordinem *servare* potest, qui Leibnitiano Syste-
 mati debetur? Numquam illa turbabit harmoniam
 mutationum corporis & animæ? Id vero penitus
 videtur *impossibile*. Observandum est, ex Leibnitii
 mente id, quod in unaquaque substantia activum est,
 esse hujusmodi, ut ad realem quandam *unitatem* reduci
 possit. Cum vero corpus humanum multis compo-
 situm sit substantiis, unaquæque habeat in se prin-
 cipium actionis, realiter distinctum à principio cu-
 juscunque alterius substantiæ. Ait etiam, cujusque
 principii actionem continere spontaneitatem. Hoc
 igitur operationes eorum & confusiones (11) in-
 finitum variabit. Ambientium enim corporum
 percussio necessario coactionis aliquid intermiscet
 spontaneitati naturali,,

§. 147. *Angeri* (8.) concedimus *difficultatem*,
 sed non artificium concipiendi vel edisserendi. Facit
 organorum atque ambientium corporum multitudo,

ut

ut non sufficiat huic machinæ construendæ intellectus finitus, quantumcunque præstans. Sed bene est, quod infinitum Numen sit illius opifex, cui difficile non est, infinita organa & corpora ambientia simul cogitare, eorumque mutuas & infinite diversissimas combinationes omnes atque singulas scientia complecti, sapientia ordinare & potentia perficere. (9) Atqui exhibuimus id medium §. 106. - 113. *Fac*, machina corporis sequatur leges, harmonicas illis, quas anima sequitur, & easdem cum illis, quas reliqua sequuntur corpora; *Fac amplius*, respondeat status primis corporis mei repræsentationibus animæ, & corporibus meum ambientibus, perfecte: *Intelliges*, quomodo & in posterum consentiar corpus cum anima, & conspiret quoque cæteris circa se corporibus; quicquid deinde sit de rerum modorumque infinitate. Illud optime dicis, multitudinem organorum & corporum ambientium esse instrumentum pro obtinendis corporis varietatibus: *Modo addideris*, & legem, quibus illa agantur, moveantur, regantur, esse medium, quo conservetur ordo, & impediatur confusio. (10.) *Varietas* quin possit ordinem sequi, nescio, cur dubitandum sit? Neque id impossibile est, infinitam varietatem amicissime conspire, modo illa non casui, sed legibus debeat. *Exempla* sunt in promptu: Sic infiniti sunt modi, quibus idem objectum, (urbs, castellum, regio) ex infinitis punctis conspectum appareat, omnes tamen illi prospectus in eo conveniunt, ut spectatores omnes regularum gnari eandem objecti ideam nansciscantur. Obti-
netur

netur autem illa consensio *regulis Optices & Perspectiva.* Et cur dubitem, legibus quoque *Mechanices* obtineri ordinem posse in varietate rerum, quantumvis infinita? *Leibniius* hoc *Balii* argumentum illi simile putat, quo veteres nonnulli scientiam DEI à minimis excluderunt ob rerum infinitatem. (11.) *Varietatem* sic augeri in infinitum concedimus: *Confusionem* rebus induci, modo negavimus. *Spontaneitatem* asserimus substantiis simplicibus, quæ nihil patiuntur à corporibus & eorundem percussione: *Limitationes & determinationes* motuum in corporibus pro ratione percussione variari concedimus, confundi negamus.

§. 148. “Frustra illi se tuentur divina *omnipotentia*, (12.) qui bestias ajunt esse tantum automata. Laboratur incassum in eo, ut ostendatur, DEUM posse machinas præstare, adeo subtiliter & artificiose contextas, ut vox humana, ut reflexum à corporibus lumen &c. justo tempore in eas agat, atque perficiat, ut hac vel illa ratione commoveantur. Universus, si à quibusdam Cartesianis discesseris, orbis eam suppositionem rejicit. *Neque Cartesianorum quisquam* est, qui eam admiserit, ad *humanum* corpus translata, quasi DEUS perficere machinas posset, quæ omnia ista peragerent, quæ fieri ab hominibus conspicimus. Dum ista nego, (13.) nequaquam hoc ago, ut *divina potentia* atque *sapientia* *limites* circumponam. Verum hoc volo, naturam rerum id secum ferre, ut vires creando
 ipsis

ipsis collatæ necessario suos terminos habeant. Absolute necessarium est, ut actiones creaturarum congruant eorum statui essentiali, atque exerantur pro caractere illo, qui cuivis machinæ convenit. Philosophorum enim axioma hoc postulat, ut omnia, quæ rei cuidam attribuuntur aut communicantur, proportionalia sint capacitati & receptivitati subiecti. Leibnitianam igitur hypothesein rejicere licet, ut impossibilem, quoniam *majoribus* obnoxia (14.) est *difficultatibus*, quam illa de automatis Cartesianorum: Harmoniam, ille constantem facit duarum substantiarum, quarum neutra in alteram operatur. Quodsi autem *famuli* nostri *machinæ* forent, atque id tamen exacte perficerent, quod Domini jubent: Fieri hoc non posset, nisi externa & realis in ipsos actio Dominorum præcederet; oporteret vel verba eloqui dominos, vel signis uti, quæ sensoria famulorum organa realiter afficerent & moverent „.

§. 149. Frustra (12) est, quicumque ad divinam provocat potentiam *ante*, *quàm* evicerit, rem in se esse possibilem. Id *Wolffius* docet in *Metaphysicis*. Sed monstravimus nos, Systema hoc esse possibile §. 106. --- 113. Igitur omnino licet, ad potentiam DEI infinitam provocare, cum de *executione* & existentia sermo est. Qui machinam hujusmodi ut *impossibilem* rejiciunt, illi *falluntur*, neque veritati præjudicant. Cartesiani non negabunt, machinam humano corpori similem, esse possibilem: Sed corpus esse talem machinam, id non ajunt. Sed neque Cartesianorum (u) suffragio

u) Recte *Leibnitius* Recueil Tom. II. pag. 400. Ceux,

gio stat veritas, neque dissensu cadit. (13.) Si soli Leibnitio Bælius scripisset, potuisset hanc *cantelam omittere*: Neque ego illi imputaverim, quod divinæ velit potentiæ sepem prætere: Neque nos *illimitatam* creaturis potentiam tribuimus: Neque illis adscribimus, quæ rerum naturas sua proportione excedant. Novimus, quam *non* sint *illimitate volitiones* nostræ; sequuntur enim ex vi repræsentativa mundi, ut Wolfius docet in *Metaphysicis* §. 878. Vim autem illam & *objectorum* (x) ratione & respectu *modi repræsentandi* limitatam esse concedimus: *Illud*, quoniam hoc Universum, non omnia possibile, repræsentat; *hoc*, quia non quovis modo, verum tantum pro situ unius alicujus corporis organici in Universo. *Limitate*

L

sunt

qui montrent aux Cartesiens, que leur manière de prouver, que les bêtes ne sont que des *Automates*, va jusqu'à justifier celui, qui diroit, que tous *les autres hommes*, hormis lui, sont des simples Automates aussi, ont dit justement & précisément, ce qui me faut pour cette moitié de mon hypothèse, qui regarde le corps.

- x) Nolim existimes, illa *contradicere Leibnitio*, cujus in *Philosophiæ principiis* §. 62, hæc verba sunt: "Non in objecto, sed in modificatione cognitionis objecti monades limitatæ sunt,". Loquitur ille de hoc Mundo. Ego de possibilibus in universum omnibus. Est enim *inter differentias* animæ ab intellectu divino, quod ille repræsentet possibile omnino omnia; anima hoc Universum, non alia; Ille simul, & adæquate; hæc distincte pauca & successive solum: Ille adeo modis omnibus; hæc pro situ corporis.

sunt igitur *volitiones* nostræ, eædemque DEO aper-
 tæ: Quis illi hoc negaverit, posse machinam ex-
 truere, quæ volitiones istas exequatur? (14.) In-
 terim in Leibnitiano Systemate esse *majus artifici-*
um, quam in automatis hic memoratis, concedi-
 mus: Quo pertinent illa præcipue, quæ faciunt
 ad loquelam, ad edifferendas ratiocinationes, &
 judicia generalia, de quibus dicam inferius. Ne-
 go autem, id esse impossibile. *Actionem Domini*
realem in famulum suum non esse necessariam, id
Jacquelotii suppositio, commonstrat, toties allega-
 ta. *Leibnitius* & alia hic machinamenta appellat,
 quæ, suis elateribus acta, potius dominos monent,
 quam ut ab iisdem debeant moneri; Cujusmodi
 sunt, quæ vulgo *Vecker* vocamus, horologia da-
 to tempore sonitum, eoque dormientes ex somno,
 excitantia.

§. 150. “ *Nunc* age consideremus & *Ani-*
mam Cesaris, ubi difficultates adhuc majores de-
 prehendemus. Erat illa in Universo, nulli cor-
 poris vel spiritus influxui obnoxia. Vis, quam
 à DEO sibi impressam accepit, unicum erat actio-
 num, singulis momentis productarum, principi-
 um: Istæ autem actiones cum inter se diversæ fu-
 erunt, ejus rei causa nequaquam illa fuit, quod
 aliæ aliis elateribus aut organis productæ, quo-
 rum nulla in illis opera concurrat. *Anima* enim
humana est substantia simplex, indivisibilis & im-
 materialis, in quo & Illustris *Leibnitius* mecum
 consentit. Quodsi autem hic in alia abiret, atque
 plerisque Philosophis, & quibusdam ex præcipuis
 quoque

quoque Metaphysicis nostri ævi, *Lockio* verbi gratia, adstipularetur, supponendo fieri posse, ut cogitet corpus ex variis particulis certa ratione contextum: *Tum* ego ipsius hypothesein *absolute impossibilem* pronunciarer, & multis ipsum modis impugnarem, quibus uti hic necesse non est, quoniam & immortalitatem animæ concedit, atque illi innititur in sententiis suis „.

§. 151. *Ista* quidem *satis bene*, ut opus non sit, *Viro Ingenioso* adversari. Illud autem de anima *omnino* probamus. Et qualis ea vis sit, specificè expressimus §. 91. seqq. Illud verò *utiliter* *Leibnitius* accepit in notis ad h. l. quod *tum deum* *absolute impossibilem* *Bælius* hanc sententiam pronunciare velit, si *Lockianæ Philosophiæ* accederemus. Atqui ejus rei metus aut suspicio nulla est. Videtur igitur, *hactenus non omnino impossibilem* statuere.

§. 152. “Revertamur ad animam *Cæsaris*, eandemque *Leibnitiana* voce appellemus *automatum immateriale* (y) & cum *atomo Epicurea* contendenda-

L 2

tenda-

y) De hac voce conf. omnino *Theodic.* §. 403. ubi inter cetera non minus eleganter, quam solide: L'operation des *automates spirituels*, c'est à dire, des ames, n'est point mécanique; mais elle contient *eminement* ce qu'il y a de *beau* dans la Mécanique: Les mouvements développés dans le corps, y étant concentrés par la représentation, comme dans un monde idéal, qui exprime les loix du monde actuel & leurs suites; avec cette différence du monde idéal parfait, qui est en Dieu, que la plupart des perceptions dans les autres ne sont, que confuses &c.

tendamus. Intellego vero atomum in vacuo constitutam, neque ullibi cum alia atomo collidendam. *Comparatio est exacta.* Atomus enim ista & naturalem sese movendi vim habet, & eandem exercet, nulla alia re quacunque promotam & adjunctam, vel in motu suo impeditam & retardatam: Sic & anima Julii Cæsaris supponitur esse spiritus, qui vim habeat producendi in se ideas rerum, sine alterius cujuscunque spiritus aut corporis in ipsum influxu: Nihil est, quod animam juvet, nihil quod inturbet. Quodsi jam ad generales ordinis ideas & naturam attenderis, deprehendes, ejusmodi atomum nunquam in motu suo cessaturam, eandemque præsentem & consequentibus momentis eandem præcise motus rationem modumque servaturam esse. Est hoc *consequens axiomatis* cujusdam *Leibnitiani*, quo præcipit, ut res quæque in eo, quem semel obtinet statu, perseveret, dum aliquid sit, quod ab ea cogat deflectere - - - *Ex eo, inquit, concludimus, non solum corpora, si quiescunt, semper quiescere, sed etiam, si moveantur, eundem semper motum, hoc est velocitatem eandem, eandemque directionem conservare: Nisi aliquid sit, quod actum illum interrumpat.* Quis igitur non videt, atomum istam, sive insitam illi cum *Democrito* & *Epicuro* vim mottricem ponas, sive à DEO communicatam, *uniformi modo* in eadem linea progressuram, neque unquam sive ad dextram sive sinistram esse declinatoriam. *Epicurus* Philosophis ludibrium debuit, cum *Declinationem motus* in atomis suis in scenam produxit; sumsit enim istam
sine

sine ratione, ut se extricaret è Labyrintho necessitatis fatalis, neque tamen ejus novæ ad Systema suum accessionis causam allegare potuit. Adversata est hæc declinatio clarissimis animæ ideis; manifesto enim intelligitur, eo, ut atomus per integrum biduum rectilineo progressa motu, tertiæ diei principio declinet à semita, requiri, ut *vel impedimentum* viæ offenderit, *vel aliquem appetitum* senserit à via sua deflectendi, *vel in se complexa* sit *Elaterem*, qui se nunc demum exerere occæperit. *Illud* exulat in vacuo: *Istud* adversatur atomo, idearum non capaci: *Hoc* etiam contradicit corpusculo, in se simpliciter uniformi. Applicemus ista omnia ad præsens negotium,,.

§. 153. *Comparisonem* vero istam, etsi plausibilem & speciosam, esse tamen injustam, neque præsentis negotio accommodam, id facile demonstrabitur. *Epicurea atomus*, etsi corpusculum, supponitur tamen in se penitus uniformis: Ideoque in illa nihil quicquam causæ internæ est, quod mutationem status quamcunque producere aptum sit. Itaque si movetur, perseverat in motu eadem celeritate & directione; adeo quidem, ut si etiam difformiter moveatur, verbi gratia in Curva quacunque, in Circulo, Ellipsi &c. Id duplici minimum vi opus habeat, quarum altera ad centrum urgens si cesset, eo ipso momento atomus sequetur statum atque impressionem ultimam, & progredietur in recta circulum, Ellipsin &c. tangente. *Secus est in anima*, quæ, licet partibus careat, diversitate tamen omni non caret; repræsentatio enim

Universi, quæ fit in anima, continet diversitatem objectorum & graduum: Itaque satis causæ est, cur diversæ esse possint repræsentationum consecutiones, propter diversitatem repræsentationum antecedentium, appetitum & transitum animæ ab una perceptione ad alteram limitantium & determinantium. Atque ut id *clarius* dicam *pro geometricis*, antecedaneæ illæ diversitates cum legibus appetituum collatæ quasi *equationem* continent, secundum quam fieri progressus, aut, in exemplo atomi, secundum quam fluere debet id punctum, ut in Curva incedat: Quapropter si consecutiones idearum animæ comparari debeant motæ atomi, non debet hæc *in vacuo* constitui, sed *in Universo*, in quo scilicet fiunt illæ mutationes, diversimode variantes, & motum consequentem determinantes, quarum deinceps in anima repræsentationes limitant & determinant repræsentationes motuum consequentes. At quis nescit, hic *uniformem* non esse corpusculorum motum? Quis hodiè nescit *Curvam projectionis Gallilæanæ*? Quis non audivit *Trajectorias Newtonianas*? Quis *Bernoullianam* radii in atmosphæra curvaturam? &c. Vides, opinor, quam longe differant *Epicurea in vacuo atomus*, & *Monas Leibnitiana*?

§. 154. “Anima *Julii Cesaris* est substantia, cui unitas competit, si propriè loqui velis. Vis, qua producere ideas potest, ex Leibnitiano Systemate est proprietas naturæ ipsius. Potentiam vero istam, quatenus eam & possidet & exercet, à Deo acceptam habet. Quodsi (15.) jam prima, quam
in se

in se concitat, *idea voluptatis* est, dici non potest, *cur non* & altera talis existat; quoniam enim totalis causa actionis eadem manet, oportet & actionem atque effectum esse eundem. Sed anima ista secundo existentiae momento non aliam cogitandi vim acquirit, quam primo habuit, verum retinet eandem; neque secundo momento externarum rerum concursui vel adminiculo magis subjecta est, quam primo: Igitur altero momento eandem illa ideam producat, quam primo excitavit. *Sin obicias*, animam esse debere in statu variationis, eum vero praesenti casu non obtentum iri: responderi potest, mutationem ejus fore similem (16.) mutationi Atomi. Atomus enim rectilineo progressu mota, omni momento alium occupat locum, aut positionem aliam habet, sed priori similem: Igitur ut & anima persistat in statu suo variationis, sufficit, ut novam in se ideam producat, etsi similem priori „.

§. 155. *Eleganter vero ista omnia*, nisi quod *ex falsa hypothesis.* (15.) *Videtur Bælius* hoc supponere: DEUM concreare animae vim cogitandi indeterminatam, hanc deinceps ipsam in se excitare primam aliquam ideam, deinde secundam, & sic porro. Quodsi id vellet Leibnitianum Systema, ultra Bælianas difficultates, nova accederet: Scilicet *non saltim* secundo momento causa nulla foret, quare animae vis adhuc eadem & indeterminata aliam à priori ideam excitaret, *sed nec* causa foret, quare primitus excitaret ideam voluptatis vel doloris determinatè. Verum ista non est mens no-

stra. *Primo statim momento* creatur anima determinate rerum repræsentativa: *Secundi momenti* conceptus non derivantur amplius immediate ex vi cogitandi generali, sed per primi momenti cogitationes jam determinata, atque certis appetituum legibus accommodata. Appetitus verò animæ est actio principii illius interni, qua transit ab una perceptione ad aliam. Itaque hic non manet *caussa* perceptionum antecedentium & consequentium, ut ille loquitur, *totalis*: Manet saltim *generalis*, h. e. manet vis primitiva; manet id, quod in virtute repræsentativa verè reale & adeo perdurans est; manet id, quod in ea concipi potest, ut indeterminatum & generale: Sed non manet vis derivativa, ut præcise his vel illis repræsentationibus determinata est & limitata, idque ob internum mutationis principium, appetitum, non ob externas aliarum substantiarum actiones in animam. *Cogita* animam tuam nunc repræsentare tibi statum, quo felix fores; & esse in te principium novas repræsentationes appetens, sive voluntatem, quam in Te definitio conatum ad producendas novas sensationes sub ratione boni à Te approbatas: Facile intelliges, quomodo ex hisce duabus suppositionibus, conjuncta lege appetituum, quæ media dirigit ad fines suos, in te exoritura sit mediorum repræsentatio, conatus ad eorum sensationem, sensatio mediorum, & hinc sensatio finis &c. atque adeo, unde *diversitas* repræsentationum scaturiat, videbis. (16.) Etiam hæc est *ingeniosa responsio*, sed *ex falso* tamen *supposito*. Objectionem non facimus

cimus nostram *ita generaliter* conceptam, ut cum
 atomis conferri potest. Volumus variationem,
 non quamcunque, sed *determinatam* ex statu ante-
 cedenti, secundum Leges Monadum, & speciatim
 spirituum. Facebant igitur hic atomi, in quarum
 antecedenti statu interno quocunque nulla est va-
 rietas, sed perfecta semper uniformitas: In statu
 Monadis quocunque est multitudo & varietas,
 quarum unaquæque pro legum suarum tenore in-
 fluit in statum consequentem; inde diversitas. *Si*
quid tamen *corporei* velis conferre animæ hujusmo-
 di, ob internam diversitatem, diversas ideas con-
 sequentes habentem, absque influxu rerum exter-
 narum: sive *columbam artificis Norici*, eandem-
 que in vacuo euntem atque redeuntem concipe:
 Ibi enim externum nihil erit. Elateres tamen in-
 terni dabunt diversitatem, pro natura unusquisque
 sua, & legibus motus generalibus.

§. 156. " Verum *remittamus* nonnihil à ri-
 gore, atque concedamus Leibnitio mutationem aut
 metamorphosin cogitationum „. Illud saltem *erit*
necessarium, ut *progressus* ab una repræsentatione ad
 alteram *servet* aliquam *proportionem*, aut rationem
 affinitatis. Posito, animam Julii Cæsaris aliquo
 momento videre arborem, foliis & floribus arma-
 tam, possum concipere, (supposito scilicet, in spi-
 ritibus finitis esse vim idearum excitativam, quan-
 tumcunque id incomprehensibile videatur,) quod
 in continenti gestiat videre arborem solis prædi-
 tam foliis, mox aliam floribus tantum conspicu-
 am, atque adeo, quod successive alias sibi ideas

formare possit, ex quatum singulis iterum enascantur aliæ. *Illud autem concipi non potest, quomodo fieri possint alboris in nigrum, affirmationis-que in negationem miræ conversiones **, quomodo fieri animæ saltus ex terra in Cælum stupendi, quos tamen experimur quotidie. Incomprehensibile est, DEUM animæ Cæsaris potuisse principium inde re ejus mutationis, quam nunc allegabo. Sine dubio id plus vice simplici accidit, ut, *uberibus maternis adherens, acicula punctiorem persenserit.* Igitur ex ea, quam hic examinamus, hypothesi, oportet animam ipsius immediate à dulcibus materni lactis sensationibus aliquot momentorum intervallo continuatis, transisse ad molestas sibi doloris perceptiones. Quoniam illa elatere commota est, ad interrumpendam voluptatem, atque excitandum in se sensum doloris, cum nihil fuerit, quod de præparatione ad istam mutationem faci-
enda

---

* Hic miror, Bælium invenire difficultates haud paulo majores in transitu animæ ab affirmatione ad negationem, quam in transitu ab arbore foliis ornata, ad arborem foliis non ornatam. Sunt hæ contradictoriæ qualitates: arbor foliis ornata, non-ornata. Est igitur hic transitus ab affirmatione ad negationem. Longior est transitus à contrario ad contrarium, ab albo ad nigrum: Sed non ideo difficilior, aut rarior, aut à phantasiæ regulis remotior. Tum vero, si mirum non est, animum percepta re aliqua abstrahere proprietatem alteram ab altera; cur id mirum sit, & omnino incomprehensibile, si in locum prioris substituatur aliam, similem, aut dissimilem; si quidem & inter disparata, & opposita datur relatio?]

enda monuerit quicquam, & nihil in ejus substantia novi acciderit? " Quodsi vitam ejus Imperatoris placeat percurrere, singulæ actiones suppeditabunt difficultates nostra hac majores „.

§. 157. Amo Te, Bæli; ita eleganter & ingeniose omnes ordine difficultates commemoras. Etiam nos concedimus; imo vero *urgemus*, *rationem affinitatis* servandam esse in progressu & successione perceptionum: *Negamus* atque *pernegamus*, fieri posse *saltum* in natura, sive de corporum motu sermo sit, sive de Monadum perceptionibus (z). Itaque necesse est, fuisse & hujus novæ ideæ antecedaneas in anima dispositiones, ex quibus ea consecuta est. Hic autem *distinguas* velim *perceptiones animæ distinctas*, quarum ita sibi conscia est, ut & notas allegare possit, quibus unam ab altera distinguit, & *claras*, *sed confusas tamen*, quarum sibi ita est conscia, ut eas quidem dignoscere possit; sed notas discriminis tamen edifferere nequeat, *ab obscuris*, quarum sibi non adeo conscia est, ut eas possit à se invicem dignoscere. Certum est, si anima nonnisi distinctas aut claras rerum ideas haberet, eo, quem Bælius dixit, vel simili modo altera ex altera nasceretur, sic ut & nobis liceret eam affinitatis proportionem & consecutionis rationem explicare. Verum *alia res est*,

---

z) Leibnitius in Epl. ad Remondum 11. Febr. 1715. De tels sauts (loquitur de absolutis) ne sont pas seulement *defendus* dans les mouvemens, mais encore dans tout ordre des choses, ou verités. Vid. Recueil Tom. II, pag. 186.

est, ubi de obscuris sermo fuerit; perceptionum enim obscurarum nemo sibi conscius esse potest, per ea, quæ Chr. Wolffius docet in Metaphysicis, §. 729. - - - 735. Neque adeo illarum differentias convenientiasque, atque sic consecutionis modum licet exponere. *Generalis* tamen expositio non deficit: Cum enim anima nobis dicatur substantia Universi repræsentativa pro situ corporis nostri in Universo, inde consequitur, plurimas res, quæ debilem è longinquo impressionem aut relationem habent ad corpus nostrum, eadem ratione in animo repræsentari; quod si res eadem propinquiores aut extantiores factæ majorem ad corpus relationem habeant, etiam sensibilibior earum repræsentatio erit, eodem ordine ex prioribus enata, quo & impressio rerum in corpus successive aucta est; Quod si illa tandem præ cæteris fortior sit, ut eam à confusa multitudine obscurarum liceat discernere, tum demum clara, vel omnino distincta fiet, sic ut illius ideæ quoque conscii simus. *Exemplum hoc esto*, dum nostra attente legis, circumvolant & vespæ & muscæ: Tu Bælianas objectiones meditaris, & momento dolorem sentis, vespæ aculeo manui tuæ fortius impresso, ut videtur, genitum. *Quæ connexio Bæliantarum meditationum, & doloris memorati? Scilicet hæc*, dum Bæliana meditaris distincte, atque adeo ejus rei conscius es: alarum vespæ susurrus illabitur in aures tuas, verum minus fortiter, ut adeo, dum aliis animum rebus attendis, ejus perceptionis obscuræ tibi conscius non sis. Sin punctio accedat, dolor, ut arbitra-

bitraris, momento, & quod dici solet, *ex abrupto* mentem occupat. *Nequaquam* vero! Sed prout ex volatu, & ambientium corporum, vespæque, & tuo statu, conseqebatur ipsius approximatior, & in corpore per aculeum solutio continui, effectus adeo, tui corporis ratione, ante reliquos considerabilior: Ita ex perceptionibus, quantumvis obscuris, antecedanei illius status consecuta est perceptio quoque consequentis, respectu tui corporis sensibilibioris, adeoque sic enata est ordine & convenienter illa sensatio*. Dic *eadem* omnia de *Cesare lactente*: Cessabit etiam hic, nisi fallor, omnis difficultas: Aliæ enim perceptiones fuerunt, ex quibus dolor enatus est, quam illæ voluptatis ex lactatu matris. Ceterum *neque* id est omnino *absolum*, ex antecedanea voluptate dolorem consequi, secundum illud *Socratis* apud *Platonem*: *Extrema gaudii luctus occupat* (a).

§. 158.

* Plura in hanc rem alibi à me dicta sunt. Postquam enim Clarissimus Vitembergensium Philosophus, Dn. *Hollmannus* in suis de Harm. Præstab. dissertationibus aliqua adversus hunc locum dubia movit, respondi in Dilucidationibus meis Philosophicis, applicate quidem, sed breviter. Eorum aliqua Vir Eruditus probavit, & desideravit aliqua in Epistola ad me data, & publicis excusa typis: Cui meam deinde responsionem accommodavi in literis Petropoli datis; quas cum sua Epicrisi me non invito typis denuo exscribi Vir Clar. curavit. Putem, ibi dicta esse, quæ sufficere in hac caussa possint.

a) Leibnitius in Replique aux Reflex. de Mr. Bayle. Tom. II. du Rec. pag. 407. Au reste, comme So-

§. 158. “ Possent ista concipi aliquatenus, si supponeres, *animam* humanam non esse *spiritum*, sed *legionem spirituum*, quorum singulis sint suæ functiones, incipientes eæ, atque finem iterum consequentes, isto exacte tempore, quo id corporis status requireret. Ita dici posset, esse aliquid, quod spirituum istorum operationes dato tempore excitaret, atque denuo sopiret, simile cuidam pronostri corporis mutationibus accommodato apparatui rotarum, elaterum, fermentorumve. Ista verò ratione non una & simplex foret substantia, sed *ens per aggregationem*, cumulus substantiarum, qualem in rebus materialibus deprehendimus. Unam hic substantiam anquirimus, quæ modo voluptatem, mox dolorem &c. producat: Non plures, quarum altera voluptatem excitet, alia dolorem, desperationem alia, & sic porro. *Annotationes*, quas *hactenus* legis, habebis loco *amplificationis* earum, “ quarum examine *Leibnitius* me honoravit. Nunc responsa ejus considerabimus, . .

§. 159. *Optime* vero id *Balius* recusat, si animam facias ens per aggregationem: Ita enim interitus & dispersionis capax fieret. Sed non opus est pro diversitate effectuum explicanda, ut substantia-

---

erate a remarqué dans le *Phedon* de *Platon*, parlant d' un homme qui se gratte, souvent du plaisir à la douleur il n'y a qu'un pas, *extrema gaudii luctus occupat*. De sorte, qu'il ne se faut point étonner de ce passage: Il semble quelque fois, que le plaisir n'est, qu'un composé de petites perceptions, dont chacune seroit une douleur, si elle étoit grande.

stantiarum multitudinem asseramus: *Sufficit in una substantia modificationum, limitationum, determinationum, graduum, repræsentationum multitudo, & varietas rerum repræsentatarum.* Singulæ enim perceptiones sua conferunt ad novas, & prioribus succedaneas. Sive illæ distinctæ sint, sive confusæ saltem, sive claræ sint, sive obscuræ tantum; *eo saltem discrimine*, quod priorum, atque adeo consecutionis inde pendentis conscii simus, posteriorum, atque evolutionis earundem conscii non simus.

§. 160. “*Asserit, legem variationum, quam sequatur substantia animata, ita esse comparatam, ut ejus ope ipso illo momento, quo fit solutio continui in corpore, ex voluptate transferatur ad dolorem; quoniam in eo consistat lex substantiæ indivisibilis in creaturis animatis, ut repræsentet non solum id, quod in corpore accidit eo modo, quo id experimur, verum omnes quoque Universi mutationes, ea ratione & relatione, quam habeant ad mutationes nostri corporis. Continetur his verbis apta expositio ejus, quo tanquam fundamento id Systema nititur; est hæc illius analysis, atque ad id intelligendum clavis: Est verò simul & scopus,*” quo collineare debent objectiones eorum, qui hypothesein hancce novam habent pro impossibili,,.

§. 161. “*Lex, quæ hic allegatur, præsupponit aliquod DEI Decretum, eoque ostendit, in quo conveniat huic Systemati cum altero causarum occasionalium. Consentit utrumque in eo capite, quod leges (17.) sint, secundum quas anima repræsen-*

præsentet id, quod in corpore accidit, eoque modo, quem experti novimus. Qua vero ratione legum istarum executio obtineatur, in eo *discrepant* illa duo Systemata. *Cartesiani* faciunt DEUM decreti sui executorem: *Leibnitii* mens est, animam ipsam exsequi leges istas. Jam vero, quantumcunque infinitæ sint divina scientia & potentia, non potest ille tamen *mediante* (18.) *machina*, alicubi *deficiente*, id perficere, quod partis hujus deficientis concursus postulat. Necessum enim foret, ut defectum istum *suppleret*; atque adeo ipse effectum præstaret, non machina. *Anima* vero (19.) *desse media* & instrumenta, quibus ad legem ante dictam executioni mandandam opus est, “ *commonstrabimus, atque in eum finem sequens exemplum allegabimus* „.

§. 162. *Generaliter* (17.) quidem utrumque leges supponit: Differunt tamen eo, quod hic consideretur ut *insita*; Cartesianis ut *lata*. Non dicam nunc de aliis quoque differentiis: Hanc *unam* clarius eloquar. Lex illa, quam sequuntur animæ, *Leibnitio* non est decretum solum divinum, res ipsas tantum extrinsecus denominans; sed est decreti effectus & apotelesma, res intrinsece efficiens. Non enim ordinem solum machinæ DEUS suo Decreto præscribit, sed simul & structuram ei talem largitur, & vim imprimit, quarum ope effectus debiti consequantur. Hoc primum discrimen est, ex quo deinceps illud exurgit, quod *Belius* agnovit. (18.) *Recte* ista, neque adversamur. Pugnat enim, illa machinæ subsidio fieri, quæ

quæ partem postulerent in machina desideratam: Ut, si dentes desint, & rotæ tamen cursus idem supponeretur, qui dentibus obtineri solet, dicendum esset, occasione rotæ non dentatæ, adeoque effectui præstando non accommodæ, fieri motum ab artifice, qualem dentes determinarent. (19.) Atqui vero *allegavimus media ista*, repræsentationum multitudinem, gradus, varietatem &c. Sed audiamus *Simile Balianum*.

§. 163. “Concipiamus animi gratia (20.) *creaturam* animatam, à DEO conditam, & *cantui destinatam*. Dubium non est, quin jugiter cantatura sit; quodsi autem DEUS certos illi nomos musicos (une certaine tablature) destinet, absolute id necessarium est, ut eosdem *vel* ante oculos constituat, *vel* memoriæ illius imprimat, *vel* eam musculorum texturam atque connexionem faciat, quæ per ipsas motus leges constanter & exacte determinatos illos ordine suo sonos producat. Neque intelligo ejusmodi creaturam musicam, si nihil horum supposueris, sequi posse notas sibi præscriptas. *Applicemus nunc typum* istum ad animam humanam. Vult *Leibnitius*, illam à DEO accepisse potentiam non solum excitandi in se ideas, sed & ordinem in iis servandi eum, qui mutationibus corporis sese consequentibus congruat. Hic idearum ordo respondet nomo, quem supposuimus, animali musico præscriptum esse. Nonne hic necessum est, ut anima, quo singulis momentis modificationes suas pro isto idearum nomo determinare possit, ordinem notarum intelligat, (21.) atque ad eundem attendat.

Sed experientia cognovimus, illam esse istius rei penitus ignaram. Saltem ubi illa deest notitia, oportet in ipsa contineri ordinem quendam (22.) instrumentorum, quorum singula sint istarum idearum causæ efficientes necessariæ. Nonne illa sic disponi oporteret, ut exacte alterum post alterum agat, idque pro harmonia inter animæ ideas, & motus corporis, præstituta? Atqui id est longe certissimum, substantiam immaterialem, simplicem, & indivisibilem non esse compositam isto instrumentorum, dictà prius lege dispositorum, apparatu. „Fieri igitur non potest, ut anima humana „istam legem exequatur,.

§. 164. Placet vero & hic *ingeniosa Bælii comparatio*: Sed *nervus* argumenti *idem* est, quem vidimus in antecedentibus. Sequamur *notas Leibnitii*, quæ hic ampliores sunt, quam responsiones alteræ & anteriores, quas sæpe citata collectio exhibet. (20.) Non opus est, ut id *fingas*, quod harmonia nostra ipso facto continet. Hujusmodi *musicum ens* est anima cantoris cujuscunque: Agit aspectus notarum musicarum in corpus quidem, atque adeo hætenus aliquid confert: Quid autem anima? Externum nihil est, quod in eam agat: Igitur, dum & illa canit, *canit*, ut sic dicam, *memoriter*, vel quasi memoriter hætenus, ut determinationis ratio efficiens sit in ipsa. *Quomodo id fiat*, quæris? Accipe sequentia. Concedes, opinor, eas notas, melos exprimentes nostrum, latuisse in causis suis, ante, quam fuerint ita inter se compositæ. Nunc si anima sit Universi repræsentativa, etiam earundem

dem notarum repræsentatio fuit inclusa virtualiter in repræsentationibus earundem caussarum. Quemadmodum ergo in illis rebus materialibus sat causæ fuit, ut ita inter se jungantur: Ita & in repræsentationibus earum sat causæ fuit, ut eodem ipso tempore sic junctæ repræsententur. (21.) Non vero id distincte anima percipit, dum illæ perceptiones, tot aliis perceptionibus obscuris, obscuræ & ipsæ intermixtæ sunt; donec illæ evolvantur, quod quoniam ordine fit, simili cum illo, quo & in corporibus phænomena sibi succedunt, hinc eodem tempore fieri oportet. Itaque nihil hic officit, quod anima ejus rei conscia non sit, quando argumentis novimus esse in anima nostra, & fieri ab eadem plurima, quæ experientia sola, sola observatione, conscientia sola adesse non cognovimus. Ita si musicam de sonis harmonicis & disharmonicis theoriam recipias, memineris consonare aut dissonare sonos, prout eorum vibrationes & percussiones frequentius convenient & sæpius, vel rarius tantum: Id cum anima percipiat atque distinguat, necesse est, occultam illi arithmeticam inesse, qua vibrationes convenientes insensibiliter numeret. Sed quotusquisque est, qui asserere audeat, istius celerrimæ annumerationis se sibi conscius esse posse, quantumcunque etiam rebus suis attenderit? (22.) Negamus autem, si cognitio & conscientia desit animæ istarum rerum, necessarium fore instrumentorum multiformem apparatus: Sufficiunt isti rei perceptiones obscuræ, innumeræ profecto, & ordinatim sese evolventes suis legibus. Fieri igitur potest, ut

id omne præstet anima humana, quod hic suppo-
suimus.

§. 165. “*Sumit Leibnitius*, (23.) animam non
„distincte cognoscere sensationes futuras, sed con-
„fuse saltem percipere, in unaquaque vero substan-
tia esse *quedam vestigia* & eorum, quæ ipsi accide-
runt, & eorum, quæ accident: In finitam vero
istam sensationum multitudinem impedire, quo mi-
nus evolute distingui possint. Verum, quod me-
„dium concipiendi *vestigia* (24.) in substantiis indi-
„visibilibus, simplicibus & immaterialibus,,.

§. 166. Imo (23.) vero *non sumit* id saltem Leib-
nitius: Sed *alterum* experientia edoctus asserit,
alterum argumentis. Sensationes *futuras* ne clare
quidem percipimus, multo minus distincte: Perci-
pimus autem non confuse quidem, quod claras re-
rum repræsentationes postulat in Philosophia Leib-
nitiana, sed obscure saltem, uti plerasque etiam
præsentis: Esse autem ejusmodi perceptiones in ani-
ma probant multa. Quis dubitat, ubi colorem
percipio, percipere me figuras, motus, situs par-
tium &c. sed obscure profecto, quoniam illas di-
gnoscere non possum. Numerum vibrationum
percipimus in sono, sed obscure: Et quæ sunt ejus-
modi infinita. (24.) Præteritorum autem & futu-
rorum *vestigia*, immaterialia scilicet, *relationibus*
scilicet & *respectibus* repræsentationum mutuis con-
stantia, hæcenus animæ tribuimus, quatenus, qui
omnem ejus statum præsentem pernoverit, præteri-
tum hinc intelligere posset & futurum; ibi si discursi-
va cognitio foret, inferendo ab effectibus ad causas
fas

fas, hic à caussis pergendo ad effectus. Et quis est, qui *memoriam* possit animæ nostræ asserere, *sine hujusmodi vestigiis præteritorum*? Quis *providentiam* ejus asseverare *sine indiciis futurorum*? Atque hic velim conferri, quæ *Wolffius* docet de utraque illa facultate reminiscendi præteritorum & prospiciendi in futurum § 809.

§. 167. *Excipit* vero ipse sibi *Bælius* sequentia Leibnitii: “Præsens status cujusque animæ est naturalis consecutio antecedentis. --- Quantumvis igitur *simplex* sit anima, semper tamen ideam habet *pluribus* sensationibus simul constantem, quod nostro fini perinde subservit, atque si machina foret, diversis contexta partibus. Unaquæque enim antecedens perceptio influit in sequentem, secundum legem quandam ordinis, quæ non minus in perceptionibus obtinet, quam in motibus --- Quoniam sensationes, quæ sunt eodem tempore in anima, infinitam minutiorum atque indiscernibilium cogitationum, ordine & successione demum evolvendarum, multitudinem complectuntur: Inde mira non erit infinita varietas eorum, quæ successive hinc resultare atque evolvi possunt. Consequuntur ista omnia ex natura animæ repræsentativa, qua non solum illa exprimuntur, quæ fiunt & futura sunt in corpore, sed propter exactam omnium in universo rerum inter se connexionem, etiam *suo modo* ista omnia, quæ in aliis futura sunt corporibus,,.

§. 168. Habes *verba Leibnitii* a *Bælio* allegata & suis objectionibus inserta, quibus hoc vult *Leib-*

nitius: Primo, in distinctis animæ ideis comprehendi plurima; id experiuntur, quicunque suas ideas resolvunt (b) atque ad simplicia reducere principia moliuntur: *Secundo*, majorem esse adhuc multitudinem sensationum, non distincte cognitarum; id intelligent illi, qui alteri post alterum sensui attendunt, atque recogitant v. g. quot sint objecta, unico oculi obtutu conspecta &c. *Tertio* maximam esse copiam perceptionum obscurarum, quarum nobis conscius non sumus; id norunt illi, qui v. g. microscopiorum ope in minutissimis, telescopiorum opera in remotissimis, plurima clarescunt, quæ & antea perceperunt, dum rebus attendebant, sed obscure saltem, sine conscientia (c). Quoniam vero ista omnia constanter obversentur animæ,

b) Quomodo *resolvi idea* debeant, & possint, Logici est exponere; supponendum hoc loco. *Specimina rei* videas in Logica *Wolfiana* de Viribus Intellectus c. I. §. 18. & locis ibi allegatis, in Editione quidem tertia Anni 1722.

c) Idem eleganter in *Newtoniana Colorum* theoria deprehendes, qua constat, colores iridis esse primitivos, à radiis inter sese heterogeneis productos, ita quidem, ut sui compositione vel mixtos colores, vel lumen producant, prout illi inter sese commixti fuerint, vel aliqui vel omnes. Et quis est tamen, qui colores illos in lumine seorsim videat & distincte, antequam ope prismatis trigoni vitrei, vel alia ratione, separati fuerint? Quis in *albo pariete* distinguit obversa illi objecta, dum conclave illustratum est diversis partibus? Discernimus illa tamen, cum obscuratum est; non sane, quod nunc demum in illo species rerum externarum depingi incipiant, sed quod seorsim singulæ pingantur, ra-

animæ, quatenus illa est Univerſi ſuo modo, (hoc eſt, pro ſitu alicujus corporis organi in Univerſo,) repræſentativa; *atque ſingula* ad mutationes, ab interno ſubſtantiæ ſimplicis principio pendentes, ſua ratione, pro legibus monadum, aliquid conferant: *Inde ſatis eſſe veſtigiorum* pro præteritis atque futuris, inter ſeſe comparandis, ſatis cauſæ pro diverſitate perceptionum obtinenda, ſatis etiam rationis pro ſervando ordine.

§. 169. Unicum addo, quid ſit illud: *Pro ſitu corporis organi in Univerſo*, quibus ego vocibus Leibnitianum, *ſuo modo*, explicui. Scilicet id facile omnes deprehendimus, non repræſentari nobis, dum cogitamus, res ipſas omni modo, neque pro illa ratione vel reſpectu, quem habent ad res alias præciſe & immediate, v. g. ad corpus equi vel bovis: Verum repræſentari illas ab anima quacunquæ, prout illæ reſpiciunt certa quædam corporis cujuſdam organa, quæ ſenſoria vocantur, & fortiorem à corporibus externis impreſſionem recipiunt ob texturæ ſuæ rationem, aut majorem cum illis connexionem dicunt. Itaque dum anima repræſentat

M 4

ſtatum

diis aliunde illapſis, imaginem non interturbantibus. Vidimus igitur ſane radios eodem à pariete reflexos (ſive obſcuratum conclave fuerit, ſive illuſtratum undique,) mixtos autem alienis non diſtinximus, eoque nec figuram imaginis, nec colores diſcrevimus, obſcuras rerum perceptiones naſti tantum, non claras neque diſtinctas. *Similia vero de omnibus facile ſenſibus* Tuis deprehendes, quod ſi animum iſti conſiderationi advertere volueris. Mihi viam in uno indicaffe ſuffecerit,

statum corporis unumquemque successive, exhibet illum modificatum pro relatione corporum ambientium, eorumque determinationibus, quæ & ipsæ denovo pendent à relationibus, quas habent ad corpora sibi circumposita: *Eaque re efficitur*, ut, quoniam sic tandem omnia mutuo cohærent, & mutuo sese determinant, ut, inquam, anima nostra, dum corpus repræsentat suum, eo ipso repræsentet universum mundi statum, sed suo modo, hoc est, quatenus inde pendent determinationes rerum in nostro corpore. Atqui vero illa connexio est vehementer mediata, valde remota, admodum debilis in corporibus plerisque, sive minutioribus, sive remotioribus. Igitur & perceptiones illi respondentes erunt admodum tenues, imbecillæ, debiles, inter se implicitæ, verbo, obscuræ; veræ tamen, atque in consequentes perceptionum status non minus influentes, quam ipsæ illæ rerum determinationes mutuo concurrunt ad statum Universi consequentem. *Ista prolixius, etiam hoc loco, exposui, quoniam in eo videtur acquiescere velle Baius.* Ita enim ille.

§. 170. "*Non multa habeo, quæ opponam dicentis: Id saltem addo, hanc Leibnitii hypothesin, si satis evoluta atque explicata præstetur, verum esse medium tollendis è medio difficultatibus.* Leibnitius pro summi sui ingenii perspicacia omnem objectionis comprehensionem atque vim complexus, fontem detexit, qui tollendis inconvenientiis medium præbere possit. Persuasum habeo, ipsum id, quod maxime difforme esse potest in ipsius systemate,

mate, in optimam formam redacturum, & de natura spirituum excellentia producturum esse. Nemo est, qui vel felicius vel tutius versari & progredi possit in mundo intelligibili, atque Regno veritatum. Spemque concipio, omnes impossibilitates, phantasiæ meæ inerrantes, ipsius declaratione dissipatum, & difficultates solide solutum iri, tum meas, tum illas quoque, quas R. P. *Franc. Lamius Tr. II. de la Connoissance de soy-même*, opposuit. Eaque spes fecit, ut sine verborum pompa dicere potuerim, *Systema ejus tanquam præstantem Philosophiæ accessionem esse considerandum*.,.

§. 171. Ego vero tum ex hoc paragrapho, tum ex eo quoque, quod nulla objectionum supplementa deprehenderim in *recentissima* Dictionarii Editione, colligo, *Belium* Leibnitianis responsionibus non parum tribuisse, atque non sine causa facilem videri Leibnitio, ad objectiones suas dimittendas; de quo tamen cum nemine velim contendere. Vidimus autem hucusque *Belium Leibnitii* Antagonistam: Nunc ecce & *Apologetam*; ita enim concludit hunc articulum.

§. 172. Eam vero difficultatem non urgebis, quod, cum in sententia Cartesianorum *unica lex* omnibus conjunctionibus spirituum cum corporibus suis sufficiat, Leibnitiana hypothesis id postulet, ut Deus *unicuique spiritui propriam* imprimat; ex quo videtur consequi, primitivam cujusque constitutionem ab altero specificè diversam fuisse. Nunquam sunt duo quicumque homines, qui, non dicam integro mense, sed ne quidem duobus succes-

sive momentis, easdem plane ideas habeant. Vis igitur cogitandi in unoquoque differet regula speciali, & natura sua. Nonne & Thomista concedunt, in natura angelica esse tot species, quot sint individua?

§. 173. Atqui neque hoc necessum est: Manet etiam in Leibnitiano Systemate *lex spirituum una* atque eadem, *generalis*; sed diversimode determinata in singulis: Eodem modo, quo & corporum leges sunt eadem, sed in singulis diversimode agentes. Non itaque à nobis requiritur, ut *specificè* (d) inter se differant animæ humanæ: Sufficit, ut numerice, hoc est, determinationibus hujusmodi, quales essentiam rei in se non ingrediuntur. Ceterum id verum est, nunquam dari in Universo res duas perfecte similes, quod & Leibnitius monuit aliquoties, præcipue in Epistolis ad Cel. Clarkium, & Wolfius à priori deduxit in Metaphysica §. 586. 587. Ita verò arbitror, extricavimus nos *laqueis Baylianis*, & quæ tanto ingenio difficilia, vel & impossibilia videbantur, nonnihil explicuimus.

§. 174.

d) Constat esse Philosophos, quibus absurdum non est, *homines differre Specie*. Tabulam an Fabulam prædicamentalem vulgarem scio hominem facere speciem specialissimam. Verum illa ineptiis quibusdam aliis auctoritatem sibi omnem detraxit, Vid. J. P. de Crousaz Systeme des Reflexions P. I. S. III. C. V. Tom. I. p. 956. 957. & P. II. c. VIII. Tom III. p. 1107. Edit. A. 1720. *Litacula est inanis & ridicula*, non definitis vocibus: Definitis distincte terminis est brevissima, & inter intelligentes, opinor, *nulla*. Idem dixero de *angelis Thomistarum*; salvis dissentientium honoribus?

§. 174. Succedat Bælio R. P. Dn. Franciscus Lamy, (e) Benedictinus, Cartesiana secutus placita, qui plura huic Systemati opposuit argumenta, quorum tamen *alia* sunt Leibnitiano & reliquis *communia*, *aliqua* vero etiam *propria*. Non contigit mihi ita esse felici, ut libelli istius copiam nancisci potuerim: Vidi *Leibnitianas* (f) saltim *responsiones*. Itaque neque verba hic ejus exhibere possum, quæ præterea & prolixiora forent, neque id mihi tanquam studiose factum imputari velim, si quam ejus *exceptionem* argumentis principalibus *intercurrentem* silentio præterierim. Dabo tamen operam, ut, quæ is argumenta tangit suis difficultatibus, illa, quantum nostri instituti ratio tulerit, explanata præstem.

§. 175. *Primo* autem contendit hoc Systema cum altero caussarum occasionalium. “ Si duæ illæ „substantiæ conspirantes etiam hic factæ sunt altera „pro altera: Non *multum* hæc hypothesis differt „ab hypothesis occasionalium,, . Atqui *differunt* 1. *ipsis legibus, earumque fundamento*. *Cartesiani* indifferentes volunt atque omnino arbitrarias: Neque aliam huic quæstioni: *Quare* ad hunc motum hæc sensatio consequatur? *Responsionem* habent, præter unicum atque omnino indifferens DEI beneplacitum. Negat id *Leibnitius*, qui substantias illas ita convenire tradit, ut altera alteram repræsentet,

e) De la Connoissance de soy-même Tr. II. p. 225. - 343.

f) In Journ. des Sçav. 1709. Suppl. du Juin edit. Batav. T. II. p. 593. - 603.

sentet, hoc est, ut perceptiones motui cœxistentes respondeant etiam, & *convenient* rebus ipsis. Itaque alter à *voluntate* illas *unice* derivat: Alter & *sapientia* aliquam *in electione* partem fuisse propugnat.

§. 176. Si *discrimen* illud *parvipendas*, responde *Balio* (g) quærenti, *quare* DEUS potius ita legem istam determinaverit, ut vulnera corporis dolorem excitarent in anima, cum potuisset sic inflectere, ut nihil excitarent, nisi ideam remediis, vividumque, sed jucundum, id applicandi appetitum? Cur non effecit, ut dum corpus aliud in hominem irruit, quod nunc mortem infert, potius excitet ideam declinandi corpus aut partem ejus, ne feriat lapis, globus &c.? *Leibnitio* quidem responsiones non desunt. Repræsentatio, nisi conveniat repræsentato, *justa* non est, aut exacta: Si vulnus, corpori inimicum, animæ gratam atque amicam debuisset ideam excitare, neutrum alteri respondisset. Sin omnino velis, ut solutio continui, ut vulnus in anima repræsentatum aliquid boni atque grati sit, fac prius, ut corpori aliquam perfectionem afferat, qualis foret, si per eam solutionem aliqua difficultate agendi liberaretur, cujusmodi est, cum adstrictæ funibus manus solvuntur &c. Atqui hoc secus est in *nostro* corpore.

§. 177. Differunt igitur ista, quæ diximus §. 174.
Diffe-

---

g) Conf. hic *Leibnitium* in Theodicæa §. 354.-357. & *Balium* ibidem allegatum, Reponse aux questions d'un Provincial. Ch. 84, 166, T. 2.

Differunt autem 2. *legum istarum executione*. *Cartesiani* activum nihil, virtutis nihil admittunt in creaturis (h). DEUM faciunt unicum omnis actionis, motus, perceptionis & sensationis Auctorem. *Leibnitius* DEO principium transcribit & originem omnis actionis, quatenus ille vim rebus activam sua voluntate & potentia impressit: Rebus autem ipsis tribuit actiones ab ista virtute communicata prodeuntes. Itaque principium omnium actionum *Cartesianis* est externum rebus & *supernaturale*: *Leibnitio* est *internum* & *naturale*: Quemadmodum in *Systemate Influxus* est *externum naturale* (i).

§. 178. *Quanta autem* hæc differentia sit, ex eo colligas, quod *Cartesiani*, ipseque etiam *Lamius* tanto ardore pugnent contra vim rebus inditam & communicatam: Ex adverso *Leibnitius* tantopere adverteretur perpetuis illis miraculis, quæ occasionales causæ rebus naturalibus explicandis admovent, de quo supra.

§. 179.

h) Nisi quod actiones animæ immanentes eidem subjiciant; magis, ut videtur, propter difficultates quasdam ita facilius declinabiles, quam propter distinctam à priori differentiam; de quo tamen hoc loco amplius differere non licet.

i) Nescio, an pace Lectoris ex ista observatione *prærogativam* sententiæ *Leibnitiana* aliquam asserere liceat. Uti enim naturale principium in actionibus creaturarum ordinariis, specialiter explicandis, videtur convenientius esse *supernaturale*: Ita *internum* præstare externo videtur; saltem iis casibus, ubi diversa rerum genera, spiritus & corpora, invicem conferuntur.

§. 179. Differunt 3. *Legum istarum ordine & perseverantia.* Diximus antea *turbari* (k) *leges naturæ* etiam in Systemate occasionali: Sive enim DEUS ad volitionem animæ aliquid corporibus intrudat novi motus, sive ipsa id efficiat sua virtute anima, hætenus perinde est. Atqui in Leibnitiano Systemate *manent* omnia in corporibus suo ordine, in spiritibus suo, nulla alterius per alterum turbatione facta; adeoque conservantur factæ rectæque utriusque leges. Ut de aliis *non dicam*, v. g. quod *causarum occasionalium* quidam Patroni, ipse *Lamius*, Leibnitianam hypothesein modo impossibilem, modo indignam DEO &c. crediderint, adeoque satis profecto discriminis aut admiserint aut obtruserint.

§. 180. Interim non diffitemur, *convenire* etiam *utrique* Systemati in non paucis: *Quod* anima & corpus non agant in se mutuo; *Quod* connexio rerum illarum diversissimarum pendeat ab ordine divinitus statuto; *Quod* actiones animæ immanentes habeant principium in anima internum &c. Imo *addam* & hoc *cum Leibnitio* (l): *Transitum à Systemate*

k) *Ordinarie* nimirum, vel *turbari* saltem posse; idque ex voluntate *creaturarum*. Moneo id, *ne existimes*, in Systemate Leibnitiano asseri immutabilitatem absolutam, cui neque *miraculis* derogare DEUS aut velit, aut possit. Diximus id in antecedentibus sane: Sed repeti eam protestationem, repetitæ aliorum sive quæstiones, sive imputationes postulant.

l) v. Recueil T. II. p. 157. 158. Ubi *Leibnitius* in Epistola ad *Remondum*. "Je ne trouve pas, que les sentimens du R. P. Malebranche soient trop éloignés des miens,

mate occasionali ad Harmoniam Præstabilitam non esse difficilem; neque id ægre laturum fuisse Virum Maximum, si Systema causarum occasionalium voveris in Harmoniam istam transformare.

§. 181. "Secundo autem loco existimat Vir doctissimus, animam nostro Systemate non esse liberam: Videturque libertatem etiam extendere velle ad sensationes promiscue; fert enim ægre, dici, quod non dependeat ab anima, ut sensationes, quæ placeant, in se possit producere (m). Repe-
tam

Le passage de causes occasionelles à l'harmonie préétablie, ne paroît pas fort difficile. Un certain M. Parent, qui est de l'Académie Royale des Sciences, & qui a voulu me refuter par-ci par-la, veut faire croire, que je n'ai rien ajouté à la doctrine des causes occasionelles. Mais il ne paroît point avoir considéré, que selon moy les loix des corps ne sont point derangées, ni par Dieu, ni par l'ame. Le R. P. Dom. François Lami, Benedictin a aussi voulu me refuter dans son livre de la connoissance de soi-même. Il ne m'avoit point entendu, comme il falloit, & je crois, que ma reponse aura été mise dans un des Journaux de Paris. In istis vero responsionibus, quas & antea allegavimus, ita inter cetera Leibnitius: En tout cas, si quelqu'un veut prendre le Systeme des occasionelles d'une maniere, qui le transforme au mien, je n'en serai point fâché. Vid. p. 595. loco ante allegato in Journ. des Scav.

m) Ita enim in Journ. des Scav. l. c. Leibnitius: La seconde difficulté consiste dans une autre question, savoir: Si l'ame est libre dans la production de ses sentimens: Ou si elle ne l'est pas? --- Et post pauca: Si j'ai dit, (comme il allegue) qu'il ne depend point de l'ame, de se donner des sentimens, qui lui plaisent, n'ai-je pas eu raison? Nimirum hoc nemo unquam asseruit,

tam initio, quæ Leibnitiis reposuit, deinceps addam nonnulla in eorum gratiam, quibus id *dubium* videtur *formidabile*. Liberæ sunt actiones animæ voluntariæ,

sensationes esse sub Imperio animæ, intellige directe & immediate, ut producere gratas ex arbitrio queat: Etsi mediantibus quibusdam actionibus imperatis, & sensationi præsuppositis, ab omni animæ imperio immunes non sint. Nescio tamen, annon forte *judicia* intellexerit *Lamius*, non *sensationes*: Constat vero etiam, quid de illis communiter, magno inter Philosophos consensu, tradatur. [Dico inter Philosophos: quod enim recentiores quidam, & præcipue Theologi, scopo ut opinor non malo, de imperio voluntatis in Intellectum commentati, ad sententias transferre libertatem conati sunt, quasi scilicet ab arbitrio voluntatis penderet assensus & dissensus erga veritates, in genere, vel in specie gratas atque ingratas animo; id obscure quidem dicitur, sed nihil tamen difficultatis habet. Habet voluntas influxum, & si vis Imperium in Intellectum, sicut habet in sensus; mediatum & indirectum. Potest se mens applicare rerum meditationi, potest ab illa abstrahere; potest inquirere argumenta pro affirmatione, quam veram optat, & transire silentio negantia. Sed ut intellectæ demonstrationi ex voluntatis arbitrio assensum neget, non magis in potestate habet, quam efficere, ut dulce sapiat absynthium. Dicam plura: Possumus obturare aures, ut nec tormenti fragorem proximi audiamus. Similia de intellectu patior ut dicas. Sed ut illum directo immediatoque voluntatis arbitrio ita subjicias, ut cognitis & attentis argumentis omnibus, etiam evidentibus, ex arbitrio pendeat voluntatis, an vera illa esse intellectus judicet, id nemo secum habitans, & rerum animi sui curiosus unquam admittet. Quid est, argumenta cognoscere evidentia? quid consentire veritati propositionis?]

tariæ, quarum distinctas ideas habet, & quæ pendent à ratione: Perceptiones confusæ, corpori attemperatæ, sive *sensationes*, oriuntur ex antecedentibus confusis, etsi anima eas distincte non velit, aut prævideat. Quis autem est, qui & istas unquam liberas dixerit?

§. 182. “Atqui status præsens cujusque substantiæ est *consequens naturale* antecedentis. Consequens naturale est consequens necessarium. Nequaquam verò! *Naturale* est, quod naturæ rerum convenit: *Necessarium* est essentialiale, neque immutari potest. Folia naturaliter erumpunt ex arboribus: Sed cadunt tamen. Naturale est, ut scelerati peccent: Necessarium non est. Naturale est habitui virtutis, bona opera perficere: An igitur libera non sunt?

§. 183. “Influunt tamen antecedentæ perceptiones in consequentes suas *secundum legem ordinis*, quæ in perceptionibus est, ut in motibus. Ita est: Sed num lex ordinis jugulat libertatem? Nonne Deus eam legem constanter sequitur? Perceptiones confusæ reguntur, ut leges motuum (n), quos repræsentant: Motus corporum explicantur per causas efficientes; Sed in distinctis animæ perceptionibus, ubi libertas est, accedunt & causæ finales. Interim in utraque serie ordo est. Je suis un peu surpris, *ita hic finit Vir Illustris*, de ne ren-

N

contres

n) Ut leges motuum, quatenus *ordinem* dicunt: In ceteris non parum differentiæ conspicitur, sæpius indicatæ.

contrer que des objections, qui n'en ont tout au plus, que l'apparence.

§. 184. Ne mireris, *Leibnitium* isti objectioni fere indignari. Existimavit enim, hanc esse prærogativam suæ sententiæ, quod nulla alia libertatem hominis adeo extollat, atque hæc. Ita ille: (o) "Nec solum id non præjudicat libertati, sed etiam, maxime favet. Præterea cum juxta hoc Systema, quicquid in anima consistit, ab ipsa sola pendeat, & status sequens nonnisi ab ipsa & statu ejus præsentem oriatur, sequitur hinc, tantam ejus esse independentiam, ut major esse non possit,." Idem etiam tenent *Trivultini* Librorum Critici Censores, *Jesuita*, quos ita loquentes exhibet nuperus Theodiceæ interpretes (p): Sed horum (quæ minus probamus) in numero ingeniosum Harmoniæ Præstitutæ Systema minime profecto reponimus: Etsi enim illi systemati per omnia non assentiamur, at certe, id libertati humanæ valde favere, nobis est persuasissimum.

§. 185.

o) v. Theod. §. 62. 63. Add. & Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 419. Ubi de suo Systemate: Il s'y trouve ce grand avantage, qu'au lieu de dire, que nous ne sommes libres qu'en apparence, & d'une manière suffisante à la pratique, comme plusieurs personnes ont cru, il faut dire plutôt, que nous ne sommes entraînés qu'en apparence, & que dans la rigueur des expressions métaphysiques nous sommes dans une parfaite indépendance à l'égard de l'influence de toutes les autres créatures.

p) In *Monito*, quod suæ versionis præmisit. p. * 3. & * 4. de quibus vide infra §. 191.

§. 185. Explicemus *primo* veritatem rei, *deinde* obviemus quoque objectionibus. Illud *agens* rationale *liberum est*, in quo deprehendimus cognitionem actionis suæ, in sese contingentis; quod ipsum, cum essentialiter & naturæ suæ necessitate ad alterutrum oppositorum determinatum non sit, ab externo etiam principio determinante immune est; & sese ipsum pro argumentis suadentibus, & appetitum sua bonitate (q) inclinantibus quidem, non vero necessitantibus, determinat ad agendum, vel non agendum, agendum hoc vel illud. Nimirum, *quatenus actio* in seipsa contingens; *motiva* actionis inclinantia quidem, sed non tamen necessitantia; & *agens ipsum* essentialiter ad alterutrum oppositorum determinatum non est: *Eatenus liberum* erit à necessitate, quam dicimus, *intrinseca*. *Quatenus principium* determinationis agentis est intrinsecum: *Eatenus* est liberum à necessitate, quam vocamus *extrinseca*, & coactione. *Quatenus cognita* est actio; & à *finalibus* causis movendo, inclinandoque agenti persuasa; *eatenus* neque *mechanica* est, neque *nude spontanea*; quales sive in machinis, trudendo actis, ab efficientibus causis, non *pellectis*, suadendo, à finalibus; sive in animalibus brutis, cognitione intellectuali simul, atque *finalium*

N 2

lium

q) *Distincte*, vel *confuse*, vel & *obscure* cognita. Neque enim conscii semper sumus omnium argumentorum; quod in solis obtinet distinctis, & claris conceptibus: In obscuris, etsi movenibus, & ad communem effectum concurrentibus, non item. Causas pete ex natura *conscientia* hujus distinctius explicanda.

lium caussarum consideratione destitutis, deprehendimus. Jam, si placet, *num ille liber est*, qui inter plura absolute contingentia, adeoque possibile, potestatem in se habet eligendi & agendi id, quod maxime probat, quod maxime ipsi placet, quod optimum putat, quod maxime voluntatem allicit, & *inclinat*.

§. 186. Iterum dico *inclinat*: Non, *necessitat*, ut enim certum sit in *Philosophia Leibnitii*, voluntatem constanter & certissime selecturam esse illam partem, in quam inclinatur fortissime; vel, exquisitius loquendo (r), in quam propendet maxime: *nullam* tamen ex eo *necessitatem* consequi existimo, certi-

r) Non diffiteor, *plerasque* de anima & spiritibus *locutiones* receptas esse rebus quidem ipsis parum, sed insinuandis tacite erroribus exquisite accommodas. Sic dum *inclinari* voluntatem a *motivis* dicimus, locutione a corporibus transfumta, animam quasi *bilancens* concipimus, ab accedentibus aliunde ponderibus, a se distinctis, inclinatum eo, ubi pressionis momentum fortius est. Atqui non sunt *externa* animæ motiva, sunt dispositiones ipsius animæ, sunt ipsius animæ perceptiones, atque in distincta cognitione intellectus judicia: Ita ut *equipolleant locutiones*, *sive* dicas, motiva in hanc vel illam partem consideratis omnibus fortiora esse, aut fortius urgentia voluntatem, *sive*, animam hominis magis dispositam esse ad eligendam hanc vel illam partem, magis illam propendere, conniti impensius ad hanc vel illam sensationem producendam, quam aliam. Vide, si placet, *amœbæ Leibnitii* atque *Sam. Clarckii*, maxime in principiis *Epl. v. & Resp. v. & in Annotat. Clariff. Viri Lud. Phil. Thümmigii* ad ultimam *Clarckii* epistolam, §. statim 1. edit. German. p. 243. seq.

certitudinem sequi facilis admitto, & urgeo (s). Scilicet, motiva voluntatem pellentia nunquam tanta sunt, ut positis illis impossibile sit, actionem non consequi; non sunt igitur necessitantia: Ea tamen est animæ natura, ut nisi alia in diversam partem argumenta prioribus opponantur, fortius mentem

N 3

per-

s) Amabo Te, Lector Benevole, si animum attendas ad distinctionem; pervulgatam profecto, sed vereor, ut satis explicatam communiter. Negamus sane, & optimo id quidem jure, necessitatem actionum futurarum; negamus indeterminationem quoque futurorum contingentium. Illud argumentis moralibus; hoc ducti metaphysicis, præcipue illis, quod, nisi determinata sit futuritio rerum, præscientia subsistere divina non possit. Jam, si placet, attende determinationi futurorum. quid illa sit? Unde pendeat? Quid à necessitate differat? Quid ab indeterminatione actus? Quomodo fundare præscientiam possit? Et cum libertate agentium conspirare? Et quænam futurorum determinatio id possit? Quæ non possit? Quæ sit objectiva rerum certitudo? Quod infallibilis & determinatæ DEI præscientiæ, in rebus ipsis, fundamentum? Et quæ sunt similia, de quibus hoc loco pluribus agere non convenit. Obiter tamen moneo, num forte existimes, Poiretum cum Socinianis negare præscientiam peccati; quoniam in absoluta, quam tuetur, voluntatis liberæ indeterminatione & indifferentia fundamentum præscientiæ nullum observaverit? Conf. in Theod. Leibnitii §. 369. eidemque contende dicta §. 364. Utraque per te ipsum, ni grave sit, examina. [Tum vero & nostra expende, quæ diximus in Dilucidationibus Philosophicis de DEO, Anima & Mundo, Sect. I. Cap. 3. integro, ubi de futurorum determinatione plura invenies determinate dicta, quam passim alibi leguntur.]

percellentia, *certissime* hanc actionem susceptura sit suo arbitrio. Ita intelligo verba *Leibnitii* in Theod. §. 371. "Jam vero causæ omnes internæ externæque simul sumtæ faciunt, ut anima certo, sed non necessario se determinet: Non enim contradictionem implicaret, eam sese aliter determinare, cum voluntas inclinari possit, non necessitari,,.

§. 187. Abstini à voce *indifferentia*, nimium ambigua; cujus aliquem sensum negamus, retinemus alium. *Audi*, si placet, *Leibnitium*: "Stat itaque libertas contingentis, inquit in Theod. §. 46. vel etiam quodammodo indifferentis, si per indifferentiam intelligatur, nihil esse, quod ad alterutram partem nos necessitet, sed non datur indifferentia æquilibrii, i. e. talis, in qua omnia utrinque sint perfecte æqualia, nec major sit alterutram in partem inclinatio,,. Quibus omnino verbis consentiunt, quæ suo olim præsidio dignatus est *Cel. Jenensium Theologus, Jo. Franc. Buddeus*, in ea quidem Dissertatione, quæ in Leibnitianas de Origine Mali sententias ex instituto conscripta est; capite enim III. §. XV. p. 90. ita lego. Equidem, quod dicitur libertatem voluntatis non id importare, ac si ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinaretur, imo contradictionem hoc involvere*, cum *semper* ratio adsit, *cur* unum *præ* alio eligamus,

---

* Equidem hic plura conceduntur Leibnitio, quam is unquam vel somniando postulavit. Non enim dixit, *contradictionem* id involvere, ut animus ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinatus sit. Hoc dixit, nullum *in natura* casum dari, ubi hoc obtineat. Ce-

mus, *bene se habet*, . Et gemina prioribus sunt verba Rintelensis quoque Theologi, *Frid. Guil. Bierlingii*, qui in Dissertatione de Origine Mali p. 10. adversus indifferentiam *Kingianam* inquit: "Istiusmodi libertas indifferentiæ est res imaginaria, & dum homo eligit, voluntas inclinatur, *aut* per affectus, *aut* per rationes, quæ non semper æque sensibilibiter percipiuntur, sed tamen *semper* adsunt. „vid. Annot. Illustr. Theod. Autoris ad Librum de „Origine Mali,,. Sic ille*.

N 4

§. 188.

tera nihil in illo contradictionis est, si quis supponat, animæ quasi in centro circuli positæ optionem dari, utrum velit semicirculum eligere? Hoc dicimus, quod eo in casu animus ad unum eadem ratione ac ad alterum inclinatus foret; quodque adeo nullum electionis exclusivæ momentum adesset, neque consequeretur talis electio.

* Sic & alii, adversus Kingium, cui tribuitur, quod ad libertatem requirat, ut per argumenta moventia, etsi cognita & attenta, voluntas tamen in æquilibrio relinquatur. Nostri communiter sic dicunt, inclinari voluntatem ab argumentis moventibus, ut in alteram magis, in alteram minus propendeat partem, sed tamen sua deinceps potestate seligere nunc illam partem, nunc hanc quoque pro suo lubitu. Equidem, si sententia excutiatur profundius, in momento rei non multum hic discriminis versabitur: atque id, si placet distincte ipsam rem, non verba solum attendere, non difficile erit agnoscere. Motiva voluntatem allicientia seu objective spectantur, seu subjective. Objective nemo, neque Kingius, Vir sapiens, dixerit, rei merita semper esse in æquilibrio, neque si omnia colligas, neque si illa sola spectes, quæ cognoscuntur. Subjective spectantur vel ut re-

§. 188. *Prolixa sane digressio foret, si enumerare vellem omnia, quæ ad naturam libertatis explanandam*

præsentantur in intellectu, & judicantur mereri approbationem in voluntate, vel ut agunt in ipsam voluntatem, efficientia appetitum vel fugam ejus: Illo sensu neque Kingius æquilibrium libertati prævium postulabit. Verum hoc sensu, quo non obstantibus argumentis e. g. in affirmativam majoribus mens negativam apprehendit, credo in re ipsa fere idem fore, siue indifferentiam statuas æquilibrii siue exercitii. Quid enim? *Ibi* dicitur, non obstantibus meritis causæ majoribus ad appetendum, etiam cognitis, voluntatem æque ad unum ac ad alterum se posse determinare, esse illam majoritatem voluntati extrinsecam, consistere in solo intellectu, voluntatem esse adhuc æquilibratam, & ire, quo eat, ex intrinseca sui determinatione. *Hic* vero dicitur: esse in intellectu majoritatem pro una parte, hanc majoritatem afficere voluntatem ipsam, eamque ad alteram præ altera partem inclinare: sed ipsam tamen ex suo quodam jure, etsi propendeat fortius in dextram, sine nova accedente causa ire ad sinistram.

Fateor, me non comprehendere, quid hic magno opere lucremur. Possent videri, per sententiam, quæ motiva considerat ut voluntati extrinseca, & in æquilibrio illam relinquentia, excludi posthac consilia, suggestiones, præcepta &c. quoniam illis licet positus voluntas maneat in æquilibrio. Nego autem id consequi ex sententia: Etsi enim motiva hæc voluntatem pro libertate sua physica relinquant in æquilibrio, possent ipsa se determinare ad amplectendam partem illam, quæ meritis potior esset, adeoque ex æquilibrio venire ad decisionem per duplex decretum, generale unum, quod agere velit ex meritis causæ, & alterum speciale, quod hoc agere; ubi inter utrum-

nandam utilia existimo (t). Generaliter hoc dico: Tres sunt mihi sententias de libertate humana examinandi via: Prima, ut investigem, num ea omnia & sola complectatur definitio, quæ per experientiam, circumspecte institutam, deprehendimus; altera, num ea comprehendat, quæ sufficiant consequentibus libertatis moralibus, præmiis, pœnis, consultationibus &c. fundandis atque tuendis; tertia, num quid intercedat, veritatibus aliunde cognitis, etiam theoreticis & generalibus, adversum & repugnans? Neque deprecor id examen, quodcunque eligas; puto sententiam nostram, dextre intellectam, & in universa compage spectatam,

N 5

susti-

que decretum intercederet iudicium intellectus, ea fere methodo, qua Civitatum constitutiones per duplex pactum & intermedium decretum fieri concipiuntur. Neque vero absurdus hic processus est, quin ipsa libertatis natura & usus in eo consistit, ut generaliter animus sit indifferens ad actionem hanc vel illam; ut generaliter sibi serio & sæpe dicat, velle se illam subinde partem eligere, quæ optimis causæ meritis commendetur; ut merita examinet; ut vel dubiis illis suspendat, vel pro melioribus suscipiat actionem.

- t) Erit alio fortassis loco & tempore facultas nobis, ediferendi ista prolixius: Atque ex illis obligationum, imputationumque, & legum, præmiorum quoque & pœnarum conceptibus, quos & naturales & distinctos esse arbitramur, lucem negotio aliquam commodandi. Ceterum, si placet, expende dicta Leibnitii Theodic. 67.-§. 75. [Diximus prolixè omnia in Dilucidationibus Philosophicis, sæpe citatis, & A. 1725. excusis; quas proxime cum annotationibus quibusdam nostris recudi contiget.]

sustinere singula. Morales quidem considerationes, medio hic loco collocatas, evolvere in præsentiarum non licet: Sed ne contemptum interpreteris silentium, accipe hanc sententiam. *Abstineat à Systemate Leibnitiano, quicumque noxium illud in practicis existimat: Malo, non possis tueri, & conciliare principia quedam theoretica, Systematis fulcra; quam ut fundamenta morum luxes, & malefactorum hominum licentiæ patrocineris*!*

§. 189. *Objectiones, quibus hoc loco attendendum reor, breviter has habe. Videtur inferre necessitatem, eoque extrudere rebus contingentiam, & mentibus exuere libertatem, quicumque statum consequentem ita ex antecedaneo derivat, ut nihil fiat sine ratione sui antecedanea sufficienti. Præterea in corporibus ferri omnia legibus mechanicis, eoque neces-*

---

* Si suspicionibus locum eruditi faciant, nihil tutum est. Credidi, me rem optime agere, quod, cum de rei veritate pluribus hic disceptare non liceret, de momento sententiarum tamen ita deciderem, ut appareret, me plus tribuere necessitatibus practicis, quam speculationibus abstractis. Eam Vir Eruditus cautelam ita interpretatus est, ac si ego causæ diffiderem. Laudavit confessionem istam, sed vertit simul contra sententiam. Id vero ex hoc loco optime dijudicari potest, an ego de causæ bonitate, aut de meæ mentis innocentia dubitaverim; an potius ad Lectores minus bene instructos, vel minus bene affectos, verbo ad conscientiam eorum erroneam, vel & ad palliandam abstractis dogmatis animi malitiam pertineat, quod hic sollicita cautione, & scopo plane optimo admonui.

necessariis: Quodsi adeo & mutationum in anima consecutiones oriantur similibus, & consentientibus regulis, eandem quoque in anima necessitatem fore; *mechanismum* utrinque eundem, libertati è diametro adversum &c.

§. 190. *Speciose ista, donec evolvantur distincte singula. Sed accipe summam rei. (1.) Necessaria illa actio non est, quæ ex statu antecedente contingente, legibus etiam necessariis consequitur: Est in seipsa contingens, ex contingenti oriunda; si necessariam dicere velis, est hypothetica tantum necessitas, ex conditione tamen antecedenti, sed contingenter posita. Nulla igitur propria rebus & intrinseca necessitas inferetur, etiamsi rationem illam sufficientem non solum, sed omnino necessitantem Leibnitius statueret, quamdiu sustinet, existentiam hujus mundi, & statum adeo primum, à quo ceteri consequuntur, esse contingentem; quod alium atque alium condere divina potentia mundum potuisset, nulla in ipsis rebus repugnantia obistente*.* Sed neque necesse est, observationi illi insistere;

* Duas §o antecedenti objectiones vides, quibus duas hic responsiones oppono: de contingentia primam, secundam de libertate. Falsus igitur est Vir Eruditus, qui mihi publice imputavit, quod ad objectionem de libertate responderim, esse actiones non absolute necessarias. Si hoc fecissem, fuisset utique promeritus, ut Lectores crederent, pulmentum mihi pro cerebro esse. Sed non sum adeo bardus. Cur non attenditur numero & discrimini objectionum? cur omittuntur verba immediate hic sequentia; quibus dico non esse necessum, ut huic responsioni insistam?

stere; nam (2.) *falsum* est, rationem *sufficientem esse necessitantem*, aut leges successionum *certas esse simul necessarias*. Ut id intelligas, attende, ex Leibnitiana mente, & §. nostro 185. rationes, quæ sufficientes sunt ad movendam voluntatem meam, dum aliæ fortiores ipsi non proponuntur, non tamen tantas esse, ut contradictionem involvat, positis illis non agere voluntatem: Esse tales tamen, ut, positis illis, neque oppositis aliis æqualibus, vel fortioribus, certum sit, illas animo actionem persuaturas esse. Unde (3.) *nec hypotheticam* quidem *necessitatem* hic locum habere aliquem, perspicies. Namque positis licet præsentibus motivis omnibus, *necessarium* non est, ut anima illa sequatur; [Saltem potest suspendere actionem, & denuo examinare præsentia causæ merita, & anquiere plura, & eorum ope priorem nifum corri-

---

Cur mihi tanquam res nova, vel mihi saltim incognita, aut non attendita ingeritur, confundi sic necessitatem constitutionis primæ, & necessitatem consecutionis? Cum ipso hoc loco & distinctis quidem numeris ego prior doceam, quid differat prima constitutio contingens, & consecutio subsequentium statuum contingens. Ostendat mihi Vir doctus locum vel unicum, qui *ante hanc meam* scriptionem distincte illud discrimen evolverit, & in scripto quoque publico ad hanc causam applicuerit. Itane ergo, quæ ipse ego prior distincte docui, verti in me ipsum quasi illa confundentem debent; & responsiones primo objectionis membro datas detorquere ad secundum licet, ut circumspiciatissima scriptio ab lectoribus habeatur pro absurdissima? Absit, ut ego aliis, aut ipsi Viro Doctissimo faciam similiter!

corrigerere] ; ut tamen, quoties decidit, fortiora sequatur, *naturale est & conveniens*. Recte Leibniti-
 tius in Theodicée §. 53. “Quant à la liaison des
 „causes avec les effets, elle incline seulement l’a-
 „gent libre, sans le necessiter, ainsi qu’elle ne fait
 „pas même une necessité hypothetique (u)„. Ut
 igitur *antecedanea* sit conditio, ex qua animæ de-
 terminatio præsens consequitur, est *intrinseca* primo;
 deinde

u) Sunt *aliqua* hoc loco addita prioribus, in quibus hære-
 re possis, aut accusare fidem nostram, nisi illa declaren-
 tur quoque. Ita enim lego: “Si non en joignant
 quelque chose de dehors, savoir cette maxime même,
 que l’inclination prévalente reüiffit toujours„. Atqui
 adjungimus eam regulam: Ergo hypothetica locum
 habet necessitas! Hic vero *distinguas* velim *hypotheti-*
cam alicujus *propositionis* necessitatem, quatenus con-
 clusio est, & quatenus consideratur ut quæstio. Cer-
 tum est, in bono syllogismo ex duabus præmissis, etsi
 contingentibus, *conclusionem* sequi *necessario*; non vero
necessariam. Primum pertinet ad necessitatem *hypotheti-*
cam conclusionis, quam Leibniti-
 tius admittit verbis ul-
 timis: Secundum ad *hypotheticam quæstionis*, quam ne-
 gat in prioribus. An illa *bona* sit *distinctio*, quære ex
 hominibus *Logicis*: Et meditare illud *Aristotelis* Analyt.
 Prior. L. I. c. XIV. ex distinctione Paciana. Ibi *Phi-*
losophus: Cum A contingit omni B, & B contingit
 omni C. syllogismus erit *perfectus*, quo *colligetur* A
contingere omni C„. Perfectus autem syllogismus in-
 fert conclusionem *necessario*; Syllogismus ex contin-
 gentibus duobus infert contingentem, non vero neces-
 sariam: Illa necessitas ad *formam* pertinet; contin-
 gentia hæc ad *materiam*. Atque ita, nisi fallor, con-
 sentit sibi *Leibniti-
 tius*, neque tollit altera manu, quod
 priore posuerat.

deinde est *inclinans* solum, non necessitans; tertio est *moraliter & suasive agens*, non pellens aut trudens mechanice.

§ 191. Nimirum quod *secundo ad Harmoniam* attinet, qua *corpori* connectitur: Ex antecedentibus memineris. (1.) *Ipsas leges mechanicas falso necessarias* supponi à Philosophis sive incautis non-nihil, sive Spinosisticis. Esse & illas *contingentes*, neque ex essentia corporis, fonte necessario, profluas, *primus*, quod sciam, *Leibnitius* monuit & ostendit. (2.) Ut in corporibus *Mechanismum* recte urgeas, *in anima* consentiente *nullus* est: Est tamen id, quod in mechanismo pulcrum est; ordo nimirum consecutionis, formulam aliquam agendi generalem, motibusque corporum harmonicam exprimens. Quam in rem elegans est locus Leibnitii in Theod. §. 403. superius allegatus ad §. 155. eidemque consentiens alius. Recueil. T. II. p. 406. *Mechanismus* vero (3.) libertati *opponitur*, quatenus *cognitionem* negat, & bruto more, actam ab *extrinseco* pellente, substantiam indicat; talem in anima nullum unquam admiserit *Leibnitius*. Ut igitur consentiant mechanismo corporum externo actiones animæ, mechanicæ ea causa non sunt (x).

§. 192.

x) Non possum non *indolere* recepti in Philosophia defectus, quo *vocabulis* iudicia alligamus ea conditione, ut auditis vocibus iisdem, etsi *correctis*, & veneno per sapientiores exutis, eandem constanter sententiam pronunciemus. Fuerunt, qui *mechanicam* animæ necessitatem imposuerunt ita, ut negarent esse spiritum, cogitationes ex materia motu & figuris derivaturi, Le-

§. 192. Diximus illa *strictim*, quod enarratio plenior sit instituti alterius. Sufficiunt tamen, ut intelligas, non male *Trivultinos* Librorum Criticos Censores *Jesuitas*. Dum *Jesuitas* dico, liberi arbitrii defensores maximos dico. Ita illi loco ad §. 183. allegato inter alia: "Si *quacunque* de infallibili electione optimi toto lucubrationis suæ decursu differuit, unum in conspectum colligantur omnia, comperietur nihil dixisse, quod *Theologos* libertatis arbitrii tuendæ *quantumvis* studiosos magnopere terrere

ges motuum ipsas, quibus istæ cogitationes a materia procedant, absolute necessarias rati, actionibus omnibus a principio externo, sed nobis ignoto, suspensis, sic, ut non magis mea sit actio, quod scribere velim, quam est lapidis, quod descendere nitatur, aut in Barometro Mercurii, quod aucta æeris gravitate, elevari incipiat. Recte enim vero *cohorreas ad ejusmodi mechanismum*, & internecionem libertatis Tuæ prævertas. Sed vero, expelle *vocabulo* illo, quæ *falsa* sunt, & in gratiis naturæ obtrusa, *necessitatem* brutam simul atque absolutam; deme principium pellens *externum*, cum de anima cogitaveris: Affere spiritualitatem, & relinque agenti *cognitionem* facti, concede *potestatem* determinandi seipsum; & adjuuge id unum, sequi eas determinationes *ordinem*, sic ut ex una repræsentatione nascatur altera non minus ordinate, quam ex motu motus consequitur, etsi *diverso* operandi modo utrumque. Tum, si placet, *machinam* appella *spiritualem* id agens Tuum; dic, ejus mutationes *concordare* mutationibus corporum *mechanicis*; tuere, formulam *automati spiritualis*, in quo *eminenter* existat, quod in *mechanismo* elegans & pulcrum: *Nihil*, opinor, illos Tua locutione & sententia *offenderis*, qui ex sensu magis quam vocabulo pronunciant.

terrere debeat. Contendit ergo voluntatem *universam* ad alterutram partem *nunquam* deflectere, sine ratione movente - - - - At simul inculcat frequentissime; voluntatem *nulla vera* necessitate ad partem, quam amplectitur, adigi, posse affectui, genioque suo resistere, posse eundem expellere, atque in oppositam partem divertere, non rari inclinationis suæ pondere, sed ei liberrime cedere,, Verum ex diverticulo in viam.

§. 193. Redeamus ad argumenta *Lamyana*:
 „*Tertium* hoc est: “Id Systema non esse DEO dignum & sapiens. Si vino se quis ingurgitet, ut spirituum animalium ordo interrumpatur, num id verosimile est, ejusmodi extravagationes non esse, nisi naturales animæ consecutiones, & quod ea te sequatur ipsa leges consecutionum à DEO sibi dadas? Quam id sapientiæ divinæ honorificum foret,,? *Miror*, hæc opponi à *Cartesiano*. Num illud magis verisimile est, & sapientia divina dignum, ut & ille spirituum animalium turbam faciat, & animæ extravagationes producat? Num, in *Systemate vulgato*, id magis conveniens divinæ sapientiæ, ut animam influxui corporis subjiciat, quo fiat, ut nimio vini usu turbatis spiritibus animalibus, aut medicamento, vel aliis occasionibus irritatis iisdem, deinde turbetur aut plane in furem agatur anima? Nonne in nostro Systemate antecedaneorum in corpore actuum repræsentationes confusæ sunt in anima quoque? Num igitur aliter fieri potest naturaliter, quam ut repræsentationes in illa tales consequantur ex iisdem, quales in corpore

corpore motus consequuntur ex motibus antecedentibus?

§. 194. “An igitur ita sequitur leges à DEO sibi latis,,? Audi Leibnitium: “Natura animæ & corporis est corrupta. Itaque dum naturam suam anima sequitur, non semper se divinis legibus accommodat: *Corruptio illa est libertatis consequens.* Atqui hoc non magis ad nostrum Systema pertinet, quam ad cetera quoque omnia. *Causam mali hic non inquirimus.* Num pro *Manichæis* pugnabit *Lamyus*, quod confusio divinis inducta operibus sapientiam ipsius dedecet? Nonne cum Augustino potius concedet, confusionem adparentem esse majori ordine correctam,,? Ita Leibnitius (y).

§. 195. “Non sunt autem istæ Harmoniæ leges sapiscentes. Entia quæcunque tendunt ad sui con-
 O ,serva-

y) Supplem. du Journ. des Sçavans. Juin. 1709. p. 597. 598. Nescio vero, num ambiguitas in voce *Legis* delitescat. Non sane accommodat se anima divinis Legibus, cum peccat; sanctæ nimirum illæ sunt, & a sceleribus remotissimæ. Sed abutitur ea facultate, quam a divina voluntate accepit, examinandi motiva, & determinandi se in eam partem, quæ fortius ipsam afficit. Morem illum, in seipso intaminatum, seligendi, quod fortius movet, aliquando Legem dicimus, quam sequitur anima; non quomodo præceptum philosophi legem vocant, sed quo sensu ordinem quoque & consuetudinem. Sequitur igitur suæ naturæ consuetudinem anima, dum cedit motivis (non melioribus sane, sed) fortius appetitum urgentibus: In eo divinum transgreditur præceptum, quod meliora prioribus non opponit, attenditque, & examinatis obsequitur.

„servationem: Atqui sunt corpora, papilionum v.
 „g. quæ candelæ aut igni appropinquant, dum
 „comburantur: Sunt animæ, quæ se præcipites
 „dant in molestias. *Ridiculam* vero *legem*, quæ
 „faciat, ut anima bonam deserat cogitationem,
 „dum acu pungitur,,! Atqui hoc commune est
omni Systemati! *Quid* vero *ridiculum* in eo est, pa-
 pilionem, dum caleferi appetit, igni propiorem
 factum, comburi? *Quid* in eo *mirum*, si ad appe-
 titus inordinatos, quos assequi non possis, tristitia
 consequatur? *Quid* in eo *minus sapiens* aut indi-
 gnum DEO, quod corporis mutationibus animæ
 repræsentationes respondeant & congruant? Num
 præstabilita Harmonia plus perfectionis animæ lat-
 giri debet, quam ipsa DEI immediata actio in Sy-
 stemate Tuo? Ceterum *alio loco* id exponendum est,
 unde imperfectiones, & qua via in Systema mun-
 danum irreperint?

§. 196. Quartum est „*DEUM non posse facere*
 „*automatum*, quod sine ratione præstet id, quod
 „*homo facit cum ratione* „. Atque hic sufficit
 Leibnitio, allegasse *automatum* *divinum artificiosius*
 eo, quod postulat objectio. Id, inquit, quod
fœtum format, artificium est, quod multo ea omnia
 exsuperat, quæ hominum ratio perficit: Neque illi
 comparari potest *poëma elegantissimum*, neque *dis-*
scursus quantumvis *judiciosissimus*. Agnosco sane,
 id fieri per *divinam præformationem*: Sed idem ob-
 tineri in Harmonia quoque præstabilita.

§. 197. Nescio quidem, num *specialia* hic *La-*
myus alleget: Sunt autem illa, quæ hic maxime in
 consi-

considerationem venire possunt, *præcipue duo*: *Alterum*, quomodo in humani corporis machina representari possint *propositiones generales*, quas anima format & cogitat; *alterum*, quomodo illa, nullo supposito animæ influxu, *Syllogismos loqui & propositiones*, sive id, quod propositionibus in corpore respondet, inter se conjungere queat? Ad quæstiones igitur istas generalem *Leibnitius* (z), sed elegantem atque determinatam acutissimus *Chr. Wolffius* responsionem dedit, quam *compendio* expositam dabo, ne quam transiisse videat ex difficultatibus gravioribus, & publice motis.

§. 198. Scilicet, id *cognitum* suppono, quicquid rerum in Universo est, id esse ejusmodi, ut in quibusdam conveniat, in quibusdam diffeat: Atque adeo nonnulla sint ejusdem speciei, alii sunt ejusdem generis. *Sumo* etiam, id aliunde (i) le-

O 2

toribus

z) v. Repliq. aux Reflex. de Mr. Bayle. Recueil T. II. p. 399. Le corps est fait en sorte, que l'ame ne prend jamais des resolutions, où les mouvemens du corps ne s'accordent; les *raisonnemens* mêmes les plus *abstraitis* y trouvant leur jeu, par le moyen des caracteres, qui les representent à l'imagination. En un mot, tout se fait dans le corps, à l'égard du detail des phenomenes, comme si la mauvaise doctrine de ceux, qui croient, que l'ame est materielle, suivant Epicure & Hobbes, étoit veritable: Ou comme si l'homme même n'étoit que corps, ou qu'automate, &c. *Wolfianas* vero explicatioes ordine expositas v. *Metaphys.* §. 832. - 843.

a) Ex *Metaphysica* nimirum *Wolfiana*, vel & ex *attentione* ad rem præsentem, que veritates illas abunde de-

Et oribus meis constare, quod *phantasia* nostræ is agendi modus sit, ut si quas res in quibusdam tertiis convenire observaverimus, illa posthac occasione alterius ideæ alteram quoque reproducat; id quod in discursibus familiaribus manifestum est ex transitu, quem facimus, à materia ad materiam. Ubi hoc factum fuerit, *memoriæ* beneficio ideam istam veterem denuo agnoscimus. Tum vero veterem atque novam combinando, id, quo conveniunt, detegimus, atque sic *ideas generales* atque universales formamus: Conceptui vero isti *generali vocem* alligamus, cujus ope deinceps id, quod in rebus specificum & generale est, designamus. Cognitio igitur *Universalis* juvatur, & propositiones abstractæ pendent à *vocibus*, vel *generaliter signis* istis, quibus id, quod in rebus commune est, à proprio secernimus. Itaque mirum non est, repræsentari illas posse suo quoque modo in corpore. Sed progrediamur ad specialiora.

§. 19). Dum primo rem *presentem percipimus*, notum est in cerebro motum oriri: Et continuari illum ad membra, loquelæ organa, atque ibi novum excitari motum. Id origo vocum probat: Nisi enim ex rerum aspectu conatus nasceretur ad producendum sonum, nunquam homines loqui incepissent (b); sed neque infantes inciperent hodieque.

---

cere potest illarum rerum curiosos, quos non omnia latent, quæ domi aguntur.

b) Obiter moneo, ne ex isto argumento incauti *sermone naturalem* inferant. Falleretur, qui diceret: Quoniam ex aspectu rerum conatus ad producendum

que. Ille sonus auditus novum in cerebro motum producit: Ut adeo bini motus in cerebro conjungantur, alter ex sensu rerum ortus, alter ex sensu soni, seu vocis. Atque ita fit, ut alter in cerebro excitatus & alterum excitet: Namque & hic nihil video incommodi, quare fieri non possit, ut duorum motuum semel combinatorum aut aliquid commune habentium, altero excitato excitetur alter quoque. *Istis vero premisis, omnia obtinuimus in corpore, quæ necessaria sunt cognitioni generali, suo modo repræsentandæ.*

§. 200. *Excitatur sensu rerum præsentium in corpore, & cerebro meo, motus: Habet hic aliquid commune cum alio, qui olim excitatus fuit: Itaque & ille excitatur. Jam in motu cerebri præfenti habes & id, quod utrique commune est, & id quod proprium: Habes igitur & id, quod idea generali respondet. Motus ille cerebri, qui utrique hic communis est, non minus influit suo modo in organa loquelæ, atque singuli hi motus rebus respon-*

O 3

spon-

sonum aliquis in homine cooritur; ergo in omnibus idem oritur, ergo sonum omnes eundem edent ad conspectum rei ejusdem. Pendent illa sane ab infinita circumstantiarum in organis maxime auditui, & loquelæ aptatis, varietate. Neque facile plures iisdem rebus eosdem quoque sonos alligarent, nisi auditos antea ab aliis: Non sunt igitur certi a natura soni rebus destinati, & hominibus, etiamsi attendere, observabiles. Cetera de sermone philosophiam, id est, *Grammaticam universalem*, numeramus in desideratis: Prima disciplinæ stamina vid, in *Metaphys, Wolfiana* §. 291. - 315.

spondentes: Itaque & ille conjungitur voci & sono peculiari atque adeo & novo in cerebro motui: Ita oritur vox aliquid commune significans, ad quam producendam toties in corpore conatus est, quoties vel objectorum præsentium vel phantasiæ opera motus ille producitur in cerebro: Et quæ ipsa etiam, quoties audita motum, sono respondentem, cerebro imprimit, alterum illum motum, olim voci conjunctum, reproducit. *Id igitur est, quod in corpore accidit, dum vel generales perceptiones eloquimur, vel propositiones generales audimus atque intelligimus.*

§. 201. Existimo, non facile quemquam ista negaturum esse, si attenderit ad cognitionem suam generalem & abstractam: Vocibus enim conceptis nos meditari quis nescit? Imo esse etiam, dum meditamur, dum ego hic scribo, aliquem in organo loquelæ conatum ad voces istas edifferendas, id satis distincte in me experior. Ne vero quis existimet, favere istam deductionem hominibus aliquando profanis, aliquando minus profunde philosophantibus, qui cogitantem in nobis substantiam vertunt in *automatum corporeum*: Isti quidem rei deinceps adhibebimus remedia §. 220. Nunc ad Syllogismos pergemus.

§. 202. In Syllogismis post antecedentia res est facilior. Quicumque attendunt animæ suæ operationibus, illi deprehendunt, ubi Syllogismum cogitare contingat; incipere se ut plurimum à sensatione, quæ minorem constituat Syllogismi, ita
audio

audio nunc horam undecimam. Quin corpori locus sit in hac propositione repræsentanda, nemo dubitaverit; campanæ enim sonitus ipso nunc actu aliquam in aure primum, deinde cerebro meo mutationem facit. Ista vero prior propositio, per legem *phantasia* §. 197. allegatam, aliam mihi ideam revocat, priori olim conjunctam, atque adeo cum illa nonnihil commune habentem, ideam prandii. Inde *major* propositio: Hora undecima prandendum est. Sed neque hic quicquam est, quod non possit repræsentari in corpore sine animæ influxu: Quis enim dubitet, motum istum soni cum motu prandii præparatorio sæpius conjunctum, etiam nunc posse istum excitare in cerebro, atque adeo nunc cum illo conjungi; quod ipsum repræsentat *conclusionem*: Ergo nunc prandendum est.

§. 203. Idemque dicas de *aliis* ratiocinationum *formis*; sic in Enthymemate eadem omnia adesse, hinc inferas, quoniam de veritate illius nunquam *certus* es, nisi omnes illas propositiones sibi conjungas: Id vero hic discrimen est, quod altera propositio non adeo distincte atque evolute attendatur, ut *salvus* videri possit, qui revera non est; saltem non eo tempore, quo primum eam rem intelligimus. De *elocutione* existimo nihil hic amplius necessarium esse, postquam circa propositiones generales monui, quod motus ille organorum loquelæ, sine animæ interveniente opera, deduci possit à motu cerebri, propositionibus

respondente. Ita autem, opinor, expedivimus, quæ sunt in corpore difficillima*.

§. 204. *Ultimum Cel. Lamii* hoc est: Non posse tribui creaturis *vim agentem*, à divina potentia „distinctam. “Atqui nos contrarium obtinuimus „in antecedentibus, atque in eo sequimur Philoso- „phos, si à Cartesianis discessero, communiter „omnes. Addam saltem *tria Leibnitii* verba „: Si nous agissons, nous avons la puissance d’agir. Si nous n’agissons pas, nous ne pechons pas non plus. Aut, si placet, redde rationem, quare illas anima cogitationes producere possit, quas immanentes vocamus, & non tamen habeat *potentiam agendi*, saltem *in se*, qualem *Leibnitius* postulat. De altera consequentia consentiunt, nisi fallor, Auctores; ideo quippe immanentes animæ actiones, volitionesque liberas relinquunt, ut peccati rationem invenire possint in anima. Atque *ista* quidem *ad objectiones Lamii*, earumque occasione dicta sufficiant!

§. 205. *Succedat nunc*, quem & superius audivimus, *R. P. Tourneminius*. Ille duo potissimum opponit Leibnitio atque Cartesianis; neque enim Leibnitiana impugnat, quatenus à Cartesianis distincta, etsi Cartesianas pluribus urgeat. *Primo experientiam* putat testari influxum, testari actionem animæ, qualem ipse concedit. Verum de illo
videas

---

* Conferri tamen possunt, quæ in *Dilucidationibus* meis, occasione objectionum *Hollmannianarum*, pluribus edisserui, & quæ postmodum inter nos eo de argumento ventilata sunt, in *Epistolis Amæbais*.

videas disputata superius, primo *in genere*. §. 27. seq. Deinde & *in specie* adversus Tournemini-um §. 45.

§. 206. *Alterum* est, quod ille, velut ex Leibniana mente, Cartesianis opponit, & deinceps convertit quoque in Leibnitium: *Harmoniam* quamcunque *non efficere unionem* realem atque effectivam. Destruí adeo nostra quoque sententia unionem animæ & corporis. Ego autem concedo quidem, destruí *Physicam* illam, influxu nixam; Sed nego, destruí *Metaphysicam*, qua fit, ut ex anima & corpore correspondentibus fiat *unum per se*, unum suppositum, una persona. Audi, si placet, Leibnitium (c): Admitto nihilominus unionem veram inter corpus & animam, quæ ex duobus illis faciat suppositum. Sed unio ista *Metaphysica* est; unio vero influxus *Physica* esset. Atque iterum: Multi Recentiores nullam inter animam & corpus communicationem *Physicam* agnoverunt,

O 5

verunt,

c) Locus *prior* est in Discursu de Conf. Rat. & Fid. §. 55. *Alter* in Theod. §. 59. Edit. Gall. & 58. latinæ. *Tertius* in Epistola ad Remondum T. II, du Recueil p. 330. Quibus omnino conferas Cel. Dn. *Crossax* Systeme de Logique P. III, c. II. p. 1160. Nimirum inter exempla petitionis principii suo quodam jure collocat sequentia: "Si l'union de l'ame avec le corps ne consiste, que dans une simple concomitance des pensées & des mouvemens, c'est correspondance plutôt, qu'Union. Or l'ame est véritablement unie au corps. Il faut donc y chercher quelque chose de plus,,. On suppose, dit il, ce qui est en question, en *supposant* dans cette union *plus* qu'on n'y apperçoit.

verunt, quamvis subsistat semper communicatio Metaphysica, qua fit, ut anima & corpus ponant unum suppositum, quod persona dicitur. Et alibi: Sauve l'union Metaphysique de l'ame & de son corps, qui les fait composer unum per se, un animal, un vivant*.

§. 207. Nimirum, ut Harmonia respondentium exacte horologiorum non sufficiat ad unionem veram, aut ad unitatem alicujus suppositi fundandam; quod rectissime Eruditi monuerunt: Existimo tamen, id non officere nobis in hoc negotio, quo non externam tantum in aliqua parte conspirationem tuemur, sed eam utriusque rei Harmoniam facimus, qua similiter in utraque determinatum sit, quicquid in illis unquam deprehendi aut distingui possit. Cum enim *individuum* sit, quod ex omni parte determinatum est: Nescio, quid præpediat, quo minus unum illud individuum
com-

---

* Obiter, & ad retundendas solum insultationes aliorum monebo Lectores nostros: Qui de unionem Metaphysica tanquam de re tenui vel ridicula fermocinantur, eos nescire, quid reprehendant. Impossibile est, ut vere Physica relatio, aut unio intercedat inter animam & corpus nostrum, nisi & anima sit corpus; 7o^o physicum non pertinet nisi ad corpora. Dic, quid sit Physica? Quicquid autem animæ & corpori commune est, id eo ipso est Metaphysicum: igitur & unio, quæ illis communis est, est metaphysica. Metaphysica scilicet sola est, quæ supra spiritus & corpora extenditur. Scilicet ita fieri solet, ut, qui nos rident, re profundius expensa se ipsos præstent risibiles.

compositum dixerō, ubi duarum rerum, quarum altera ad alteram ordinata est, determinationes in Univerſum omnes conſentiant, ſicut in neutro poſſis quicquam deprehendere, cujus ſimile non obtineas in altero. Dabimus igitur ſane, non omnem Harmoniam facere unionem veram, aut arguere unitatem ſuppoſiti: Illud tuebimur, Harmoniam, qualem diximus, plenariam ſufficere unitati indivi-
 dui alicujus compoſiti. *Cetera* de unione, quæ præſentiam poſtulat localem, & actionem requirit Phyſicam, Tua, ſi fieri poteſt, pace reſervabimus, donec diſtinctos magis actionis illius & in ſpiritibus præſentiæ conceptus vigere inter Philoſophos contigerit (d).

§. 208.

d) Adde *unicum* tamen, Accepimus, eſſe Philoſophos, quibus videatur, *unius* ejuſdemque *hominis animam* poſſe eſſe Pariſiis, dum Conſtantinopoli *corpus* exiſtat. Maniſteſtum eſt, unitatem eo caſu omnem abſolvî harmonia rerum: Sed & *noſtro* Syſtemate id obtinere diximus, neque *localem* aliquam animæ in corpore adæſſentiam poſtulavimus. Igitur quæſitum eſt, num *in Leibnitiana* quoque ſententiâ ejuſdem hominis *anima* eſſe *alibi* locorum queat, & *alibi corpus* exiſtere? Neque videntur illam declinare conſequentiam poſſe philoſophi; nihil enim animæ natura immutatur, ſive in hac, ſive illa ſpatii parte exiſtat; poteſt utroque loco conſentire ſuis repræſentationibus cum corpore, & organorum motibus. *Recte* id quidem conſequitur, ſi ſpatium tuearis *abſolutum*, & a rebus iſſis diſtinctum, receptaculum quaſi aliquod in ſeipſo indeterminatum, & independenter a rebus exiſtens: Neque enim intel-
 ligo, quid eo caſu impediât, quo minus altera homi-
 nis pars in eo ſpatio abſoluto exiſtat, cui Lutetias in-

§. 208. *Parentii* meditationes sigillatim pensitate non licet, quod de illis mihi nihil innotuerit, præter ista *Leibnitii*, exhibita ad §. 120. Eandem vero mentem suspicor fuisse & *Domino de Maisseaux*,

xistere supponimus, altera in eo, quod *Constantinopoli* repletum hodie admittimus. Verum alia est rerum facies in *Philosophia Leibnitii*, quem constat abnegare spatium absolutum, & a rebus locatis omnino distinctum; cum enim *Leibnitio Spatium* nihil aliud sit, quam *ordo coexistentium*, atque adeo spatium neque a corporibus sejunctum detur, neque ordo coexistendi sine rebus coexistentibus esse aut cogitari debeat: Inde *translata* in *sermonem Leibnitianum* quæstioni hic sensus est. An eadem illa anima, cujus distinctæ & claræ repræsentationes sequuntur statum corporis organici ut *Constantinopoli* existentis, possit eodem tempore & simul suis illis repræsentationibus exhibere statum corporis, ut existentis *Lutetiis*? *Quatenus* enim supponitur anima & corpus *ejusdem* hominis, supponuntur inter se harmonica: *quatenus corpus Constantinopoli* supponitur, ob harmoniam animæ repræsentationes exhibebunt mutationes, quæ fiunt in corpore, ab ambientibus *Constantinopoli* corporibus: *Quatenus anima* supponitur *Lutetiæ*, repræsentationes ejus exhibebunt statum *Lutetiæ*; ita enim consuevimus judicare. Eo sane loco dicimus existere animam nostram, cujus illa statum exprimit suis sensationibus; adeo quidem, ut in somnio, cum a sensatione imaginationem non discernimus, eo quoque loco existere nobis videamur, quem *Phantasiæ* lusus exprimit. *Leibnitiana* igitur in *Universo* suo complexu *sententia Paradoxum* illud *Philosophicum* non admittit; Admitteret fortassis recepto de spatiis conceptui copulata. Verum hic locus *de spatio* *Commentarium* non capit.

seaux, ex responsione Leibnitiana (e): Imo & aliis quibusdam Viris doctis, ex recensione ejusdem Leibnitii (f). Verum illa exposuimus occasione per *Lamium* facta §. 16. seqq.

§. 209. Accedamus ad *Isaacum Newtonum*, Maximum illud Anglicæ Gentis Decus atque Ornamentum. Illius hæc sunt de Leibnitio verba (g): „Possæt ostendi, Harmoniam ipsius Præstabilitam esse verum miraculum, eandemque contrariam experientie omnium hominum; cum unumquodque individuum habeat in se potentiam videndi suis oculis, & movendi corpus suum pro arbitrio „ Durum est profecto, adversari Newtono, incomparabili Viro, cujus in Mathesin merita universus Eruditorum orbis impense veneratur. Utinam ille eandem rebus quoque *Metaphysicis* operam impendisset, idemque in his judicium exercuisset; credo, & in hisce *Ipsi* atque *Leibnitio*, eadem aut *similia*

e) Ita enim ille in Epistola ad eundem 8. Jul. 1711. scripta. „Au reste, vous avés raison, Monsieur, de m'attribuer dans ce fragment, un reste de Cartésianisme. Car j'avoüe, d'approuver une partie de la doctrine des Cartésiens. Mais mon sentiment sur le commerce de l'ame & du corps a des fondemens reçus généralement, avant la naissance du Cartésianisme „. Vide Recueil. T. II. p. 387.

f) Vid. eadem Collectio T. II. p. 416. „Quelques autres ont dit, qu'ils entendoient ainsi l'hypothese des causes occasionelles, & ne la distinguoient point de la mienne; dont je suis bien aise „.

g) Vid. Epistola *Newtoni* ad Reverendissimum Abbatem „*Contium*, edita in Collect. sæpe citata, T. II. p. 18.

similia ut proferrent, per utriusque sagacitatem contigisset.

§. 210. Interim, dum id optare magis licet, Philosophiæ bono, quam in tanto Viti Maximi senio sperare, nihil, opinor, in ejus merita peccabitur, si honorem præfati ad argumenta, præsertim inter indignationes * nata, breviter respondeamus. Harmoniam Præstabilitam nunc esse *miraculum*, sensu vocis Leibnitiano (h), negamus; esse effectum aut Corollarium miraculi antiqui (i) naturale, concedimus. Scilicet in universa rerum
natura

* Velim huic monito scriptorès attendant omnes & serio. Nihil est, quod magnos cetera Viros adeo facile fallat, atque indignatio, & affectatio exponendi adversariorum dicta vel risui vel contemptui lectorum. Per nebulam vident, quicquid indignabundi vident. Faciant sibi mutuo eam justitiam eruditi, ut credant, neutros insanire, neutros asserere, quæ sint aperte ridicula, aut a sensu remota communi. Inquirant insententias adversariorum, donec plausibiles appareant, atque sic intellectas examinent quieti, & reflexant solliciti. Si vel Newtonum fallere affectus potuit, quem tandem putabitis ab errore securum fore, si affectus audiat; in totum, aut in partem; in decisione, aut examine?

- h) Leibnitius Epl. ad Abbatem eundem: l. c. p. 55.
„J'appelle miracle tout evenement, qui ne peut être
„arrivé, que par la puissance du Createur, sa raison
„n'étant pas dans la nature des creatures.”
- i) Vid. Leibnit. Epl. V. ad Clarkium §. 89. “L'Harmonie ou correspondance entre l'ame & le corps, n'est pas un miracle perpetuel, mais l'effet ou suite d'un miracle primigene, fait dans la creation des choses.”

natura non est satis causæ, quæ efficiat, ut res istæ diversissimæ inter se conspirent: Itaque si de prima illarum consonantia quæras, non minus hæc à divina unice potentia pendet, quam ipsa in universum natura. Sin illas semel à DEO concordés factas atque legibus suis pergentes, contempleris; omnes *consecutivi* status ex prioribus nascuntur naturaliter, hoc est, secundum illum ordinem, quem DEUS rebus convenientem judicavit præ aliis, atque vi rebus initio insita exequitur.

§. 211. Quare id recte dicatur, quod *homo videat suis oculis*, consequitur ex §. 206. 207. Hoc enim, quod de supposito, de persona enunciatur, necessario consequitur ex unione illa Metaphysica, quæ suppositum, quæ personam, quæ unum aliquid per se efficit. Physicam autem unionem, itemque motum ab anima effective pendentem, ab experientia concludi posse non video. Et doleo sane, aut me prorsus caligare, aut similes vel Newtono Viros posse falli in consequentiis, quilibet quotidie uti oportet in omni Philosophia: Quid enim, aut unde cognoscimus communiter, nisi per experientiam? Existimo vero, *Newtonum*, si voluisset eandem hisce rebus perspicaciam applicare, quam & potuit, & aliis adhibuit, facile istam objectionem fuisse neglecturum, & daturum excellentia in hoc etiam negotio.

§. 212.

„Il est vray, que c'est une merveille perpetuelle, comme font beaucoup de choses naturelles,,. Vid, Rec. T. I. p. 131.

§. 212. *Samuelem Clarkium*, magnum eruditione, dignitate, fama & meritis virum, tanto nunc lubentius loquentem faciemus, quanto ille plus operæ posuit in defendendis Philosophiæ Newtonianæ capitibus, & quanto illa fuit illustrior concertatio, quam sub oculis *SERENISSIMÆ WALLIÆ PRINCIPIS, GUILIELMINÆ CHARLOTTÆ* depugnarunt *Ipse & Leibniti*us (k). Ita autem ille (l), „Si anima non
 „ageret in corpus, corpus autem simplici materiæ
 „motu mechanico, se nihilominus conformaret
 „voluntati animæ, in infinita motuum spontaneo-
 „rum varietate, id *miraculum* foret *perpetuum*„.
 Equi-

k) Scripserat *Leibniti*us nonnulla A. 1715. Nov. ad *Serenissimam Walliæ Principem*, quibus Philosophiæ *Newtoniana* & *Lockiana* quædam capita tangebantur, communicata deinceps à *Serenissima Principe* cum *Sam. Clarkio* Theol. Doct. & Ecclesiæ ad D. *Jacobum* Rectore, in aula Britannica Viro gratioso, qui *responsionem* illi literarum excerpto opposuit; *continuat*is deinde mutuis utriusque magni Viri ad eandem *Seren. Principem* exceptionibus & responsionibus, dum *Leibniti*us A. 1716. negotio imminoreretur, post cuius fata libellus, *Anglice* & *Gallice* editus, haud ita pridem & *Germanice* versus est ab *Henr. Kæhlero*, & *Gallice* de-nuo impressus nuperrime in citata sæpius *Collectione Demasæi*. Germanicam editionem commendat *Prefatio* Eruditissimi *Christiani Wolfii*, & *responsio* Clar. Viri, *Lud. Phil. Thümmigii* ad quintam *Clarkii* epistolam facta pro *Leibnitio*, nec parum dilaudata in *Actis Erud.* A. 1720. Dec. p. 544. seqq.

l) Vid. in citat. Epistolis, Epl. IV. *Clarkii*, §. 31. 32. in *Recueil* T. I. p. 75.

Equidem *sensu Clarkiano* non datur miraculum perpetuum, vocat enim id miraculum, quod insolitum est & extraordinarium, nequaquam id, quod constans & ordinarium deprehendimus. Nolim tamen id Viro doctissimo responderi; loquitur enim sine dubio adversus Leibnitium ex *definitione Leibnitiana*. Responsum igitur sume ex §. 210. Non est hoc *miraculum perpetuum*, sed est *perpetua consecutio illius miraculi*, quo natura rerum à DEO constituta est; modò creationem velis (m) miraculum dicere. Si id, quod ex miraculo *consequitur*, velis miraculum dicere; hoc sensu nihil naturale erit. Ex primitivo enim illo creationis miraculo consequuntur omnia: Sed, ubi consequuntur *pro rerum creatarum natura*, ita, ut ex hisce possit effectus dari; tum *naturales* vocare istos effectus in *usu* est.

§. 213. “ Harmonia Præstabilita est vox solum, & terminus technicus, neque usui esse potest ad explicandam causam effectus adeo miraculosi. Hæreo hic de mente oppositionis. Neque enim credidero, *Clarkium* id sibi de *Leibnitio* persuadere, quod hic pro causa effectus vocem vendere velit: Neque illud à me impetrare possum, ut *Clarkio* tribuam, istum hoc rejicere, ut novæ effectus explanationi nova vox, novusque terminus technicus

P

im.

m) Improperia enim locutio est, quia miraculum præsupponit naturam: Convenit creationi tamen in eo cum miraculis, quod sola & immediata DEI operatione confiant, nulla intercurrente causa secunda.

imponatur. Fortasse hoc voluit (n): Nullum esse determinatum istius termini sensum, neque respondere huic voci rem, quæ effectui aut phænomeno præsentis explicando sufficiat. Id ubi voluerit, provoco ad §. 90. & seqq.

§. 214. "Supponere, quod in motu corporis spontaneo, anima non det novum materiæ motum, novamve impressionem, & quod omnes motus spontanei producantur impulsione mechanica materiæ; est reducere omnia ad *fatum* & *necessitatem*." Siquidem leges illæ mechanicæ sint absolute & geometricè necessariae, quod veterum nonnulli supposuerunt, alii discrete docuerunt: Concedo fatum sequi in illis motibus, sequi necessitatem. Sin illæ sint, quod aliquoties diximus, absolute loquendo contingentes, si sapienter electæ inter plures possibiles, si adeo fundatæ, non in necessitate quadam bruta, & rebus aut materiæ intrinsicæ, sed in electione Entis summe intelligentis, pro sua libertate, & sapientia, ex pluribus aliis magis hæc seligentis, quam alias: Tum cessat

---

n) Imo fortassis hoc voluit. Solenne est, ut *Philosophis* quibusdam *Anglis*, corporum phænomena specialia ex attractionibus corporum omnium mutuis explicare instituentibus, alii inculcent, *vocem dari*, aut *qualitatem scholasticam* allegari, non reddi causas phænomenorum naturales. Quo id jure fiat, non disputo. Quid si nostros *talione* quodam repercutere in mentem *Cel. Clarkio* venisset? Tum vero redderem illi, quæ recussissime *ex Newtono* Ipse circa gravitatem monet atque attractionem: *Phænomenon* hac voce appellari à *Leibnitio*, causas aliunde peti.

cessat fatum omne, *evanescit* omnis motuum *ne-*
cessitas, proprie & absolute dicta, & sola Clarkio
pro necessitate habita. v. Rec. T. I. p. 154.

§. 215. Alter & prolixior VIRI Doctissimi hic
„locus est (o): “ Illud rationi magis adverteatur,
„nolle admittere gravitationem vel attractio-
„nem - - - & postulare simul, ut nos admit-
tamus hypothesein *adeo alienam*, atque illa est de
Harmonia Præstabilita, secundum quam anima &
corpus hominis *non plus influxus* habent alterum in
„alterum, *quam duo horologia* æqualiter bene mota,
„quantumcunque sint à se mutuo distita, & licet
„nulla sit inter eadem actio reciproca,,. Non id
ægre fero, quod hypothesein *adeo alienam* vccat
hanc nostram: Intelligit id sine dubio, a *sensibus*,
& judiciis primis, qualia ferre solemus ex sensuum
testimonio, re nondum mature pensitata. Sin &
a *ratione alienam* putet, in eo dissensum nostrum
haud gravate feret. Comparisonem cum *horolo-*
giis de influxu concedimus: Cetera crelimus *hic*
plus esse mutuae relationis, destinationis, atque
unionis Metaphysicæ; Anima enim & corpus fa-
ciunt unum *per se*, rem vivam, animal, supposi-
tum, personam, quod non dicimus de horologiis,
quantumvis bene conspirantibus.

§. 216. “Equidem Auctor dicit, DEUM præ-
„videntem inclinationes animæ eiusque, ab initio
„sic formasse Universi machinam, ut simplicis
P 2 „mecha-

o) In Respons. V. ad Leibnit, ad §. 110. - 116. T. I. du
Recueil. p. 191. seq.

„mechanismi legibus corpora humana convenientes motus recipiant, tanquam illius magnæ machinæ partes. Verum *an id est possibile*, ut ejusmodi motus, & tantum variati, atque sunt motus humani corporis, producantur puro mechanismo, „etsi voluntas & spiritus non agant in corpora,? Puto id esse *omnino possibile*; Sed DEO. Volitiones istæ sunt limitatæ & *finite gradibus & numero*, suntque à DEO *prævisæ*: Quidni possint motus illis respondentes (p), artificiosa machinæ structura obtineri ab eo, qui utrumque pernovit, & cujus potentiaæ atque sapientiaæ fines non sunt? Variant sane minus in modum appetitus: Sed variant non minus organa nostri corporis, atque corpora, quibus cingimur, & quæ agunt in nostra organa. Cedemus tamen, si quam Vir Doctissimus nostræ hypotheseos *repugnantiam* demonstraverit.

§. 27. An id est *credibile*, quod, si quis homo decenat, atque adeo integro mense præsciat, „quid sit hoc die, hac hora acturus? An id, inquam, est *credibile*, quod corpus, virtute puri „mechanismi, ab initio creationis in mundo corporeo producti, exactissime istis spiritus humani „decretis sese accommodaturum sit tempore destinato,? Non diffiteor, terrere quæstiones hujusmodi: Sed an *impossibilitatem* simul evincunt? Ego autem non dubito, quemadmodum in præsentis mundi repræsentatione satis causæ fuit, ut id desiderium

---

p) Dum non repugnent nutuo; quales neque voluntatis & spirituum opera præstari posse, facilis, opinor, admiseris.

derium vel decretum in anima inde enatum sit; atque in consequenti satis argumentorum, ut pristinum decretum iterum in mentem redierit: Ita in præsentis mundi facie satis rationis esse, ut producantur in corpore motus decreto illi respondentes (q); atque in consequenti satis causæ, ut prior motus redeat, atque novum deinceps, sed priori succenturiatum, & consentaneum producat.

§. 218. “Secundum hanc hypothesein, omnes „*Philosophicæ ratiocinationes, phænomenis & experientia fundatæ, fiunt inutiles,*„. Atqui hoc liberalius illatum videtur. *Ratiocinationes factis nixæ, v. g. radiorum luminis natura heterogenea, experimentis conclusa Nevvtonianis, atque infinita hujusmodi, constanter subsistunt. Quodsi autem in judicio plus dicas, quam est in facto, id & inutile est, & noxium. Utinam illa penitus aboleri possent* (r). Ego gratias Cartesio & Cartesianis ha-

P 3

beo,

q) Dico: Motus *decreto* respondentes; non, executionem decreti. Namque & *huic in mente* propositioni, quod *propediem suscipienda sit actio, suus in corpore* motus respondet: Alius illi, cum jam jam eo connititur anima, ut sensationem illam in sese producat, tum enim in corpore respondet motus quoque, quo *executio* perficitur decreti, non *destinatio* tantum, & a certo tempore suspensio.

r) Atque utinam Doctiss. Clarkius ubique *equalem* rebus attentionem adhibere dignatus esset! Ita recte idem differit similia nostris, quando ad *Collinsii* argumentum aliquod ita respondet in animadversionibus. “De ce, „qu’un homme fait *toujours* ce, qu’il juge raisonnable, „il ne s’ensuit pas, que l’experience prouve, qu’il y

beo, atque omnibus illis, qui docent, experientiam ponderare circumspiciamus. Si quis eam *inutilem* reddat, faceat ille ex circo Philosophorum! Sed audiamus.

§. 219. "Quodsi enim vera est Harmonia Præstabilita, homo *nec videt*, nec audit, nec sentit quicquam, neque movet corpus suum: *Imaginetur sibi tantum*, se videre, audire, sentire & movere corpus suum. Si cum Idealistis rem haberet Clarkius, negarent illi, quod experientiæ contrarium sit, si dicas, *videri id saltem nobis, quod sentiamus, quod moveamus corpora*: Sed bene est, quod nos ipsa questione nostra utrumque admittamus, & *videri id nobis, & fieri illud quoque*. Illud non intelligo, quomodo id Harmoniæ Præstabilite adversetur, ut dicam, *videre hominem, audire, & sentire, & movere corpus suum*. Ad sensum pertinet in corpore motus, in anima perceptio: Utrumque habet homo in Harmonia Præstabilita; namque etiam hic est *compositum* quid ex anima & corpore: Itaque sentit homo*. Eodemque

---

„a de la *nécessité*, qu'il le fasse. La concomitance ici „n'est nullement une preuve, qu'il y a une *liaison physique*„. Vid. Recueil T. I. p. 382. Verum, quid aliud est, quod nostra dicit, aut supponit sententiam, quod *etiam hic* concomitantia rerum non sit *physica* connexionis indicium. [Ita scilicet, pressa in sinistro latere veritas erumpit e dextro. Cur duplici pondere & mensura utimur, atque nunc ex concomitantia nexum ipsi arguimus physicum, nunc sequi illum negamus?]

* Sed *anima* non sentit, non videt, non audit. Est hoc

que modo dicendum est, *hominem movere corpus suum*; Sed, *animam movere corpus*, propriissime non dicimus; at neque id experientiam postulare ostenderis.

§. 220. “Et, si homines persuasi essent, quod
 „corpus ipsorum nihil sit præter machinam, &
 „quod omnes ejus motus, qui voluntarii viden-
 „tur, producantur legibus necessariis mechanismi
 „materialis, sine omni influxu vel operatione ani-
 „mæ in corpus: *Facile inferrent*, hanc machinam
 „esse integrum hominem, atque animam Harmo-
 „nicam in Systemate Harmoniæ Præstabilitæ nu-
 „dum esse figmentum atque vanum phantasma,,.
Isti quidem rei cautum est alibi sufficienter. Ani-
 mam enim in homine immaterialem atque spiritu-
 alem ex *conscientia*, ex modo repræsentationis mun-
 di, qui fit ab anima, &c. cum *Cartesio*, *Leibnitio*
 & *Chr. Wolfio* satis manifeste defendimus, ut ab ista
 hominum præcipitatione nihil metuamus: Quod
 enim fit in corpore, quodque ipsi supra plenius de
 corpore ostendimus, satis adhuc à perceptione, re-
 flexione, conscientia & modo repræsentationis ani-
 mæ distare, facile deprehenditur ab intelligenti-
 bus (s). Neque tamen indignamur isti *cautele*

P 4

Clar-

Apotelesma hominis, suppositi totius, personæ com-
 positæ ex animo & corpore; in quo utraque pars agit,
 quod suum est; motu quidem in corpore, sed per-
 ceptione in animo. Ubi alterutrum deest, sensus
 non est.

s) Conferas tamen, si placet, *Chr. Wolfium* in *Metaphysi-*
ca, qui distincte rem omnem explicuit §. 738. seqq.

Clarkiana, quoniam illi majus periculum est à discipulis *Metaphysicæ Lockiana*, qua dubium relinquitur, *num* fieri non possit, saltim divina accedente opera, ut materia possit *cogitare*?

§. 221. "Porro: Quam *difficultatem* evitamus „hypothesi adeo singulari? Nullam scilicet, præter eam, quod concipi non possit, quomodo „substantia immaterialis agat in materiam„? Evitamus illam sane: Sed non tamen negamus, posse spiritum agere in corpora. Quare hæsitemus de anima, *aliam* supra causam allegavimus, *quam generaliter* naturam spiritus. Quales autem, & quantas de cetero difficultates ea hypothesi declinamus, id legas licet in §. 126. &c.

§. 222. "Deinde an *difficilius est concipere*, „quod substantia immaterialis agat in materiam, „quam concipere, quod materia in materiam„? Ita videtur sane! Concedes Tu quidem, corpus posse concipi pellere aliud, percutere, contingere, adeoque impetum à reactione limitatum imprimere, potest vis impressa alicujus corporis concipi à concursu aliorum varie modificata, determinata, directæ: De substantia immateriali nihil simile possum concipere. Cetera notum est, quid *Leibnitius* de *communicatione motus* corporum censuerit.

§. 223. "Annon *eadem facilitas* est concipiendi, *quod* certæ materiæ portiones possint esse ob- „ligatæ, (ita Gallus interpret: *Peuvent être obligées* ;

Itemque Illustr. *Leibnitium* in Principiis Philosophiæ §. 17. & passim alibi.

gées; Germanicus: *veranlasset*; Anglicanum vero
 Clarkii discursum videre non licuit) ut sequantur
 „motus, & inclinationes animæ, sine impressione
 „corporea; *quam, quod* certæ materiæ portiones
 „obligatæ sint ad sequendos motus suos reciprocos,
 „vi unionis aut *adhesionis* suarum partium, quam
 „*nullo mechanismo* explicare licet: Aut quod radii
 „luminis reflectantur regulariter à *superficie*, quam
 „*nunquam contingunt*? Cujus quidem rei plura ipsis
 „oculis experimenta exhibuit in *Optica* sua *Isidacus*
 „*Newtonus*.

§. 224. Ego vero *non concipio*, quomodo cor-
 pus sequi possit inclinationes animæ *sine impressione*
 in corpus facta, aut sine organis in corpore apta-
 tis, quorum ope, mechanica consecutione, motus
 succedant. *Præstaret* vero rem laude dignissimam,
 qui res hujusmodi faceret intelligibiles, si fieri ta-
 les possint. Num *adhesio* particularum in corpori-
 bus nullo possit mechanismo explicari, id fortasse
 liberalius dictum est in re *nondum* deducta ad liqui-
 dum. Neque puto, impossibilitatem deducendi
 ex rationibus mechanicis firmitatem, unionem &
 adhæsiorem corporum sive demonstratam, sive de-
 monstratu facilem esse in posterum. Sin historice
 dictum est, de nostris artibus, quatenus hucusque
 id sufficienter & exquisite nemo præstitum dedit:
 Omnino id fatendum puto. Illud autem de *a-*
ctione in distans, per *Newtonum* (t) Philosophiæ
 P 5 resti-

t) In *Optica* sua p. 392. 474. 526. 534. 565. edit. Gallicæ
 Amstelodamensis A. 1720.

restituta, *Leibnitio* hæctenus opponi non potest, qui suum in ea re dissentum (u) antea testatus fuit. Neque illa sine omni exceptione experimenta putem, si isti rei inhærere liceat (x).

§. 225. Atque ista quidem breviter dicta sunt ad argumenta magni in Anglia Theologi atque Philosophi, quæ tanto specialius hic edisserere placuit, quod nuperus *Leibnitii* defensor, Vir Clar. Ludov. Phil. Thümmigius generali ad *Wolfianas* Metaphysicæ Institutiones provocatione hic acquieverit, atque *alias* potius Clarkianæ responsionis partes examinaverit. Cetera non miror, maximis illis atque illustribus Viris, *Leibnitio* hinc, atque illinc *Newtono* & *Clarkio* convenire in *theorematis* Metaphysicis non potuisse; dissident enim in *principiis*.

§. 226. Idemque accidit eidem *Leibnitio*, quando *Animadversiones* fecit in *Theoriam medicam veram*, iisdemque suam de Harmonia Præstabilita sententiam immiscuit. Videas enim, Viros Doctissimos, *Leibnitium* atque *Stahlum* tantopere in *principiis* discordare, ut aliquoties uterque fateatur,

---

u) Discours sur la conformité de la Raison & de la Foi §. 19.

x) *Inflexionem* sane *Luminis* a Franc. Maria *Grimaldo* observatam primo, deinde amplius ab Illustr. *Newtono* confirmatam, & pluribus hodie Philosophis, nuperrime etiam *Chr. Wolfio* in Exper. Phys. T. II. p. 487. seqq. probatam, non negavero: Neque tamen, eo facto demonstratam corporum in *distans* actionem, aut attractionem mutuam, concessero.

tur, se non intelligere, *quid alter velit?* Ut sæpe-
 numero uterque *miretur*, qui fiat, ut hæc talia al-
 ter eloquatur? Ego quidem videor mihi intelligere
Leibnitiana: De *Stahlianis* idem non dixero asseve-
 rate; nihil ægre laturus, si quis, *Stahlianæ* Philo-
 sophiæ innutricus, contrariam meæ declarationem
 publicaverit; gratias etiam habiturus, ubi illam de
 motu theoriam tradiderit explicite.

§. 227. *Leibnitius* quidem in Animadversioni-
 bus suis Nro. 26. ait: “Ad quæstionem, quidnam
 „sub actionum vitalium organicarum administra-
 „tione tribuendum sit animæ, *ex meo* Harmoniæ
 „Præstabilitæ *Systemate* respondebitur, *tribuenda ei*
 „*omnia*, si corporis obsequium ex consensu spe-
 „ctes: Tribuendum vero *nihil*, si quid reluctanti
 „imperaretur. Miraculi quoddam genus foret, si
 „anima in corpore aliquid efficeret *præter* ejus na-
 „turam. Unius hoc DEI proprium est, aliquid
 „rebus inducere posse, præter earum leges,, .

§. 228. Ad ista Vir Doctissimus in Enodatio-
 nibus suis p. 115. “Quantum ex iis, quæ hic
 „afferuntur, hariolari possum, puto *Harmoniam*
 „*Præstabilitam* nihil aliud esse, nisi *naturam* illo
 „sensu acceptam, quo de lege quasi positiva divina
 „accipi solet, *secundum quam omnia fiunt, uti fiunt*, .
 In consequentibus hinc infert, considerationem il-
 lius *nullam* patere *nisi à posteriori*: Magnum vero
 esse postulatum & nullam excusationem admittens,
 veram harmoniam à posteriori ad priora formare
 velle &c. *Iterumque* rem ita concipit, quasi aut
 hoc diceret *Leibnitius*, aut hoc saltim intenderet,
 esse

esse harmoniam inter agens & patiens, quatenus agens agat *secundum receptivitatem* patientis.

§. 229. Equidem non est hæc *mens Leibnitii* in verbis allegatis, quod anima efficienter agere possit in corpore, quæ non excedant receptivitatem corporis, cetera autem non possit: Quem Viro Doctissimo *conceptum ex eo subnatum* esse suspicor, quod *Leibnitius* contrarium suæ decisionis miraculum dixerit, atque id DEO soli adscripserit. In Philosophia enim *Stahlina*, cum anima possit agere in corpus, sed proportionaliter, ut ille vult, dispositioni corporis atque functionibus ejus: Verbo, secundum receptivitatem ejusdem naturalem; hinc illi id unum est miraculum DEO proprium, si ultra receptivitatem corporis naturalem aliquid fiat. Sed meminisse poterat, in Philosophia *Leibnitiana* rem secus habere, [nec admitti, quod anima physico influxu corpus moveat].

§. 230. Verba itaque Leibnitiana hoc dicunt, animæ *omnes* corporis actiones vitales organicas posse tribui, si respectum saltim illum Metaphysicum attendas, qui ad mutuas & harmonicas corporis & animæ determinaciones pertineat, quatenus corporis mechanismus, ita, non aliter, à DEO dispositus est, ut animæ suis motibus consentiat. *Nihil* posse tribui, si influxum Physicum, si realem actionem intelligas, cujus principium activum & productivum non ante fuerit in ipso corpore. Quid utrumque hoc sibi velit, puto manifestum esse ex antecedentibus.

§. 231. *Unde autem harmoniam istam intelligamus*, non difficile est ostendere: Harmoniam motuum voluntariorum cum perceptionibus distinctis, affectuum corporeorum cum confusis, *experientia* cognoscimus: Quis enim est, qui non in se deprehendat, moveri brachium, cum id cogitat, æstquare sanguinem, cum irascitur? Ceterorum in corpore motuum cum perceptionibus animæ obscuris harmoniam colligimus *ratione*. Sed non repetam ista denuo: Vide, si placet §. 94. 95. & passim.

§. 232. *Pergit porro Vir Doctissimus*: “Cum autem liberum agens etiam possit, si non perficere, tamen *audere*, quod fieri non possit: Et hoc maxime familiare sit humane animæ, ita uti homine est - - - - - Ubi hic manet harmonia illa preestabilita unice à posteriori ad prius? An ergo illa, quæ fiunt cum summa contentione (licet effectu non potiantur) non fiunt, non existunt, non vere sunt? Aut est aliquid, imo plurimum, quod sit & fiat, nihil obstante ulla harmonia preestabilita, sed extra ipsam; ab alio plane principio & secundum plane aliud, & quonam referendum? An ad positivam dis-harmoniam, etiam preestabilitam? Certe enim & hoc, aut ab alio principio, aut secundum aliud principium, contrarie harmonia fieri necesse est.”

§. 233. Posses mirari, quid Vir doctus impugnet, nisi ex ante dictis constaret, ipsum sic intelligere Leibnitium, quasi à posteriori voluisset concludere, tantam esse inter animam & corpus har-
har-
mo-

harmoniam, ut in actione animæ in corpus *illa nunquam agat, neque agere moliatur ultra receptivitatem corporis.* Isti sane sententiæ opponi possunt conatus ejusmodi, qui intentum finem atque effectum non consequuntur. Verum illa non dicimus: Neque adeo nobis ista possunt objici.

§. 234. Si tamen forte quæsieris, quomodo in *conatibus*, ejusmodi, quos vocamus (y), *irritis*, inter se anima & corpus consentiant? Breviter ita habe: In corpore v. g. Besnierii, Bernoini, & aliorum est impetus volandi, resistunt autem isti conatui nisus corporum ambientium contrarii, eoque fit, quoad hunc effectum viribus adhibitis majorem, irritus: In anima est nisus ad repræsentationem sive sensationem istam volatus; resistunt autem isti appetitui repræsentationes contrariæ, respondentes isti corporum ambientium nisui contrario: Itaque fit, ut appetitus ille ad novam hanc repræsentationem careat hoc suo effectum. Ita vides, quomodo & *in hoc casu* maneat animæ & corporis *harmonia.* Memineris vero, me, dum repræ-

y) Dico: *Vocamus.* Proprie enim, & *philosophice* loquendo, nullus *conatus irritus* est: Quoniam unicuique causæ actioni respondet effectus æquipollens viribus ad eum præstandum adhibitis, etsi vires aliquando minores esse possint, quam ut resistantiæ omni superandæ sufficiant, & destinatum a Te effectum (sed viribus majorem) obtinere possint; quo sensu *communiter* conatus irritos vocamus, qui insufficientes sunt effectui, cui destinantur, obtinendo, etsi effectum sibi æquipollentem semper obtineant. Verum de illo non lim hic anxie disserere.

repræsentationes dico, aut perceptiones nisi contrarii in corporibus ambientibus, non loqui de perceptionibus *distinctis*, neque de *claris*, quarum possumus esse conscii: Sed de obscuris, quarum etsi conscii non sumus, existentiam in anima superioribus adstruximus, & facile pluribus ostendere possemus.

§. 235. Neque nunc erit difficilis responsio ad *Questiones Viri Celeb.* "Velim tamen, inquit, ut monstretur, annon anima multa possit, imo soleat tentare, machinari, moliri, contendere, maxime omnium autem velle, & sperare, ultra receptivitatem corporis & rerum corporearum? An ausus hi, appetitus, tentamina etiam organica, nihil sint; licet effectu inania sint? Unde hoc habeat corpus, ut anima multum, imo plurimum etiam eo talibus ausibus obsequatur, citra ullam realem proportionem ad propositos impossibiles fines? An etiam hoc obsequium corporis ab harmonia aliqua præstabilita injunctum & inditum sit, ut frustra obsequatur,?"

§. 236. Supponunt etiam hæc interpretationem priorem: Sed respondeamus tamen ex *vero Systemate.* Velle animam multa, quæ fieri non possint, compertum est. Ausus & appetitus isti, sunt aliquid in anima: Sunt etiam aliquid in corpore, quatenus & in illo conatus quidam illis respondent; non consentirent alioquin anima & corpus. Non carent tamen omni effectu: Etsi enim non consequantur effectum omnem intentum; eatenus tamen in subsequentes animæ & corporis determinationes coinfluunt, quatenus aliquoties diximus, statum

statum utriusque consequentem determinari ex antecedente: Unde hoc habeat corpus, ut & in illo sit aliquis conatus, etsi ille perfici non possit, facile determinabitur. Habet eum conatum *ex illis* in mundo corporeo causis, ex quarum repræsentatione in anima enata est illa voluntas, spes aut appetitus. Denique is in corpore conatus neque, ut diximus, omnino est frustraneus, etsi respectu hujus præcise intenti finis sit insufficientis; neque id corpori *magis incongruum* est, esse in illo impetus, quibus resistitur, quam animæ, ut appetat ista, quæ non possit assequi. Nihil igitur in hisce questionibus solvendis requiritur, quod harmoniæ præstabilitæ, rectius intellectæ, adversetur.

§. 237. *Alter Viri Celeberrimi locus*, quem fateor mihi ad ^{etiam} obscuriorem visum fuisse, continetur in responsione ejus ad Exceptionem Leibnitii quartam p. 143. 144. de quo, ut faciliorem illum Lectori exhibeam, ita mihi videtur, *opponi* hic Harmoniæ Præstabilitæ, sive legibus naturæ duo potissimum; excludi istis *ortum* rerum omnium à prima quadam *caussa*, & directionem atque *providentiam* divinam. Audiamus Verba illius. “Quod „*Harmoniam* illam *Præstabilitam* attinet, quibus „*vocabulis*, seu mero sono variante Dom. Auctor nominat illud, quod alii sive discrete vocabulis, sive discrete sensu locutionum, *leges naturæ* vocaverunt, aut supposuerunt; secundum quas, cum omnia, & quidem *immutabiliter*, & perpetuo fieri & impetrari Dn. Autor cum affectis harum opinionum credi velit, quid aliud expectare potest, quam

ut

ut in infinitum procurrenti atque nullum finem habenti, *numero* corporum; & pariter infinito, nullum finem habenti *numero*, activatum incorporearum motricium facultatum, seu entelechiarum, etiam responderi possit *infinitas* ortus, seu nullus terminus *præstabilienda* suæ Harmoniæ, unde *inceperint*. Quemadmodum infra, in exceptione vigesima prima, etiam edicitur, quod entelechiæ illæ etiam *nunquam cessaturæ sint*, aut abolitum iri, credi debeant. Ex quibus omnibus implicationibus, nunquam certe ullatenus, nedum fortius, mens humana, vera aliqua scientia pertingere poterit ad „apodictice stabilendum *primæ causæ* actum, pro „ortu harum rerum *undique* infinitarum,,.

§. 238. Velim autem hic notes (1.), Harmoniam Præstabilitam *non esse idem* cum legibus naturæ; *leges* vero *naturæ esse medium* id, quo DEUS Harmoniam illam obtineat. (2.) Fieri omnia secundum leges naturæ *non immutabiliter*; namque & *ipsæ* sunt DEO *mutabiles*. Sin hoc saltim velis, omnia, quæ à natura fiant, fieri secundum illas leges, id adeo certum est, ut oppositum involvat contradictionem. (3.) Opponere hic Virum Doctissimum *non soli Leibnitio*, sed *omnibus Philosophis non Epicureis*, hoc est, qui leges naturæ statuunt, quibus mundum DEUS regat: Quicumque enim *casus* negant, illi *leges* naturæ tenent. (4.) Si quis eorum statuatur *leges immutabiles* atque necessarias, transigat ille cum Viro Celeberrimo. A Leibnitiana Philosophia id adeo alienum est, ut potius ille primus fuerit, qui veram legum illarum origi-

nem detexerit, non consistere in necessitate aliqua bruta & immutabili, verum in electione entis summe intelligentis libera & sapienti? Neque consequi illas ex eo, quod Geometricum est in corpore, sed pendere a principio altiori (2).

§. 239. Quod ad rem ipsam attinet, observes (5.), dum Leibnitius *infinita numero corpora* in Universo admittit, id eo valere, quod in resolutione & divisione corporum non liceat devenire ad ultima, adeoque mundus complectatur corpora infinite multa. Infinitatem ortus vero (6.) eo sensu, quod *prestabilienda* suæ Harmoniæ, *nullus* unquam *terminus* fuerit, is nunquam dixit. Pertinet hæc quæstio

---

2) *Quoties* id jam inculcavimus? Confer tamen, si placeat, elegantem locum, quem, nescio, num ante allegaverim? Est epistola *Leibnitii* in hanc rem scripta in *Journal des Sçavans* 1691. 18. Juin p. 386. seqq. Eam sic finit p. 390. & 391. Vir illustris: " Cette *consideration* me paroît *importante*, non seulement „pour connoître la Nature de la substance étendue „mais aussi pour ne pas mépriser dans la Physique les Principes supérieurs, & immatériels, au préjudice de la piété. Car, quoique je sois persuadé, que tout se fait *mécaniquement* dans la nature corporelle, je ne laisse pas de croire aussi, que les *Principes* mêmes de la *Mécanique*, c'est à dire, les premières *loix du mouvement*, ont une origine plus sublime, que celle, que les pures *Mathématiques* peuvent fournir. Et je m'imagine, que si cela étoit plus connu, ou mieux considéré, bien des *personnes de piété* n'auroient pas si mauvaise opinion de la *Philosophie Corpusculaire*, „& les *Philosophes Modernes* joindroient mieux la „connoissance de la Nature à celle de son Auteur „

quæstio ad *æternitatem* mundi, (sic ipse Vir Clar. p. 143.) de qua ille longe diversum loquitur in Epistolis ad Clarkium. Audi Virum in ep. V. §, 56. "Absolute loquendo potest concipi, Univer- sum cœpisse prius, quam revera cœpit,,. Et paulo post: "Sed an id rationi & sapientiæ divinæ ,,conveniens, alia quæstio foret &c. ,, . Idemque (7.) dicit ibidem de *fine*, posse concipi prius termi- natum, si quid fini ejus demere volueris, non au- tem esse rationabilem eam imminutionem.

§. 240. Itaque (8.) satis patet, quam id *ortus rerum* & dependentiæ à prima causa *non repugnet*, quod de infinito rerum, etiam præsentium, nume- ro Leibnitius edixit. Quomodo autem (9.) ipsa hæc *Harmonia Præstabilita*, omnibus illis, qui ean- dem tuentur, fortissimam *prime cause*, Deque *demonstrationem exhibeat*, id deinceps succincte doce- bo Sectione Dissertationis septima seq.

§. 241. Alterum Cel. *Stahlii* argumentum hoc est: "Si vero quidquam minimo minus esse po- test, eadem illa mensura, nempe in nihilum nul- la, ex his tricis, admittere, nedum eruere pote- rit, *prime illius cause* adhuc *perpetuum influxum*, adeoque verum *providentiæ* suprenæ indefinentem concursum, gubernationem atque *directionem*; præ- fertim si *Harmonia illa Præstabilita*, non aliquid simplicissime Metaphysicum, abstractum, sit haben- dum; sed aliquid reale, *modum & mensuram activi- tatis illius motoria entelechiæ*, in ordinem *invio- labilem cogens*, aut intra illam *cœercens*,,.

§. 242. Nescio vero ego, quid *hic* in mentem venerit *Viro Clarissimo*, aut quomodo id ex nostris consequi sententiis vel videri possit. (1.) Harmonia Præstabilita est aliquid *Metaphysicum*: Sed obtinetur *legibus nature*, quæ sunt aliquid reale. (2.) Realia omnia pendent à DEO, idque in fieri, esse, & conservari. Leibnitius in Theod. §. 377. „Jam supra statuimus divinum concursum in eo consistere, quod ipse nobis assidue largiatur, quicquid in nobis & actibus nostris est reale, quatenus id perfectionem aliquam involvit,,. Habes *concursum*: (3.) Audi & *providentiam* & gubernationem & directionem. Idem in Epl. II. ad Clarkium §. 8. 9. „Non dixi, mundum corporeum esse machinam aut automatam, quod sine DEI *interpositione* progrediatur, ego urgeo satis, quod creatura illius *continuo influxu* opus habeant. Ea sententia non excludit *providentiam* aut *gubernationem* DEI, ex adverso illam perficit. Vera DEI *providentia* requirit *perfectam provisionem*; sed ulterius requirit, non solum ut perfecte *præviderit*, sed ut etiam omnibus *providerit*, mediis convenientibus præordinatis,,. Atque ea res (4.) est adeo manifesta, ut Vir Doctissimus *Sam Clarkius*, post acceptas illas responsiones objectionem suam cesserit (a), quantumvis cetera adversatus fuerit opinionibus

a) Ita enim ille Resp. II. §. 11. p. 26. „Quand on dit, que Dieu conserve les choses; si l'on veut dire par là, qu'il agit actuellement sur elles, & qu'il les gouverne en conservant & en continuant leurs êtres, leurs forces, leurs arrangemens, & leurs mouve-

nibus Leibnitianis. Si plura in eam rem & explicatiora postules, potes (5.) Wolfianas Metaphysicæ constitutiones consulere §. 1054. seq. Illud obiter addo, (6.) ordinem in fine paragraphi *inviolabilem* dici, scilicet *natura*: Non *DEO*. Conf. §. 238. in antecedentibus.

§. 243. Dixi autem ista prolixius, quoniam Leibnitius in suis Exceptionibus ad priorem locum *via solum* verba reddidit, posteriorem vero in Replikationibus non vidit, editum demum A. 1720. Ita enim ille in Exceptionibus p. 221. “Quid sit Harmonia Præstabilita, nunc demum ex ~~his~~ credo intelligetur, quæ dicta sunt ad num. 21. Itaque quæ hic contra differuntur, *scopum non ferunt*.” Refellit autem spes illa Virum Illustrem: Ita enim Cel. *Stahlius* subjicit. “Quid aliud sit Harmonia Præstabilita, quàm quod ego recte & ordine conjeci; unde quæso intelligere potuissem, ex omnibus aut singulis, quæ exceptione 21. dicta sunt, ne quidem *nomine* hujus harmoniæ serio repetito: Tantum abest, ut scopum sibi propositum ferire potuisset.

Q 3

§. 244.

„mens; c'est précisément ce que je soutiens. Cui
„confer. Resp. Leibnitii III. § 16. p. 37. Je n'ai ja-
„mais donné sujet de douter, que la conservation de
„Dieu est un préservation, & continuation actuelle
„des êtres, pouvoirs, ordres, dispositions & motions,
„& je crois peut-être l'avoir mieux expliqué, que
„beaucoup d'autres.” Neque posthac plura vel op-
posuit, vel desideravit in hoc negotio *Clarkius*, etsi
nondum statione decesserit, & duas adhuc responso-
rias Leibnitio opposuerit.

§. 244. Atqui & *nomen* est eodem, quo semper, sensu, in dicta Exceptione 21. art. 2. & *explicatio* Harmoniæ Præstabilitæ plenissima continetur art. 1 - 7. pag. 175. seqq. Patebit id, si cum nostra hac exercitatione velis locum componere. Verum ista de *Stablianis* sufficiant, dicta *salvis*, quos cetera Viri in Rem Medicam merita postulant, *honoribus*!

§. 245. *Supereſt*, ut *ſpicilegii loco* ſubjiciam, quæ interdum ex me quæri memini, aut Systemati huic obverti: Sunt illa hujusmodi: “ Si animæ „cogitationes à corpore non pendent, ſed ſuo ordine & legibus pro animæ natura mutuo conſequentur: *Cur illæ non pergunt corpore utcunque affecto? Cur cerebro læſo turbantur? Cur in turbinem acti, neſciunt, quid agant? An iſte corporis in gyrum & turbinans motus cogitationum animæ conſecutionem turbare poteſt? Aut quid hic rei agitur? Cur cerebrum magis ſequuntur animæ repræſentationes, quàm aliam quamcunque corporis partem? Si ex animæ fundo omnia, cui bono iſtitutiones, libri, collegia, auditoria? Expectemus ſecuri, otioſi, & ſi placet, dormientes, dum illæ ſe ideæ evolvant, quas Magiſtri aliis inſtillant, aut librorum lectio ingenerat? Si ordine ſibi perceptiones ſuccedunt, unde ſubitanæ immutationes hominum, & *morum epocha?* ut, quæ hætenus virtutem ſequitur anima, mox tota vitiis abripiatur? „& quæ ſunt plura hujusmodi „.*

§. 246. *Non pergunt ideæ corpore aliter affecto, quoniam animæ prior ſtatus, tanquam corpori*
harmo-

harmonicus atque Universi repræsentativus non minus in se habuit repræsentationem illius causæ, qua corpus aliter affectum est, quàm prior corporum Status eam causam fuit complexus. Itaque ex repræsentatione ista priori non potest nasci alia repræsentatio, quàm qualis convenit statui corporis posteriori, qui nascitur à priori. Vides unde sit *perceptionum turba*, ab antecedanea perceptione *ejus*, quod motuum turbas produxit.

§. 247. *In turbinem acti* nesciunt, quid agant? *Dico causam*: In turbinem si corpus agatur tuum, variantur impressiones corporum in organa sensus tua mirifice, sic ut, brevissimo tempore, & veluti momento, plurima, sed minus fortiter, in illa agant. Jam anima ex nostris institutionibus repræsentat Universum pro situ sui corporis in eo, itaque momento quasi temporis, plurimas, sed debiliores, & minus à se invicem discernendas rerum plurimarum repræsentationes, atque idearum successiones, hoc est, perceptiones obscuras habet, paucissimis intermixtis clarioribus & distinctioribus. Itaque nescit ferè, quid ipsa agat, dum sensim iterum sibi fiat conscia; ad conscientiam enim requiri temporis aliquem tractum majorem minoremve, pro circumstantiarum, aut ingeniorum ratione, discas ex *Metaphysica Christi. Wolfii §. 736.*

§. 248. *Cur cerebrum sequatur magis animæ perceptio*, quàm partes alias? facilis est ratio. Repræsentat anima Universum pro situ corporis *organici,*

nici, hoc est, sensuum organis præditi (b). Atqui sensuum organa confluunt in cerebro; hoc enim est quasi receptaculum, & scaturigo motuum omnium, quatenus ab objectis impressorum atque in corpus diffundendorum. Hoc mediante motus ex aure vel oculis in pedem transit aut manum meam: Ut communiter docemus. Igitur, cum cerebri sint præcipuæ in motu partes: Id præcipue sequi oportet motuum perceptiones.

§. 249. Illa autem suppositio de ideis ex anima fundo prodituris iisdem, sive media scientiarum adhibeas, sive negligas, de moribus iisdem, sive leges sint positæ, sive non sint: Contradictionem involvit;

b) Elegans in eam rem observatio est Jac. Bernoullii in Epistola ad Auctorem Diarii Parisini, du Journal des Sçavans 1685. 19. Nov. p. 499. Ubi, recensita methodo cæcos docendi Mathematica, de Coeca quadam Virgine Genevensi, ipso magistro litteras exarare docta, memorat, eam nonnisi talia somniasse, qualia interdum agitaverat; imagines rerum, quippe non visarum, nullas unquam concepisse. „Demandant quelle fois à cette fille, si elle ne *resvoit* point en dormant, comme nous, & s'ils ne luy paroissent point d'images ou de phantosmes: Elle luy respondoit, qu'elle ne favoit ce que c'étoit que ces sortes d'images; mais que quelquefois en dormant, il luy sembloit, qu'elle manioit les objets, de même qu'elle faisoit en veillant,“. Adeo sequitur anima statum corporis, eidemque consentit, ut neque in somno ideas producat, quales constitutioni organorum naturali adversentur. Eadem dixeris de illis, qui inter *ursos* educati rudes rerum pæne omnium, & stupidi fuerunt immaniter.

vit; Ideoque mirum non est, absurda consequi. Dum enim animæ ideas dicimus respondere situi corporis in Universo: Si diversos corporum situs suppono, suppono & diversas inter se animas, illis respondentes; aut, si hoc malis, diversos ejusdem subjecti status. Itaque inferri non potest: Si ideæ scientiarum evolvuntur in me, dum frequens adsum docentibus; si mores mei sunt compositi, dum leges intelligo in eam rem latas esse: Ergo si ego absim, si leges defint (*hoc est*, si alia sit prioris loco anima, sive ejusdem animæ status à priori diversus) eadem hæ ideæ, iidem appetitus consequuntur ex suis antecedentibus. Scilicet, si *data* differunt; differunt & *quesita*: Si *antecedentia* discrepant; discrepant & inde *consequentia* (c).

§. 250. Epochas vero hominum, in alia omnia à prioribus abeuntium, ordini rerum, quatenus

Q. 5

ille

c) Nesciunt igitur sane, quid vellicent, quicumque ex natura animæ, quatenus mundi pro *situ corporis* repræsentativa dicitur, hiante omnino consequentia inferunt, animam, *sibi Parisiis* attendentem, dignoscere, & tanquam in *speculo* advertere, quæ in Vaticano *Roma*, Constantinopoli in Gynecæo fiant? Quis illa *serio* opponere queat rerum peritis? Quis velit? Nimirum, *ex pumice aquam* postulas! Ex repræsentatione status rerum Parisiensium, ut talium, clara & distincta, hoc est, ex statu animæ Lutetiæ existentis, immediate deduci vis repræsentationem rerum Romanarum claram vel distinctam, non transeundo per repræsentationes intermedias, sed *per saltum*, eundemque absolutum, non corpori magis quam animæ contrarium, & naturæ omnino universæ inimicum.

ille consecutionem *generaliter* moderatur, adversas non esse, facile concipias, si memineris, regulam, ordinem, formulam generalem, ubi aliqua immutata supponitur circumstantia (d), producere diversissima; Eadem terra venenatas & salubres successive herbas alit & producit, eodem nutritionis ordine generali mediante. Tantumque abest, ut ejusmodi mutationes obsint ordini, aut vicissim; ut potius & in absolute necessariis, in *Geometricis* v. g. lineis idem obtineat, quod norunt illi, quos Geometria recentior docuit examinare ramos atque ductus curvarum, quæ *puncta flexus contrarii* habent, & *puncta regressus*: Nihilominus *æquationibus* subjectæ *regularibus & generalibus*.

§. 251. Denique *illud* prioribus Dubium, tam
hono-

d) Possent multa in hunc locum congeri de *effectibus minutiarum* prægrandibus. Vide, si placet, *Leibnitium* in Theodic. §. 100. 101. *Wolffium* in Metaph. §. 508. Et cogita mutationes rerum ab unica quadam *scintilla*, pyrio pulveri illata, pendent; examina mutationes ab exiguo *folioli* strepitu factas in homine meticuloso, noctem in silva transigente; & quæ sunt plura ejus generis ubique obvia. Similia de *subitaneis* rerum mutationibus in natura occurrunt: Ut enim omnia ordine fiant, mutationes aliquando extantiores brevi tempore accidunt; ita idem fluvius, dum per aliquot milliaria vix aliquot pedes lapsu confecisse, per libellandi artem deprehenditur, ubi ad cataractas deventum est, casu suo aliquot centenos potest conficere brevissimo temporis & loci spatio, facturum *saltum*, etsi non *absolutum*; neque enim ab extremo ad extremum devenit nisi per media eundo, eundo tamen quam celerrime, v. *Leibnitium* in Recueil T. II. p. 186. 187.

honoris, quam speciosæ difficultatis causa, pro coronide dictorum adjungimus. Influxum Animæ & Corporis physicum abnegavimus ideo, quod *proportionem* postulet interagens & patiens; proportionem vero inter *res* heterogeneas, & attributa rerum heterogenea, spiritum & corpus, cogitationem & motum, non admittat eorundem incomparabilitas. Admonuit *Vir Eruditissimus*, eandem quoque *necessariam* esse & præsupponi in *concordia*: *Quæ* enim *Harmonia*, qui consensus est inter mutationes animi & corporis humani, si comparare illa & illorum attributa non liceat, si nulla motuum & perceptionum *proportio* obtinet? *Agnosco* sane, namque id superius urgeo, proportionem *inter* perceptiones & motus *nullam* esse; nisi enim id fecero, consequitur, motum aliquoties repetitum, auctum aut imminutum fieri perceptionem posse. *Non* autem existimo, *necessariam* illam *Harmonia* nostræ, *etsi* necessaria sit *influxui*. Nimirum in *Harmonia* unumquodque suas sibi res habet, determinaciones statuum præsentium ex *domestico* efficienti principio scaturiunt, non ex alieno: *Sufficit* igitur *similitudini*, si mutationes *anime* eandem *inter sese* proportionem habeant, quam mutationes *corporis* *inter sese* observant. Quod si enim *perceptio* ad *perceptionem* se habeat, ut *motus* ad *motum*; si *motus* ad *motum*, ut *appetitus* ad *appetitum*: *Consentiunt* utique mutationes utriusque substantiæ *in suis* perceptionum & motuum, appetituum & molitionum *successionibus*. Facio hic, quod *Geometra* solent, cum v. g. *in motu* corporum æquabili *spatium* exprimunt, factò *Celeritate*.

tatis & Temporis: Neque, opinor, *harmoniam* negaveris inter spatium motu æquali decursum, & factum ex Celeritate in Tempus. An igitur *tempori spatium* comparamus? res omnino heterogeneas? Non sane. Novimus hoc velle geometras; cum duo corpora ferantur æquabili motu, *spatium unius* esse ad *spatium alterius* in ratione composita directa *celeritatis & temporis unius* ad celeritatem & tempus alterius. Igitur aut fallor ego, aut ad *harmoniam* sufficit, successiones repræsentationum inter se, & motuum inter se comparatas, servare eandem utrobique rationem. *Consentiunt* illæ meo iudicio, si ad motum corpori *inimicum ingrata* menti perceptio, ad amicum vero & utilem *grata* oriatur: Ad *duplum* prioris *dupla* (e), & sic deinceps. Quod si idem applicare ad influxum liceat, cedam *universa heterogeneitatis*

e) Erunt fortassis, quibus non sufficiat, ad duplum sequi duplam, sed qui *absoluta* æstimatione *primum* gradum *primo* æquipollentem & proportionalem postulent. Nihil impedio, si possis: *Absolutas* ego *quantitates* nullas concipio; quascunque autem concipio, mensuris intelligo, id est, rebus ejusdem generis aliis, ad mensurandam quantitatem applicabilibus, v. si placet. §. 41. p. 39. not. l. Neque id *sapientia* adversum foret, aliqua initio determinare pro arbitrio, cetera deinde legibus & ordine statò deducere e simplicibus libere assumtis: Ea quidem methodo, quam in *arte characteristica* usurpant intelligentes, ut *simplicia* quidem exprimant simplicibus, & arbitrarie electis, verum ita commode tamen, atque adeo sapienter determinatis characteribus, ut *compositorum* characteres idonei possint e

tatis objectione. Alia vero in illo quidem casu comparatio est.

§. 252. Atque ita tandem exegimus institutum nostrum, quatenus illud ad solvendas Celeberrimorum Virorum objectiones pertinet. Non dubito esse plures, hinc inde obvias, & interspersas aliis scriptionum argumentis; fore etiam plures*, postquam

---

simplicibus compingi; non enim illud statim indifferens est, quod arbitrarium dicimus.

* Non me sefellit suspicio. Vidimus tot plaustra objectionum, ut de nullo argumento majora. Sed nolo actum agere. Quod hic asserui, verum est. Solvi omnes possunt, si distincte thesin concipias nostram. Si quis dubitet, dicat specificè, determinate, & distincte, quam objectionem aut nondum solutam, aut solutu difficilem putet; dicat publice, aut privatim; sed dicat sine ambagibus, sine promiscua plurimarum rerum confusione & coacervatione; dicat ita, ut certo ad meam res notitiam perveniat: Dicam ego, ubi jam responsum sit, vel, quid responderi possit, & debeat? Dicam vero modeste, dicam distincte, dicam breviter, dicam semel, bis aut ter, dicam de uno tantum argumento, donec id finitum sit, non de duobus, tribus aut pluribus. Ubi nihil proficias, tempori parcendum est. Neque capiunt omnes omnia: neque possunt omnes omnia exponere. Aliquando lectorum culpa assensus deficit: aliquando Scriptorum. Conicas Apollonii Sectiones nemo intelligat, nisi post Euclidis $\Sigma\tau\omicron\chi\epsilon\iota\alpha$. Sed & post Euclidem facilius La Hirium legas, quam Apollonium, Patriarcham licet Conicorum, qui supersunt, omnium,

postquam id Systematis ex aliquo tempore incipit invalescere: Confido autem, *novas* fieri difficultates *paucas* posse; *plerasque* aut discrete solutas esse, aut *occupatas* saltem; *ceteras* ex universa sententiarum compage *solubiles* spero. Et *malo* sane *alioquin*, *caveri* objectionum effectus in Lectorum Auditorumve animis, distincta sententiarum expositione, & demonstratione, cum fieri potest, dilucida & plena: *Quam* teri tempus, onerari memoriam, affectari polyhistoriam, & suffocari distinctos rerum conceptus, per quæ sitas objectionum plurimarum, atque obiter solutarum *condensationes*. Subtilissimas quidem limitando resolvimus communiter: Limitatione ostendimus, sequi aliud, quam nos tueamur; aut sumi aliud, quam concedamus: Igitur determinata sententiæ & *distincta cognitio*, cum attenderis negotio, *sufficiet*. Sed vero hanc viam sequamur *alias*: *Primam* placuit commentationem accommodare ingenio multitudinis; ita factum est, ut rem eandem, non sane volentes, sæpenumero diversis enunciare locis, & quæ minus necessaria videbantur nobis, diducere coacti simus. Finiamus aliquando sermonem, & quæ super sunt, *pauca pressius perlequamur*.

SECTIO SEPTIMA,

De

*Confectariis hujus Systematis
Utilitatibus.*

§. 253.

DUm confectarias ex Systemate nostro *Utilitates* advoco, non sane generaliter enumerabo, quæ sint *Unionis* inter Animam & Corpus mutux commoda simul & incommoda. Accedant Cel. Lamium, si qui ejus rei curiosi fuerint. De illo enim accepimus (f), enumerare Virum Doctissimum inter *incommoda* Animi, ex unione pendula, quod spiritus, pretiosissimarum veritatum contemplationi aptatus, transferre attentionem cogatur ad terrena, corpori quidem sustentando necessaria, itemque quod doloribus & erroribus, a sensatione rerum fluentibus, fiat obnoxius: *Commoda* istum ex adverso illa enarrare, quod mediante sermone societatum capax hominum animus colere artes & scientias possit, satisfacere sua patientia divinæ etiam justitiæ, & mereri præmia, divinitus promissa. Ut enim *de ipsis*, quæ allegantur,

---

f) v. Journ. des Sçavans 1694. 13. Sept. p. 707. ex eisdem Tract. II. de la Connoissance de soi-même, ou l'on examine l'homme selon son être *Naturel*,

gantur, commodis sive incommodis hic nihil dicam: Non sunt illa nostro propria Systemati; sed neque vim aut lucem ex Harmonia Præstituta majorem acquirunt. Dicamus eorum aliqua, quæ in nostro hoc Unionis Systemate illustriora sunt: De DEO alterum, alterum de *Anima humana*.

§. 254. In utroque usum ostensurus, necessitatem non assero. Neque igitur hoc ago, ut oblique illos pungam, qui dissident suis sententiis. Scio, alios quoque (g) ex illa Animi & Corporis Unione scalas ad divinitatem applicuisse, & elevato, ut philosophos decet, animo, mirandi illius artificii scaturiginem in DEO quæsisisse. Neque detraho argumentis Virorum: Illud, nisi grave sit, attende, num eadem idearum & perfectionum fecunditate id in omnibus fiat? Et num nostra aliquid singulare habeat, & illustrius? Cetera memineris, ipsos etiam hujus sententiæ Artifices, *Leibnitium* atque *Wolffium*, alias de divinitate demonstrationes dedisse, ex motu illum, istum ex consideratione mundi philosophica (h). Sed vide,

g) Præter R. P. *Lamium*, modo allegatum, l. c. p. 700. & p. 701. succurrit nunc exemplum Dn. Abbatis *Dangeau*, in Dialogis quatuor, de immortalitate animæ, existentia DEI, providentia, & religione, editis Lutetiæ Parisiorum, sine nomine suo, & recensitis Bælio in Nouvelles de la Republique des Lettres 1684. T. II. p. 57. De *Occasionalistis*, in universum omnibus, notius id est, quam ut inculcari debeat.

h) Argumentum est vel ideo venerabile, quod sacri codicis

vide, quid, admissa illa, quam exponimus, Harmonia olim præstituta, legitime & necessario consequatur?

§. 255. Nimirum duas in hoc Systemate substantias agnoscimus, alteram corpoream, spiritua- lem alteram; diversissimas adeo illas: Utramque autem in existentia & mutationibus suis contingentem; adeoque & aliter possibilem: Utramque in seipsa conspicuam varietate mirifica; organis illam, & motibus, istam perceptionibus atque appetitibus: Utramque in tanta rerum & modorum varietate conspirantem amicissime. Consensus igitur illius oportet causam inveniri: Dic ubi? quam? qualem? & quantam?

§. 256. Principio non est illa in rebus: Sunt enim contingentes; eoque esse possunt aliæ atque aliæ. In necessariis sane, quorum oppositum in seipso involvit repugnantiam, eoque existere non potest, satis est in rebus ipsis causæ, quare hoc, non alio, existant aut concipiantur modo; oppo-
R
situm

---

auctoritate approbatum est; quod rigorem demonstra- tionis præ ceteris optime sustinet; quid & attributis DEI cognoscendis accommodum est; quod fecundam Corollariis, etiam practicis, DEI notitiam animo ingenerat. Vid. omnino *Cogitationes Rationales* de DEO, Mundo & Anima, cap. VI. integro. Collatis *Cogitationibus Ration. de Hominum Actionibus & Mori- bus* P. III. c. I. - VI. De *Leitnitio* vid. Præfat. Artis combinatoriæ, quam juvenis ediderat, recusam Fran- cofurti 1690.

fitum enim a seipso excluditur ex regno veritatum & rerum. *Secus est in contingentibus*, quæ neque excluduntur ab existentia, neque ponuntur inter existentia, per ipsam sui Naturam; eoque causam sui extrinsecam postulant ponenda, posita supponunt atque arguunt (i). *Harmonia* igitur inter res *contingentes* *contingentis causam in rebus ipsis frustra* sane quæseris.

§. 257. Sed neque in mundo illam, aut ea, quam nonnulli in subsidium vocant, *natura* deprehenderis. Sunt ex nostro Systemate plures in sese mundi possibiles; est noster contingens (k); regitur ipse legibus, ut sæpe dixi, contingentibus; si vocabulo Naturæ sensus est, dicit ordinem illum, quo sese omnes res corporeæ & spirituales, unaquæque suo more, mutuo excipiunt, ponunt, tollunt,

i) Obiter moneo, post *Chr. Wolfium*, hac adhibita distinctione *rectificari* argumenta quædam frequentius adhibita, cum v. g. ex ordine effectuum quorundam arguimus ad ordinantem causam a rebus ipsis distinctam. Valent ista sane, cum ordo contingens est: Ubi necessarius supponitur, non item. Neque adeo *plene* rem suam illi exequuntur, qui solo ordine nituntur. *Absolvent* vero, ubi contingentiam illius simul adjunxerint.

k) Dabimus fortassis *alio loco*, quæ ad demonstrandam mundi præsentis contingentiam pertinent. Nunc illa indice digito ostendisse sufficiat. [Diximus, quæ huc pertinent, distinctius & diffusius in Dilucidationibus nostris Philosophicis de DEO, Anima, & Mundo. Conferantur Sectiones de Mundo, & de Existentia DEI.]

tollunt, antecedunt, aut producant; obtinetur ille Legibus, sive formulis motuum & appetituum, illis Physico-Mechanicis, his Ethico-Logicis, utrisque non unicis, sed ex pluribus possibilibus divina optione selectis. Non est igitur in ipsa per sese Natura aut mundo satis causæ, cur hæc potius rerum facies, ordo, consensus & Harmonia obtineat. Inferendi nervus est, qui modo fuerat, antecedenti proxime paragrapho: Quærenda igitur *extra mundum* Harmoniæ causa est, & *ultra Naturam* invenienda est sublimior.

§. 258. Obtinuimus causam Harmoniæ *ultra mundum*, & *extra contingentium seriem* existere: *Necessariam* adeo in *existentia sua*, & in *operationibus*, quoniam optione contingentia determinavit, & ex indeterminata plurium possibilitate determinatam alicui existentiam dedit, *liberam*. Num *eo factò* divini, quale veneramur, Numinis existentiam asseruerimus, illico intelliges, ubi attende- ris ad sequentia illius causæ attributa, eademque cum divinis perfectionibus contuleris.

§. 259. Qui e diversi generis possibilibus illa novit seligere, & in actum deducere, quæ mutationibus suis consentiant: Eum oportet *intelligentem* esse. Si immensa rerum varietas consentiat: Oportet *infinite* (1) *intelligentem* esse. Si machinas

R 2

novit

1) De Notione Intellectus infiniti ex consideratione rerum, pro respectu temporis & spatii variantium, & variarum, conf. elegantem dissertationem, quæ

novit præparare futuris casibus, ut exquisite illis respondeant: Oportet futurorum esse præscium. Si præparet: Providentem. Si ordine illa obtineat, & successione mediorum atque finium sibi subordinet: Sapientem. Potentem vero, qui infinitas in corpore nostro atque Universo machinas consentientes, animasque ista omnia, suo quasque & varianti modo, exprimentes vel repræsentantes fecit.

§. 260. Habes igitur *Auctoris Harmonia nostræ existentiam* in seipso *necessariam*: Habes *Eminentiam*, & *ab Universo independentiam*: Habes *dependentiam Universi ab ipso*: Habes *intellectum ejus institutum*: Habes *voluntatem libere e pluribus eligentem*: Habes *præscientiam futurorum*: Habes *providentiam*: *Sapientiam* habes: Habes denique hic *potentiam ejus infinitam*. Satis id profecto *characterum* est, ut optimum maximum DEUM istis criteriis agnoscas, Universi conditorem & arbitrum. *Neque illi quidem illationi quicquam liceat obvertere* *.

§. 261.

Chr. Wolfio Præfide habita est Halæ Magdeb. *Titulo Speciminis Physicæ ad Theologiam Naturalem applicatæ*, quod sistit notionem *Intellectus divini per opera Naturæ illustratam*.

- * Atqui obvertit Vir doctus, argumentum hoc universum pro DEI existentia nihil valere, imo illam ludibrio exponere. Verba sunt: "Argumenti forma hæc est: Si est harmonia inter animam & corpus

§. 261. Vides Harmoniam deducere ad DEUM, non extorquendo solum existentiae confessionem, sed illustrando perfectiones quoque. Non applaudo omnibus promiscue & equaliter argumentis: Amo illa, quæ ideam divinitatis minime sterilem generant, sed talem, qualem hanc existimo, perfectionibus simul, atque eminentissimis undique attributis prægnantem. Atque hic verto in rem meam, quæ superius opposuerunt Eruditi,

R 3

Balius,

„præstabilita, qualem Systema Leibnitianum tradit,
 „existit DEUS, hujus universi Auctor. Quidsi A-
 „theus non solum dixerit, sed etiam demonstrave-
 „rit, falsum esse antecedens? Nonne consequens,
 „seu dogma de existentia DEI, ejus ludibrio erit ex-
 „positum? „ Verum Hic tria sunt in promptu mo-
 „nita. Unum, Non esse hanc argumenti nostri *for-*
mam: absit, ut ita laxè philosophemur. Differt argu-
 „mentum, quale nos *explicitum* dedimus, ab illa *vaga*
 „enunciatione, qualem Auctor sine ullo *medii termini*
 „indicio profert. Secundum, nos adhuc expectare
 „illos gigantes, qui diffilare demonstrationibus suis,
 „demonstrationibus dico, Harmoniam præstabilitam
 „valeant. Tertium, si falsa sit, & talis esse etiam
 „publice demonstretur, nihil inde detrimenti redun-
 „dare ad consequens. Cur facillima & universalissi-
 „ma Logices præcepta negligimus? Annon inculca-
 „mus Tyronibus Logicis hanc regulam: Esse in Syl-
 „logismis hypotheticis *forma vitium*, si quis inferat:
 „Atqui prius non est, Ergo nec posterius. Quis ita
 „argutantem ferat: Si Titius est excellens JCrus,
 „Medicus, aut Mathematicus; est utique Vir doctus.
 „Sed Titius neque JCrus est, neque Medicus, neque
 „Mathematicus; Ergo non est Vir doctus?

Balius, Lamius, Clarkius, alii; quando tantam Harmoniæ præstituendæ sapientiam atque vim necessariam judicarunt, ut neque divina sufficiat omnipotentia & scientia. Nimirum, evicta, quod fecimus, rei possibilitate, non probat sapientiam solum id Systema, & potentiam, sed *plane extollit*. Quam autem ea sit *Philosopho digna hypothesis*, qua divinum in Natura artificium, quantum fieri potest, maximam divinitatis ultra finitum omne admirationem venerationemque animo ingenerat; Id notius esse debet philosophantibus, quam ut inculcari denuo necessum sit.

§. 262. Illud non adeo commune *argumentum* est, quo *Leibnitium* tamen aliquoties (m) usum esse vidimus, cum ex ipsa illa divinorum attributorum manifestatione existentiam sui Systematis

---

m) *Exemplum* videas Journ. des Sçav. 1696. 18. Nov. p. 709. 710. Ubi recensita breviter sententia, nudeque exposita, pergit: Après cela je ne crois pas, que j'aye besoin de rien prouver, si ce n'est qu'on veuille, que je prouve, que Dieu a tout ce qu'il faut pour se servir de cet artifice prevenant, dont nous voyons même des echantillons parmi les hommes, à mesure, qu'ils sont habiles gens. Et, *supposé* qu'il le puisse; *on voit bien*, que c'est la plus belle voye, & la plus digne de lui. Il est vray, que j'en ai encore *d'autres preuves*, mais elles sont plus profondes, & il n'est pas nécessaire de les alleguer ici. Et antea in Journ. des Sçav. 1695. 4. Juill. p. 459. Dés qu'on voit la possibilité de cette hypothese des Acords, on voit aussi qu'elle est la plus rai-

matris intulit Vir Illustris. Sufficit profecto, possibilem Harmoniam esse, & excellentius divina exprimere perfectionum in rebus vestigia, quam oppositas illi sententias; sufficit inquam eo, ut existere adeo illam omnes ii colligant, qui perfectissimas DEO operationes tribuunt, eoque inter possiblem plura inæqualiter perfecta optimum ab illo seligi infallibiliter, defendunt. Sed vero difficile est *specificum* examen in *comparatione* (n), utrum e duobus sit sapientiæ honorificentius? *Generaliter* id apertum puto, majorem in nostro, quam ceteris Systematis, artem demonstrari. Atque hoc sufficit, ut intelligas, *divinam nostra sententia gloriam eminenter illustrari.*

§. 263. *Alterum*, quod allegari convenit, Systematis Harmonici commodum, in *asserenda* aut *illustranda* Animæ Humanæ a rebus extetnis *independentia*, & consequente illam *immortalitate*, atque in actionibus suis spontaneitate perfecta consistit. De *spontaneitate* locum exhibui §. 184.

R 4

Neque

---

sonnable & qu'elle donne une merveilleuse idée de l'Harmonie de l'Univers, & de la perfection des ouvrages de Dieu.

n) Dico, *specificum* & in *comparatione*. Sunt enim casus, ubi *absoluta* disquisitio, an hoc vel illud sit sapientiæ conveniens? facilius est quam *comparativa*, utrum sit convenientius? Et *comparativa generalis*, sine dubio facilius est *specificis*; saltem iis casibus, ubi circumstantias omnes pernosse & contendere non datur hominibus.

Neque illud in vulgato Systemate dubium leve puto, quod multi inimicum libertati opinantur, ab externis adeo vehementer affici an rapi? rebus. De *immortalitate* verba Viri illustris pauca dabimus hoc loco. Ita autem ille de Harmonia sua (o): Ce qui met encore dans un jout merveilleux l'immortalité de nôtre Ame, & la *conservation* toujours *uniforme* de nôtre *individu*, parfaitement bien réglée par sa propre nature, à l'abri de tous les accidens de dehors, quelque apparence qu'il y ait du contraire. Jamais Systeme n'a mis nôtre elevation dans une plus grande évidence. *Tout esprit* étant comme un *monde à part*, suffisant à lui même, independant de toute autre creature, envelopant l'infini, exprimant l'univers; id est *aussi durable*, aussi subsistant & aussi absolu, que l'Univers lui-même des Creatures. Ainsi on doit juger, qu'il y doit toujours faire figure de la maniere *la plus propre* à contribuer à la *perfection* de la société de tous les esprits, qui fait leur union morale dans la Cité de Dieu.

§. 264. *Ista* quidem facile intelliguntur. Si enim ex antecedentibus Anima est substantia simplex, quæ, nisi annihilari, non possit; in quam nulla corporum impressio est, nulla creaturarum vera, realis, & transitiva actio; quæ solius DEI operationibus subjecta, ceterum sibi habet res suas, suis recta Legibus, divinitus menti insitis: Tum sane

o) Journ. des Scav. 1695. p. 460. edit. Batav.

fane nihil est, quod *interitum* minari possit; nihil quod *interturbare ideas & confundere*; nihil, quod *interrumpere* illas, ne cum præsentibus *cohereant*; easdemque in animo reproducant; nihil adeo, quod *prætoritorum memoriam & personalitatis statum* intervertere valeat (p). Ex adverso *uniformem* individui *conservationem* sive *suadet*, sive *demonstrat*, *dependentia* statuum consequentium ab antecedentibus, *conjuncta consuetudini Naturæ*, qua augeri perfectionibus, non minui res Naturæ, aut ire in deterius videntur. Saltim *illud omne* ab anima nostra *abest* quam longissime, quicquid maleferiata profanorum hominum ingenia eidem affricare connisi sunt; neque enim dependet a materia,

R §

teria,

p) Ne plura hoc loco, quam necessarium fit, cumulari existimes, evolve Cl. Viri, Lud. Phil. Thümmigii, Reg. Boruff. Societ. Scient. Sodal. dissertationem Halæ Magdeb. habitam 1721. d. 12. Dec. Tit. Demonstratio Immortalitatis Animæ ex intima ejus Natura deducta; cujus Sect. I. distinctam *immortalitatis* notionem exhibet, complexam 1. *perennitatem* ejus, 2. *Perseverantiam* in statu idearum *distinctarum*, 3. *memoriam prætoritorum*, quam cum Leibnitio Theod. §. 89. individualitatem moralem, & cum Chr. Wolfio Metaph. §. 924. personalitatem vocat. Eandem opinor *Leibnitii* mentem esse verbis modo exhibitis, cum *uniformem individui conservationem*, & *societatem urget spirituum*; quorum, si placet, definitionem pete ex §. 896. Institutionum Metaphysices Wolfianarum. [Adde *Dilucidationes Nostras Philosophicas*, ubi hæc omnia distinctius, & plenius, quam vel a Thümmigio factum erat, eruimus.

teria, aut in esse, aut fieri, aut operari; quod *ultimum* saltem in *vulgato* influxus Systemate difficulter abnegaveris (q). *Unica* igitur *divinæ voluntati*, & *potentiæ* relinquatur, ut possit *ista*, & an velit *illa* annihilare animam? Sed neque hujus rei suspicionem aut metum patitur philosophia verior.

§. 265. Sunt *alia* quoque, quibus *usum* commendare liceat expositi hucusque Systematis. Sic idem, qui antea, *Leibnitius* l. c. p. 461. Ces considerations quelques metaphysiques quelles paroissent, ont encore un merveilleux usage dans la *Physique*, pour établir les Loix du mouvement, comme nos *Dynamiques* pourront faire connoître. Intellego ista non de ipsa inter corpus atque animam

q) Est *Vir Eruditissimus*, qui Aristotelicum influxus Systema immortalitati adversum pronuntiat: Non divinabimus argumenta rei, quoniam consulto premere illa constituit. Illud obiter monebo, si qui *adversus* nostram sententiam allegare *definitionem animæ Wolfianam* instituant, &, quoniam anima fit mundi pro situ corporis alicujus organici repræsentativa, inferre nitantur, destructo hoc corpore nullam ejus repræsentationem fore: Impingere illos in methodum; *meminisse* enim debuerant, ex Philosophia Leibnitiana nunquam deesse spiritibus finitis corpora, quorum respectu limitentur Universi repræsentationes. Quo eam sententiam fonte derivet VIR Illustris, id breviter indicatum videas in Theodic. §. 124. Quod enim in Principiis Philosophiæ §. 79. itemque in Journ. des Sçav. 1695. p. 449. & 450. memorat, argumentum esse paucissimi admittent.

mam harmonia: Sed de antecedentibus ejus, & principiis, quæ liberali manu præmiserat citato loco Leibnitius. Illud inter *commoda ipsius sententia* refero, quod v. g. intelligi nostro Systemate possit, quid sit illud barbaricum: *Esse animam in toto corpore totam & totam impartibiliter in qualibet parte; quid sit illud, esse in aliqua principaliter parte, aut fede; & quare capiti eam prærogativam concedamus communiter.* Sequuntur illa non difficulter, ubi *distinctam* ex experientia Tua notionem *presentia* animi in corpore & mundo erueris, neque figmentis illam contaminaveris.

§. 266. Obiter illud moneo, *evitari* nostra sententia illos *Unionis Animæ & Corporis hiatus*, quos in utraque altera sententia obvios specialiter enumeravit R. P. *Lamius*, Vir doctissimus (r). Existimat *spiritum esse unitum toti corpori passive; quacunque enim corporis parte affecta patitur spiritus; Non toti active; non enim agit suo imperio aut*

---

r) v. Journ. des Sçavans 1694. 13. Sept. p. 701. 702. Ubi enumeratis ante speciebus unionis inter animam & corpus, ita concluditur: Ainsi l'Esprit est uni passivement à tout le corps; & le corps n'est pas uni passivement à tout l'Esprit: Et au contraire le corps est uni activement à tout l'Esprit; & l'Esprit n'est pas uni activement à tout le corps. De là il paroît, que le *corps agit plus sur l'Esprit*, que l'Esprit n'agit sur le corps; puisque le corps agit de lui même sur tout l'Esprit, & que l'Esprit n'agit, que par une partie de lui même, sur une partie du corps.

aut operatione in omnes corporis partes: Ex adverso, corpus esse *unitum toti* spiritui *active*; dum enim in spiritum agit, in totum agit: *Non toti passive*; Multæ enim sunt operationes spiritus, a quibus nihil patitur corpus nostrum. Fateor id incommodum videri; saltem *relationem* in hujusmodi Systematis *non tantam* esse, quantam in nostro deprehendimus, ubi omnia concordant omnibus; corporis quoque potestatem videri majorem esse in spiritus, quam viceversa. Verum de istis facile transegero, si expedita cetera forent; pro *curiositate* enim ista potius, quam pro *necessitate* allegavimus.

§. 267. Possent plura ejus generis Corollaria subjungi, si id animo constitutum esset. Sed *finiamus* aliquando; ne omnem simul sapientiam effundere velle videamur. *Patientiam*, *Erudite Lector*, Tuam, si ista omnia quietus expendisti, veneramur; *avaritiam*, si plura etiamnum desideres, non incusaturi; habituri *gratias* quoque, si quos forte errores negotio intercurrentes benevole expunxeris; aut *rectiora* hæsitantem docueris.

Iterum Vale!

SEQUITUR

APPENDIX,
COMPLEXA DISSERTATIONEM
B. D. ELIÆ CAMERARII,
CUM NOTIS AUCTORIS;
ET
EPISTOLAM AUCTORIS
AD VIRUM CLAR.
JOANNEM CLERICUM,
PETROPOLI D. $\frac{19}{30}$. SEPT. MDCCXXVI.
EXARATAM.

UNIONIS

UNIONIS ANIMÆ
 CUM CORPORE
 SYSTEMATA TRIA,
 HARMONIÆ PRÆSTABILITÆ,
 INFLUXUS, ET ASSISTENTIÆ,
 IN UNUM FUSA,
 ANNO MDCCXXI. M. SEPT.

AB

ELIA CAMERARIO, Med. D.
 ac Profess. Publ. Ordin. Conf. &
 Arch. Würtemb.

CUM NOTIS AUCTORIS
 EODEM TEMPORE SCRIPTIS.

I. N. D.

Nondum morti succubuerat, qui morti exili-
 um ausus est indicere Illustris Baro à Leib-
 niz, nondum exarserat plenis in egregium
 Virum flammis exterorum æmulatio, cum
 profundissimæ ejus in philosophiam universam me-
 ditationes omnem jam quâ latè patet orbis Eruditi
 angu-

NOTÆ AUCTORIS.

Abstineo manum ab iis omnibus, quæ non proxime
 contingunt summam rei, & quæ pluribus in rem
 præsentem difficultatibus inferendis locum facerent;
 ne prolixior discursus tædio sit, aut minus philoso-
 phicæ disquisitionis suspicionem moveat.

angulum pervasissent; diu tamen quasi sepultæ, paucis quippe perspectæ ob acuminis præstantiam, paucis deamatæ, cum ignoti cupido sit nulla. Factum quoque hinc ut objicerent exteri, pigrorum, quæ per contemptum vocetur, philosophiam assecclas numerosos sua secundum principia nancisci, operosiorẽ verò illam ac Leibnitianam, Newtonianæ oppositam, sectatores non nisi paucissimos ostentare. Sed decedendum prius ex arena erat Heroi Literario, antequam caput extolleret ipsius philosophia, moriendum fuit fertili grano, antequam fructum ferret uberiores: Incipit nunc emergere tanti Ingenii soboles, novis fulsa columinibus Ill. Wolfii, magno Ingenio, judicio majore perfectientis Leibnitiana Dogmata. Harmonia potissimum præstabilita, dudum cognita, nunc demum publico speciosius inculcata unionem animæ cum corpore ingeniosa ratione explicat, excludens specie sua blandiente ac nitore suo tum influxûs vulgare Systema, tum & alterum illud causarum occasionarium ad eò suis adamatum excultumque amasiis ac nutritiis, prodeuntibus e Cartesii Schola, quæ an felicior fuerit in exterminandis destruendisque veterum figmentis, an verò in fingendis incrustandisque novis non immeritò dubitaveris: Omnia hæc Systemata suis premuntur difficultatibus, suosque patiuntur manes, optimum erit illud quod minimis urgetur. Nos qui Irenicam methodum excipi amabamus ulnis seculo moderno conspicimus, eam nec ab hoc negotio existimamus alienam.

Harmonia præstabilita habet omninò quo blandiatur,

diatur, quo alliciat animos inquieto ardore ultra terminos inanes in rerum penetralia sese ingerentes, stupendum enim Dei ac Domini nostri, cujus evidentiam infallibili, omniumque oculos ac animos feriente argumento adstruit, Sapientiam, obtutumque providentiæ ejus gratiosissimæ adeò reddit vastum in omni sua latitudine, ut deficiat misella mens mortalium dum ex immensa altitudine in hanc sese immergit abyssum, omnes idearum cancellos transcendentem. Hic sanè magnifica sunt omnia, & nexibus admirandis colligata; Hic consecutiones idearum animæ in anima, & vi mutationum ejus sui rationem: consecutiones motuum sui principium in corpore: utræque suas sibi res habent, sine physico alterius in alterum influxu: alteræ tamen alteris ex divina præordinatione conspirant. Uti perspicuè nuper atque eruditè Inaugurali inter nos Disputatione expositum est. Ita verò elegans hæc Dissertatio: Quemadmodum verò ex dictis constat, spiritum sibi res suas habere, nihil à corpore turbatum, spontaneis planè idearum evolutionibus; corpus itidem suis regi legibus & agi motibus: ita jam pro intelligenda constanti utriusque, harmonia sciendum esse, leges Ethico-Logicas Spirituum, & physico-Mechanicas corporum hætenus sibi similes esse, quatenus earundem legum Metaphysicarum generalium diversæ, sed harmonicæ determinationes sunt. Atque, adeo, si primum corporis atque animæ statum Deus conspirantem fecerit, & utrumque suis legibus permiserit, modo cuique convenienti; earundem ope perpetuam in-

ter

ter illa consensum obtinere, ut & motus in corporibus, & motuum in anima representationes similiter succedant, illi per causas efficientes, hæ secundum finales, illic trudendo, & impellendo corpora, hic inclinando & alliciendo voluntatem. Quanta compendia! Quam prompta difficultatum evanescentia! Quanta lucis in tenebricosa adeò semita abundantia!

Non equidem ignoramus, animam plerisque hodiè dici præsidem corporis motoremque perspicacissimum, machinæ suæ cognitione (a) adeò plena imbutum, ut non modò regere eam qua partes singulas sanam integramque, sed & restaurare labefactatam potenter, scienterque valeat, mortos avertat, genitos repellat, paucis, fluida, solidaque perspicaciter efficaciterque curet ac dirigat; æque adeo esse eandem cum ipsa toties medicis deantata natura. Fatendumque omninò est hæc & dici facilè, & speciosè urgeri, modò anima nostra, adeò sui corporis ignara, adeò omnium, quæ in eo geruntur, inscia non esset; quotusquisque enim est, qui vel minimam, vel viscerum, vel eorum quæ in corporis penetralibus fiunt partem cognosceret, si nec ex aliorum relatione, nec animalum sectione,

S aut

a) Obiter hic notari velim, statui a Stahlianis hisce philosophis cognitionem, cujus anima sibi conscia non est. Igitur mihi vitio ab isdem verti non potest, asseri (non cognitionem sed saltim qualemcunque) perceptionem obscuram, cujus sibi conscia non est, & cujus exempla sint in promptu, v. §. 30. Dissert. Inaug. Demus ista mutuo!

aut lectione de rebus iis factus fuisset certior; jam verò cogita innumeros nervorum surculos, tenerri-
 masque eorum in communi sensorio radículas; qui in eas animales spiritus amandabit anima, quas omninò non novit? qui corriget enatas in sanguine turbas, quas omninò ignorat? qui vitales pro salute ægri instituet motiones, quas penitus ignorat, quid è re corporis sit, cujus supinæ ignorantia, ac negligentia plurima indies exempla oculis observantur? Hic illicò præstò est, suppetiasque fert hæsitationi nostræ harmonia præstabilita, docetque nos, ad ista anima non opus esse, ipsam sibi machinam sufficere, à Deo ea artificii præstantia formam, ut motus ex motu catena haud interrupta nascatur, respondeatque animæ cogitationibus, ac corporis necessitatibus, in statu tum sano, tum ægro, conspirantibus egregiè machinis illis infinitis, quibus constat corpus hoc nostrum. Anima simul ita ab artifice divino attemperata, ut nascentibus semper & myriadibus perceptionum ac cogitationum aliis novis, seque evolventibus continua serie, omnia ita in animo ac corpore eveniant simultaneè, ut non possint non videri minus attentis niti influxu mutuo.

Quis non videt prærogativam hujus systematis, commodaque ejus? at quis non & videt simul difficultates haud leves? Præsens est gravidum futuro, salva tamen quod ajunt libertate, salva Dei sanctitate. At quæcunque gravida in natura dicimus, non nisi ad unum restricta sunt ac
 unifor-

uniformem (b) partum, sibi similem; verum ista nihil ad forum nostrum! id potius quæram: cum harmonia tam exacta obtineat inter animam & corpus, an dicendum sit, animam fuisse attemperatam (c) ad corporis fabricam, an vero hanc ad animæ cogitationes afformatam? si dicas mutuam esse unius ad alterum accommodationem, uti chordæ harmonicè tensæ sibi respondeant mutuò, novæ sanè enascuntur difficultates, si animam inter

S 2

corpus-

b) Uniformis dicitur dupliciter: generice, sic voluntatem cum Buddeo & ceteris dicimus facultatem boniformem; neque enim appetit nisi bonum, & quatale: specificè, ut, cum dicimus ignem determinatum esse ad uniformem agendi modum, v. g. ad irendum, ita ut quocunque combustibili propositum non possit non urere, pro extremo virium suarum, sine ulla electione inter plura combustibilia, si præsto sint &c. Quod gravidum est, parit naturaliter; non vero necessario; potest etiam non parere, licet non pro absoluto arbitrio, sed convenientibus eo remediis adhibitis. Ita potest non sequi effectus, si alia prioribus argumenta voluntatem afficientia opponas, v. Leibnit. Theod. §. (nisi fallor) 64. Sed omittamus ista.

c) Neutrum alteri proprie loquendo atemperatum est, quasi in natura rei (corporis sive animæ) aliquid noviter & ab extrinseco principio constitutum esset, ut alteri consentiat, quo forte modo una alteri chorda ad unisonum reducenda atemperatur. Ex duobus vero possibilibus, mentali & corporali, quorum interior mutationum consecutio & consecutionis ordo conspirabant, in actum existentiae deductis unum Deus individuum fecit.

corpusque commercium sit nullum, si anima etiam absente fierent omnes illi egregii concinnique motus digitorum in tractandis musicorum instrumentorum chordis, pedum in saltationibus intricatissimis, & quod magis est, si fierent sine influxu (d) animæ tot versus selectissimi, orationes ciceronianæ, calculi vastissimi integrorum voluminum &c. Et quæso pingere tibi in animo tuo ac fingere senem Typothetam (e), per omnem vitæ longævæ cursum,

a) Consuevimus majora communiter machinæ transcribere, quam sunt poemata ista & orationes: Plurimi sane Philosophi formationem foetus, non animæ tribuunt, sed machinæ; ex præformatione quidem ista in femine involuta, evolventis: Atque eadem & hic ratio est illius evolutionis pro versibus. Ita Leibnitius ad Lamium. Machina quæ calculum facit integro volumini implendo parem, non magis Deo impossibilis videtur, quam Leibnitio illa fuit, quæ operationes Arithmeticæ omnes perficit; neque isti rei aliud amplius addendum esset, nisi novæ pro continuatione processuum machinæ, iisdem enim operationibus absolvitur omnis calculus. Ceterum huc refero, quæ Wolfius dilucide exposuit, de cognitione generali, ratiocinationibus &c. ut in corpore expressis: quæ & alibi persecutus sum.

e) Videtur idem hic dicendum esse, quod de Animali Musico respondit Bælio Leibnitius: alibi prolixius a me repetitum. Ceterum opinor typothetis, musicis exercitationibus ex phantasia ludentibus (ita appellant) vix persuasum iri: attendere mentem digitis & moderari motum, quem ex consuetudine corpori inducta sequi existimant. Idem de saltatoribus existimo. *Die Danz-Meister sagen: der Fuß muß tanzen,*

sum, sine concursu animæ activo, reali, vi solorum motuum ex machinæ indole ex se invicem emanantium, tot myriades millionum literarum raptim ex oculis suis, volitante manu, fugitivo oculo, arripientem, combinantemque in verba ac sensus diversissimos. Concipe inquam hæc si potes! ubi simul structuram corporis nostri, ingentemque ejus ab aliis Machinis differentiam satis accuratè perpende-
 penderis; dico: satis accuratè (f)! neque enim

S 3

sufficit

nicht der Kopff: der Fuß muß die Tack hæren, nicht die Ohren. An illi animæ vi agunt, qui v. g. perhorrescunt ad bombardæ sonitum contra voluntatem suam. Puto autem utrobique easdem esse motuum communicationes ex visu vel auditu in loco motivam.

f) Utinam satis accurate liceret, per Philosophiam eorum, qui semper hic animam advocant & anatomix penitiora contemtius habent, quod miror accidisse Cl. Stahlîo in respons. ad Leibnitium. Ceterum puto ista discerni posse: judicare generaliter ex machinularum stupenda multitudine, ordine & nexu, cognitis, quod non implicet diversissimos, quales experimur, motus fieri mechanicè; & explicare distinctius, specialius atque strictius, quænam istius mechanisimi ratio, quæ partium connexio specifica &c. sint? Illud non requirit tantam rerum notitiam, quantam hoc præsupponit. Sed optarem, ut in universo hoc negotio æqualiter omnes ratiocinarentur! Influxum Animæ in corpus concedi sibi postulant Stahlîani & communiter Philosophi, etsi ne quidem generaliter intellectum: corporis mechanisimum & illius operationes negant, quoniam specificè nondum explicari potest. Differentiam corporis nostri ab aliis machinis allegari lætabundus video: Maxi-

sufficit obiter nosse structuram humani corporis, si
 judicare velis de rebus istis gravissimis. Cogita
 autem simul, ut facilius in nostra transire castra
 valeas, harmoniam duarum chordarum ad uniso-
 num tenfarum, quarum una pulsata altera quoque
 edit sonum, en consonantiam & harmoniam! sed
 non excludentem mutuum influxum (g), sine quo
 non

ma hæc est, quod nostri corporis machina, hæctenus
 machina deprehensa sit in omnibus suis partibus,
 quod in artificialibus cessat: Hoc dico: quo partes
 automati plures denuo sunt machinæ, variis partium
 suarum combinationibus conspicuæ; eo plura & ma-
 ge diversa possunt automati ope effecta præstari. Sed
 in Natura, maxime organicis corporibus, hæctenus
 quidem organorum partes denuo sunt organicæ depre-
 hensæ, atque sic porro sine fine.

- g) Si hic finis est, posse harmoniam esse, ubi influxus
 est: quis dissentiat? Sin illud, quod seq. §. dicitur,
 & hic intenditur; harmoniam supponere & requi-
 rere influxum: videtur illud refelli exemplo horolo-
 giorum sine influxu mutuo consonantium; neque id
 satis secure ex hoc exemplo putem colligi. Chordas
 nunquam allegaverim ego: certum est hic influxum
 esse, & mediante instrumenti tremore & aeris inter-
 medii: Aliis quoque casibus id necessarium esse pro
 harmonia obtinenda nondum infero. Deinde vero
 & risum Tibi debeo: consonantia chordarum ne qui-
 dem proprie pendet ab influxu illo, sed a tensione
 antecedanea simili aut proportionali: quod sonus
 excitari possit, a tensione est, quod excitetur, ab in-
 fluxu pendet, quod consonans, a tensione; quæ &
 adjuvat vibrandi facilitatem & vibrationes modificat.
 Idem fortassis de corpore & anima dixeris cum Ver-
 driessio: igitur nihil quæro in *ἀκριβολογίαις*. Ne-
 que milium terebrare tanti facio!

non eveniret ille sonus correspondens, tremens enim chorda & alteram cogit tremere, per tremorem solidi utriusque instrumenti, unde non succedit experimentum instrumento utroque lanæ molli imposito, per quam tremulus motus haud potest communicari, observante Summo Viro Francisco Tertio de Lanis. in Magist. Nat. & Art.

Quid si igitur Harmonia aded non excludat influxum, ut eum potius & supponat & requirat? absit ut perveniamus ad hypothesein Galli illius, quam legisse me memini in Diario Trivultiensis, (Raziel de Vigier, ni fallat me memoria, is vocatur) statuentis, posse, salva unione, animam esse Constantinopoli (*b*), corpus Parisiis, succedenti-

§ 4

bus

b) Dixit Leibnitijs, quod huic simile videri posset: simile non est. Objicienti Bælio, posito quod Anima Cæsaris primo vitæ momento annihilata esset, corpus omnia perfecturum fuisse, ut fecit: iturum in Senatum: locuturum eadem verba, &c. Respondit Leibnitijs: ita futurum fuisse supposito casu: perfectura omnia in anima, etsi corpus non esset; in corpore, etsi non esset Anima. Id quale sit, ex ipso Systemate intelligitur. Differentiam ab enunciato hic proposito, ut facilem obtineamus, revoco in memoriam ex Philosophia Leibnitiana, spatium nihil esse absolutum, sed esse ordinem rerum coexistentium; igitur cum de præsentia rerum quæstio est, quæri ordinem quo rebus coexistit. Si anima sit Constantinopoli, hoc idem est, ac si dicas, animam ita existere in Universo, ut modificationes suæ repræsentationis Universi sequantur vel exhibeant corpus rebus ut Constantinopoli accidentibus coexistens: quodsi jam supponas corpus ut Parisiorum factis co-

bus interim omnibus ritè functionibus; nec crediderim suboluisse huic Viro quidquam de Harmonia præstituta! Si Spiritum statuas res sibi habere suas, nihil à Corpore turbatum; cur Melancholicis eveniunt tot graves cogitationes ac turbatæ ob corporis vitia? si dicas, cogitationes istas spontaneis ac præstitutis planè idearum evolutionibus esse adscribendas, respondentes motibus à Deo machinæ æquè inditis in serie causarum efficientium, ac animæ in finalium causarum serie sint impressæ (i) istæ cogitationes; semper manebit hiatus (k), nisi se pro-

pius

existens; tollunt se mutuo suppositiones in nostro Systemate; non est enim illa anima, quæ ad hoc corpus pertinet, quoniam non conspirant. Impossibile igitur est, in nostro Systemate (dico in Systemate, ut & nostra de spatio sententia attendi debeat, & harmonia relinqui corporis & animæ &c.) ut spiritus dicatur esse Constantinopoli, corpus Parisiis. Neque memini vel Leibnitium vel Wolfium ita loqui: quod si tamen id factum sit, intelligendum id est *κατ' ἀνθρώπων* in suppositione spatii absoluti, quod nos non concedimus. Quomodo autem superior Leibnitii sententia ab hisce differat, puto jam intelligi: quod si enim alterum cesset, non implicat, alterum subsistere; sed implicat, consonare & dissonare, illud, quatenus unius hominis partes, hoc quatenus Constantinopolin & Parisios identificantes. Si obscure loquor & festinatio facit & rei abstractioris difficultas.

i) Conf. notam nostram c) p. 275.

k) Non video ego hiatus, ubi unusquisque effectus homogeneam sibi causam habet, motus in motu, & in representatione representatio. Videor autem.

pius contingant quasi istæ hominis partes, mutu-
umque alant commercium; cur v. g. picam exci-
tant stupendam vermes (1) ? quæ cogat ferramenta

S 5

deglu-

mihi videre saltum, Naturæ inimicum, si causa in corpore, præstat effectum extra se, in spiritu, h. e. si melancholicis eveniunt graves & turbatæ cogitationes ob corporis vitia.

- 2) In hoc Systemate videtur prius evincendum esse, quod excitent vermes. Mutuum commercium concedimus, sed non per influxum realem. Si licet Rectori corporis provido, perspicaci, scientissimo &c. Animæ Stahlianæ, aberrare eo, ut cum dulcedine noxia appetat: quid mirum, si læsa undecunque machina irregulares etiam motus producat; si antecedanæ inordinatiores animæ repræsentationes succedaneos habeant magis irregulares appetitus? Sublata causa tolli effectum dicimus: tolle vermes, tolluntur inordinati corporis motus. Sublatis, quæ respondebant vermibus, animæ repræsentationibus, tolluntur illi appetitus. Nihil hic difficilius videtur, quam in sententia communi; neque enim ibi vermes immediate appetitum efficiunt, sed mediante sui in anima perceptione, quacunquē demum. Uter autem ordo facilior: vermium motus motum; repræsentatio illius appetitum hujus excitat: aut ille, vermium motus sensationem, sensatio appetitum, appetitus motum producit. Si ex vermium in anima repræsentatione quidvis aliud sequi debuit, quam ferramenti appetitus: Unde ergo exortus est? & cur aperte illa vermibus debita dicuntur? Semper ego sic existimo, facilius ex motu motum, ex perceptione appetitum sequi, quam ex motu perceptionem, & ex appetitu motum. Vermibus aperte debita, & efficienter quidem, vix dixero illa, quæ cum vermibus incipiunt & desinunt, sed in diversis rerum ge-

deglutire prægrandia cum vitæ periculo, & quidem cum dulcedine quadam appetitus, & spe simul subsecuturæ mortis, quam anhelabat melancholica ex vermibus (cujus nunc subit memoria) vermibus expulsis & à ferri & à mortis appetitu liberrima; qui mutuam animæ corporisque actionem ac reactionem excludit, vix persuadebit aliis, ex sola evolutione idearum, quarum una sit nata ex alia tam perversa enata fuisse, vermibus apertè debita, quia adeò non cohærent, adeò non implicantur ista omnia, ut quidvis potius aliud sequi debuisset. Et quis credat quæso, Spiritum haud turbari (*m*) in mirabilibus impressis fœtui nævis, infante v. g. in-
tra

---

neribus, atque ita, ut quæ ratio, quis agendi modus, quæ effectuum consecutio sit, intelligi non possit. &c. Sensu Medico & qualis ad praxin requiritur, concedam ista vermibus deberi: Philosophico non item. Optarem autem, ut & hoc intelligere liceret, qui fiat, ut medicamenta vermibus pellendis adhiberi solita, directorem illum corporis moneant ad eos expellendos? An id mage sit cohærens, purgantia non agere in corpus, nisi mediante illo ex medicamentis in mentem aberrantem & ex mente in viam reducta in corpus transitu? Sic medicamentis uti erit appellare a Pontifice male informato ad melius informandum? Verum nolo hic sollicitare aliena sed tueri mea; ceterum esset isthæc materia susceptibilis jocorum.

m) Imo vero turbari, alioquin cessaret harmonia. Sed an a corpore? & quidem effective? vero & physico influxu? An ab antecedaneis earum rerum repræsentationibus, quæ in corpore motum efficiunt? Utinam ad hoc attenderetur communiter: Supponi nobis

tra uterum gravidæ capite truncato ex aspectu decollationis, membris in utero fractis ex crurifragii con-

(contra nostrum enim Systema disputantes, aut principia debent convellere, aut in conclusionibus sollicitandis ista supponere) supponi inquam nobis, in Anima repræsentationem rerum extra nos omnium, singularum suo modo; ut igitur ex istis rebus & earum respectu mutuo motus consequitur, quidni ex ejus rei repræsentatione consequatur repræsentatio motus consequentis? Deinceps aut specifica & exquisita ejus motuum in corpore evolutionis ratio poscitur? aut generalis? Exquisitam dabimus, ubi structuram omnem non solum specificam, qualis est in omni grvida, sed & individualem ejus foeminae, absolutissima ratione cognitam dederint, qui talia requirunt, quibus nisi ea supposita responderi non potest. Generaliter id longe est intelligibilius ex vehementi sensuum externorum percussione, communi nervorum receptaculo communicata, vehementem denuo motum in ceteras corporis partes transiisse; nullus enim hic hiatus est: quam duplici saltu ex corpore in mentem & ex mente in corpus rediisse. Certum hic est, dici oportere omnia ab adversariis, quæ nos dicimus: sed illos addere saltim duplicem istum saltum de suo; & si spiritus animales tollas, tertium incomprehensibile videtur adjungi; alibi enim anima id percipit, & alibi operatur. Loquor tamen hic subtimide; neque quicquam intelligo ejus sententiæ, quæ immediatas animæ in organis operationes tuetur. Interim illo æquitatem demonstrabo meam: Explicent illi unicum ejusmodi transitum, quemcunque volent, ex omnibus facillimum, & generaliter saltim, ut qualemcunque ejus ideam animo concipere liceat, & cedam ego omni illa inexplicabilitatis & obscuritatis objectione. Id nisi fecerint, cedant

conspectu, annihilatæ manus in fœtu jam profecto obvio factò homine, cui abscissa erat manus &c. quænam huc sufficit evolutio motuum in corpore? quænam tam valida esse potest impressio, quodnam agens? quis carnifex utero inclusus abscindit caput? quid

obsecro illa sua oppositione, qua specificas & distinctissimas, difficillimorum casuum explicationes postulant, defectumque earum sibi faciunt triumphii materiam. Tum vero hic in subsidium vocari possent Malebranchiana illius crurifragii explicatio, & meletemata Verdriesii, leviter immutata. Atqui istis omnibus non opus est in nostro Systemate: Quis nescit fœtum in parvo præformatum esse, atque illi convenienter evolvi; præformatum pro harmonia omnium inter se rerum; itaque convenienter illis, in quos incidit, temporis articulis, & rerum circumstantiis. Anne, si ceteris Philosophis licet ob generationis explicandæ difficultatem, cum recentioribus pæne omnibus, ad præformationem staminum primorum confugere, idem soli Leibnitio non licet in simili, imo in eodem ipso casu, sumto saltim cum suis accidentibus. Ita non opus habeo Anima carnifice, quæ ipsa suo corpori, pæne dixissem sibi, caput eripiat, aut (si id animæ matris tribuere lubeat) quæ infanti, nescio quo invisibili gladio, caput innocens abscindat? Nulla hic annihilatione manus infantis opus est, quod ego certus sum, ab anima neque matris, neque infantis proficisci posse. Sic opinor ista ne quidem ferire sententiam nostram: Multo minus ferire gravius, quam cetera, quibus carnificina hic & annihilationes aut admittuntur, aut admitti videntur. Ceterum quis perfectum jam fœtum indicavit: adultum ex tempore gestationis novimus: Unde perfectum? & tanta quidem certitudine, ut fundamentum argumento præbeat. Sed pergamus.

quid est quod partem valeat annihilare? Non ignoro easdem quæstiones fieri posse aliis quoque Systematibus, at ferire tamen gravius videntur (*n*) eam, quæ animæ commercium cum corpore nullum relinquit. Et cur quæso ex gaudio mortem (*o*),
æquè

n) Placet profecto, admitti, quod communes sint illæ difficultates ceteris quoque Systematis. Sed ubi graviore? optarem profecto, esset, qui mensuram inveniret gravitatis difficultatum dimetiendæ, & qui ejus applicandi methodum doceret. Non est ea mihi scientia, ut supplere eum defectum sustineam. Unicus hic memorandus est casus, idemque simplicissimus, sed non universalis, aut ubique applicabilis, ubi sc. ostenderis, difficultatem, quæ sententiam ferit alteram, premere & alteram, modoque eodem, & præterea quoque alio. Illum hic tentabo: etsi cetera illam disquisitionem decretoriam esse non admitam; Neque enim hoc probo, quod minus difficultatum mihi cognitarum habet, illud tamen rejicio, quod unam aut plures habet, sed insuperabiles. Opponuntur vero nobis inexplicabilitas quorundam phænomenorum difficilium specifica; Ego vobis generalem, omnium, etiam faciliorem: Uter magis premitur? Opponuntur hiatus cum in corpore ex motu motus gigni dicitur; reddo hiatus & saltus semper duplices, unum ex corpore in mentem, alterum ex mente in corpus: Uter magis premitur? Atque sic in ceteris quoque, de quibus nihil addam specialius.

o) Si anima in corpus agit, an tum est proportio inter sensationem animi gratam & subitam machinæ mortem? Nosti vero esse in gaudio & corporis mutationem, eandemque vehementem: quid si ita vehemens ille motus sit alicubi in machina, ut partem quandam principem capitaliter lædat: an hoc minus

æquè ac ex tristitia, ac terrore subito toties obser-
varunt Medici, si anima in corpus non agit? Si
dicas, corpori id evenire, quod idealiter simul
evolvatur in anima; quæ quæso proportio est inter
sensationem animi gratam, & subitam totius Ma-
chinæ mortem ac motuum cessationem; hæc sanè
repræsentatio non est ejus quod fit in anima, sed
rei potius prorsus contrariæ, illa enim est grata
gaudii impressio, hæc vitæ subitanea destructio.

Siste Tibi præsentem in animo allegatum ali-
cubi Erasmo juvenem (p), qui Gallicam ni fallor
linguam

apte dicitur, quam illud, quod anima machinam
destruat ob sensationem sibi a machina exhibitam
gratissimam. Eveniant hostibus meis istæ gratitudi-
nis testificationes domesticæ. Aut qua consequentia
ex grata gaudii impressione ad destruendi voluntatem
anima pervenit? Vides adversam sententiam eodem
luto hæere: extrahamus nostram. Respondeat So-
crates: Extrema gaudii luctus occupat: *Das spühre
man im krazen.* Puto recte Leibnitium dixisse, vo-
luptatem videri congeriem minutularum sensatio-
num, quarum singulæ, ubi majores forent, dolorem
excitarent. Possent id exemplis doceri, si opus esset,
ex omni tactu, præcipue exquisitoribus, gustu, odo-
ratu &c. Quid si istæ minutulæ sensationes inopina-
to aut singulari objecto excitatæ nimium augetur,
ut non dolorem modo, sed & mortem efficiant, ob
majorem alicujus partis principis, cordis, cerebri &c.
læsionem ab ea vehementia oriundam?

p) Sive puellam illam Revaliensem, Himpfeli filiam
epilepticam, Ebraica, Gallica, Latina, Græca lo-
quentem, per initum postmodum cum pastore paga-
no matrimonium curatam, si fides est Eph. Nat. Cur.

linguam morbo laborans callebat ac loquebatur; cujus antea fuerat omninò ignarus, qui & expurgatis humoribus pravis omni rursus linguæ istius notitia fuit privatus. Corpus loquebatur verba gallica, non sane in ordine causarum efficientium vi machinæ, sic enim plus in effectu esset, quam fuit in causa, in machinulis non poterant evolvi verba Gallica, nisi motum ideis conformem transmisisset Spiritibus anima. Et si quidem liceat ex
innu-

v. Acta Erud. A. 1712. p. 346. Nihil hic difficultatis est. Si prophetico quasi Spiritu actæ sunt ejusmodi personæ: id 1. nihil ad hoc institutum; 2. an idem de corpore dici non potest, quod de anima illarum? Quod principium egit animam, nonne idem & in corpus agere potuit, si propheticum & supernaturale fuit. Neque vero si extraordinarium saltem, & naturale tamen, fuerit, difficilius est ex machina corporis sonum, quam intellectum verborum ex natura animæ, eam linguam non edoctæ, derivare. Plus esset in effectu, quam in causa, si machinæ intellectum verborum assererem: sed loquimur de sola pronuntiatione, quæ sono consistit, & motu fit. Cum itaque statuerint eruditi animæ in corpora operantis assertores, unde ista vis animæ fuerit? an a Deo ista prophetico quasi spiritu insufflata? an a malo genio effecta? an ab animæ vi quadam naturali pendeat? Tum dicam ego, quomodo id consentiat Harmoniæ præstitutæ. Priusquam id fecerint, nihil determino. Facile autem intelligitur ex dictis, quid primo & tertio casu; quid secundo dicendum sit, inferius patebit, & ex harmonia universali pendet. Ceterum alia adhuc multa de casibus ejusmodi notamina forent, si istos discutere aut voluntas foret, aut facultas, aut utrumque,

innumeris unum adhuc addere exemplum Virginis in Ephem. Germ. laudatæ, quæ Calendario suo inscripsit in menses futuros plures, quinam dies ipsi sint futuri præ aliis graviores, rem comprobante morbi eventu. An machina ex se hæc depromere, & chartæ mandate potuit, quæ prophetico quasi spiritu acta videri queant?

Et quid quæso dices de involuntariis actionibus (g)? quid de cordis, pectorisque, & pulmonum motu,

g) Utrum convenientius, esse debiles quasdam earum rerum in anima repræsentationes, quarum, quia debiles & obscuræ sint, conscii nobis non sumus, cum claræ & distinctæ eo ideæ requirerentur: aut tantam earum rerum in anima cognitionem, ipsi animæ incognitam, esse, ut secundum eam agere possit ordinatissime? Puto minus ad qualemcunque perceptionem requiri; plus ad actiones producendas & certo ordine disponendas. Itaque viderint, qui propria vineta cædunt, quid hic dicendum sit? Neque repero ista omnia fieri motu spirituum, sed fieri dispositione machinæ non dubito: qua illa? Dicam cum plura Anatomici docuerint. Neque tamen metuo ab argumentis Listeri. Atque ipse Noster illos spiritus propugnat peculiari dissertatione. Sed annihilentur illi, si placet, ex Listeri voluntate. Quid tum fiet de Harmonia Præstabilita? Expirabit illa illico! Nequicquam fane! Quid intèrest, mechanismus corporis obtineatur mediante fluido nerveo? aut alio? aut mediantibus solidis? aut utrisque? Mechanismum aliquem esse in corpore, saltim in quibusdam actionibus nemo quisquam negavit. Quo illud medio fieri afferas, per me idem erit; namque & mihi licet, quod Tibi æquum est, aut supponere aut fingere, aut probare. Neque novis opus est argumentis, quo-

motu, de peristaltica ventriculi ac intestinorum
motione continua dum vita durat? an & ista in
anima repræsentantur? Si affirmes: ubi quæso la-
tent hæ sensationes insensibiles, ac prorsus occultæ
omnibus hominibus, potissimum qua peristalticum
motum. Si regeras ista omnia Spirituum motu, ab
impressionem in commune sensorium facta congruè
excitato plenissimè sine anima oriri. Hæc & omnia
alia à fluido hoc tenuissimo, animali, in corpore ex
Mechanicis sequi legibus; Licebit mihi monere te,
ne nimium innitaris arundini Ægyptiæ; quid si
enim non dentur Spiritus animales, quid quæso
fiet de Harmonia præstabilita? expirabit ea illicò,
nec per momentum poterit subsistere. Metue igitur
Tibi, postquam Listero audacter Spiritus pro-
scribenti majori hodiè fiducia accedunt præcipuo-
rum Medicorum Physicorumque plurimi, eos exsi-
bilantes, argumentorum formidabili serie instructi,
quam tamen meam haud facio, cum Spiritus in
eorum gratiam nondum ausim derelinquere; In-
gentem potius inculco necessitatem, quæ incumbit
Harmonia præstabilitæ cultoribus, ut omni mentis

T

nisu

---

niam Listero antiqua non placent: Neque nostrum
hoc est, omnes Physiologiæ defectus explere; faciant
id, quorum interest; nostra parum refert, quocun-
que tandem medio, saltim mechanico, œconomia
Animalis dirigatur. Aut, cui bono sunt organa &
organicæ membrorum dispositiones? cui bono fluida
circulantia? cui bono nervorum communis ortus?
& in omnia membra distributiones? Teneamus verò
Spiritus nostros Animales, dum Listerus omne ex
nervis fluidum expresserit,

nisi argumentorumque robore firment existentiam Spirituum animalium, sive aëreorum, sive quorumcumque aliorum, his enim proscriptis corruiat omnis tam compta, tam splendida; tamque artificiosi ædificii moles; Expectemus igitur argumenta hic nova ac firmiora hactenus allatis. Dum vero hæc agimus, haud obliviscamur eorum (r) quæ supra diximus, harmoniam adeò non excludere influxum, ut potius eum postulet ac supponat, si vera sit, qualis inter chordas in unisonum tensas harmonia.

Nihil itaque tutius (s) fuerit pro stabilienda Harmonia præstituta atque à tot vel nævis, vel difficultatibus liberanda, quam si confugimus ad Systema veterum, ad Systema influxus illius, & in novo Systemate aliquem concedamus locum, simultaneitatem experientia clarè confirmat, influxum obscurè (t), sed attende Tibi, forsitan non omninò
nulla

r) Meminerimus vero & responsionum ad pag. 278. not. g).

s) Si Systema influxus tolleret difficultates harmoniæ, neque novas rebus ingereret: optime sic consultum foret! Vidimus autem easdem, & forte gravius, premere influxum, quæ dictæ sunt hucusque in harmoniam. Sed nolo hic repetere, quæ de Systematum combinatione jam alibi occupavi. Neque impugno aliena; sed defendo mea.

t) Optime cavetur hic ab asseveratione: obscuras ideas non admitto pro mediis terminis Syllogismorum. Ratio patet ex definitione Leibnitiana & Wolfiana. Promittitudo æque profluit ab exactitudine harmoniæ atque ab influxu: ambiguum ergo hoc argumentum, quod innitentem fallat, arundo ægyptia. Quidni

nulla erit influxus experientia in summa illa promptitudine membrorum exequentium jussa voluntatis; favent forsan & habitus, agilitasque tandem acquisita,

T 2

quisita,

habitus corporei ex repetitis machinæ motibus? nonne idem obtinet, v. g. in rotarum gyrationibus, quod aurigæ norunt? De vitalitate distinctius. Vita hominis est ab anima & corpore junctim: Vita Animæ ab & in ea sola: idem dico de vita corporis. Est autem vita corporis, nisi me omnia fallunt, illa corporis dispositio, qua ad functiones suas obeundas disposita est, eoque connititur. Materia a se & per se non vivit: neque omne corpus vivit; nosti quid nobis differant corpus & materia; Illud autem corpus vivere dicitur, cujus hæc est dispositio, ut extrinsecus assumpto alimento augeri, nutririque possit (vitam vegetativam dicimus) & loco etiam moveri (animalem appellamus) idemque interna vi motrice perficiat. Ubi nullum hæctenus Animæ influxum necessario requiri video; Quod modum influxus nesciamus, non urgeo; transigamus de modo, ubi de re & ejus necessitate aut certitudine constiterit. Cum subito terrore vita amittitur, manere integram corporis machinam, non dixero: quis dubitet insignem fluidorum omnium internam mutationem fieri, etsi non statim extrinsecus se extanter demonstrantem? Dum vero machinam loquimur, non ad solida tantum attendimus, sed vel maxime ad præcipuum corporis motorem & nutritorem, ad fluida. Quo titulo experientiam claram & cujus conscii sumus, in hoc facto requirere illi possint, qui contra indifferentiam plenariam præducunt rationes, quarum conscii non sumus, id facile est exponere. Qui influxum defendunt, ejus veritatem experientiæ inædificant: Sed quis dubitet medium terminum argumenti debere esse

quisita, & cum primis vitalitas, quæ cum machinæ materiali per se non competat, animæ debetur, at eam illa sine influxu largiri haud potest, ipsa vitæ largitio est influxus, materia à se & per se non vivit, nec sufficit ad rei negationem, quod modum ignoremus, quo vitam largiatur anima; Corpus affabrè constructum est, infinitæ machinæ incomprehensibili artificio, atque nexu cohærent, sed ponamus corpus uno momento per terrorem vitam amittens, annon illa Machina manet integra, sed aufugiente anima vita mox destituitur, destituta illius influxu. Influxum vero intelligimus vitalitatis, etsi qualis ille sit haud liqueat; ac prævideo quidem allegandam terminorum talium, quorum ratio non satis constat, proscriptionem, at id quoque video, eos qui cum Cartesianis adeò rigidè alio-

---

cognitum? Igitur hætenus recte claritatem desideramus. Videamus an idem & nobis obverti possit. Quando contra indifferentiam plenariam pugnamus, argumentum hoc est, quia nihil sit sine ratione: Id clare cognoscimus. Sed dum experientiam nostri opposcentes allegant, & exempla, ubi rationes non cognoscuntur distincte, tum demum (NB. non argumentamur ab incognitis, sed quoniam dilucido argumento a priori novimus, dari semper rationes, ideo tantum) respondemus, rationes appetendi sine dubio adesse, sed quoniam conscii earum non sumus, nihil aliud relinqui, quam ut obscure saltim perceptæ sint. Atque aliud est, sententiam inferre velle ex non cognito, aliud propter generalia & cognita satis axiomata concedere, quod non omnia plene cognoscamus, quæ sunt in anima.

aliorum terminos rejiciunt, novos alios æquè incertos & minus liquidos postliminò in scenam reducere. Et quo quæso jure aut titulo ii requirent hîc rigidè ad eò influxûs experientiam, non obscuram saltem, non qualemcunque, sed claram, & cujus simus conscii, qui ipsi confugiunt ad sensationes obscuras, ad volitiones imperceptibiles, atque occultas, cum sermo est de æquilibrio voluntatis tollendo, eâque ad unum potius quam alterum objectorum indifferentium inclinanda ac determinanda, quod ajunt fieri à ratione prævalente, etsi non percepta (u), aut animæ cognita, quid ni ergo &

T 3

talis

- u) In vocibus vellem, ut perceptiones eodem sensu dicerentur nobiscum: dico enim a ratione prævalente, etsi obscure saltem percepta, non vero ut hic dicitur: etsi non percepta. Iterumque: quidni & talis sufficiat influxus; ambiguum hoc est. Habet egregium sensum, habet vero & alium. Si aliunde constaret, influxum dari, & opponeretur saltem eum non distincte sentiri aut percipi: tum optime ista procederent, neque obscura saltem perceptio præjudicaret veritati. Hic noster casus est, de ratione prævalente. Atqui alius est casus de influxu, cum demum probari debet ex experientia. Jam dixi, argumentum alicui rei adstruendæ destinatum debere esse clarum. Dabo simile: scio aliunde id, quod sub crepusculum in sylva video ambulare, esse Venatorem: assero venatorem: objicit amicus, posse esse rusticum, obscuram enim esse meam perceptionem, cui non possim fidere. Puto nihil hic præjudicare obscuritatem perceptionis veritati aliunde cognitæ. Jam fac, me id non cognovisse antea, num id, quod saltare e longinquo videam, canis sit, an lepus, an lupo?

talis sufficiat influxus. Uti autem facilè largior animam in corpus non agere, uti in aliam animam (cujus tamen ratio haud magis liquet) nec corpus in animam ea ratione, qua in aliud corpus, ita nihilominus inde haud puto inferendum (x), ea plane non agere, quia nec corporis, nec Spiritus natura nobis hætenus satis est perspecta. Non vero talem innuimus influxum (y), quo anima multum

---

Dico & assevero leporem esse, quoniam obscure videnti sic apparet: Negat alter, vel subdubitat, quoniam obscure saltim id videam. Puto obscuram perceptionem præjudicare certitudini aut fiduciaæ afferentis. Hic casus est influxus, per experientiam obscure cognitam probandi. Moneo autem iterum, me obscurum sensu Leibnitiano dicere, quo, sunt evidentissimæ propositiones istæ.

- x) Ex ignorantia nostra ad negationem rei nemo sapiens & Philosophus concludet; neque id fecimus; imo alibi operose id præmonuimus. Nolim vero impure omnia spiritui tribuantur, vel corpori, propter Lockianum illud suffugium, neutrius naturam esse satis cognitam. Eodem jure, quo anima dicitur movere, dicetur & corpus cogitare; quoniam neutrius natura satis cognita est. Atqui non credo Nostrum ita argumentari. Placet interim huic dictorio aliud opponere: Sufficit tantum cognosci, quantum eo requiritur, ut in altero aliquid alteri repugnans possit detegi. Quodnam illud: dixi alias, heterogenea ex se mutuo determinari vero & physico influxu non posse.
- y) Sive fortem sive lenem motum efficiat, motum tamen. In illo vero est aliquid, cum dicitur, non omnem vim exferere, sed qualis requiritur. Scilicet ego hoc

multum in Machina motus efficiat, sed lenem, non talem, quo anima omnem suam exserat vim, sed qualis requiritur, mitissimam, inclinantem vel Spiritus,

T 4

urgeo, non posse actionem Animæ determinari a re-
actione corporis: videtur hic determinatio ex voluntate Animæ pendula: Cessat ergo illa difficultas; Deo enim vel ideo motum corporum adstruximus, quod illa ex corporum reactione determinatio hic cesset, & omnis effectus quantitas aut actionis determinatio ex solo ejus Beneplacito dependeat. Recte ista in actionibus minoribus, cum majores sunt in potestate nostra: sed si non omnem vim exserit anima ad saltum, quem nunc facit maximum, cur non saltat aliquando & altius, sive cur, etiamsi velit (concipe militem, quem hostis persequitur, fossæ vicinum) non exserit vim suam omnem. Aut an hæc vis non est ad scopum requisita? Atqui agit vi limitata! Recte illud, sed unde limitationis proportio? ex machina, inquit, & ex ipsa hujus indole? ergo non debet saltare homo ad altitudinem quamcunque sed proportionatam musculis & moli corporis, spirituumque virtuti animalium. Tolle vocem debet, & restitue, potest, de illo enim quærimus: Non potest melius refutari Systema influxus, quam verbis illis ultimis: limitatio & ejus determinatio & actionis quantitas est a musculorum & corporis ratione & virtute spirituum animalium. Ista omnes intelligimus: Quid nunc opus est addere, virtutem autem movendi ipsam (quam tamen a virtute spirituum animalium distinctam non possum concipere) residere in anima, & eam proportionari ex indole corporis. Quod si enim ego rem intelligo, indoles corporis vel spectatur generice, ut corporis inter ambientia corpora collocati, atque sic recte Leibnitijs, omni cor-

ritus, vel fibrillas. Unde non potui non mirari Magni nostri Leibnitii quæstionem: Si animæ vi, & non potius potestate fluidi explosionem exercen-
tis

pori omnem celeritatem competere, itaque ex corporis generica ratione nulla sumi proportio potest: vel spectatur ut corporis organici, vivi, variis partibus magis minusve cohærentibus præditi; atque hic tenendum est, ipsam illam partium cohæSIONem de-
nuo ab animæ vi pendere, adeoque recurrere quæ-
stionem, cuinam rei illa animæ actio, qua partes in
statu suo continet, proportionata aut accommodata
sit? Quæro autem, non, cui fini? ad quam quæstio-
nem subinde Stahlius dilabitur: sed, cui quantitati?
Dicam omnia clarius in exemplo: Fugit hostem in-
sequentem miles: Moram fugienti facit latior fossa:
Hanc transilire & percipit & pertentat; infelix saltu
debiliori incidit in foveam. Videamus, quæ sit ra-
tio? Mihi quidem ea est, quod neque musculorum
cohæSio neque spirituum influxus sufficiat tanto im-
petui vel concipiendo vel imprimendo, quantus ad
hujusmodi saltum requiritur. Idem igitur & Tibi
largior, si e re Tua esse existimes. Sed addes forte:
Equidem tantam esse agendi vim in Anima, quanta
requiritur ad istum saltum perficiendum: sed ani-
mam non exserere vim omnem, (equidem miror cur
non omnem, cum nihil magis in voto distincte co-
gnito haberet, quam transilire foveam pro redimen-
da vita: sed sit ita, agat potius ex consuetudine sua
obscurè cognita, quæ est, ut musculorum forte ni-
miæ tensioni parcat, vim suam moderari) exserere
proportionatam musculis, moli corporis & spirituum
Animalium virtuti. Concedam ista, sed ediffere ad-
huc unum, cum & musculorum cohæSio & spiritu-
um vis ab Anima pendeat, cur non utrumque au-

ris saltamus, cur non saltamus ad altitudinem quamcunque? Non latuit hujus ratio Virum incomparabilem, nisi quia adversarium voluit pungere. Anima enim non agit vi sua omni, sed ad scopum requisita, non agit sine limitatione, imo actio ejus est omnino determinata limitataque in corpore, in machina & ex ipsa hujus indole; ergo non debet saltare homo ad altitudinem quamcunque sed proportionatam musculis & moli corporis, Spirituumque virtuti animalium. Cogita ut hoc largiaris, equi saltum, eumque confer cum equi mole, confer cicadæ saltum cum mole ejus, & pulicis tandem stupendos saltus ad tantillam ejus exige molem, ac fateberis hanc proportionem saltuum non pendere aliunde, quam ex ipsa organorum, moliumque proportione. Evolvantur igitur cogitationes ex cogitationibus, motus in corpore ex motibus harmonicè utrinque præstitutis, an obstabit id, quo

T 5

minus

geat eousque, ut sufficiant moli isti transferendæ? Moles enim quantacunque sit, potest aucta vi moveri amplius. Itaque hoc velim nosse; an non possit id efficere anima vi sua omni, an non velit? Quis hoc credet, nolle vim suam adhibere ad servandam vitam? Si non potest, cedo quæ sit proportio inter talem tantamque musculorum cohæsiõnem & vim animæ, ut alteram possit efficere, alteram non item? Hic puto, utcunque res consideretur, ultimo determinationem quantitatis actionis animæ sumendam ex resistantia aut reactione corporum, hoc est, proportionem admittendam esse inter heterogenea. Ista quidem satis prolixè: Plura tum ad Stahlianas quoque exceptiones alibi edisserui latius.

minus anima in corpus agere, atque ab eo pati suo modo queat, dico suo modo, peculiari, sine cuius suppositione minor foret harmonia, nec æque certa; repræsentare rem est pati impressionem (z) à re, etsi repræsentatio etiam exurgat ab intrinseco uti in Magico Speculo, Speculum tamen paritur ab illa imagine, quæ modificat speculum, maxime vivum, quale est anima. Sed non libet his immorari; semper enim hic regerent magnum illud argumentum (aa): Spiritus non agit in corpus. Etsi negari nequeat hoc argumentum unica niti ignorantia nostra, qui corporis æque ac Spiritus indolem ac naturam quam profundissimè ignoramus, etsi de iis non pauca, minus tamen essentialia, sciamus. Factum hinc ut Cartesiani tutos se crederent argumento suo, quod

z) Hujusmodi est repræsentatio in speculis: In Anima fecus est; ubi non ab extra incidunt imagines, sed ab intra evolvuntur. Ceterum commoda hæc est occasio monendi eos, qui jocantur de speculis: Specula proprie dicta sunt Animæ in Systemate influxus, ubi nunc hæ, nunc illæ imagines ab extra incidunt: In Leibnitiano Systemate, etsi ipse Monades suas vocet specula Universi, sunt specula tamen vehementer improprie; neque ille ad ideam speculi præcipue attendit ea voce, sed ad vocem Universi.

aa) Atqui ego non utor isto: imo etiam generice prolatum improbavi. Valeant ista adversus alios: me saltim non tangunt: interim, si quis ista leget, & illa conferet, ubi dicitur, præ oculis esse dissertationem meam, putabit meum id esse argumentum, quod nollem.

quod inficiatur posse motum in hoc universo augeri, & debere tamen augeri si Spiritus agant in sua corpora, sed prostratum est hoc eorum robur à Nevtono, Leibnitioque, negantibus hoc principium, alio substituto: Eandem in universo manere virium motricium quantitatem æstimandam ex massa in celeritatis quadratum, sed qui ignoramus (*bb*) originem, sedem, & transitus harum virium, quomodo poterimus tam præcisam iis assignare quantitatem in commoda hypothesi nostræ, quis enim harum quantitatem tam exactè eandem certò ausit determinare in Systemate infi-

---

bb) Miror non venisse in mentem illud de gravitate, de vi centripeta Planetarum &c. ubi præcisissimam quantitatem dudum eruditi determinarunt, ignorata licet origine, causa, modo &c. Systema infinitum retinet eandem virium quantitatem, si in omni percussione corporum & motu manet eadem. Atqui hoc Leibnitius demonstravit & Wolfius. Exempla auctarum virium Naturalia vellem præsto essent: Cetera motum Cartesiana æstimatione sumtum, & augeri & minui subinde notissimum est & naturalissimum. Si, quæ hic memorantur, in instanti facta sunt; Naturalia non sunt, ubi successive fiunt omnia: Quin miraculo fieri possit, ut vel augeatur vel minuatur virium quantitas, non dubito, neque unquam id a Leibnitio negari vel suspicio fuit. Atqui loquimur de Naturalibus! Illud vero pervelim semper cogitent Lectores mei, Legibus Naturalibus, quoniam earum contra oppositum non est contradictorium, neque adeo ipsæ sunt absolute necessariæ, nihil divinæ operationi, nihil miraculis præjudicari.

infinito, quale Cel. Leibnitio videtur hic corporeus mundus; cum forsitan non desint exempla aucti motus ac virium æquè ac imminuti; saltem ego non video potuisse Salvatorem ac Deum nostrum tantam piscium molem in rete subito adigere, nisi novo illis impresso motu, nec potuisse Cohortem numerosam uno verbo ab eo prosterni, nisi orto in illis novo motu, nec rupes findi, sepulchra aperiri, Catapetasma templi rumpi, nisi novo creatoque motu, hæc enim talia in instanti facta sunt, nec licet respondere motum quasi aliunde fuisse collectum, id enim temporis requirit moram proportionatam, hæc vero in instanti sunt facta, nec dicas miracula hæc fuisse, sufficit genitum fuisse motum, qui antea non existit: idemque dicendum de motu extinguendo, cum subito vim tempestatis ac venti oppressit Dominus, haud dixeris vim illam repressam esse in suam originem, ac aliò diffusam, ista enim tempus requirunt, hæc verò quies, hoc silentium venti uno momento consecutum est Christi mandatum, sed ista fori sunt altioris. Obstant vero nobis hîc directè demonstrationes Leibnitianæ (cc), Neutonianæ, Huges-

---

cc) Hic est facti error: Nihil ad hunc Canonem Newtonus contulit: nihil Hugenius, quorum ille altum filet, cum & Leibnitianæ virium æstimationi Newtoniani adversentur: Hic de directionis identitate loquitur, non virium. De Newtono potuisset Viro Maximo facile subolere: ille enim propugnat vacuum, & vacuo supposito nihil de viribus certum statui posse, videtur innuere. Ego solum hic Leib-

Hugenianæ, Wolfianæ eandem præcisè motricium virium evincentes quantitatem. Veneror ista Nomina, tot inventis hecatombe dignis incluta, novi esse ingenio regiones suas, uti Athmosphæ-
ræ, supremam isti incolunt, nos terræ filii imam tenemus phantasie nubibus obvolutam; at fateor nulla nunc eorum ad manus festinanti esse scripta, sola, quam supra allegavi, Dissertatio inter nos non sine applausu excepta ante oculos est, unde rationum earum pondera non licet evolvere; Nec possum tamen diffiteri, non semper omnes eas demonstra-

---

nitium appellavi in Dissert. mea: sed facilis hic lapsus erat calamo festinante. vide tamen Diss. meæ §. 12. Illud dubito, an expediat, demonstrationes & calculos generalibus querelis onerare. Quid non onerari potest, si lapsus quorundam vitio vertere rebus allubeat. Quid habendum sit de querela Arnaldi, animum fatiari magis physicis causis, quam generalibus calculis, id notissimum est. Wolfii mentem intelligas ex Actis 1715. 283. Hoc omnes quærimus, nosse quantitates non solum effectuum, & virium in causis, sed & cetera causarum. Neque tamen ideo priora negligimus, cum non licet & ad reliqua pertingere. Demonstrationes non vocamus, quæ nituntur suppositis sive incertis sive falsis. Verum quid facilius est, quam per Teipsum intelligere veritatem rei? Vulgares libelli mechanici exhibent Leges percussionis corporum pro omni casu: vide num ante & post ictum sit eadem summa Massarum in quadrata celeritatum; & habebis intentum. Vacuum sive asseras, sive neges, nihil hic præjudicat. Verum incipit fatiscere attentio mea; igitur cetera brevius perstringam.

monstrationes æquè animum fatiare, qui phycas mallet rationes, quam calculum, qui utut in se certus, datis tamen suppositisque niti potest incertis ac proin inanem reddentibus vim demonstrationis quantumvis egregiæ. Habemus exemplum manifestum in doctrina decantata de vacuo, sine cujus determinata certitudine nil certi statues de motu & viribus motricibus non augendis; Non pauci eruditorum certò persuasi sunt de vacui necessitate, alii ex aduerso de ejus in hac rerum universitate impossibilitate, utrinque veritas stare non potest, momenta etsi credantur ejusdem esse roboris; Quis non suspicetur, quæri demonstrationes, ubi dari ac obtineri nequeunt ob defectum datorum sufficientium, ob caliginem ac cæcitatem nostræ menti adhuc incumbentem in his terris: vide-mur interrogare aliquando naturam, ac ipsi tamen illius loco respondere, vel non audientes ejus responsum, cogimus eam uti nobis placet respondere, inevitabiles sunt technæ amoris proprii, qui ejectis præjudiciis eorum vices strenuè gerit. Absit verò ut tam inanes querelæ præjudicent dignitatî summæ scientiæ tam arduæ.

Eccur vero inquirimus demonstrationes, quæ ultrò fatiscunt, si ostendere quis valeat, ipso facto Spiritus egisse in corpora, ille jam Syllogismus solvi porrò haud poterit. Deum posse agere in corpora nemo audet negare, etsi vim argumenti magni omnem id evertat, cum Deus sit Spiritus; mireris vero Cartesianos haud vocasse in dubium

Canonem: quod speciei non repugnat, infinito Spiritui, id neque generi contradicit; vel potius Canonis applicationem ad Deum, contentum cum aliis Spiritibus sub eodem genere; cum tamen alias clament, nullam esse proportionem inter corpus & spiritum, ergò & nullam actionem; quæ vero inter finitum & infinitum (*dd*) ab illis assignabitur proportio, ut permittere possint Deum agere in corpora. Sed transeant hæc: Videamus potius, quæ dici de Spiritibus (*ee*) aliis queant, sed dicamus obiter, quæ saltem addimus ad emolliendam harmonistis influxus Doctrinam; Angeli sane si custodiæ hominum sint destinati, exequi id sine influxu nequeunt, nuda præsentia non sufficiet avertendis periculis; neque Angelus tot mili-

tum

dd) Nulla! hoc enim est, quod quærimus: nullam hic proportionem requiri pro determinatione effectus ratione suæ causæ, pendere enim illam a solo beneplacito, quod secus experimur in Anima. conf. si placet Diff. mea §. 16. Ubi actio determinatur a subjecto recipiente, ibi oportet proportionem esse inter reactionem recipientis & actionem agentis: Secus est, ubi actionis & effectus quantitas determinatur a solo agente; ibi nulla requiritur proportio.

ee) Solvuntur omnia, si neges aut limites verba: *quibus cum harmonia peculiaris statuta non sit*: Atqui & his statuta est harmonia, quatenus partes sunt harmoniæ Universalis, omnium corporum inter se, omnium inter se spirituum, & utrorumque inter se: vel ut Leibnitiuss loquitur: Mundi ut machinæ, & ut civitatis Dei: Dei ut architecti machinæ, & Monarchæ civitatis spirituum.

tum Assyriorum millia necans eos necare sine influxu potuit, sui que generis contactu. Angeli mali corpora obsessorum agitare, membra movere, eos projicere, distrahere, ac torquere violenter testantur paginæ sacræ, quibus cum harmonia peculiaris statuta non sit, influxus concedendus est, quo factum quoque, ut comprimerentur forsan vel obstruerentur à Diabolo nervi linguæ obsessi illius muti, qui ejecto Dæmonio mox locutus est, quo eodem influxu Legio Dæmonum porcorum gregem sine harmonia præcipitem dedit in mare. Jam vero risui me omnium exponam, ubi & spectra allegavero. Quis verò hodiè spectra ferat? O stupidum Seculum, quod larvas timet! imò verò spectra sunt admittenda, aut neganda fides historica (ff) iudice Lucretio, incredulorum Patriarcha solertissimo, laudato in hunc finem acutissimo Anglorum Spectatori; In finitæ sunt Fabulæ circa spectra, sunt tamen & quædam veræ passim historiæ ac irrefragabiles; talem dedit paucos ante annos Medicus quidam, cujus nunc non succurrit nomen, de spectro lapidibus feriente homines, & tecta, & confringente vitra &c. manifesto influxu. Sed quorsum plura? Si vero intolerabile Tibi videatur admittere actionem illius animæ in corpus suum, quæ ne atomum quidem in aëre natantem (gg) movere omni suo nisu conatuque ac votis valeat, en Tibi suppetias novas, etsi minus gratas Systematis

ff) In doctrina de spectris, velim distingui fidem historicam & fidem rumorum. Ego nihil determino.

gg) Est argumentum Sturmii, non meum.

matris tertii assistentiæ, non tamen ita explicandæ, acsi Deus horologiorum indices iisdem horarum assidue admoveat punctis, neque id voluerunt, qui decretum hic Divinum intervenire censuere Viri Doctissimi cum primis B. Sturmio (*hb*), toties solenni protestatione id à se amolens. Ecce enim Deus non potuit dare ac superaddere corpori animæque eam dispositionem efficaci mandato suo, ut, quæ in alia diversi generis agere non possent, in se invicem tamen agant vi illius decreti, quod non est transitorium, sed perpetui vigoris; Regum

U

man-

hb) Non tribui Sturmio & Cartesianis nova subinde decreta, sed novas pro veteri decreto exequendo actiones. Non iterantur decreta ad quemvis creaturæ actum: Sed Decreti executiones fiunt novis Dei actibus. Scio Sturmium protestari multa & involvere multa, quæ nemo intelligat. Respondeat distincte ad hæc quæ sita: Decretum illud aut perdurantem in rebus creatis effectum positivum & activum reliquit: aut extrinsecam solum denominationem effecit: aut passivum quid solum iis impressit? Si secundum, est inefficax: operatur Deus, & nihil efficit. Si tertium, quod videtur Sturmio innuere in Actis Erud. necesse est pro ipso actu producendo, ut denuo (non decernat agere, sed) agat Deus, atque sic habes repetitos actus. Si primum, vicit Leibnitijs, ἀνωτέρευμα divinæ benedictionis esse activam quandam vim in Creaturis persistentem, divinæ potentiae effectum, a qua nunc pendeant motus. Quod si ad hæc non responderit Sturmio distincte, nolo ego obscurissimæ disceptationi immisceri. Sed & de isto alibi prolixius differui.

mandata ad posteros possunt durare, cur decreta Dei non possint esse perpetua? cur iteranda ad quemvis Creaturæ actum? cum maximè exemplum decreti ac benedictionis Divinæ animalium multiplicationi dicatæ apertissimum sit perennitate sua efficacissima, cum quævis individualis generatio videri queat miraculum summum ob mirabilia inibi conspicua.

Habes igitur quisquis es, quem harum cura rerum tangit, tria hæc Systemata in unum fusa, harmonicè conspirantia, ac sese invicem fulcientia, lubentes enim admitteremus Harmoniam, eamque suo modo præstabilitam, prævisamque plenissimè à Deo, voluntati hominis liberæ haud adversam, actionem, reactionemque mutuam animæ ac corporis ordinatione Divina nixam admittentem (actionem scil. vitalem, vitalitatis in corpore fontem, τὸ Mechanicum à τῷ vitali discriminantem, debitam nutui Divino, vel inspirationi potius Spiraculi vitarum haud fanè transitoria sed & posteros spectantis) actionem vero lenem, inclinantem, monentem quasi Spiritus, nec repugnantem directioni corpusculorum secundum commune centrum gravitatis movendorum. Favet sane hic nobis effatum sapientis: Corpus hoc mortale prægravat (ii) animam, terrenumque hoc tuguriolum premit dissipatam mentem. Prægravare
ac

---

ii) Nolim voces urgeri: neque credo corpus intelligi proprie, sed appetitus animæ inordinatos, sensuales. Dicitur, solem exire e cubiculo sponsi ad instar. Dicimus magnetem trahere ferrum.

ac premere dicit influxum eumque haud levem; patitur igitur anima à corpore! quicquid ogganniat ratio mea, quicquid obstare videatur Excellenti Jesuitæ P. Turneminio: ac dum hæc illino chartis, occurrit dictum aliud Rom. 13. τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖθε εἰς ἐπιθυμίας; carnis curam ne habeatis ad concupiscentias. Patitur ergo anima à corpore excitate in ea concupiscentias influxu funesto. Quod certè argumentum insolubile (kk) mihi quidem videtur. Nemo nobis vitio verterit hanc, quæ nonnullis videri queat, μεταβάσιν εἰς ἄλλο γένος, si monuerimus, videri nobis, semper alterutro oculo sollicitè respiciendam esse revelatam veritatem, dum altero naturam, ac veritates naturales serio cultioris rationis conatu pervestigamus. Hocque ipsum vult unio animæ ac corporis, realis omnino ac physica dicenda (etsi talis non sit, qualis inter corpus ac corpus aliud obtinet) constituere enim suppositum debet ex ipsa hac unione, & quæ tale, vivum; quo sane haud evalescit Metaphysica unio (ll), nisi in reali

U 2

funde-

kk) Argumentum ex Ep. Rom. mihi non videtur insolubile: An minus conveniens est, dicere: Appetitus Animæ, qui curam illam corporis comitantur, imo qui antecedunt & persuadent mihi, esse causas appetituum succedaneorum. Appello hic ad examen eorum omnium, qui cogitationum suarum successiones attendunt, & effectuum cum causis similitudinem aut coherentiam amant. Cetera μεταβάσιν εἰς ἄλλο γένος non opposui.

ll) Metaphysica unio est realis unio, etsi non physico influxu nixa; nolim igitur opponi metaphysicam &

fundetur unione, Divino nutui, corpus animæ aptanti debita, etsi nobis haud clarè ac distinctè explicabili.

Sed abripimur in mare hoc vastum ultra quam ferebat animus! litora libet legere, non egredi in altum! Manum itaque de tabula sumimus; Scripsimus Conjecturas: nec ea quæ dedimus ultra Ingenii lusus, eosque exiles satis fas est evehere: Festinans canis cæcos parit catulos! Nostra hæc una die concepta mente, una die coniecta in chartam sunt! Quod citò fit, citò perit! Dum agnoscimus ingenuè nostram præcipitantiam, excusamus, emolimusque simul scriptionis imperfectionem ac dissonantiam. Stupiditatem nostram mirabuntur acutiores & ex alto nos oculo miserenti despicient. Nec merentur aliam æstimationem leves conjecturæ! absit, ut impugnemus aliorum Systemata; Lites fugimus, Viros Insignes veneramur, etsi eorum subinde hypotheses intueamur inconsideratius, uti Plebeji homines Excellentium pictorum tabulas sine iudicio sufficiente. Contemplanda est veritas, atque inquirenda, pervestiganda naturæ penetralia, sed sine lite, sine felle, sine Satyra, aurem enim

---

realem, Divinum nutum corpus animæ & animam corpori aptasse ipsi profiteamur: Nescio ergo quid amplius addendum sit, nisi influxum postules, eundemque effectivum, physicum, non objectivum aut normativum &c. Illum vero negavimus: neque eius necessitatem agnoscimus.

enim cuique vellicet assidue diſterium id, quod Patribus Trivultinis, quo suos in acerbiore ſatyra ſodales cenſuit, in aurem dixit Gallici Decus Parnassi Boylavius.

Corſaires attaquant Corſaires
Ne firent jamais leur affaire!

Conſpirent igitur animi eorum, qui veritatem amant in ejus inquisitione, & adhæreant veritati ſoli perpetim; à nobis hæc ſcripta non ſunt, niſi ut diſputandi ſuppetat materia, plena omnibus judicandi, rejiciendi, aut adprobandi libertate conceſſa. Acta enim nunc eſt Fabula! Qualitercunque acta ſit: Plaudite! vel explodite!

*VIRO AMPLISSIMO, & CELE-
BERRIMO*

JO. CLERICO

SAL. & OFF.

GEORG. BERNHARDVS BILFINGER.

Communicari Tecum, Vir Eruditiffime, Primitias Academiae Scientiarum Petropoli inſtitutæ, non miraberis. Debetur id Fundatorum Gloriæ, ut Viris Tui ſimilibus amplior de Societate noſtra, atque illius legibus, notitia communicetur. Eſtque etiam hoc tanti momenti inſtitutum, ut facile prævideam, non ingratas Tibi

hasce litteras fore, præsertim ab eo venientes, quem Tu fortassis offensum putas liberiore sententia. Accipe primo loco, quæ ad Publica pertinent, deinde quæ solum me concernunt.

Sunt anni aliquot, ex quo PETRVS Magnus Parisinæ Scientiarum Academiæ institutum adeo approbavit, ut simile Collegium convocare Petropolin apud animum constituerit suum. Cum de ea re sæpius & attentius cogitaret, facile pervidit, pro ratione loci & gentis, necessarias esse aliquas in imitatione illa variationes. Itaque rem omnem sic instruxit, ut præter Academiam Scientiarum, Parisinæ æmulam, haberetur Academia quoque pro juventute instituenda, Germanicarum exemplo, Gymnasium denique præparandis adolescentibus destinatum, & Academia Artium. Academiæ Scientiarum est, singulis hebdomadis binos habere conventus privatos, publicos singulis annis ternos. Comprehenditur illa tribus Classibus, Mathematica, Physicaque, cui partes Medicinæ omnes involvuntur, & Politica, cui Philosophia, Humaniores literæ, & Jura subsunt. Scopus est, ut communi consilio examinentur, quæ in Disciplinis huc pertinentibus possunt videri dubia; ut veriora, cum opus est, novis firmentur fulcris; si quæ desunt, pro virili novis suppleantur inventis. Quæ Societas digna luce publica judicaverit sodalium suorum meletemata, singulis annis referet in Commentarios, atque Typis

pis suis vulgabit. Licebit, si quibus inter exteros placet, nobiscum suas communicare lucubrationes: earumque digna meritis ratio habebitur in Actis nostris.

Præcipui sunt Academicorum labores, quos dixi: Accedunt alteri tamen, quibus singuli Professores tenentur, singulis diebus, instituendæ juventuti horam unam impendere. Distributa est ea opera his legibus, ut quotannis absolvatur explicatio omnium Partium Matheseos, Physicæ, Medicinæ, Philosophiæ rationalis & practicæ, Juris Publici Universalis, & diversorum Regnorum Specialis, Historiæ recentioris, & Antiquitatum.

Præparantur autem Latini sermonis notitia, exercitationibusque eo pertinentibus, studio item Arithmetices & Geometriæ, Geographiæ historicæ, & compendiosa Historiæ Universalis enarratione adolescentes Rutheni atque exteri in Gymnasio. Denique qui Artibus operam dare cupiunt, in Academia, quæ dicitur Artium, utuntur pingendi, sculpendique Magistrorum & Architectorum Civilis atque Militaris institutione gratuita. Interrupisset utile consilium præmatura Imperatoris Petri mors, nisi, eandem mentem induta Imperii Hæres Catharina, immensos illius usus similiter intellexisset. Ipsa igitur imperante fortius urgeri omnia cœperunt, adeo ut primo Imperii anno res omnis perficeretur. Collectis in hanc

urbem Academicis, primum solennem Conventum Societas egit d. 27. Decembr. 1725. Sermones typis excusos præsentibus adjungo literis, honoris Tibi debiti causa. Ex Præfatione intelliges, quam honorifice hic Literæ fuerint habitæ. Majus tamen hoc est, quod nuperrime (d. $\frac{1}{12}$. Aug.) Ipsa Imperatrix Augusta, secundum Academiæ publicum Conventum sua dignari præsentia voluerit. Excepta est sermone Germanico, namque hujus Idiomatis gnara est, a Professore Antiquitatum Theophilo Sigefrido Bajero, Regiomontano, variis in Literaturam præcipue Orientalem meritis claro; secutus deinde est Latino sermone Jac. Hermannus, notissimus ex Phoronomia sua, & inter primos Geometra; Huic per ordinem incumberebat prælegere Societati Commentationem aliquam; ex instituto igitur Conventuum Publicorum primo enarravit Historiam Geometriæ Veteris & Recentis; deinde ventilavit ex Optica quæstionem: an eousque perfici Telescopia possint, ut eorum ope liceat res in Planetis minutiores, incolas, si qui sint, & animalia detegere? Recitata Commentatione ista, negantis sententiam, Societatis nomine approbavit Christianus Goldbachius, Geometra Clarissimus; Panegyrim vero, addita gratiarum actione humillima, dimisit Hermannus. Interfuit AVGVSTA hisce omnibus, ultra duas horas, Throno sedens: finitis vero illis Gratiam testatura suam, singulos Professores ad deosculandam manum Augustam admisit,

misit. Ista, Vir Celeberr. prolixius refero, ut & ipse videas, & si ita visum fuerit, per Te alii quoque intelligant, quonam Scientiæ & Humaniores litteræ modo apud Ruthenos recipiantur? quo loco habeantur? confido enim id non sine vestra voluptate futurum.

Transeo ad alterum Epistolæ argumentum: Nunciatum mihi est ex Germania: Fecisse Te, Vir Celeberrime, mentionem Commentationis meæ Hypotheticæ de Harmonia Præstabilita, in aliquo Bibliothecæ Tuæ recentioris Tomo; indignari Te sententiis meis, tanquam humanæ libertati, consequenter sano sensui, & bonis moribus, admodum contrariis. Nondum licuit mihi esse ita felici, ut librum nanciscerer, inquisiturus, quousque mentem meam expresseris? quousque sententiam impugnaveris? vel oneraveris Auctorem quoque? Non igitur licet ad singula speciatim differere: multo autem minus constitui de eo conqueri, si quid gravius de me statueris. Faciam illud, quod res postulat, quod mea de Te existimatio suadet, quod præsentis admittunt circumstantiæ. Ostendam brevi enarratione, quam nihil libertati contrarium involvat Harmoniæ Præstabilitæ negotium; & Tuo deinceps arbitrio relinquam, annon expediat, ut in Gallicum translata sermonem, in sequenti Tomo compareat: addita tamen, nisi grave est, admonitione, quod scripserim ista nondum visis animadversionibus Tuis; ne Lectores ægre ferant, si quæ sint, quæ

specialem a me declarationem postulassent, & accepissent visa, sed non visa, non accipiunt. Ecce sententiam :

* * *

De Harmoniæ Præstabilitæ ad Libertatem Humanam Habitu, brevis Declaratio. Auctore G. B. B.

Debent id sanæ rationi, & humani generis bono, quicunque *Theoreticas* resolvere quæstiones suscipiunt, ut ne impingant adversus *Veritates Practicas*. Debent autem, si quibus impegisse videntur, honori suo, ut se ab illo facinore liberos esse testentur, & quam dilucide fieri potest, ostendant. Quæstio de explicando animi & corporis humani commercio, quoniam *de modo* concipitur, ad *Theoreticas* pertinet. Sententia de libero hominis arbitrio, quia legibus & pœnis *Morali sensu* acceptis necessaria est, inter *Practicas* numeranda est *Veritates*. Non igitur prima sic exponi debet, ut cadat secunda. Credo, omnes mecum circa *Jus & Officium hoc* convenire: quæstio itaque omnis *circa factum* vertitur. An explicatio commercii illius *Leibnitiana*, per Harmoniam inter corpus & Animam præstabilitam, officiat Libertati humanæ, an secus? Si recte *Calculos* subduco, non officit. Rationes, ut ego negotium concipio, hæ sunt. Harmonia Præstabilita absolvitur *duabus* quæstionibus: & Libertas *tertia*, nihil ad priores pertinente. I. Si ad motum, in organis sensoriiis factum, sequitur in anima hominis præsen-

præsentatio illius objecti sensibilis : quæritur, qualis sit hæc sequela ? & quo illa modo fiat ? Hoc pertinet ad commercium corporis cum anima : & explicatur *prima parte* Harmoniæ Præstabilitæ. 2. Si ad repræsentationem alicujus objecti in anima, sequitur etiam in anima appetitio & volitio illius rei, quæritur, qualis hæc sit sequela, & quo illa vinculo cohæreat ? *Hoc pertinet* ad Libertatem, & non ad commercium animæ & corporis : perficitur enim tota hæc res in animo. Transitus animi a repræsentatione rei ad appetitionem ejus, vel averfationem, locum habet in mente separata : habet in anima corpori unita, sed sine corporis concurrente opera. *Explicatio* igitur commercii inter animum & corpus *quacunque*, ab hoc transitu explicando abstrahere in universum & potest, & proprie loquendo debet. 3. Si ad Appetitum vel Averfationem voluntatis in animo sequitur motus in corpore fini illi conveniens, quæritur, quæ hæc sequela ? quanam efficacia & modo obtenta ? Hoc pertinet denuo ad commercium corporis & animæ : & hujus expositio *secundam* Harmoniæ Præstabilitæ partem absolvit.

Ex dictis jam constat *generatim*, quod Harmonia Præstabilita exquisitè loquendo libertatis Sphæram ne contingat quidem ; multo minus restringat ; aut omnino destruat. Velim hæc sollicitè pensitari. Scio, quod momentum trahant. Si concise nimis aut subobscurè exposita videntur, affundent lucem, quæ dixi in Dilucidationibus meis
Philo-

Philosophicis de DEO, Anima, Mundo, Sect. 3. cap. III. §. 336 - 341.

Fortasse in *Specialibus* sedet ulcus? Tange: nihil dolet. Ad *primum* dicimus: animam ex sua ipsius natura evolvere repræsentationes illas, quas sensationes dicimus. Fatemur earum originem immediate non esse sub imperio voluntatis; non esse arbitrii mei, an sentire dolores ve-
lim, cum vapulo; neque an verbera sic percipere, ut gratam animo sensationem exhibeant? Agnoscimus autem, quatenus antecedentæ volitiones causam sensationibus præbent, eatenus mediate illas esse sub arbitrio. Possum enim avertere oculos, cum videre has chartas nolo. Hæc receptis conformia dogmatis exposui in Dilucid. memoratis Sect. 3. c. II. §. 250. coll. Sect. 1. c. II. §. 56. Neque aliud dicit, aut postulat Harmonia Leibnizii Præstabilita, quoad hanc partem.

Transeo ad *secundum*. Statue vero de Libertate, quicquid velis: nihil inde seu commodi seu incommodi in Harmoniam redundat Præstabilitam. *Modo hæc teneas*, præscire DEVM ab æterno, quid anima tua libere decretura sit? Hujus enim voluntati adcommodavit corporis tui machinam Creator. Possum igitur penitus evitare hanc de Libertate disquisitionem; docui autem in Dilucidationibus meis, quæ sit ejus natura. §. 301. 302. quomodo probari per Experientiam possit? §. 304. 305. quomodo sit ob Consequentias Morales necessaria? §. 306 - 308. quomodo ab Objectionibus

bus omnibus vindicanda? §. 309 - 315. Fortassis sunt eo in loco aliqua, quæ distinctius, quam vulgo fieri solet, evolvi.

Tertium in eo absolvitur, ut quis credat, posse DEVM construere machinam, qualis est humanum corpus, eo artificio, ut ex ipsa sui structura, ordinariisque motuum legibus illos in sese motus producat, quos DEVS prævidit respondere volitionibus animæ: posse, inquam, id DEVM, & voluisse. Nihil hic peccari puto. Novimus, Moralitatem non consistere in machinis, sed in mentibus: in volitionibus, non in motibus. Novimus, regimen corporis non posse animo denegari, si propter volitionem sequatur effectus, sine volitione non secuturus: etsi anima illum motum Physice non producat. vid. Dilucid. cit. §. 331. Quomodo solemus philosophari de Causis Moralibus? nonne regunt Physicas? nonne reatus contrahunt ex actionibus, quas Physice tamen non perpetrant? Denique notari velim, quæ de actionibus hominum *externis* in contradistinctione ad internas recte præcipiunt Morum doctores; pendere ex Phænomeno sive *facto potius*, quam a modo explicationis; non interest Reipubl. quomodo homicidium sequatur ex pravo appetitu, sed an sequatur? Factum vero, hoc est consecutionem motus in corpore post & propter appetitum in animo, non negat Harm. Præst. sed modum explicat diversimode ab aliorum Systemate. Tum vero etiam in animo differunt appetitus illi, quos actio sequitur,

tur, ab alteris. Possent varia diversitatis capita allegari, si illam disquisitionem locus hic admitteret. Quodnam sit Harmoniæ Præstabilitæ *momentum*, & quam illa nihil cum Moralibus disciplinis commercii habeat, sed in sola facti utrinque agniti, explicatione philosophica consistat, pluribus ostendi in Dilucidat. §. 318. - 320. & §. 356. Objectionum vero, quæ ad meam notitiam eo tempore pervenerant, omnium solutiones dedi §. 346. - 350. pag. 352. - 369. eandem Dilucidationum, Tubingæ A. 1725. in 4to editarum.

* * *

Ista sunt, Vir Celeberrime, quæ, si operæ pretium judicaveris, pro mea adversus orbem Litterarium excusatione publicari præoptarem. Non sum ita hospes in scriptis Tuis, ut suspicer, Te ægre laturum, quæ scribo. Potius confido Te existimaturum, quod favore Tuo digna sit hæc mea sollicitudo. Vale, & rem Litterariam orna diutissime.

Dab. Petropoli d. $\frac{12}{30}$ Septembr. 1726.

